Doğu'da ulusal kurtuluş hareketleri

ant

V. I. Lenin

Derleyen:
C. LEITEISEN

İngilizce Adı:
THE NATIONAL LIBERATION MOVEMENT IN THE EAST

İlk İngilizce Yayını:
PROGRESS PUBLISHERS

Türkiye Yayını:
ANT YAYINLARI
Mayıs 1970, İstanbul

İkinci Basım:
Kasım 1974, İstanbul

Kapak Deseni:
O. KOTELNIKOV

Dizgi-Baskı:
İTİMAT MATBAASI

V.I. LENİN

DOĞU'DA ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ

Türkçesi

TEKTAŞ AĞAOĞLU

ANT YAYINLARI

Cağaloğlu, Kazım İsmail Gürkan Cad.
Keçiören Apt. Kat. 4 İSTANBUL

Doğumunun
100. Yıldönümünde
Büyük Devrimci
Lenin'in
Anısına
Sunulmuştur.

Sunuş

1970 Nisan'ında bütün dünya, insanlık tarihinin en büyük devrimine önderlik etmiş, onu zafere ulaştırmış bir insanı saygıyla anmaktadır: Devrimci, düşünür ve devlet adamı Viladimir İlyiç Lenin.

Lenin'in düşüncelerini benimsesin yada benimsemesin, sosyalist olsun yada olmasın, herkes, dünyada yepyeni bir çığır açan bu devrimcinin müstesna yerini kabul etmek zorundadır. Çünkü, tasvip edilsin yada edilmesin, Lenin'in önderlik ettiği hareket, çağımıza damgasını vurmuş, milyarlarca insanı yepyeni ufuklara yöneltmiştir.

Onun içindir ki, Lenin sadece Sovyetler Birliği'nde ve sosyalist ülkelerde değil, UNESCO'nun kararıyla, bütün dünya ülkelerinde resmi törenlerle anılmaktadır. Lenin'in dünyada gördüğü ilgi ve saygı öylesine büyüktür ki, yine UNESCO'nun resmen açıkladığına göre, eserleri bütün dünya dillerine en fazla çevrilen ve yayınlanan düşünür de o'dur.

●

Asıl adı Ulyanov olan Lenin, 22 Nisan 1870'te Simbirsk (şimdiki adı Ulyanovsk)'te doğmuştur. İlya Nikolayeviç Ulyanov adındaki bir öğretmenin oğlu-

dur. Ağabeyi Aleksander, üniversite öğrencisi iken Narodnik'iere katılmış ve Çar Aleksander III'e düzenlenen bir suikastte yeraldığı için idam edilmiştir. Lenin'in devrimci olmasında bu olayın etkisi büyüktür, fakat o ağabeyi gibi populizmi değil, marksizmi seçmiştir.

1887'de yüksek öğrenim için Kazan Üniversite'sine girmiş, ancak çok geçmeden bir öğrenci hareketine katıldığından ötürü üniversiteden ihraç edilmiştir. Bunun üzerine St. Petersburg Üniversitesi'ne açıktan devam etmiş ve 1891'de Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur.

1887 ila 1893 sonbaharı arasında Lenin, doğum yeri Volga başta olmak üzere çeşitli yerlerde bulunmuş, nihayet 1893'te St. Petersburg'a yerleşerek bir marksist otorite olduğunu kabul ettirmiştir.

1894'te yazdığı ilk eseri **«Halkın Dostları» Kimlerdir?** doğrudan doğruya Populistleri hedef alarak adamakıllı hırpalamış, Sosyal Demokratları, bütün dikkat ve enerjilerini işçi sınıfına yöneltmeğe çağırmıştır.

Lenin 1895'te ilk defa Rusya dışına çıkarak Avrupa sosyalistleriyle temas etmiş, dönüşünde de, St. Petersburg'da **İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği**'ni kurmuştur. Bu yüzden 20-21 Aralık 1895 gecesi tutuklanmış, 14 aylık hapis hayatından sonra 1897'de üç yıllığına Sibirya'ya sürgün edilmiştir. Yenisey'deki Şuşenskoe Köyü'nde sürgün iken, daha önce 1894 yılında St. Petersburg'taki devrimci eylemleri sırasında tanışmış olduğu Krupskaya ile buluşmuş ve 22 Temmuz 1898'de onunla evlenmiştir. Lenin, sürgünde bulunduğu yıllarda **Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi** adlı eserini yazmış, eser 1899'da kitap halinde yayınlanmıştır.

askeri disiplinle çalışacak profesyonel devrimcilerden kurulu bir parti fikrini savunmaktadır.

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin İkinci Kongresi, 30 Temmuz - 23 Ağustos 1903 tarihlerinde Brüksel ve Londra'da toplanmıştır. Delegelerin çoğunluğunun Iskra'cılar olması, Lenin'in gayretlerinin hiç de boşa gitmediğini göstermiştir. Program ve statülerde, bir istisnasıyla, tamamen Lenin'in görüşleri hakim olmuştur. Ancak partide ilk çatlak, üyelik meselesinden çıkmıştır. Martov ve kongre çoğunluğu, parti programını benimseyen, mali bakımdan partiyi destekleyen ve kişisel yardımda bulunan herkesin parti üyeliğine kabulünü savunurken, Lenin, üyelik için, parti örgütlerinde bilfiil çalışılmasını şart koşmuştur. Kongre'de, Iskra'cı olmayanların toplantıyı terketmeleri üzerine Lenin ve arkadaşları çoğunluğu elde ederek parti merkez komitesine ve partinin resmi organı kabul edilen Iskra'nın yazı kuruluna seçilmişlerdir. Böylece Lenin'in grubu, «çoğunlukçular» anlamına gelen **Bolşevikler** olarak, muarızları ise «azınlıkçılar» anlamına gelen **Menşevikler** olarak isimlendirilmiştir.

Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki ayrımın temel nedeni şudur: Lenin, burjuva devriminin de mutlaka proletaryanın hegemonyası altında yapılmasını şart koşmuştur. Menşevikler ise, beklenen devrimin burjuva karakterli olacağını dikkate alarak önderliğin de burjuvaziye bırakılması gerektiği görüşünü savunmuşlardır.

Lenin'in politik strateji tarihinde önemli bir dönüm noktası da, 1905 başlarında, devrimin başarısı için Rus köylülüğünün önemini ortaya koymuş olmasıdır.

1905 Nisan-Mayıs aylarında Bolşevikler'in yaptığı Rus Sosyal Demokrat işçi Partisi Üçüncü Kongresi'nde köylülüğün devrimci eylemlerinin desteklenmesi, istibdada karşı ayaklanma arifesinde proletaryanın böyle bir harekete öncülük etmek üzere uyarılması kararlaştırılmış ve Lenin, **«Devrimci Demokratik İşçi-Köylü Diktatörlüğü»** şiarını ortaya atmıştır.

Lenin, bu konudaki görüşlerini, 1905 Mart - Nisan aylarında yazdığı **Sosyal Demokrat ve Geçici Devrimci Hükümet;** 1905 Haziran - Temmuz aylarında yazdığı **Demokratik Devrimde Sosyal - Demokrasinin İki Taktiği** adlı eserlerinde geliştirmiştir.

1905 Rus Devrimi, Lenin'in umduğundan da kısa zamanda gerçekleşmiş ve ona projelerini uygulama imkanı vermemiştir. 20 Kasım'da St. Petersburg'a giden Lenin, daha çok Finlandiya'da yaşamış 23 Nisan - 8 Mayıs 1906 tarihlerinde Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Stockholm'de yapılan birlik kongresine, 13 Mayıs - 1 Haziran 1907 tarihlerinde Londra'da yapılan beşinci kongreye katılmıştır.

1907 Aralık'ında Lenin'in, ta 1917 Devrimi'ne kadar sürecek olan ikinci büyük sürgün hayatı başlamıştır. isviçre, Paris, Avusturya, İsviçre'de geçen bu sürgün yılları Lenin için psikolojik bakımdan ilk sürgüne göre daha zor olmuştur. Bu yıllarda sadece Menşevik'lerle değil, Bolşevik saflarındaki çeşitli sapmalarla da savaşmak zorunda kalmıştır. 1912 Ocak ayında Menşeviklerle bütün köprüleri atmış ve tamamen Bolşeviklerden kurulu bir konferans toplayarak merkez komitesinin de silme Bolşeviklerden kurulmasını sağlamıştır.

1914'te Birinci Dünya Savaşı başlayınca İkinci

Enternasyonal'e bağlı Avrupa sosyalist partileri ülkelerinin burjuva iktidarlarıyla mütareke yaparak ulusal çıkarlar adına savaşçı bir tavır takınmışlardır. Lenin, ikinci Enternasyonal partilerinin bu tutumunu enternasyonal sosyalizme bir ihanet olarak nitelemiştir. Buna karşılık, burjuva iktidarlarıyla mütarekeyi reddeden sol-kanat sosyalistlerinin 1915 Eylülünde Zimmerwald, 1916 Nisan'ında Kienthal'de yaptıkları konferansları desteklemiştir. İkinci Enternasyonal'in ihanetidir ki, 1919'da Komintern'in kuruluşuna yol açmıştır. Lenin, Almanya'ya yenilmek bahasına bir Rus devrimi için mücadelesini aralıksız sürdürmüş, bu arada Karl Marx'ın **Das Kapital**'inin devamı sayılabilecek olan **Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm** adlı eserini yazmıştır.

1917 Şubat - Mart'ında Rusya'da ihtilal patlak verdiği sırada Lenin İsviçre'de bulunuyordu. Düşman topraklarından mühürlü trenle geçerek İsveç ve Finlandiya üzerinden 16 Nisan 1917'de Petrograd'a varmıştır. Rusya'ya gelir gelmez, ülkenin, 1905'ten beri beklediği devrim koşulları içinde bulunduğunu görmüştür. Ancak bu defa, «Devrimci Demokratik İşçi - Köylü Diktatörlüğü»nden daha ileri sloganı, **«Proletarya Diktatörlüğü»** sloganını atmıştır.

1917 Temmuz'unda Geçici Hükümet, Lenin'in tutuklanmasını emretmiş, ancak Lenin yakayı ele vermeden gizlenmeğe muvaffak olmuştur. Gizlendiği yerden yazı yazmağa, partisini yönetmeğe devam eden Lenin, Kerenski Hükümeti'nin hiç güçlük çekmeden düşürülmesi üzerine 7 Kasım 1917'de gizlendiği yerden çıkarak ikinci Sovyetler Kongresi tarafından seçilmiş bulunan Halk Komiserleri Konseyi'nin, yani yeni Sovyet Hükümetinin başkanı olmuştur.

İktidarda bulunduğu dönemde de, Lenin, sayısız güçlüklerle savaşmak zorunda kalmıştır. Devrimi başarıya ulaştırdıktan sonra, dünya devriminin çıkarları bakımından yeni Sovyet devletinin ayakta durması gerektiğini gördüğü içindir ki, partisindeki muhalefete rağmen, 1918 Mart'ında Almanlarla Brest - Litovsk barışını imzalamıştır. Ekonomik alanda ise, devrimden hemen sonra ticareti, mübadeleyi ve parayı lağvederek «askeri komünizm» uygulamış, fakat 1921 başlarında beliren ekonomik güçlükleri altedebilmek için NEP (Yeni Ekonomik Politika) adı altında köylülerin ürünlerini açık pazarlarda satmalarına, para ve mübadele üzerine kurulu ekonomik faaliyette bulunulmasına yeniden izin vermiştir.

30 Ağustos 1918'de Fanny Kaplan adında bir kadın suikast yaparak Lenin'i yaralamıştır.

1922 yılı başlarında doktorlar Lenin'e artık yorulmamasını tavsiye etmişlerse de, yaratılışı bakımından boş durabilecek insan olmadığı için, bu tavsiyeleri dinlememiştir. Aynı yılın mayıs ayı başında vücudunun sağ yanına inme inmiş, bir süre de dili tutulmuştur. Sağlığı zaman zaman düzelmekle beraber, kesin tedavisi mümkün olamamış, 1924 yılı Ocak ayının pazara rastlayan 21. günü, çağın büyük devrimcisi Viladimir ilyiç Lenin, 54 yaşlarında olduğu halde, hayata gözlerini yummuştur.

●

Doğumunun 100. yıldönümü dolayısıyla ANT YAYINLARI'nin Türkiye okurlarına sunduğu bu kitap, Lenin'in, sömürge ve bağımlı ülkelerin kurtuluş mücadeleleriyle, partinin milli mesele ve sömürgeler konusunda şiarlarının teorik ve siyasi veçheleri üze-

rindeki yazılarını ve konuşmalarını bir araya getirmektedir.

Kitabı derleyen C. Leiteisen'in, ingilizce edisyonunun önsözünde belirtiğine göre, Lenin'in yazıları ve konuşmaları üç bölümde sergilenmektedir:

«Birinci bölüm 1900 yılından Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen zaman süresini kapsar. Lenin'in Yirminci Yüzyılın birinci yılıyla 1911 yılı arasında Çin'de, İran'da ve Türkiye'de yer alan devrimler ve emperyalizme karşı hareketlere dair yazıları bu bölümde toplanmıştır. Hindistan'daki kötü İngiliz yönetiminin içyüzünü ortaya döken yazılar, o ülkedeki milli kurtuluş hareketinin büyük anlamına parmak basmaktadır.

«Yine bu bölümde Lenin İtalyan'ların 1911'de Trablusa saldırmalarını sert bir dille yermekte, ve müstevliye boyun eğmeyen Arap kabilelerinin savaşlarından takdirle söz etmektedir. Ve acı bir dille, Arapların «daha uzun bir süre top, süngü, ilmik, ateş ve vahşetle 'medeni'leştirilecekleri»ni belirtmektedir.

«Lenin esaret altındaki sömürge ve yarı-sömürge halklara her zaman yakın bir ilgi duymuştur. Asya ve Afrika'da büyük kurtuluş hareketinin gelişmesine alkış tutmuş, bu hareketin, insan haklarından yoksun ve cahil bırakılmış milyonlarca insanı siyasi bilince ve eyleme yönelttiğini belirtmiştir.

«Sömürgecilerin yöntemlerinin özünü, hedeflerini ve içyüzünü ortaya dökmüş, emperyalizmin «medeniyet götürücü misyonu» ile alay etmiştir. «Medeni» ülkelerin Asya ve Afrika milletlerinin üzerine çullanıp her gittikleri yeri kana boğmalarının, milyonlarca insanı esaret altına sokmalarının tek hedefi bir avuç İngiliz, Alman, Amerikalı ve başka milletten

çıkarcının aşırı kârlar elde etmesinl sağlamaktır. Vahşi sömürge savaşları sayesinde halkların kanından ve alınterinden sızdırılan kârlara, emperyalizmin «medeniyet götürücü misyonu» denilmiştir.

«Lenin, makalelerinden birine «Geri Avrupa, ileri Asya» başlığını koymuştu. Bunun nedeni, Batı Avrupa'nın emperyalist kliğinin hakimiyetini korumak için en azılı gericilerle ittifak yapması, onlarla elele çalışmasıydı. Mesela Hindistan'daki İngiliz Genel Valisi ilerlemenin ve demokratik özgürlüklerin iflah olmaz bir düşmanıydı. Hindistan'da en geri sosyal ilişkileri ve feodal tahakkümü desteklemeyi, ülkeyi boyunduruk altında tutabilmek için halkı birbirine düşürmeyi baş görevi biliyordu.

«Kişiler gibi hükümetler hakkında da, onların kendileri hakkında sözlerine bakılarak değil, yaptıkları işe bakılarak yargıya varılır. Günümüzde «hür dünya» üzerinde çok laf ediliyor. Oysa «hür dünya» dedikleri, kapitalizmden başka birşey değildir. Emperyalist önderler, yıkıcı savaşları, sömürülenler ve sömürücüler, işsizler ve mülti milyonerler diye ikiye bölünmüş toplumuyla kapitalist dünyanın «hür dünya» adı altında milyonlara daha kolay yutturulabileceğine inanmaktadırlar. Tarihin mahkum ettiği bir sistemi ayakta tutma görevini yüklenenler, bu gibi aldatmacalara başvurmadan yapamazlar.

«Ne ki Lenin, sınıfların, partilerin ve hükümetlerin tumturaklı yaveleri ardında yatan sınıf çıkarlarını açığa çıkarmayı çok iyi biliyordu. Sömürgelerdeki baskının, Doğu ülkelerinin ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmesini çok büyük ölçüde geri bıraktırdığını büyük bir belagatle gösterdi.

«İkinci bölüm Birinci Dünya Savaşı dönemini kapsar.

«Bu bölümde yeralan metinler arasında Lenin'-in ünlü kitabı. **Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Emperyalizm**'den bölümler var. Doğuda milli kurtuluş hareketlerinin önemini ve yönelişini doğru anlıyabilmek için Lenin'in bu kitapta geliştirdiği emperyalizm teorisi yararlı bir anahtardır.

«Diğer makaleler ve konuşmalarında Lenin, dünya savaşının nasıl yağmacılar arasında ganimeti yeni baştan bölüşmek için girişilmiş bir savaş olduğunu göstermektedir. Savaş, sömürgelerin, etki alanlarının, vesayet topraklarının, vs. yeniden pay edilmesi uğrunda birbirini rakip iki emperyalist gurubun kapışmasıydı. Aşırı kârların bir elden diğerine geçip geçmeyeceğini kararlaştırmak için milyonlarca insan ölümlerine gönderildi bu savaşta.

«Gelgelelim, bu savaşın Asya ve Afrika'da milli bağımsızlık mücadelelerini kızıştırmasının önüne geçilemezdi. Lenin, 1916 yazında, emperyalist devletlere **karşı** milli savaşların sadece «mümkün ve muhtemel değil, aynı zamanda kaçınılmaz, **ilerici** ve **devrimci** savaşlar» olduklarını söylüyordu.

«Almanya, Rusya, İngiltere ve Fransa'da ve başka ülkelerde 1914'de sosyalizme ihanet edip «kendi» hükümetlerinin yanında emperyalist savaşı haklı çıkaran ve destekleyen Sosyal - Demokratları Lenin kıyasıya eleştirmiştir. «Sosyal - emperyalistler» dediği bu kimselerin mugalatalarını çürütüp ipliklerini pazara çıkarmış, sosyalistlerin başka milletleri ezen kendi hükümetlerine de karşı çıkarak ezilen milletlerden yana olmaları gerektiği üzerinde ısrarla durmuştur.

«Lenin yalnız emperyalistlerle işbirliğine kadar

giden sosyalistlerle değil, bazı gerçek devrimci Sosyal-Demokratlarla da çeşitli konularda polemiğe girmiştir. Bu yazılarda Lenin işçi sınıfı ve onun sosyalist devrim yolundaki mücadelesiyle sömürgelerde yaşıyan milyonlarca insanın güçlü milli kurtuluş hareketi arasına kalın duvarlar çeken kalın kafalı ve bilgiçce marksizm yorumunu reddetmiş, işçilerin kapitalizme karşı mücadelesinin köylülerin toprak ağalığına karşı mücadelesiyle ve ezilen milletlerin sömürgeciliğe karşı mücadelesiyle yanyana yürüdüğüne dikkati çekmiştir. Sınıf bilincine varmış işçiler bu nedenle, Lenin'e göre, sosyalizm için mücadeleleri ile halkın bütün kesimlerinin feodal, milli ve başka her türlü baskıya karşı mücadeleleri arasında bağ kurmasını öğrenmelidirler.

●

«Üçüncü bölüm, Ekim Devrimı sonrasındaki dönemi kapsamaktadır. Sovyet Rusya'da milli meselenin Lenin'in ortaya koyduğu ilkelere uygun olarak pratikte nasıl çözüme bağlandığını gösteren metinler yeralmakta bu bölümde.

«Bölümün büyükçe bir kısmı Çin'de, Hindistanda ve diğer Asya ülkelerinde 1917'den sonraki kurtuluş mücadelelerine ayrılmıştır. Lenin bu mücadelerin tahlilinden şu sonucu çıkarmaktadır: 1914-18 emperyalist savaşı ve Rusya'da Sovyet iktidarın kurulması, sömürge ve yarı-sömürge milletleri dünya siyasetinde ve emperyalizmin devrimle yıkılmasında etkin bir güç haline getirmiştir.

«1920'de Enternasyonal İkinci Kongresi'nde konuşan Lenin. 1914-18 emperyalist savaşından sonra dünyanın manzarasını şöyle çiziyordu: 1 milyar 750 milyonu bulan toplam dünya nüfusunun 1 milyar 250 milyonu yada yüzde yetmişinden fazlası, sömür-

gelerde, yarı-sömürgelerde, yada savaşın yerle bir ettiği ülkelerde yaşamaktaydı. 250 milyon insanın yaşadığı birkaç ülke, savaş öncesi durumlarını az çok korumakla birlikte, ekonomik bakımdan Amerika Birleşik Devletleri'ne bağımlı hale gelmişlerdi. Nihayet, dünya nüfusunun topu topu yüzde on dördü (aşağı yukarı 250 milyon insan) hakim unsurları savaştan en büyük kâr sağlayan ülkelerde yaşamaktaydı.

«Savaştan hemen sonraki o günlerde zaferi kazanan devletlerin hakim kliği kendini herşeye kadir sanıyordu. Çünkü Versailles Antlaşması ve diğer antlaşmalar dünya tarihinde ilk kez. «1 milyar 250 milyondan fazla insanın çapula verilmesini, esir edilmesini, boyunduruk altına alınmasını, çektiği sefaleti ve yarı - açlığı» **hukuk bakımından** meşru kılmıştı.

«Ama emperyalizmin dünyanın hemen dört bir yanında borusunu öttürdüğü, silahlı kuvvetlerinin kol gezdiği günler artık geride kalmıştır. Emperyalizmin, siyasi önderleri, generalleri ve şairlerinin gayretleriyle ayakta tutulan mutlak iktidarı dağılmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin, İngiltere'nin, Fransa'nın emperyalist yöneticileri artık dünyanın kaderine hakim değiller ve iktidarlarının sınırı gün geçtikçe daralıyor.

«Dünyanın bugünkü manzarası, Lenin'in hayatta olduğu zamana kıyasla çok değişmiştir. Dünya, Lenin'in yıllar öncesi söylediği yönde değişmiştir, değişmektedir. Lenin, Doğuda bugün çok güçlenen milli kurtuluş hareketlerinin sadece başlangıcını görebilmişti hayatında. Ama bu hareketlerin anlamı, niteliği ve geleceği hakkında söyledikleri, son on yılların getirdikleriyle doğru çıkmıştır. Lenin'in çağımı-

zı sosyalist devrimin başlama çağı, kapitalist sosyo-ekonomik kuruluştan sosyalist kuruluşa geçiş çağı olarak tanımlaması da doğrulanmıştır. Bugün dünyada neler olduğunu anlıyabilmek için Lenin'in eserlerini incelemek ilk görevdir. Sadece bunun için de değil. Lenin'in düşünceleri, çağımızın en etkin devrimci gücü olmuşlardır.»

●

Sömürge ve yarı bağımlı ülkelerde devrim stratejisinin ne olması gerektiğinin tartışıldığı Türkiye'de de, Doğu'da ulusal kurtuluş hareketlerine ışık tutan bu belgesel eserin, elden düşürülemeyecek bir kaynak olacağına inanıyoruz.

ANT YAYINLARI

BÖLÜM BİR

(1900 - 1914)

I Çin'de Savaş [1]

Rusya Çin'le savaşını sona erdirmek üzere: birkaç askeri bölge seferber edildi, yüz milyonlarca ruble harcandı, Çin'e on binlerce asker yollandı, birkaç savaş verildi, ve üç - beş zafer kazanıldı. Tabii bu zaferler düşmanın düzenli ordularından çok, Çin'li isyancılara, özellikle de silahsız Çin halkına karşı kazanıldı. Çinlilerin kimi sularda boğuldu, kimi öldürüldü, kadınlar ve çocuklar boğazlandı. Yağmaya uğrayan sarayların, evlerin, dükkanların hiç sözünü etmesek de olur. Rus hükûmeti ve ona dalkavukluk eden basın zaferi kutluyor, yiğit askerlerin bu son kahramanlığından, Avrupa kültürünün Çin barbarlığına galebe çalmasından, ve Rusya'nın Uzak Doğuya «medeniyet götürücü misyonu»nun yeni başarılarından duyduğu sevinci dile getiriyor.

Ne ki sınıf bilincine varmış işçilerin sesleri, milyonlarca emekçinin ileri temsilcilerinin sesleri duyulmuyor bu sevinç çığlıkları arasında. Oysa başarılı yeni harekatın yükünü çekenler, dünyanın bir ucundan öbür ucuna savrulanlar, harcanan milyonları karşılamak için arttırılan vergiler altında ezilen emekçi halk (working people)'tır. O halde önümüzdeki sorunlar şunlar: Sosyalistlerin bu savaş karşı-

sında tutumları ne olmalıdır? Savaş kimlerin çıkarınadır? Şu anda Rus hükümetinin izlediği siyasetin gerçek niteliği nedir?

Hükümetimiz, herşeyden önce, Çin'le savaşmadığını iddia ediyor; sadece bir ayaklanmayı bastırdığını, isyancıları tedip ettiğini iddia ediyor; Çin'in meşru hükümetine kanun ve düzeni yeniden geçerli kılmakta yardımcı olduğunu iddia ediyor. Savaş ilan edilmediği doğrudur, fakat savaşın ilan edilmemesi durumu hiç de değiştirmemektedir: çünkü herşeye rağmen savaş sürmektedir. Çinlileri Avrupalılara saldırmaya iten ne? ingilizlerin, Fransızların, Almanların, Rusların, Japonların ve başkalarının bunca hevesle bastırdıkları bu ayaklanmaya sebep olan ne? «Sarı ırkın beyaz ırka duyduğu düşmanlık», «Çinlilerin Avrupa kültüründen ve medeniyetinden nefret etmeleri» diyorlar savaşı destekleyenler. Evet! Çinlilerin Avrupalılardan nefret ettikleri doğrudur; doğrudur ya, hangi Avrupalılardan nefret ediyorlar, ve nlçin? Çinliler Avrupa halklarından nefret etmiyorlar; onlarla alıp veremedikleri birşey yok. Çinliler Avrupalı hükümetlerinden nefret ediyorlar. Çin'e sırf kazanç için gelenlerden; sözde medeniyetlerini sırf aldatmaca, yağma ve vahşet için kullananlardan; Çin halkını uyutma yolunda afyon ticareti hakkı için Çin'e savaş açanlardan (İngiltere ve Fransa'nın Çin'le 1856'daki savaşları); yağma siyasetlerini iki yüzlülükle Hıristiyanlığı yayma perdesi ardında gizleyenlerden Çinlilerin nefret etmemeleri mümkün müdür? Avrupa'nın burjuva hükümetleri uzun zamandanberi Çin'e karşı bu yağma siyasetini sürdürmektedirler; şimdi müstebit Rus Hükümeti de onlara katılmıştır. Bu yağma siyasetine genellikle sömürge siyaseti adı verilir. Kapitalist sana-

yinin hızla geliştiği bütün ülkeler çok geçmeden kendilerine sömürgeler bulmak zorundadırlar. Bu sömürgeler, sanayisi az gelişmiş, az çok pederşahi bir hayat düzenini hâlâ sürdüren, mamul, eşya pazarı yerine geçebilecek ve büyük kârlara kaynak olabilecek ülkelerdir. Burjuva hükümetler bir avuç kapitalistin kârı uğruna sonu gelmez savaşlar sürdürmüşler, sağlığa zararlı tropikal ülkelerde ölmeye alaylar göndermişler, halktan sızdırılan milyonları har vurup harman savurmuşlar, ve sömürgelerde yaşıyanları can havliyle ayaklanmaya, yada açlıktan ölmeye mahkum etmişlerdir. Bu bakımdan, Hindistan'da yerli halkların ingilizlere karşı ayaklanmasını ([2]) ve Hindistan'ı kasıp kavuran açlığı hatırlamak, yada İngilizlerin şu anda Boerlere karşı sürdürdükleri savaşı düşünmek yeter de artar bile.

Avrupa kapitalistleri yırtıcı pençelerini şimdi de Çin'e atılar. Bunu ilk yapanların başında, şimdi bağıra çağıra «tarafsızlığını» ilan eden Rus Hükümeti geliyordu. «Tarafsız» olduğu için Port Arthur'u Çin' den kapıp Rus askerlerinin himayesi altında Mançurya'ya bir demiryolu döşenmeye başladı. Ondan sonra birbiri ardı sıra Avrupa hükümetleri Çin'in paylaşıldığı sözüne hak verdirircesine Çin topraklarını yağmaya, yada kendilerinin deyimiyle, «kiralama»ya koyuldular. Herşeyi gerçek adıyla anacak olursak, Avrupa hükümetlerinin (Rus Hükümeti başta gelenler arasında olmak üzere) Çin'i paylaşmaya çoktan başlamış olduklarını söylememiz gerekir. Ne ki paylaşma işini açıkça başlatmadılar; sinsice, hırsızlar gibi başlattılar. Nebbaşların cesetleri soymaları gibi Çin'i soymaya başladılar; ve ölü sanılan gövde direnmeye kalkınca vahşi hayvanlar gibi üzerine çullandılar, köyleri yakıp yıktılar, silahsız ahaliyi, ka-

rılarını ve çocuklarını kurşuna dizdiler, süngülediler, Amur Irmağının sularında boğdular. Bütün bu Hıristiyanca kahramanlıklar medeni Avrupalılara el kaldırmaya cüret eden Çin'li barbarlara yöneltilen ağız dolusu suçlamayla birlikte gitti. Niuchuang'ın işgali ve Mançurya'ya Rus birliklerinin sevki geçici tedbirlerdir, diyor müstebit Rus Hükümeti, Büyük Devletlere gönderdiği 12 Ağustos 1900 tarihli notada. Bu tedbirler «sadece Çin'li isyancıların saldırgan harekatını defetmek gereğinden doğmuştur; hiç bir şekilde, imparatorluk Hükümetinin siyasetine taban tabana zıt bencil tasavvurların delili addedilemezler.»

Zavallı imparatorluk Hükümeti! Hem bu denli Hıristiyanca fedakarlık et, hem böylesine haksız yere kötülen! Yıllar öncesi kendinden fedakarlık edip Port Arthur'u ele geçirmişti; şimdi de kendinden fedakarlık edip Mançurya'ya el atıyor. Kendinden fedakarlık edip Çin'in sınır eyaletlerine tümen tümen müteahhit, mühendis ve subay yığdı; bu adamlar oradaki davranışlarıyla, herşeyi alttan almalarıyla ün salmış Çinlileri bile çileden çıkardılar. Çin demiryolunun yapımında çalıştırılan Çinli işçiler günde on kopekle geçinmek zorundaydılar. Rusya'nın kendinden fedakarlık etmesi değil de nedir bu?

Hükümetimizin Çin'deki akılsız siyasetini nasıl açıklamalı? Bundan kim yararlanıyor? Bundan yararlananlar Çin'le ticaret yapan bir avuç kapitalist kodamandır; Asya pazarı için imalat yapan bir avuç fabrika sahibidir; ivedi savaş siparişlerinden muazzam kârlar yığan bir avuç müteahhittir (savaş techizatı, asker ikmal malzemesi, vs. çıkaran fabrikalar şu anda tam kapasite işlemekte ve yüzlerce yeni işçi çalıştırmaktadırlar). Bu siyaset, sivil ve askeri hizmetlerde yüksek mevkileri tutmuş bir avuç soylu kişinin

çıkarınadır. Bunlar maceracı siyasetlere muhtaçtırlar; bu sayede daha ileri mevkilere geçme fırsatını ele geçirirler, mesleklerinde ilerlerler, «başarıları»yla ün kazanırlar. Hükümetimiz, bu bir avuç kapitalist ve bürokrat namussuzun çıkarına bütün halkın çıkarlarını feda etmekten çekinmiyor. Her konuda olduğu gibi bu konuda da müstebit çarlık hükümeti, kapitalist kodamanlarla soyluların yaltakçısı bir sorumsuz bürokratlar hükümeti olduğunu belli etmiştir.

Rus işçi sınıfı ve genel olarak emekçi halk Çin'deki toprak gaspından ne gibi bir çıkar sağlıyor? Erkekleri savaşa yollanan binlerce perişan aile; milli borçta ve milli harcamalarda muazzam bir yükseliş; artan vergiler; kapitalistlere, yani işçilerin sömürücülerine daha çok iktidar; işçilere daha kötü yaşama koşulları; köylüler arasında ölüm nisbetinde yükselme; Sibirya'da açlık... İşte Çin savaşının getirecekleri, ve şimdiden getirdikleri! Bütün Rus basını, bütün gazeteler ve dergileri sus pus edilmiştir; Hükümet görevlilerinin izni olmadan hiç birşey basamamaktadırlar. Çin savaşının halka neye mal olduğuna dair kesin bilgilerden yoksun kalmamız bundandır. Ama savaşın **yüz milyonlarca ruble** masrafı gerektirdiğine hiç şüphe yok. Öğrendiğimize göre hükümet, yayınlanmayan bir kararname ile, savaş için tam yüz elli milyon ruble ayırmıştır. Buna ek olarak, cari savaş masrafları her üç-dört günde bir **bir milyon ruble** yutmaktadır. Ve bu korkunç meblağlar, her bir kopek üzerinde pazarlığa girişerek açlıktan kırılan köylülere yardım tahsislerini azalttıkça azaltan; halkın eğitimine harcıyacak para bulamayan; herhangi bir kulak gibi, hükümet fabrikalarında çalışan işçilerin, postanelerde vesair yerlerde iş gören küçük memurların analarından emdikleri sütü burunlarından getiren bir hükü-

met tarafından har vurulup harman savrulmaktadır!

Maliye Bakanı Witte, 1 Ocak 1900'de hazinede iki yüzelli milyon ruble olduğunu açıkladı. Şimdi bu paranın yerinde yeller esiyor; savaşa harcandı. Hükümet borç bulmaya çalışıyor, vergileri arttırıyor, parasızlıktan zorunlu harcamaları yapmıyor, ve demiryolu yapımını durduruyor. Çarlık hükümeti iflasla yüzyüzedir; buna rağmen bir toprak gaspı siyasetine, sadece korkunç bir masrafa yol açtığı gibi, bizi daha tehlikeli başka savaşlara sürükleme eğilimini de taşıyan bir siyasete balıklama dalıyor. Çin'e saldıran Avrupa devletleri, daha şimdiden, ganimeti paylaşamadıkları için kavgaya tutuşmuşlardır; bu kavganın nasıl sonuçlanacağını kestirmek de zordur.

Çarlık Hükümetinin Çin siyaseti, halkın çıkarıyla alay etmekle de kalmıyor: bu siyasetin amacı yığınların siyasi bilincini yozlaştırmaktır. Ancak süngü sayesinde kendilerini iktidarda tutabilen, her an halkın öfkesini kısıtlamak yada bastırmak zorunda olan hükümetler, halkın hoşnutsuzluğunun hiç bir zaman giderilemiyeceğini, ve hükümetten hoşnutsuzluğu bir başka hedefe yöneltmek gerektiğini çoktan kavramışlardır. Meselâ Yahudilere karşı düşmanlık duyguları kışkırtılmaktadır; sanki Yahudi işçiler de Rus işçiler kadar sermayenin ve polis hükümetinin baskısı altında ezilmiyorlarmış gibi, sarı basın «Vurun Yahudiye!» kampanyalarını sürdürüp durmakta. Şu anda basın Çinlilere karşı bir kampanya yürütüyor; vahşi sarı ırk ve onun medeniyet düşmanlığından, Rusya'nın geri halklara aydınlık götürme görevinden, Rus askerlerinin savaşa gitmekte gösterdikleri hevesten, vs, vs. dem vuruyor. Hükümete ve para babalarına yaranmak için yerlerde sürünen gazeteciler, halkın nefretini Çin'in üzerine yöneltmek için

gerilmedik sinir bırakmadılar. Oysa Çin halkı hiç bir zaman, hiç bir surette Rus halkını ezmemiştir. Çin halkı da Rus halkının çektiği cefayı çekmektedir: aç köylülerden vergi sızdıran ve her türlü özgürlük dileğini asker gücüyle susturan Asyai bir hükümetten bizardır; Orta Kırallığa sızan sermayenin baskısından bizardır.

Rus işçi sınıfı, halk yığınlarının hâlâ içine gömülü oldukları siyasi baskıdan ve bilgisizlikten kurtulmaya başlamıştır. Dolayısıyla sınıf bilincine ermiş bütün işçilerin görevi, milli nefret duygularını kışkırtıp emekçi halkın dikkatini gerçek düşmanlarından başka hedeflere çevirenlere olanca güçleriyle karşı durmaktır. Çarlık Hükümetinin Çin siyaseti, halkın yoksulluğunu büsbütün artıran, halkı büsbütün yozlaştıran ve ezen bir siyasettir. Çarlık Hükümeti halkımızı esaret altında tutmakla kalmıyor, onu kendi esaretlerine başkaldıran başka halkları bastırmaya da gönderiyor (1849'da Rus askerlerinin Macaristan'da devrimi bastırmaları gibi). Ellerini kollarını bağlayıp birleşmelerini ve kendilerini savunmalarını önlediği Rus işçilerinin Rus kapitalistlerince sömürülmesine yardımcı olmakla kalmıyor, bir avuç zenginin ve soylu kişinin çıkarı için diğer halkları soyup sovana çevirmeye asker yolluyor. Savaşın emekçi halkın sırtına yıktığı yeni yükü kaldırmanın bir tek yolu vardır, o da halkın temsilcilerinden kurulu bir meclisin toplanmasıdır. Bu meclis hükümetin istibdadına son vermeli, onu bir saraylı çetesinin çıkarlarından gayri çıkarları göz önünde tutmaya zorlamalıdır.

**Eylül - Ekim 1900'de yazılmış,
Aralık 1900'de Iskra'nın
1. sayısında yayınlanmıştır.**

**Toplu Eserler,
Cilt 4, s: 372-77**

2 Stuttgart Milletlerarası Sosyalist Kongresi'nden

Sömürge sorununun milletlerarası kongrelerde ilk ele alışını değil bu. Bugüne dek bu kongrelerin bütün kararları, burjuva sömürge siyasetinin bir yağma ve vahşet siyaseti olarak kayıtsız şartsız kötülenmesi yönünde olmuştur. Ne ki bu kez Kongre Komisyonu (4) içinde, başlarını Hollandalı Van Kol'un çektiği oportunist unsurlar çoğunluktaydılar. Karar taslağına, Kongrenin ilke olarak tüm sömürge siyasetini kötülemediği, çünkü sosyalizmde sömürge siyasetinin medeniyet - yayıcı bir rol oynayabileceği anlamına gelen bir cümle sokuldu. Komisyondaki azınlık (Almanya'dan Ledebour, Polonya ve Rus Sosyal - Demokratları) böyle bir fikre karşı şiddetli itirazlar ileri sürdü. Sorun Kongreye getirildi; orda iki eğilimin birbirine çok eşit olduğu anlaşıldı, ve son derece hararetli bir tartışma çıktı.

Oportunistler Van Kol'ün ardında saf tuttular. Alman delegelerinin çoğunluğu adına konuşan Bernstein ve David bir «sosyalist sömürge siyaseti» nin kabulünü istediler, kısır ve olumsuz tutumları, reformların önemini anlamayışları, pratik bir sömürge programına sahip olmayışları yüzünden radikallere atıp tuttular. Ama Kautsky onlara karşı çıktı; Kong-

reden, Alman heyetinin çoğunluğu **aleyhinde** karar almasını istemek zorunda kaldı. Doğru olarak, reformlar için mücadeleyi reddetmenin söz konusu olmadığını belirtti; bu nokta kararın diğer bölümlerinde açıkça dile getirilmiş, tartışma konusu da olmamıştı. Asıl sorun, çağdaş burjuvazinin yağma ve vahşet rejimine taviz verip vermemek sorunu idi. Kongre günümüzün sömürge siyasetini görüşecekti; bu siyaset ise ilkel halkların mutlak esaretine dayanan bir siyasetti. Burjuvazi sömürgelere fiilen esaret götürüyor, yerli halkları misilsiz saldırılar ve şiddet hareketleriyle eziyor, içkiyi ve firengiyi yaygın kılarak onları «medenileştiriyor»du. Ve bu durumda, sosyalistlerden, sömürge siyasetini ilke olarak kabul etmenin mümkün olabileceğine dair kaçamak sözler sarfetmeleri bekleniyordu! Bu, burjuva görüşüne açık bir teslimiyet demekti. Proletaryayı burjuva ideolojisine ve şu sırada küstahça boy göstermeye başlamış olan burjuva emperyalizmine bağımlı kılma yolunda kesin bir adım demekti.

Kongre, Komisyonun önergesini 108'e karşı 128 oyla reddetti. On çekimser oy vardı (İsviçre). Bu arada belirtmek gerekir ki, Stuttgart'da, ilk kez, her millete yirmiden (Rusya dahil büyük milletlere) ikiye (Lüksemburg) kadar değişen belli bir sayıda oy hakkı tanınmıştı. Sömürgeci bir siyaset izlemeyen, yada böyle bir siyasetten zarar gören milletlerin birleşik oyları, işçilerinin dahi bir ölçüde gözünü fetih hırsı bürüyen milletlerin oylarından ağır bastı.

Sömürge konusundaki bu oylamanın önemi çok büyüktür. Bir kere, oylama burjuvazinin kuru-sıkı tehditlerine boyun eğen sosyalist oportunizmi apaçık ortaya koymuştur. İkincisi, Avrupa işçi hareketinin proletaryanın davasına hayli zararı dokunabi-

lecek, ve bu nedenle üzerinde dikkatle durulması gereken olumsuz bir yanını açığa çıkarmıştır. Marx, Sismondi'nin çok anlamlı bir sözünü sık sık tekrarlardı: kadim çağın proleterleri toplumun sırtından geçinirlerdi; çağdaş toplum, proleterlerin sırtından geçiniyor.

Mülk sahibi olmamakla birlikte işçi de olmayan bir sınıf, sömürücüleri alaşağı edemez. Bütün toplumu ayakta tutan proletarya sınıfı ancak sosyal devrimi gerçekleştirebilir. Bununla birlikte, yaygın sömürge siyasetinin bir sonucu olarak Avrupa proletaryası bugün **kısmen** öyle bir duruma gelmiştir ki, bütün toplumu geçindiren **onun** emeği değil, sömürgelerde hemen hemen esaret altına alınmış olan yerli halkın emeğidir. Meselâ İngiliz burjuvazisi Hindistan ve diğer sömürgelerin milyonlarca halkından, İngiliz işçilerinden elde ettiği kârın çok üstünde bir kâr elde etmektedir. Bazı ülkelerde bu durum, proletaryayı sömürgeci şoven milliyetçilik duygularıyla zehirlemek için gerekli maddi ve ekonomik temeli sağlamaktadır. Muhakkak ki bu geçici bir olgudur; ama bütün ülkelerin proletaryasını bu gibi oportünistçe tutumlara karşı mücadelede bir araya toplayabilmek için kötülüğün ne olduğu iyice kavranmalı, ve nedenleri anlaşılmalıdır. Bu mücadele eninde sonunda mutlaka zafere ulaşacaktır; çünkü «imtiyazlı» milletler, kapitalist milletlerin sayısı gitgide azalan bir kliğidir.

1907 Ağustos sonu ve Eylül başında yazılmış, Proletary, No. 17, 20 Ekim 1907'de basılmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 13, s: 75-77

3 Dünya Siyasetinde Patlayıcı Maddeler

Çeşitli Avrupa ve Asya ülkelerinde devrimci hareket son zamanlarda kendini öyle bir ağırlıkla duyurdu ki, milletlerarası proletarya mücadelesinde yeni ve kıyas kabul etmez ölçüde ileri bir aşamanın oldukça açık seçik genel hatları önümüzde belirdi.

İran'da bir karşı - devrim oldu: Rusya'nın Birinci Dumasının dağılışının ve de 1905 yılı sonundaki Rus ayaklanmasının özel bir bileşimi. ([5]) Japonlar tarafından utanç verici bir yenilgiye uğratılan Rus çarının orduları karşı - devrimin hizmetinde ellerinden geleni ardlarına komayarak hınçlarını gideriyorlar. Kazakların toplu kurşuna dizmeler, tedip seferleri, saldırı ve yağmalarla Rusya'da gösterdikleri kahramanlıkları İran'da devrimi bastırmada gösterdikleri kahramanlıklar izliyor. ([6]) Kara- Yüz ([7]) toprak sahipleriyle grevlerden ve iç savaştan gözü yılan kapitalistlerin başındaki Nikola Romanov'un öfkesini İranlı devrimcilerden çıkarması anlaşılır birşey. Rusya' nın Hıristiyan askerlerine milletlerarası cellatlar rolü ilk kez verilmiyor. İngiltere'nin iki yüzlü davranışı, bu işten elini çekmesi, ve İranlı devrimcilerle istibdat taraflıları karşısında sözde dostça bir tarafsızlık

siyaseti gütmesi ise ayrı bir konu. İngiltere'de işçi hareketinin gelişmesi karşısında kafası kızan ve Hindistan'da devrimci mücadelenin hızlanmasından ürken İngiliz liberal burjuvazisi, gittikçe sıklaşan aralıklarda, sermayeye ve kapitalist sömürge düzenine, yani bir esaret, yağma ve vahşet düzenine karşı yığın mücadelesinde açık ve kesin bir ileri atılım söz konusu olduğunda hayli «medeni» Avrupa «siyaset adamları»nın, yani yüksek anayasacılık okulundan mezun olmuş kişilerin nasıl **hayvanlaşıverdiklerini** gösteriyor. İranlı devrimciler güç bir durumdalar; ülkeleri, bir yandan Hindistan'ın efendilerinin, öbür yandan karşı - devrimci Rus Hükümetinin aralarında bölüşmek üzere oldukları bir ülke. Ne ki Tebriz'deki çetin mücadele, ve savaş talihinin toptan yenilgiye uğratıldıkları sanılan devrimcilerin yüzüne yeniden gülmesi, Şahın başıbozuklarının, Rus Liyakov'ları ve İngiliz diplomatlarından yardım görmelerine rağmen, halkın yılmak bilmez direnişiyle karşılaştıklarını gösteriyor. Restorasyon çabalarına silahlı direniş gösterebilen, bu çabalara girişenleri yabancılardan yardım istemek zorunda bırakan bir devrimci hareket ortadan kaldırılamaz. Bu koşullarda İran gericiliğinin en kesin bir zaferi dahi, yeni halk ayaklanmalarına kapıyı açmaktan başka birşey olmıyacaktır.

Türkiye'de Genç Türklerin (8) başını çektiği ordudaki devrimci hareket başarı sağlamıştır. Gerçi bu sadece bir yarım zaferdir, hatta o bile değildir. Çünkü Türkiye'nin İkinci Nikola'sı (9) ünlü Türk anayasasını yürürlüğe koyma vaadiyle şimdilik durumu kurtarmıştır. Ne ki bir devrimde böyle yarım zaferler eski rejimin vermek zorunda kaldığı bu gibi acele tavizler, iç savaşın daha geniş halk yığınlarını

harekete katan yeni ve çok daha kesin, çok daha sert dalgalanmalarının en sağlam teminatıdır. Ve de milletler iç savaştan ders almasını her zaman bilirler. Güç bir okuldur iç savaş okulu; müfredat programının içinde, **zorunlu olarak**, karşı - devrimin zaferleri, azgın gericilerin hiç bir kayıt tanımayan küstahlığı, eski hükümetin isyancılara karşı vahşi misillemeleri vs. de yer alır. Fakat milletlerin bu çok acılı okula girmiş olmalarından yakınanlar, ancak iflah olmaz kakavanlarla içi geçmiş mumyalardır. Çünkü ezilen sınıflara iç savaşı nasıl sürdüreceklerini, devrimi nasıl zafere götüreceklerini öğreten bir okuldur bu; Ayaklar altına alınan, geri bıraktırılan cahil kölelerin tarihin her çağında içlerinde taşıdıkları, ve köleliklerinin utancını duyan köleleri en yüce tarihi başarılara götüren nefreti çağdaş köle yığınlarında yoğunlaştırır.

Son zamanlarda Hindistan'da, «Medeni» İngiliz kapitalistlerinin yerli köleleri «sahip»lerinin başına dert oldular. Hindistan'da ingiliz hükümet sistemi adıyla anılan vahşet ve yağma hareketlerinin sonu gelmek bilmiyor. Dünyanın hiç bir yerinde -tabii Rusya dışında- yığınlar içinde bu denli sefil yoksulluk, böylesine müzmin açlık bulamazsınız. Özgür İngiltere'nin en Liberal ve Radikal kişileri, John Morley gibi adamlar -Rus ve Rus olmayan Kadet'lerin (10) zimmamdarı «ilerici» gazeteciliğin medarı iftiharı (gerçekte kapitalizmin bir uşağı)- Hindistan'ı yönetmeye atandıkları zaman tam bir firavun kesilirler; başlarına geçtikleri halkı «sükuna kavuşturmak» için, siyasî nümayişçileri **kırbaçlatmaya** kadar her bir yola başvurabilecek tıynette adamlardır. İngiliz Sosyal - Demokratlarının küçük haftalık dergisi, **Adalet,** Morley gibi bu Liberal ve «Radikal» namus-

suzlar tarafından Hindistan'da **yasaklanmıştır.** İngiliz milletvekili ve Bağımsız işçi Partisi önderi Keir Hardie Hindistan'a gidip en ilkel demokratik dilekler hakkında Hintlilere birkaç söz söylemeye cür'et ettiği zaman, bütün İngiliz burjuva basını bu «isyancı» aleyhinde demediğini bırakmadı. Şimdi de en etkili ingiliz gazeteleri Hindistan'ın huzurunu bozan «kışkırtıcılar» karşısında küplere biniyorlar ve demokratik Hintli yazarların ağzına kilit vurmak için Plehve'ye (11) layık tam Rus'kari mahkeme kararlarıyla idari tedbirlere alkış tutuyorlar. Oysa Hindistan'da sokak **kendi** yazarlarına ve siyasi önderlerine arka olmaya başlamıştır. ingiliz çakalarının Hintli demokrat Tilak'a verdikleri aşağılık ceza-uzun süreli sürgün cezasına çarptırılmıştı Tilak- için İngiliz Avam Kamarasında sorulan soru üzerine, Hintli jüri üyelerinin beraat kararı verdikleri, hükmün **ingiliz jüri üyelerinin oyuyla** geçtiği açığa çıktı, para babalarına uşaklık edenlerin bir demokrattan aldıkları bu intikam, Bombay'da sokak gösterilerine ve bir greve sebep oldu. Hindistan'da da proletarya şimdiden bilinçli siyasi yığın mücadelesi düzeyine erişmiştir; bu böyle olduğuna göre Hindistan'da Rus usulü İngiliz rejiminin sonu geldi demektir! Avrupalılar Asya ülkelerini sömüre sömüre bu ülkelerden birini, Japonya'yı öylesine dövüp kıvama getirdiler ki, Japonya büyük askeri zaferler kazandı, ve bu zaferler onun bağımsız milli gelişmesini sağlama bağladı. Hiç şüphe yok ki, Hindistan'ın İngilizler tarafından yüz yıl süren talanı ve bütün bu «ileri» Avrupalıların bugün İran ve Hint demokrasisine karşı yürüttükleri mücadele Asya'da on milyonlarca proleteri çelik gibi pekiştirip kendilerini ezenlerle mücadeleye sevkedecek, ve bu mücadele tıpkı Japonlarınki gibi başarılı

olacaktır. Sınıf bilincine ermiş Avrupalı işçinin bugün Asya'da yoldaşları vardır ve bunların sayısı korkunç bir hızla artacaktır.

Çin'de de orta çağ düzenine karşı devrimci hareket son aylarda göze çarpan bir güçle kendini duyurmuştur. Gerçi bugünkü hareket hakkında kesin birşey söylemek için vakit henüz erken; hareket hakkında bildiklerimiz çok az, ülkenin çeşitli bölgelerindeki ayaklanmalara dair raporlar pek seyrek. Fakat Çin'de kıpırdanmaya başlıyan «yeni ruh»un ve «Avrupai akımlar»ın, özellikle Rus - Japon savaşından (12) bu yana gürbüz bir gelişim içerisinde olduğundan şüphe edilemez. Dolayısıyla eski usul Çin ayaklanmaları ister istemez bilinçli bir demokratik harekete dönüşecektir. Sömürge yağmasına katılanlardan bazılarının bu sefer başlarının derde girdiği, Fransızların Hindiçini'deki davranışlarından da anlaşılıyor: Çin'deki «tarihi merciler»in devrimcileri bastırmalarına **yardım** ettiler! **Çin sınırındaki** «kendi» Asya mülklerinin güvenliğinden de aynı ölçüde endişe duyuyorlardı.

Bununla birlikte Fransız burjuvazisi yalnız Asya mülklerinin geleceğinden kuşku duymuyor. Paris yakınındaki Villeneuve - Saint - Georges'daki barikatlar, bu barikatları kuran grevcilerin kurşunlanması (30 Temmuz Perşembe günü)... bu olaylar Avrupa'da şiddetlenen sınıf mücadelesinin yeni delilleridir. Radikal Clemenceau, Fransa'yı kapitalistler adına yöneten kişi, proletarya içindeki cumhuriyetçi-burjuva aldanmacaların en son kalıntılarını da paramparça etmek için görülmemiş bir gayretle çalışıyor. «Radikal» bir hükümetin emriyle askerlerin işçileri kurşunlaması Clemenceau'nun başbakanlığın-

da nerdeyse eskisinden daha sık rastlanır bir olay olmuştur. Fransız sosyalistleri bunun için şimdiden Clemenceau'ya «kanlı» lakabını taktılar; ve şımdi onun polisleri, jandarmaları ve generalleri bır kere daha işçilerin kanını dökerken, sosyalistler bu pek ilerici burjuva cumhuriyetçinin bir işçi heyeti karşısında söylediği bir sözü hatırlıyorlar: «Sizler ve ben barikatın ayrı yanlarındayız.» Evet, Fransız proletaryasıyla, en aşırı burjuva cumhuriyetçiler nihayet barikatın biri bir yanında, öbürü diğer yanında olmak üzere yerlerini almışlardır. Fransız işçi sınıfı cumhuriyeti elde etmek ve savunmak için çok kan döktü; şimdi de, artık adamakıllı yerleşen cumhuriyet düzeni temeli üzerinde, mülk sahibi sınıfla işçi sınıfı arasında kesin mücadele saati hızla yaklaşıyor. «Sadece vahşet değildi,» diye yazıyordu **L'Humanite** ([13]) 30 Temmuz olayları hakkında, «bir savaşın parçasıydı.» Generaller ve polis işçileri tahrik edip barışçı ve silâhsız bir gösteriyi bir katliama çevirmeyi akıllarına komuşlardı. Fakat silahsız grevcileri kuşatan ve üzerlerine saldıran birlikler direnmeyle karşılaştılar; bu hareketleri derhal barikatların kurulmasına ve bugün bütün Fransa'yı karıştıran olaylara yolaçtı. **L'Humanite**'nin dediğine göre, bu barikatlar kalaslar üzerinde kurulmuştu ve gülünç derecede derme çatmaydı. Ama önemli olan bu değil. Önemli olan, Üçüncü Cumhuriyetin eski barikat kurma alışkanlığını ortadan silmiş olduğudur; oysa şimdi «Clemenceau o alışkanlığı yeniden diriltiyor.» Üstelik bu konuda, «1848'in kasapları ve 1871'de Gallifet» nin ([14]) iç savaş konusunda oldukları kadar açık **sözlü.**

30 Temmuz olaylarıyla ilgili olarak bu unutulmaz günleri hatırlıyanlar sadece sosyalist basın da de-

gil. Burjuva basını işçilere azgınca saldırıyor, onları sosyalist bir devrimi başlatmak istermişcesine davranmakla suçluyor. Gazetelerden biri, savaş sahnesinde iki tarafın da ruh haletini belirten ufak fakat karakteristik bir olayın sözünü ediyor. Yaralı bir yoldaşlarını taşıyan işçiler, grevcilere karşı harekatı yöneten General Virvaire'in önünden geçerken, nümayişçiler arasından **«Saluez!»** (Selam dur) sesleri yükselir. Burjuva cumhuriyetinin generali yaralı düşmanını selamlar.

Proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin sertleşmesi bütün ileri kapitalist ülkelerde göze çarpmaktadır. Eğilim, tarihi koşulların, siyasi sistemlerin ve işçi hareketinin büründüğü biçimlerin farklı olduğu yerlerde farklı görünümlerde olmakla birlikte, heryerde aynıdır. Tam siyasi özgürlüğün var olduğu, proletaryanın canlı denilebilecek devrimci ve sosyalist geleneklere sahip olmadığı Amerika ve İngiltere'de mücadelenin bu sertleşmesi, tröstlere karşı mücadelenin hızlanmasında, sosyalizmin gösterdiği olağanüstü gelişmeyle mülk sahibi sınıfların dikkatlerini gittikçe onun üzerine çevirmelerinde ve bazıları salt ekonomik olan işçi örgütlerinin sistemli ve bağımsız proleter siyasi mücadele alanına girmeye başlamalarında kendini belli ediyor. Avusturya ve Almanya'da, bir parça da İskandinav ülkelerinde, sınıf mücadelesinin bu sertleşmesi, seçim kampanyalarında, partiler arası ilişkilerde, her çeşitten ve renkten burjuvaların ortak düşmanları proletarya karşısında daha çok kenetlenmelerinde, ve de mahkeme ve polis baskısının sıklaşmasında görülüyor. Yavaş yavaş, ama kararlı bir biçimde, karşıt iki cephe yaklaşan devrimci savaşlara sessizce ve dikkatle hazırlanırmışçasına, güçlerini geliştiri-

yorlar, örgütlerini pekiştiriyorlar, kamu hayatının bütün alanlarında gitgide artan bir kesinlikle birbirlerinden uzaklaşıyorlar. Latin ülkelerinde, İtalya'da ve özellikle Fransa'da sınıf mücadelesinin sertleşmesi, en çok, fırtınalı, sert, ve zaman zaman açıkça devrimci ayaklanmalarda beliriyor. Bu gibi olaylarda proletaryanın kendini ezenlere karşı içinde biriktirdiği nefret beklenmedik bir patlamayla dışarı vuruyor ve parlamentocu mücadelenin «barışçı» havasının yerini gerçek iç savaş olayları alıyor.

Proletaryanın milletlerarası devrimci hareketi ayrı ayrı ülkelerde hep bir çizgide ve özdeş biçimlerde gelişemez, gelişmemektedir de. Her bir faaliyet alanında bütün fırsatlardan sonuna kadar ve tastamam yararlanılması, çeşitli ülkelerde proletaryanın sınıf kavgasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Her ülke kendi değerli ve kendine has özellikleriyle ortak akıma katkıda bulunuyor; ama her bir belirli ülkede hareket kendi tek - yanlılığının, sosyalist partilerin kendi teorik ve pratik kusurlarının acısını çekmektedir. Genel olarak milletlerarası sosyalizmin yaman bir ileri adım attığını, proletaryanın milyonluk ordularının düşmanla bir dizi pratik çarpışma süreci içinde bir araya geldiğini ve burjuvaziyle kesin savaşın yaklaşmakta olduğunu ayan beyan görmekteyiz. İşçi sınıfı, bu mücadeleye Komün (15) günlerinde, o son büyük proleter ayaklanmasında olduğundan çok daha hazır bir durumdadır.

Milletlerarası sosyalizmin bu bütünüyle ileri atılımı, Asya'da devrimci - demokratik mücadelenin sertleşmesiyle bir arada, Rus devrimini özel bir duruma hem de özellikle güç bir duruma sokmaktadır. Rus devriminin hem Avrupa'da hem Asya'da mil-

letlerarası büyük bir müttefiki var; ama aynı zamanda ve **tam da bu nedenle**, yalnız milli değil, yalnız Rus değil, yine **milletlerarası** bir düşmanı da var. Bütün kapitalist ülkelerde proletaryanın gelişen mücadelesine karşı tepki kaçınılmazdı, ve bu tepki bütün dünyanın burjuva hükümetlerini bütün halk hareketlerine karşı, Asya'da ve özellikle Avrupa'da bütün devrimlere karşı birleştirmektedir. Partimiz içindeki oportunistler, Rus liberal aydınların çoğunluğu gibi, hâlâ Rusya'da burjuvaziyi «uzaklaştırmayacak» yada ürkütüp kaçırmayacak, «aşırı» irticaya yol açmayacak, yada iktidarın devrimci sınıflar eline geçmesiyle sonuçlanmıyacak bir burjuva devriminin düşünü görüyorlar. Nafile umutlar! Odun kafalı bir ütopya! Dünyanın bütün ileri ülkelerinde patlayıcı maddeler öylesine hızla çoğalmakta ki, ve yangının daha düne kadar derin bir uykuda olan Asya ülkelerinin çoğuna yayılmakta olduğu öylesine ortada ki, milletlerarası burjuva irticaının şiddetlenmesi ve bütün milli devrimlerin kızışması kesinlikle kaçınılmazdır.

Devrimimizin tarihi görevleri karşı - devrim güçlerince yerine getirilmemektedir, getirilemez de. Rus burjuvazisi her gün biraz daha milletlerarası anti - proleter ve anti - demokratik gidişe yönelmek zorundadır. Rus proletaryası liberal müttefiklere güvenemez. Rusya'da tarım sorununun köylü yığınların kendi elleriyle ve zor yoluyla bir çözüme bağlanması gereğine dayanarak, Kara - Yüz toprak sahipleriyle Kara - Yüz istibdadını devirmekte köylülere yardım ederek, Rusya'da proletaryanın ve köylülerin demokratik diktatörlüğünü kurmayı kendisi için bir görev bilerek, mücadelesinin ve zaferlerinin milletlerarası devrimci hareketinin ayrılmaz bir parçası olduğunu unutmayarak, devrimin tam zaferine doğru

kendi bağımsız yolunu izlemek zorundadır. Karşı - devrimci (hem Rusya'da, hem bütün dünyada karşı-devrimci) burjuvazinin liberalizmi hakkında biraz daha az aldanmaca; Milletlerarası devrimci proletaryanın güçlenmesine biraz daha dikkat!

23 Temmuz, 1908. **Toplu Eserler,**

Proletery, No: 33, **Cilt. 5, s: 182-88.**

4 Balkanlar ve İran'da Olaylar

Son zamanlarda Rusya'da ve Avrupa'nın her bir yanında siyasi basın Balkanlarda [16] yer alan olaylar üzerinde duruyor. Bir ara bir Avrupa savaşı tehlikeli ölçüde yakın gibi göründü. Her ne kadar bu tehlike ortadan kaldırılmış sayılamazsa da, daha büyük bir ihtimalle mesele karşılıklı küfürleşmeler ve şamatayla geçiştirilecek, savaşa gidilmiyecektir.

Buhranın niteliğine ve Rusya'da işçilerin partisine yüklediği görevlere bir göz atalım.

Rus - Japon savaşı ve Rus devrimi Asya halklarının siyasi uyanışlarını hızlandırmakta çok etkili oldu. [17] Fakat bu uyanış bir ülkeden öbürüne o kadar yavaş yayıldı ki, İran'da Rus karşı - devrimi aşağı yukarı kesin bir rol oynadı ve oynamakta devam ediyor. Öte yandan Türkiye'de devrim, derhal, başlarında Rusya'nın bulunduğu bir karşı - devrimci devletler koalisyonuyla karşılaştı. Gerçi Avrupa basınının ve diplomatik beyanların genel havası bu görüşle çelişir gibi görünüyor. Bu beyanlara ve yarı - resmi basına inanacak olursak, Türkiye'nin dirilmesinden herkes «memnunluk» duymuştur, herkes Türkiye'de anayasa rejiminin güçlenip gelişmesini

istemektedir. Burjuva Genç Türklerin «ılımlılığı» genellikle övülüyor.

Oysa bütün bu güzel sözler Avrupa'nın bugünkü gerici hükümetlerinin ve gerici burjuvazisinin aşağılık burjuva ikiyüzlülüklerinin tipik örnekleridir. Çünkü gerçek şudur: kendine demokrat diyen tek bir Avrupa ülkesi dahi, demokratik, ilerici, Liberal, Radikal vs. olma iddiası güden tek bir Avrupa burjuva partisi dahi, Türk devriminin zaferine ve yerini sağlamlaştırmasına yardımcı olmayı gerçekten istediğini şu yada bu biçimde göstermiş değildir. Tersine, hepsi onun başarısından **korkuyorlar**; çünkü Türk devriminin kaçınılmaz sonucu bir yandan bütün Balkan milletleri arasında muhtariyet ve gerçek demokrasi isteğini körüklemek, öbür yandan İran devriminin zaferini sağlama bağlamak, Asya'da demokratik hareketi yeniden hızlandırmak, Hindistan'da bağımsızlık mücadelesini şiddetlendirmek, Rusya'nın sınırları boyunca muazzam bir alanda özgür kurumlar yaratmak olacaktır; dolayısıyla, Kara - Yüz çarlığının siyasetini köstekler, Rusya'da devrimin ilerlemesini kolaylaştırır sonuçlar doğuracak yeni koşullar yaratacaktır.

Esas olarak bugün Balkanlarda, Türkiye'de ve İranda gördüğümüz şey, Asya'da demokrasi dalgasının kabarmasına **karşı** Avrupa devletlerinin kurdukları bir karşı - devrim koalisyonudur. Hükümetlerimizin bütün çabaları, «büyük» Avrupa gazetelerinin bütün vaazları, bu gerçeği boğuntuya getirme, kamuoyunu yanıltma, sözde medeni Avrupa milletlerinin medeniyetçe en geride, fakat demokrasi mücadelesine dört elle sarılmış Asya milletlerine karşı çıkardıkları **karşı - devrimci koalisyonu** ikiyüzlü söylevler ve diplomatik hokus-pokusla gözden

saklama hedefini gütmektedir. Bu aşamada proletarya siyasetinin özü bu burjuva sahtekarlarının maskelerini düşürmek, kendi ülkelerindeki proletarya mücadelesinden korktukları için Asya'daki devrimin karşısına jandarma kılığında çıkan ve çıkanlara yardımcı olan Avrupa hükümetlerinin gerici niteliğini geniş halk yığınlarına göstermektir.

Avrupa, Türk ve Balkan olayları çevresinde yoğun mu yoğun bir entrika ağı kurmuştur; sokaktaki adam, bütün sürecin anlamını gözden saklama çabası içinde halkoyunun dikkatini önemsiz olaylara, tali sorunlara, bugünkü gelişmenin tek tek veçhelerine çevirmeye çalışan diplomatlar tarafından aldatılmaktadır. Bunun karşısında bizim görevimiz, milletlerarası Sosyal Demokrasinin görevi, bu gelişmelerin nasıl birbirine bağlı olduklarını halka göstermek, temeldeki eğilimlerini, ardlarında yatan saikleri ortaya sermektir.

Koparabildikleri kadar büyük bir parçayı «ısırıp koparmaya», boyunduruk altına aldıkları ülkeleri ve sömürgeleri genişletmeye bakan kapitalist devletlerin kendi aralarındaki rekabet, Avrupa'ya bağımlı, yada onun «himaye»si altındaki milletler arasında bağımsız bir demokratik hareketten duydukları ürküntü... İşte bütün Avrupa siyasetinin iki ana etkeni. Genç Türkler ılımlı davranışlarından ötürü övülüyorlar; yani bu demektir ki, Türk devrimi güçsüz olduğu için, halk yığınlarını gerçekten bağımsız bir yönde harekete geçirmediği için, Osmanlı imparatorluğu'nda başlamakta olan proletarya mücadelesine düşman olduğu için övülüyor. Ve bu arada Türkiye'nin yağması devam ediyor. Genç Türkler, Türk topraklarının yağmasını hâlâ mümkün kıldıkları için övülüyorlar. Bir yandan Genç

Türkleri övüyorlar, bir yandan açık amacı **Türkiye' nin paylaşılması** olan bir siyaseti sürdürüyorlar. Bu konuda Sosyal - Demokrat **Leipziger Volkszeitung** şu çok doğru ve yerinde yorumu yapmıştır:

«1791 Mayısında, gerçekten ülkelerinin hayrını düşünen uzak görüşlü devlet adamları Polonya'da bir siyasi reform gerçekleştirdiler. Prusya kralı ve Avusturya İmparatoru 3 Mayıs Anayasasını öve öve bitiremediler, «komşu bir ülkeye refah getireceği»ni söylediler. Bütün dünya Polonyalı reformcuları, Paris'in korkunç Jakobenlerinin tersine, «ılımlı» davranışlarından ötürü göklere çıkardı... 23 Ocak 1793' te Prusya, Avusturya ve Rusya Polonya'yı aralarında bölüştüren bir andlaşma imzaladılar!

«1908 Ağustosunda Genç Türkler az görülür bir kolaylıkla, gürültüsüz patırtısız, siyasi reformu gerçekleştirdiler. Bütün dünya onları, Rusya'nın korkunç sosyalistlerinin tersine, böylesine itibarlı bir «ılımlılık» gösterdikleri için övüp göklere çıkardı.. Şimdi, Ekim 1908'de, Türkiye'nin paylaşılmasına değin bir dizi gelişmeye tanık olmaktayız.»

Gerçekten de, diplomatların **sözlerine** inanıp **işlerini,** yani büyük devletlerin devrimci Türkiye'ye karşı toplu hareketlerini kaale almamak çocukluktur. Bugünkü gelişmeler öncesinde çeşitli ülkelerin Dışişleri Bakanları ve Devlet Başkanları arasında toplantılar ve görüşmelerin **yer almış olması** bile, diplomatik beyanlara bu safça inancı silip süpürmeye yeter. Ağustos ve Eylülde, Genç Türk devriminin hemen ertesinde ve Avusturya ve Bulgar tebliğlerinden hemen önce, Bay Izvolski İngiliz Kralı Edward ve Fransız Başbakanı Clemenceau ile Karlsbad ve Marienbad'da buluştu; Avusturya ve İtalya Dışişleri Bakanları, von Aehrenthal ile Tittoni, Salzburg'da bu-

luştular; bunun ardından Izvolski ile Aehrenthal'in Buchloe'da 15 Eylül buluşmaları, Bulgar Prensi Ferdinand ile İmparator Franz - Joseph'in Budapeşte buluşmaları, Izvolski'nin Alman Dışişleri Bakanı von Schoen'le ve daha sonra Titoni ve İtalyan kralı ile görüşmesi geldi.

Gerçekler herşeyi apaçık ortaya koyuyor. Avusturya ve Bulgaristan'ın harekete geçmelerinden **önce,** kralların ve bakanların kişisel görüşmelerinde, **altı** büyük devlet **arasında,** Rusya, Avusturya, Almanya, italya, Fransa ve İngiltere arasında gizlice ve doğrudan doğruya, **bütün önemli noktalar** üzerinde anlaşmaya varılmıştı. Aehrenthal'in, İtalya, Almanya ve Rusya'nın Avusturya'nın Bosna - Hersek'i ilhakına razı olduklarını söylediğinde gerçeği dile getirip getirmediğine dair **sonradan** basında sürdürülen polemik,**başından sonuna kadar,** liberal kakavanlardan gayri kimseyi kandırmayan bir **hile** idi. Avrupa devletlerinin dış siyaset yöneticileri -Izvolski'ler, Aehrenthal'ler ve bütün o taçlı soyguncular çetesi ve bakanları- bu kemiği basına bile bile attılar: Haydi didişin durun bakalım, beyler; kim kimi dolandırdı, kim kimi gocundurdu; Avusturya mı Rusya'yı kandırdı, yoksa Bulgaristan mı Avusturya'yı, vs.; Berlin Andlaşması'nı ([18]) «ilk» kim bozmaya başladı; yapılması düşünülen büyük devletler arasındaki konferansa karşı değişik tutumlar nelerdir, vs., vs., vs... Lütfen halkoyunun dikkatini bu ilginç ve önemli -ah ne kadar da önemli!- konulara bağlayadurun. **Gerçekten önemli olanı** gizlemek için, yani esas konuda -Genç Türk devrimine karşı harekete geçmekte, Türkiye'yi paylaşma işini daha ileri götürmekte, şu yada bu bahane ile Çanakkale Boğazı anlaşmasını ([19]) değiştirmekte, Rusya'nın Kara - Yüz Çarına

İran devrimini boğazlama izni vermekte- bir ön anlaşmaya varmış olduğumuzu gizlemek için tam da buna ihtiyacımız var zaten bizim. İşin aslı budur; bizim için, bütün Avrupa'nın gerici burjuvazisinin önderleri için gerçekten gerekli olan budur. Ve biz bunu yapıyoruz. Basın ve parlamentodaki liberal ahmaklara gelince, onlar bütün herşeyin nasıl başladığı, kimin ne dediği, sömürge talanı ve demokratik hareketlerin bastırılması siyasetinin eninde sonunda hangi kılıf altında imzalanıp mühürlenerek dünyaya sunulacağı üzerinde konuşsunlar dursunlar.

Avrupa'nın büyük devletlerinin her birinde -şimdilik «işba» haline gelmiş olan Avusturya dışında Lideral basın, **kendi** hükümetini, **kendi** milli çıkarlarını yeterince savunmamakla suçlamaktadır. Her yerde liberaller kendi ülkelerinin ve kendi hükümetlerinin durumdan yararlanmayı en beceremiyenler, en çok kandırılanlar olduğunu ileri sürüyorlar. Bizim Cadet'lerin siyaseti de budur. Ne zamandır, Avusturya'nın başarılarının kendilerini «kıskandırdığını» söyleyip duruyorlar. (Bay Milyukov'un kendi sözü). Genel olarak liberal burjuvazinin, ve özel olarak bizim Cadet'lerin bu siyaseti iki yüzlülüklerin en iğrenci, ilerlemenin ve özgürlüğün çıkarlarına ihanetin en alçakçasıdır. Çünkü, bir kere, gerici hükümetlerin komplosunu örtbas ederek yığınların bilincini bulandıran bir siyasettir. İkincisi, bütün ülkeleri sözde faal bir dış siyaset izlemeye zorlamaktadır; yani, sömürge soygunculuğu sistemini ve Balkanların iç işlerine müdahaleyi haklı çıkarmaktadır. Oysa bu müdahale her zaman için gerici bir müdahaledir. Üçüncüsü, halkı, «biz» ne kadar alacağız, ganimetten «bize» ne düşecek, pazarlıkta «biz» «kendimiz»e ne koparabiliriz gibi sorularla ilgilendirerek doğrudan

doğruya gericiliğin ekmeğine yağ sürmektedir. Bu dönemde gerici hükümetlerin en çok istediği şey, «kamuoyu»nun onların toprak ilhaklarını desteklediğini, «tazminat»ta direttiğini, vs. ileri sürebilme fırsatıdır. Görmüyor musunuz diyorlar, ülkemde basın beni aşırı cömertlikle, milli çıkarları yeterince savunmamakla, fazla esnek olmakla suçluyor, ve savaş istiyor. Demek ki, benim isteklerim «ufak tefek, haklı» isteklerdir ve onun için de tastamam karşılanmalıdır!

Rus Kadet'lerinin siyaseti, Avrupa liberal burjuvazisinin siyaseti gibi, gerici hükümetlere boyun eğici, sömürge gasbı ve talanını savunucu, başka ülkelerin iç işlerine karışmadan yana bir siyasettir. Kadet siyaseti, «muhalefet» bayrağı altında yürütüldüğü, bu yüzden birçoklarını yanılttığı, Rus Hükümetine güveni olmayanları kazandığı ve yığınları yozlaştırdığı için, özellikle de zararlı bir siyasettir. Onun için Duma'daki temsilcilerimiz ([20]) ve bütün Parti örgütlerimiz şunu akıldan çıkarmamalıdırlar: **Duma kürsüsünden,** ve de risaleler ve mitingler yoluyla, istibdadın gerici siyaseti ile Kadet'lerin iki yüzlü muhalefeti arasındaki **beraberliği** açığa çıkarmadan Balkan olayları üzerinde Sosyal - Demokratik propoganda ve ajitasyon yolunda ciddi tek bir adım dahi atamayız. Kadet dış siyasetinin **esasta aynı** olduğunu açıklamadan, Çarlık hükümetinin siyasetinin ne kadar muzır ve gerici bir siyaset olduğunu halka hiçbir zaman anlatamayız. Kadet'lerin tumturaklı yaveleriyle, gösterişiyle, ard niyetleri ve kaçamaklarıyla savaşmadan dış siyasette şoven milliyetçilik ve Kara - Yüz ruhuyla savaşmamıza imkan yoktur.

Liberal - burjuva görüşlere taviz vermenin sosyalistleri nereye götürdüğü aşağıdaki örnekten an-

laşılacaktır. Ünlü oportunist gazete **Sozialistische Monatshefte**'de **(Sosyalist-???- Aylığı)** Max Schippel, Balkan buhranı hakkında şunları yazıyor: «Partinin hemen hemen bütün aklıbaşında üyeleri Berlin Merkez Organımızda **[Vorwärts]** ([21]) geçenlerde bir kez daha dile getirilen görüşün, yani Almanya'nın Balkanlarda bugünkü yada gelecek devrimlerden bekleyeceği hiç bir şey olmadığı görüşünün yaygın hale gelmesinin yanlış olduğunu düşüneceklerdir... Fakat Avrupa, bütün Asya ve Afrika'nın bir parçası arasında önemli bir bağ noktası olan bu bölgede büyük -devletler- arası ilişkilerin yeniden düzenlenmesinin bizim milletlerarası durumumuzu doğrudan doğruya ilgilendirdiğinden şüphe edilemez... Şimdiki halde gerici Rus devinin çok büyük bir önemi yoktur... Rusya'yı, 1850 yılları demokratları gibi her zaman ve her yerde kendimize düşman görmemiz için de bir sebep yoktur.»

Sosyalist kılığında dolaşan bu enayi liberal, Rusya'nın «Islav kardeşlerimiz» için duyduğu «endişe»nin ardında çevirdiği gerici dolapları görememiştir. «Biz» (yani Alman burjuvazisi demek istiyor), «bizim» durumumuz, vs. gibi kelimeler kullanarak. Genç Türk devrimine indirilen darbeyi de, Rusya'nın İran devrimine karşı hareketini de görememiştir!

Schippel'in beyanı gazetenin 22 Ekim sayısında çıktı. 18 Ekimde **Novoye Vremya** ([22]) «Tebriz'de anarşi akıl almaz ölçülere varmıştır,» diyen ve şehrin «yarı - vahşi devrimciler tarafından yağma ve harap edildiğini» ileri süren ağzı bozuk bir makale yayınladı. Bir başka deyişle, Tebriz'de devrimin Şah kuvvetlerine karşı kazandığı zafer yarı - resmi Rus gazetesinin hemen öfkesini kabarttı. Gazete İranlı devrimci kuvvetlerin önderi Sattar Han'ın «Azerbaycan

Pugaçov'u» olduğunu söylüyor. (Azerbaycan İran'ın kuzey eyaletidir; Reclus'a göre bütün nüfusun aşağı yukarı beşte biri orda yaşar; Tebriz eyalet başkentidir.) «Rusya'nın, İran hududunda kârlı ticaretimizi mahveden bu vahşeti hoşgörüyle karşılamaya daha ne kadar devam edebileceğini sormak hakkımızdır,» diyor **Novoye Vremya** «... Bütün Doğu Transkafkasya ve Azerbaycan'ın etnolojik bir bütün teşkil ettiğini unutmamamız gerekir... Transkafkasya'da Tatar yarı - aydınlar, Rus uyrukları olduklarını unutarak, Tebriz'deki karışıklıklar karşısında hoşnutluk dile getirmişlerdir, üstelik o şehre gönüllüler göndermektedirler... Rusya'yla hemhudut olan Azerbaycan'ın sükunete kavuşturulması bizim için çok daha önemlidir. Rusya duruma müdahale etmeyi hiç istemediği halde, koşullar, ne kadar üzücü olursa olsun onu bu görevi yüklenmeye zorlıyabilir.»

20 Ekim'de Alman gazetesi **Frankfurter Zeitung**, Azerbaycan'ın «denge» sağlama amacıyla Rusya tarafından işgalinin düşünüldüğüne dair St. Petersburg kaynaklı bir haber yayınladı. 24 Ekimde aynı gazete Tebriz'den şu telgrafı yayınladı: «**İki gün önce süvari ve topçu birlikleri desteğinde altı Rus piyade taburu İran hududunu geçmiştir. Rus birliklerinin bugün Tebriz'e varmaları beklenmektedir.**»

Max Schippel'in liberal basınla polis basınının teminatlarını ve **yaygaralarını** tekrarladığı, Alman işçilerine Rusya'nın gerici bir dev olarak önemini çoktan yitirmiş olduğunu, Rusya'yı bütün koşullarda düşman bellemenin yanlış olacağını söylediği gün Rus birlikleri İran hududunu geçmekteydiler!.

İranlı devrimciler Kanlı Nikola'nın askerleri tarafından yine kılıçtan geçirilecekler. Gayrı resmi Liyakov'u, Azerbaycan'ın resmi işgali, ve de Birinci

Nikola 1849'da Macar devrimine karşı askerlerini yolladığında Rusya'nın Avrupa'da yaptıklarının bir tekrarı izliyor. O zaman Avrupa'nın burjuva partileri içinde gerçek demokratlar vardı; ve onlar o zaman, günümüzde bütün burjuva demokratlerin yaptıkları gibi özgürlük üzerine ikiyüzlü nutuklar çekmekle yetinmiyorlar, özgürlük uğrunda döğüşebiliyorlardı da. O zaman Rusya hiç değilse birkaç Avrupa ülkesine karşı Avrupa'nın Jandarmalığını yapmak zorunda kalmıştı. Bugün, «kanlı» Clemenceau'nun «demokratik» cumhuriyeti de dahil olmak üzere, başta gelen **bütün** Avrupa devletleri, proletaryanın işine gelir diye kendi ülkelerinde demokrasinin daha da ilerlemesinden ödleri koptuğu için Rusya'nın Asya'da candarmalık etmesine **yardımcı oluyorlar.**

Rusya'nın İran devrimine karşı «harekete geçme özgürlüğü»nün, Rusya, Avusturya, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere arasında kurulan **gerici Eylül kumpasının** (23) **bir parçası** olduğuna hiç şüphe yoktur. Bu gizli bir belgede (yıllarca sonra bir tarihi malzeme koleksiyonunda yayınlanabilecek olan bir belgede) mi belirtilmiştir, yoksa sadece Izvolski tarafından en anlayışlı meslekdaşlarının kulağına mı fısıldanmıştır; yada onlar mı «işgal» den «ilhak»e geçmeyi düşündüklerini, ve Rusların belki de Liyakov siyasetinden «işgal»e geçmeyi istediklerini «ima» etmişlerdir, yada başka bir hal çaresi mi bulunmuştur... bütün bunların hiç bir önemi yoktur. Önemli olan, ne denli gayrıresmi olursa olsun, karşı-devrimci Eylül kumpasının, her geçen gün anlamı biraz daha ortaya çıkan bir **olgu** olduğudur.. Bu, proletaryaya ve demokrasiye karşı bir kumpastır. Asya'da devrimi ya doğrudan doğruya ezmek, yada hiç değilse dolaylı darbelere hedef kılmak için hazırlanmış

bir kumpastır. Bugün Balkanlarda, yarın İran'da, öbürgün belki Küçük Asya'da ve Mısır'da, vs., vs. sömürge talanı ve toprak gaspının devamı için kurulmuş bir kumpastır.

Taçlı haydutlarla milletlerarası sermayenin birleşik iktidarını ancak dünya proleter devrimi alaşağı edebilir. Bütün sosyalist partilerin en önde gelen görevi, yığınlar içinde ajitasyonu hızlandırmak, bütün ülkelerin diplomatlarının maskelerini düşürüp hilelerini açığa vurarak bütün olguları halkın gözü önüne sermektir. Bu olgular, istisnasız **bütün müttefik devletlerin,** gerek jandarma görevini doğrudan doğruya yerine getirenler, gerekse Jandarmanın suç ortakları, dostları ve paralı destekçileri kılığında ne büyük hainler olduklarını ortaya koyacaktır.

Şu sırada Duma'daki Rus Sosyal - Demokrat temsilcilerine son derece ağır, fakat o ölçüde de şerefli ve önemli bir görev düşüyor. Duma'da Izvolski'nin bir demeç vermesi ve Kadet'lerle Oktobristlerin [24] de bir soru sormaları beklenmektedir. Sosyal - Demokrat temsilciler, başta gelen gerici iktidarın, başta gelen karşı - devrim kumpasçısının siyasetine perde olan bir kuruluşun (Dumanın) üyeleridirler. **Gerçeği olduğu gibi** söylemek cesaretini ve gücünü kendilerinde bulmaları gerekir. Böyle bir zamanda Kara - Yüz Duma'sında yer alan Sosyal - Demokrat milletvekilleri kendilerine çok şey verilen ve kendilerinden çok şey beklenen kişilerdir. Çünkü onlardan gayrı Duma'da, çarlığa itirazı **Kadet'lerden** ve Oktobristlerden **farklı** bir açıdan dile getirecek **kimse yoktur.** Ve böyle bir zamanda ve bugünkü koşullarda Kadet'lerin bir «itiraz»ı, hiç itiraz olmamasından daha kötüdür; çünkü böyle bir itiraz, ancak,

aynı kapitalist kurt sürüsünün içinden aynı kurt siyaseti adına ileri sürülen bir itiraz olabilir.

Dolayısıyla Duma grubumuz ve bütün diğer Parti örgütlerimiz derhal işe koyulmalıdırlar. Bugün yığınlar arasında ajitasyon normal zamanlara kıyasla yüz kat daha önemlidir. Bütün parti ajitasyonunda şu üç noktaya en başta yer verilmelidir: Birincisi -Kara - Yüz'lerden Kadet'lere kadar- bütün gerici ve liberal basının tersine, Sosyal - Demokratlar diplomatik konferanslar oyununun, devletler arasında anlaşmaların, Avusturya'ya karşı ingiltere ile, yada Almanya'ya karşı Avusturya ile, yada başkalarıyla ittifakların içyüzünü ortaya dökmelidirler. Bizim işimiz devletler arasında gerici bir kumpasın, kamuoyuna açık konferanslar komedisi ardında gizlemek için hükümetlerin ellerinden geleni esirgemedikleri bir kumpasın mevcut olduğu **gerçeğini** açıklamaktır. Siyasetimiz bu diplomatik komediyi halka ihbar etmek, gerçeği halkın gözü önüne sermek, milletlerarası anti-proleter irticaı açığa çıkarmak olmalıdır! İkincisi, bu kumpasın sahte sonuçlarının karşısına gerçek sonuçlarını, yani Türk devriminin hançerlendiğini, İran devriminin boğazlanmasına Rusya'nın yardım ettiğini, milletlerin içişlerine karışıldığını ve o temel demokratik ilkenin, milletlerin kendi kaderlerini tayin etmeleri hakkının çiğnendiğini koymalıyız. Bu hak bizim programımıza ve dünyanın bütün Sosyal - Demokrat partilerinin programlarına geçmiştir. Bir yanda Avusturyalıların, öbür yanda Rus Kara - Yüz'lerin «Islav kardeşleri» için duydukları endişe kadar dünyada gerici birşey yoktur Bu «endişe» bunca zamandır Rusya'ya Balkanlarda kötü bir ün kazandırmış olan aşağılık entrikalar için perde olarak kullanılmaktadır. Bu «endişe» eninde sonunda

hep, Balkan ülkelerinin birinde değilse diğerinde, **gerçek** demokrasiye tasallut anlamına gelir. Büyük devletler Balkan milletleri için gerçekten «endişe» duyuyorlarsa, bunu göstermenin tek bir yolu vardır, o da onları kendi hallerine bırakmak, dış müdahalelerle başlarına bela olmamak, Türk devriminin tekerine çomak sokmamaktır. Ne ki işçi sınıfı muhakkak ki, burjuvaziden bu tür bir siyaset bekleyemez.

Burjuva partilerinin hepsi, adları en liberal ve en «demokratike çıkmış olanlar dahi, bizim Kadet'ler dahil, kapitalist dış siyaseti destekliyorlar. Sosyal - Demokratların özel bir gayretle halkın bilgisine sunmaları gereken üçüncü nokta da budur. Çünkü libareller ve Kadet'ler, bütün esas noktalarda, kapitalist milletler arasında bugünkü rekabetten yanalar; Kara - Yüz'lerden sadece bu rekabetin bürüneceği biçim üzerinde ayrılıyorlar, ve hükûmetin bugün dayandığı milletlerarası anlaşmalardan başka bir takım anlaşmalar üzerinde ısrar etmekle yetiniyorlar. Burjuva dış siyasetinin bir türüne karşı o aynı siyasetin bir başka türü adına liberallerin sürdürdüğü bu mücadele, liberallerin diğer ülkelerin ardından nal topladığı için (soygunculuk ve müdahelede) hükümete yönelttikleri bu suçlamalar, yığınlar üzerinde son derece yozlaştırıcı bir etki yapmaktadır. Kahrolsun tüm sömürgeci siyaset, kahrolsun yabancı toprakların ve yabancı halkların fethi, yeni imtiyazlar, yeni pazarlar, Boğazların denetimi, vs. için sürdürülen tüm müdahele ve kapitalist didişme siyaseti! Sosyal - Demokratların gözünde, ahmak kakavanların «barışçı ve adil» kapitalist ilerleme ütopyalarının iki paralık değeri yoktur. Sosyal - Demokratlar, yeryüzünde milletlerarası devrimci proletaryadan başka barış ve özgürlük savunucusu olmadığını bildikleri için,

kapitalist toplumun tümüne karşı mücadele ederler.

Not : Bu makale baskıya gönderildikten sonra gazeteler **St. Petersburg Telgraf Ajansı**'nın, Rus birliklerinin İran hududunu geçtikleri haberini inkar eden bir demecini yayınladılar. Haber 24 Ekim tarihli **Frankfurt Zeitung'**da, ikinci sabah baskısında yayınlanmıştı. **Üçüncü** baskıda, 24 Ekim akşamı Rus birliklerinin İran hududunu geçtiklerine dair haberin İstanbul'a ulaştığını bildiren 24 Ekim, saat: 22.50 tarihli İstanbul kaynaklı bir haber vardı. **Sosyalist gazeteler dışında** yabancı basın Rusların İran'ı istilaları konusunda şu ana kadar ağzını açmamıştır.

Özetliyelim: Henüz bütün gerçeği öğrenebilecek durumda değiliz. Ne ki Çarlık Hükümetinden ve **St. Petersburg Telgraf Ajansı**'ndan gelen «yalanlama» lara güven olmaz elbette. Rusya'nın, büyük devletlerin bilgisiyle, entrikadan asker sevkine kadar elinden gelen her türlü yola başvurarak İran devrimiyle savaşmakta olduğu bir gerçektir. Siyasetinin, Azerbaycan'ı işgal etmek olduğu da hiç şüphe götürmez. Eğer askeri birlikler henüz hududu geçmemişlerse, büyük bir ihtimalle, geçmeleri için bütün hazırlıklar şimdiden tamamlanmıştır. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Proletary, No. 37,
29 Ekim, 1908.

Toplu Eserler,
Cilt. 15, s: 220-30

5 Enternasyonal Sosyalist Bürosu Toplantısı'ndan ([25])

Üzerinde kısa bir rapor okunan ve oldukça ilgi çekici tartışmalara konu olan tek gündem maddesi sömürge reformları sorunuydu. Stuttgard'da sömürge sorununda sunduğu oportunist karar tasladığı ile üne eren Hollanda delegesi von Kol, biraz değişik bir açıdan eski gözde fikrini, Sosyal-Demokrasi için «olumlu» bir sömürge programı fikrini yine söz konusu etmeye kalktı. Sosyal-Demokratların sömürge siyasetine karşı mücadelelerini, sömürge soygununa karşı yığınlar arasında sürdürdükleri ajitasyonu, sömürgelerde ezilen yığınlar içinde uyanan direniş ve muhalefet ruhunu tümden bir yana atarak, bütün dikkatini sömürgelerde bugünkü sistemde yapılabilecek «reform»ların bir listesi üzerinde topladı. Tıpkı hayırhah bir memur gibi, toprak mülkiyetinden başlıyarak okullara, sanayinin teşvikine, hapishanelere, vs. kadar bir sürü sorunu ardarda sıraladı. Bu arada durmadan, elden geldiğince pratik olma gereğinden dem vuruyordu. Meselâ geneloyun ilkel insanlara her zaman uygulanamıyacağı gerçeğinin hesaba katılmasından, mesela bazen sömürgelerde hapishaneler yerine angaryaya başvurma gereğini kabul et-

mek zorunda kalınılabileceğlnden, vs., vs. Bütün rapora baştanaşağı proleter sınıf mücadelesi ruhu değil, en küçük - burjuvaca -hatta, daha da kötüsü, bürokratça bir «reformlar» satma ruhu hakimdi. Sonuç olarak, Sosyal - Demokrasi için bir sömürge programı hazırlamak üzere sömürge sahibi beş büyük ülkeden bir komite atanmasını önerdi.

Almanlar adına Molkenbuhr ve bazı Belçikalılar zemini yoklıyaraktan van Kol'u desteklemeye çalıştılar. Ondan tek ayrıldıkları nokta ayrıntılar üzerindeydi: acaba tek bir ortak program mutlaka gerekli miydi? Klişeciliğe düşmek olmaz mıydı mu? vs... Soruna burdan yaklaşılması van Kol'un işine geldi; çünkü zaten bütün istediği, herşeyi «pratik ayrıntılar» a indirgemek, ve «pratikte» aradaki görüş ayrılıklarının Stutgard'da olduğndan daha az olduğunu göstermekti. Fakat Kautsky ve Ledebour sorunu iike açısından tartıştılar. Van Kol'un bütün tutumundaki temel ikiyüzlülüğe saldırdılar. Van Kol bazı hallerde geneloyun uygulanamıyacağını söyledi, dedi Kaut--sky; o halde sömürgelerde şu yada bu biçimde istibdadı kabul etmektedir, çünkü başka bir seçim sistemi önermemektedir, öneremez de. Van Kol angaryanın mümkün olabileceğini düşünüyor, dedi Ledebour; onun için de sömürgelerde esareti sürdürmek için binbir çeşit bahane uyduran burjuva siyasetine kapıyı açmaktadır. Van Kol kendini son derece inatla ve son derece kötü savundu. Meselâ, bazen aynı vergiler almanın kaçınılmaz olduğunu iddia etti, «bunu Cava'da bizzat» gördüğünü, Papualıların oy vermenin ne demek olduğunu bilmediklerini, kimi zaman seçimlerde sonucun sırf batıl inançlara göre kararlaştırıldığını, yada seçmenler romla sarhoş edilerek sonuç alındığını, vs. söyledi. Kautsky ve Le-

debour bu iddialarla alay ettiler, bizim ortak demokratik programımızın sömürgelere de uygulanabilir olduğunun tartışma götürmez olduğunu, sömürgelerde de kapitalizme karşı mücadeleyi ön plana çıkarmak gerektiğini bildirdiler. Bizim «okumuş» Katoliklerin batıl inançları ile vahşilerin batıl inançları arasında ne fark var, diye sordu Ledebour. Kautsky de, parlamentocu ve temsili kurumlar herzaman uygulanabilir olmasa bile, demokrasinin her zaman, uygulanabilir olduğunu, demokrasiden her türlü sapmalara karşı mücadelenin her zaman zorunlu olduğunu söyledi. Bu tartışma sonunda devrimci ve oportunist Sosyal - Demokrasinin siyaseti tam bir açıklığa kavuştu ve van Kol, önergesini hiç şüphesiz «birinci sınıf bir cenaze töreni»nin beklenmekte olduğunu görerek kendisi geri aldı.

Proletary, No. 37. | **Toplu Eserler,**
16 (29) Ekim, 1908. | **Cilt. 15, s: 244-46**

6 Maksim Gorki'ye Mektup'tan

3 Ocak 1911

Sosyal - Demokrasinin milletlerarası siyasetinde Don Kişotluk konusunda yanıldığını sanıyorum. Ötedenberi sömürge siyasetinin ilerici bir siyaset olduğunu, kapitalizmi yerleştirdiğini, dolayısıyla «onu aç gözlülük ve zalimlikle suçlamanın» anlamsız olduğunu, çünkü «bu nitelikler olmaksızın» kapitalizmin ayağına köstek vurulacağını» söyleyenler revizyonistler olmuştur.

Eğer Sosyal - Demokratlar işçilere, kapitalizmin gelişmesinde ayrı olarak, kapitalist gelişme yolu dışında bir kurtuluş olabileceğini söyleselerdi, bu Don Kişotluk ve zevzeklik olurdu. Ama biz bunu söylemiyoruz. Bizim dediğimiz şu: sermaye sizi yutuyor, İranlıları yutacak, herkesi yutacak ve siz onu alaşağı edene kadar yutmakta devam edecek. Gerçek budur. Şunu da eklemeyi unutmuyoruz: kapitalizmin gelişmesi dışında sermayeye karşı zafer kazanmanın hiç bir teminatı yoktur.

Marksistler tröstleri yasaklamak, ticareti kısıtlamak, vs. gibi hiç bir gerici **tedbiri** savunmazlar. Lakin **herkese hakkını vermek gerek.** Bırak Komyakov ve şürekası İran'da demiryolu yapsınlar, bırak Liyakov'ları yollasınlar oraya; Marksistlerin işi onların **içyüzünü** işçilere göstermektir. Eğer yutmuyorsa, diyor Marksistler, eğer boynunu sıkıyorsa, sen de vur onun beynine.

Proletaryayı **örgütleyerek,** proletaryanın mücadele özgürlüğünü **savunarak** sömürge siyasetine ve milletlerarası yağmaya **direnmek** kapitalizmin gelişmesini **geciktirmez, hızlandırır;** onu daha medeni, teknik bakımdan daha ileri kapitalizm yöntemleri kullanmaya zorlar. Kapitalizmden kapitalizme fark vardır. Kara - Yüz Oktobrist kapitalizmi vardır, Narodnik («gerçekçi, demokratik», «faaliyet» dolu) kapitalizm vardır. Biz kapitalizmin «aç gözlülüğünü ve zalimliği»ni işçilerin gözü önüne ne kadar çok **sererek,** birinci tür kapitalizmin ayakta kalması o kadar güç olur ve kapitalizm o kadar ikinci tür kapitalizme dönüşmek zorunda kalır. Bu da tam bizim istediğimiz şeydir, tam proletaryanın istediği şeydir...

Milletlerarası proletarya, kapitalizmi iki yönden sıkıştırıyor: Oktobrist kapitalizmi demokratik kapitalizme çevirerek; Oktobrist kapitalizmi vahşilere **aktarıp, kendinden** uzaklaştırarak. Ama bu, kapitalizmin temelini genişletir ve ölümünü yakın kılar. Batı Avrupa'da Oktobrist kapitalizm aşağı yukarı hiç kalmamış gibidir; hemen bütün kapitalizm demokratiktir. Oktobrist kapitalizm İngiltere'den, Fransa'dan Rusya'ya ve Asya'ya gitmiştir. Rus devrimi ve Asyada devrim = Oktobrist kapitalizmi defedip onun yerine demokratik kapitalizmi getirmek. Ve de demokratik kapitalizm = kapitalizmin son türü. Gideceği bir sonraki aşama yoktur. Bundan sonraki aşama kapitalizmin ölümüdür.

Paris'ten Kapri adasına gönderilmiştir. | **Toplu Eserler Cilt. 34, s: 438 - 39**

İlk 1924'de, Lenin'in Muhtelif Yazıları'nda yayınlanmıştır. Cilt. I.

7 Paul ve Laura Lafargue'ın Cenaze Töreninde R.S.D.İ.P Adına Verilen Söylev

20 Kasım (3 Aralık), 1911

Yoldaşlar, Rus Sosyal - Demokrat İşçi Partisi adına Paul ve Laura Lafargue'ın ölümlerinden duyduğumuz derin acıyı dile getirmek isterim. Rus devriminin hazırlık döneminde dahi Rusya'nın sınıf bilincine ermiş işçileri ve bütün Sosyal - Demokratları marksizm fikirlerinin en esaslı yayıcılarından biri olarak Lafargue'a derin bir saygı duyagelmişlerdir. Rus devrimi ve karşı - devrimi sırasında parlak bir biçimde doğrulanan bu fikirlerin bayrağı altında Rus işçilerinin öncüsü örgütlü bir yığın mücadelesi yürüttü ve istibdada darbe indirdi; sosyalizm davasını, devrim davasını, liberal burjuvazinin ihaneti, kararsızlığı ve kaypaklığına rağmen demokrasi davasını savundu, bugün de savunmakta devam ediyor.

Rus işçi Sosyal - Demokratlari için Lafargue iki çağın sembolüydü: cumhuriyetçi fikirleri benimseyen devrimci Fransız gençliğinin İmparatorluğa saldırmak için Fransız işçileriyle omuzomuza yürüdüğü çağ; ve marksist önderlik altında Fransız proletaryasının burjuva düzeninin tümüne karşı çetin bir sınıf mücadelesi sürdürdüğü ve sosyalizme varmak

için burjuvaziyle vereceği son savaşa hazırlandığı çağ.

Bizler, Asyai bir barbarlığa bulanmış bir istibdadın olanca baskısını yaşamış, Lafargue ve arkadaşlarının yazıları sayesinde Avrupa işçilerinin devrimci tecrübeleri ve devrimci düşüncelerinden doğrudan doğruya yararlanabilme bahtına ermiş Rus Sosyal - Demokratları, bugün Lafargue'ın bütün hayatını adadığı davanın zaferine ne denli bir hızla yaklaşmakta olduğumuzu apaçık görmekteyiz. Rus devrimi bütün Asya'da bir demokratik devrimler çağı açtı; şimdi 800 milyon insan tüm medeni dünyanın demokratik hareketine katılmaktadır. Avrupa' da da o sözde barışçı burjuva parlamentoculuğu çağının sona ermekte olduğunu, yerini marksist fikirlerin ruhuna uygun bir biçimde örgütlenip eğitilen, burjava hakimiyetini yıkıp bir komünist düzen kuracak olan bir proletaryanın vereceği devrimci savaşlar çağına bırakacağını gösteren emareler gittikçe artmaktadır.

Sotsial - Demokrat, No. 25, 8 (21) Aralık, 1911 — **Toplu Eserler, Cilt, 17, s: 304 - 05.**

8 R.S.D.İ.P.'nin Altıncı (Prag) Genel Konferansında Alınan Kararlardan [26]

Rus Hükümetinin Iran'a Saldırısı [27]

Rus Sosyal - Demokrat İşçi Partisi, İran halkına özgürlüğünü elinden almaya kararlı olan ve bu siyasetini uygularken en barbarca ve en haince hareketlere girişmekten kaçınmayan çarlık çetesinin saldırgan siyasetini protesto eder.

Konferans, Rus liberallerinin dört bir yanda reklamını yapıp her vesileyle destekledikleri Rus ve İngiliz hükümetleri arasındaki ittifakın herşeyden önce Asya'da demokratik güçlerin devrimci hareketine karşı hazırlandığını ve bu ittifaktan ötürü İngiltere'nin Liberal hükümetinin çarlık hükümetinin kanlı mezalimine ortak olduğunu tespit eder.

Konferans, İran halkı ve özellikle, çarlık kasaplarına karşı savaşta birçok üyesini kaybeden İran Sosyal - Demokrat Partisi tarafından sürdürülen mücadelenin kayıtsız şartsız yanında olduğunu bildirir.

Çin Devrimi [28]

Rusya'ya hemhudud olan Çin eyaletlerini Rus kapitalistlerinin çıkarları adına ilhak edebilmek için

Çin'deki devrimci mücadeleden yararlanma lehinde hükümet gazeteleriyle liberal gazetelerin yürüttükleri propaganda kampanyası karşısında, Konferans, Çin halkının Asya'ya kurtuluş getiren ve Avrupa burjuvazisinin hakimiyetini yıpratan devrimci mücadelesinin dünya çapında önemini kabul eder. Konferans Çin'in devrimci cumhuriyetçilerini selamlar. Rus proletaryasının devrimci Çin halkının başarılarını izlemekten duyduğu derin heyecana ve yakınlığa tanıklık eder ve çarlığın gasp siyasetini destekleyen Rus liberallerinin tutumunu nefretle kınar.

1912 Ocağında yazılmıştır
1912 Şubat ayında
R.S.D.I.P. Genel Konferansı
başlıklı bir broşürde yayınlanmıştır.

Toplu Eserler,
Cilt. 17, s: 484 - 85

9 Çin'de Demokrasi ve Narodizm

Çin Cumhuriyetinin geçici Cumhurbaşkanı Sun Yatsen'in Brüksel sosyalist gazetesi **Le Peuple'den** aldığımız makalesi biz Ruslar için özellikle ilgi çekicidir.

Seyirci oyunun büyük kısmını görür derler. Sun Yatsen ise son derece ilginç bir «seyirci»; çünkü Avrupa'da eğitim görmüş olmasına rağmen, Rusya hakkında hiç birşey bilmediği anlaşılıyor. Ve de şimdi, Rusya'dan, Rus tecrübesinden ve Rus edebiyatından bütün bütün bağımsız olarak, cumhuriyete kavuşan militan ve başarılı Çin demokrasisinin bu aydın sözcüsü, ortaya sırf Rusya'ya özgü sorunlar atıyor. İlerici bir Çin demokratı olduğu halde tıpkı bir Rus gibi düşünmekte. Bir Rus Narodniğine [29] benzerliği öylesine ki, temel fikirlerde ve birçok ifade biçimlerinde tam bir özdeşliğe kadar varıyor.

Seyirci oyunun büyük kısmını görür. Büyük Çin demokrasisinin siyasi programı -Sun Yat Sen'in makalesi odur çünkü- Asya'daki çağdaş burjuva devrimlerinde demokrasi ile Narodizm arasındaki ilişkiyi son zamanlarda yer alan dünya olaylarının ışığında yeniden incelemeye götürüyor bizi, bunun için elverişli bir fırsat sağlıyor. 1905'te başlıyan devrimci

dönemde Rusya'nın karşılaştığı en ciddi sorunlardan biri budur. Üstelik Çin Cumhuriyetinin geçici Cumhurbaşkanının siyasi programından da -özellikle bu program Rusya'da, Türkiye'de, iran'da ve Çin'de devrimci gelişmelerle bir arada değerlendirildiğinde anlaşılacağı gibi, sade Rusya değil, bütün Asya bu sorunla karşı karşıyadır. Birçok önemli hususlarda Rusya hiç şüphesiz bir Asya ülkesi, hatta Asya ülkeleri arasında en cahil, en kurunu vustai ve utanılacak ölçüde geri olanlardan biridir.

Rus burjuva demokrasisi, uzak ve yalnız öncüsü soylu Herzenle başlıyarak, taa yığın temsilcilerine, 1905'in Köylü Birliği (30) üyelerine ve 1906 - 12' nin ilk üç Duma'sındaki Trudovik (31) milletvekillerine kadar, Narodnik bir renk taşımıştır. Şimdi bakıyoruz, Çin'deki burjuva demokrasisi de aynı Narodnik renk taşıyor. Sun Yatsen'i örnek alarak, dünya kapitalist medeniyeti akımına nihayet kapılmaya başlıyan yüz milyonlarca insanın köklü devrimci hareketinin yarattığı fikirlerin «sosyal anlamı»nı inceleyelim.

Sun Yatsen'in programının her bir satırında militan ve içten bir demokrasi ruhu seziliyor. Program bir «ırk» devriminin yetersizliğinin iyice anlaşıldığını göstermektedir. Siyasi sorunların önemsememenin hatta siyasi özgürlüğün değerini küçümsemenin dahi, yada Çin «sosyal reformu»nun, Çin anayasa reformlarının, vs. Çin istibdadıyla bağdaşabilirliği fikrinin tek bir izi yok bu programda. Tam demokrasi ve cumhuriyet dileğinden yana bir program bu. Yığınların durumu, yığın mücadelesinin koşulları sorununu kem küm etmeden ortaya koyuyor. Çalışan ve sömürülen halka duyulan içten yakınlığı, halkın

gücüne ve davasının haklılığına duyulan inancı dile getiriyor.

Karşımızda gerçekten büyük bir halkın, gerçekten büyük bir ideolojisi var. Bu halk yüzyıllar süren esaretine ağıt yakıp özgürlüğün ve eşitliğin hayalini kurmasını bilen bir halk değil yalnız, Çin'i yüzyıllardır ezenlerle **döğüşmesini** de bilen bir halk.

İnsan ister istemez, cahil, atıl, Asyai Çin'in geçici Cumhurbaşkanı ile Avrupa ve Amerika'da ileri kültüre sahip ülkelerdeki çeşitli cumhuriyetlerin cumhurbaşkanları arasında bir kıyaslama yapmak istiyor. O ülkelerin cumhurbaşkanları hep, köküne kadar çürümüş ve tepeden tırnağa çamura, kana bulanmış -padişahların, imparatorların kanına değil tabii, ilericilik ve medeniyet adına vurulup öldürülen grevci işçilerin kanına bulanmış- bir burjuvazinin işadamları, ajanları yada kuklalarıdır. O ülkelerde cumhurbaşkanları burjuvaziyi temsil ederler; o burjuvazi ise gençliğin bütün ülkülerini çoktan reddetmiş, kendi rezilini çıkarmış, vücudunu da, ruhunu da, milyonerlere, mülti milyonerlere, burjuvalaşmış feodal beylere, vs. satmıştır.

Çin'de cumhuriyetin Asyai geçici Cumhurbaşkanı, çökmekte olan değil yükselmekte olan bir sınıfın, gelecekten korkmayan, geleceğe inanan ve kendini feda etmeyi göze alaraktan gelecek için çarpışan bir sınıfın; imtiyazlarını korumak için geçmişin ayakta kalmasına yada, yeniden başa geçmesine 'bel bağlayan bir sınıfın değil, geçmişten nefret eden, geçmişin ölü ve boğucu çürüyüklerini nasıl temizleyip atacağını bilen bir sınıfın soyluluğu ve kahramanlığına sahip bir devrimci demokrattır.

O halde bu, maddeci Batı artık hepten çürümüştür, ışık yalnız mistik, dindar Doğudan parıldar de-

mek midir? Hayır, tam tersi. Doğu kesinlikle Batının yoluna varmıştır, bundan böyle **yüz milyonlarca** yeni insan, Batının şimdiye dek kendisi için gerçekleştirdiği ülküler uğrunda mücadelede yerini alacaktır. Çürüyen, şimdiden daha kendi mezar kazıcısıyla, proletarya ile yüzyüze gelmiş olan Batı burjuvazisidir. Oysa Asya'da **hâlâ** içten, militan ve tutarlı demokrasiyi savunacak, Fransa'nın Aydınlık Çağında yetiştirdiği büyük adamların ve On Sekizinci Yüzyıl sonlarında gelen büyük önderlerin yoldaşı olmaya layık bir burjuvazi vardır.

Tarihi olarak hâlâ ilerici bir davanın savunuculuğunu üzerine alabilecek güçte olan bu Asya burjuvazisinin başlıca temsilcisi, yada başlıca sosyal dayanağı, köylüdür. Ve onun yanısıra, Yüan Şih-kay gibi önderleri, pekala ihanet edebilecek tıynette bir liberal burjuvazi vardır. Bunlar daha dün imparatordan korkup önünde secdeye geliyorlardı; sonra, devrimci demokrasinin gücünü görüp zaferini sezince onu arkadan harçerlediler; yarın eski yada yeni bir «anayasaya bağlı» imparatorla uzlaşmak için demokratları arkadan hançerliyeceklerdir.

Emekçi yığınları harekete geçiren, onlara mucizeler yarattıran ve Sun Yat - sen'in siyasi programının her bir satırından dışarı vuran o büyük, içtenlikli demokratik heyecan olmaksızın Çin halkının yüzyıllar süren esaretinden kurtulmasına imkân yoktur.

Fakat Çin Narodniki bu militan demokrasi ideolojisini önce sosyalist düşlerle, Çin'in kapitalist yolu atlaması, kapitalizmin gelişmesini önlemesi umutlarıyla, sonra da bir köklü toprak reformu planı ve bu reformdan yana olmakla bir arada götürüyor. Bu son iki ideolojik ve siyasi eğilimde **Narodnizm'i,**

yani bu deyimin özel anlamında, demokrasiden farklı, demokrasiye bir ek olan Narodnizmi meydana getiren unsur yatmaktadır.

Bu eğilimlerin kaynağı ve anlamı nedir?

Yığınların yüce manevi ve devrimci şahlanışı olmasaydı Çin demokrasisi eski düzeni deviremez, cumhuriyeti kuramazdı. Böyle bir atılım işçi yığınlarının koşullarına en içten bir yakınlığa, ve de onları ezenlere sömürenlere karşı en derin bir nefrete dayanır. Bunun üstüne, Avrupa ve Amerika'da -ilerici Çinliler, bu atılımı yaşayan Çinlilerin **hepsi,** özgürlük fikirlerini Avrupa ve Amerika'dan almışlardır- **burjuvaziden** kurtuluş, yani sosyalizm, ilk amaçtır. Bunun böyle olması ister istemez Çinli demokratlar arasında sosyalizme yakınlık doğurmaktadır. Onların **subjektif** sosyalizmlerinin kaynağı da işte budur.

Onlar subjektif olarak sosyalisttirler, çünkü yığınların ezilmesine ve sömürülmesine karşıdırlar. Ne ki 500 milyona yakın nüfuslu, geri kalmış, yarı -feodal bir tarım ülkesi olan Çin'in **objektif** koşulları bugünün gündemine bu tahakküm ve sömürünün sadece bir tek belirli ve tarihi olarak ayırdedilebilir biçimini, yani feodalizmi koymaktadır. Feodalizm tarımın ve tabii ekonominin ağır basmasına dayanıyordu. Çin köylüsünün uğradığı feodal sömürünün kaynağı köylünün şu yada bu biçimde toprağa **bağlılığı** idi. Bu sömürünün siyasi temsilcileri gerek hep bir arada, gerekse tek tek, feodal beylerdi. İmparator da bütün sistemin başıydı.

Fakat anlaşıldığına göre Çin demokratının subjektif olarak sosyalist fikirlerinden ve programlarından, gerçekte **sadece** «gayri menkul mülkiyet»in «bütün hukuki temellerinin değiştirilmesi» için bir prog-

ram, **sadece** feodal sömürünün kaldırılması için bir program çıkmaktadır.

Sun Yat - sen'in Narodnizminin, onun ilerici, militan, devrimci burjuva - demokratik toprak reformu programının, ve de güya sosyalist teorisinin **özü** budur.

Öğreti açısından bu teori, bir küçük - burjuva «sosyalist» gericinin teorisidir. Çünkü Çin'de kapitalizmin «önlenebileceği», ve orta ülkenin geriliğinden ötürü «sosyal devrim» in daha kolay olacağı gibi fikirler baştan aşağı gerici fikirlerdir. Zaten Sun Yat - sen kendisi de, misilsiz, hatta bakirece denilebilecek bir saflıkla, kendi gerici Narodnik teorisini yerle bir ediyor. Bunu, gerçeğin onu kabule zorladığını kabul ederek, yani «Çin devasa bir sanayi [yani kapitalist] gelişmenin eşiğindedir». Çin'de «Ticaret [yani kapitalizm] çok büyük bir ölçüde gelişecek», «elli yıla kadar birçok Şanghay'ımız olacak», yani kapitalist zenginliği ile proleter yoksulluğunun toplandığı muazzam merkezler olacak, diyerek yapıyor.

Fakat burada bir soru çıkıyor ortaya: acaba Sun Yat - sen, gerici ekonomik teorisine dayanarak, gerçekten gerici bir toprak programını mı savunuyor? Meselenin özü, en ilginç noktası budur ve burada kasıtlı ve kısır, liberal sözde - Marksizm çok kere yolunu şaşırır.

Doğrusu şu ki, Sun Yat - sen böyle bir gerici tarım programını savunmuyor. Çin'de sosyal ilişkilerin diyalektiği kendini şu olguda belli etmektedir: Çin demokratları, Avrupa'da sosyalizme içten bir yakınlık duydukları halde, sosyalizmi gerici bir teoriye dönüştürmüşlerdir ve şimdi de bu kapitalizmi «önleme» gerici teorisine **dayanarak saf kapitalist,**

azami kapitalist bir tarım programının savunuculuğunu yapmaktadırlar.

Gerçekten de, Sun Yat - sen'in makalesinin başında o kadar kakavanca ve karanlık bir üslupla sözünü ettiği «ekonomik devrim»in olup olacağı nedir?

Olup olacağı, Henry Georges çizgisinde tek bir vergi yoluyla rantın devlete geçmesi, yani toprağın millileştirilmesidir. Sun Yat - sen tarafından önerilen ve savunulan «ekonomik devrim»de bundan gayri **gerçek** olan hiç birşey kesinlikle yok.

Kıyı bucak bir köylük bölgede toprak değeriyle Şanghay'da toprak değeri arasındaki fark, rant oranı arasındaki farktır. Toprak değeri, sermayeye dönüşmüş ranttır. Toprağın «artan değeri»ni «halkın mülkü» yapmak, rantı, yani toprak sahipliğini devlete geçirmek, yada bir başka deyimle, toprağı millileştirmek anlamına gelir.

Böyle bir reform kapitalizm çerçevesi içinde mümkün müdür? Mümkün olması bir yana, bu reform en saf, en tutarlı ve ideal olarak en mükemmel kapitalizmin ta kendisidir. Marx, **Felsefenin Sefaleti'**nde buna işaret etmiş, **Kapital**'in üçüncü cildinde ispatlamış ve **Artık Değer Teorileri**'nde Rodbertus'a karşı polemiğinde özel bir açıklıkla geliştirmiştir.

Toprağın millileştirilmesi sadece diferansiyel rantı bırakıp mutlak rantın kaldırılmasını mümkün kılar. Marx'ın teorisine göre toprağın millileştirilmesi tarımda orta çağ artığı tekellerin ve ilişkilerin azamî temizlenmesi, toprak satın alıp satmada azami özgürlük ve tarımın kendini pazara uydurabilmesi için azami kolaylık demektir. Tarihin garip tecellisi şu ki, Narodnizm, tarımda «kapitalizmle savaşma» perdesi ardında, tastamam uygulandığı takdirde, ta-

rımda kapitalizme **en hızlı** gelişme imkanı sağlıyacak bir tarım programından yanadır.

Asya'nın en geri köylü ülkelerinden birinde en ileri burjuva - demokratik tarım programlarının yayılması ardında yatan ekonomik zorunluluk nedir? Bu, feodalizmi bütün biçimleri ve belirtileriyle yıkma zorunluğudur.

Çin Avrupa ve Japonya'dan geri kaldığı ölçüde kendi içinde milli bütünlüğün bölünme ve dağılma tehlikesi de artıyordu. Çin, ancak devrimci yığınların kahramanlığı sayesinde, siyaset alanında bir Çin cumhuriyeti kurularak ve tarım alanında toprağı millileştirme yoluyla son derece hızlı bir kapitalist ilerleme sağlanarak «yenileştirilebilirdi.»

Bunun başarıya ulaşıp ulaşmıyacağı, yada nereye kadar başarıya ulaşacağı ayrı bir konudur. Çeşitli ülkeler burjuva devrimlerinde siyasi ve tarımsal demokrasiyi türlü ölçülerde, hem de çok değişik bileşimlerde gerçekleştirmişlerdir. Kesin etkenler, milletlerarası durumla Çin'de sosyal güçlerin birbirlerine karşı tutumları olacaktır. İmparator, muhakkak, yeniden başa geçmek için feodal beyleri, bürokrasiyi ve din adamlarını birleştirmeye çalışacaktır. Liberal - kıralcılıktan liberal - cumhuriyetçiliğe daha henüz geçen (o da ne zamana kadar?) bir burjuvazinin temsilcisi Yüan Şih - kay, kırallıkla devrim arasında kaypak bir siyaset izleyecektir. Sun Yat - sen'in temsil ettiği devrimci burjuva demokrasisi, siyasi ve tarımsal reformlar konusunda köylü yığınların insiyatifini, kararlılığını ve gözüpekliğini azami ölçüde geliştirme yoluyla Çin'i «yenileştirme»ye çalışmakla doğru hareket etmektedir.

Nihayet, Şanghayların sayısı artıkça Çin proletaryası da çoğalacak. Bir ihtimal, proletarya bir çe-

şit Çin Sosyal - Demokrat işçi partisi kuracak; ve bu parti, Sun Yat - sen'in küçük burjuva ütopyalarıyla gerici görüşlerini eleştirmekle birlikte, muhakkak ki onun siyasi ve tarımsal programının devrimci - demokratik özünü ortaya çıkarmaya, savunmaya, geliştirmeye dikkat edecek.

Nevskaya Zvezda, No. 17,
15 Temmuz 1912
İmza: V.I. İlyin

Toplu Eserler,
Cilt. 18, s: 163 - 69

10 İtalyan - Türk Savaşının Sonu [32]

Gelen telgraf haberlerine göre, İtalyan ve Türk temsilcileri bir mütareke imzalamışlardır.

İtalya Afrika'daki Türk topraklarını ele geçirmek için bir yıl önce başlattığı savaşı «kazandı.» Bundan böyle Trablus İtalya'nın olacak. Yirminci Yüzyılın «medeni» bir ülkesi tarafından girişilen bu tipik sömürge savaşını gözden geçirmekte yarar vardır.

Savaşın sebebi neydi? Kendileri için yeni pazarlar, İtalya emperyalizmi için de yeni başarılar isteyen İtalyan para babalarının ve kapitalistlerinin aç gözlülüğü.

Ne biçim bir savaştı bu? Dört - dörtlük, medeni bir kan banyosu; «en son» silahların yardımıyla Arapların katliamı.

Araplar çetin bir direnme gösterdiler. Savaşın başlangıcında İtalyan amiralleri ihtiyatsızlık edip karaya 1200 silahendaz çıkardılar. Araplar bunlara saldırıp 600 kadarını öldürdüler. Bunun üzerine «misilleme» olarak 3000 Arap kılıçtan geçirildi, aileler yok edildi, mallarına el konuldu; kadınlar ve çocuklar hunharca boğazlandı. İtalyanlar ne de olsa medeni ve anayasayla yönetilir bir millettir.

1000 kadar Arap asıldı.

İtalyan kayıpları 20.000'i aşkındı. 17.429 hasta, 600 kayıp ve 1.405 ölü vardı.

Savaş italyanlara 800 milyon liretten, yada 320 milyon rubleden fazlaya patladı. Korkunç işsizliğe ve sanayide duraklamaya sebep oldu.

Araplar aşağı yukarı 14.800 ölü verdiler. Şimdi «barış»a rağmen savaş fiilen devam edecek; çünkü Afrika'nın göbeğinde, kıyı şeridinden uzak bölgelerde yaşayan Arap kabileleri boyun eğmeye razı olmayacaklar. Daha uzun bir süre süngü, kurşun, ilmik, ateş ve ırza geçmelerle «medeni»leştirilecekler.

Tabii, italya diğer kapitalist ülkelerden ne daha kötü, ne daha iyidir. Bu ülkelerin hepsi burjuvazi tarafından yönetilmektedir ve o burjuvazi yeni kâr alanları bulma hırsıyla hiçbir katliamdan çekinmemektedir.

Pravda, No. 129.
28 Eylül, 1912
İmza: T.

Toplu Eserler,
Cilt. 18, s: 337 - 38

II Yeniden Hayata Kavuşan Çin

İlerici ve medeni Avrupa, Çin'in yeniden hayata kavuşmasıyla ilgilenmiyor. Dört yüz milyon geri kalmış Asyalı özgürlüğe kavuştu, siyaset hayatındaki yerinin bilincine vardı. Dünya nüfusunun **birçeyreği,** bir bakıma uyuşukluktan aydınlığa, harekete ve mücadeleye geçti.

Fakat medeni Avrupa hiç oralı bile değil. Henüz Fransız Cumhuriyeti dahi Çin Cumhuriyetini resmen tanımadı! Yakında Fransız Temsilciler Meclisinde hükümete bu konuda bir soru yöneltilecek.

Avrupa'nın bu aldırışsızlığı neden? Bunu şöyle açıklıyabiliriz: Batının her bir yanında iktidar emperyalist burjuvazinin elindedir; bu burjuvazinin de dörtte üçü zaten çürümüştür ve işçilere karşı «sıkı» tedbirler karşılığında, yada ruble başına beş kopek fazla kâr uğruna, bütün «medeniyet»ini önüne gelen ilk macerapereste satmaya hazırdır. Bu burjuvazinin gözünde Çin **sadece** bir ganimettir; şimdi de Rusya Moğolistan'ı «agușuna» (33) aldığına göre, herhalde Japonlar, İngilizler, Almanlar ve başkaları da bu ganimetten birer parça koparmaya bakacaklar.

Ne ki Çin'in yeniden hayata kavuşması her şeye

rağmen hızla ilerliyor. Parlamento seçimleri yakın. O istibdat ülkesinde **ilk** seçimler. Meclisin 600, «Senato»nun 274 üyesi olacak.

Oy hakkı **ne** genel, **ne de** doğrudan doğruya. Yalnız 21 yaşının üstünde olan, bir seçim bölgesinde en az iki yıl yaşıyan ve iki rubleye kadar vasıtasız vergi ödeyen yada aşağı yukarı 500 ruble değerinde mülk sahibi olan kimselere oy hakkı tanınıyor. Bunlar önce ikinci seçmenleri seçecekler, onlar da parlamento üyelerini.

Oy hakkının böyle oluşu da gösteriyor ki, varlıklı köylülerle burjuvazi arasında bir ittifak var. Proletarya ya hiç yok, yada olanı da son derece güçsüz.

Bu durum Çin'in siyasi partilerinin niteliklerinden de anlaşılıyor. Belli başlı üç parti var:

1) Radikal - Sosyalist Parti. Bu partinin, tıpkı bizim Halkçı Sosyalistler ([34]) (ve de Sosyalist - Devrimcilerin onda dokuzu) gibi, sosyalizmle **hiç bir ilintisi yok.** Küçük burjuva **demokratların partisi.** Belli başlı istekleri Çin'in siyasi birliğinin kurulması, ticaret ve sanayini «sosyal bir çizgide» (bizim Narodniklerin ve Sosyalist - Devrimcilerin «emek ilkesi» ve «eşitleştirme»leri gibi bulanık bir deyim) gelişmesi ve barışın korunması.

2) İkinci parti, liberallerin partisi. Bunlar Radikal - Sosyalistlerin müttefiki olup birlikte **Milli Parti'**yi meydana getiriyorlar. Bu parti Çin'in ilk parlamentosunda büyük bir ihtimalle çoğunluğu kazanacaktır. Önderi, ünlü Dr. Sun Yat - sen'dir. Sun Yat - sen, şu sıralarda vasi bir demiryolu şebekesi kurmak için bir plan hazırlamakta, (Rus Narodniklerinin dikkatine: Sun Yat - sen bunu Çin'in kapitalist bir gelecekten «sakınması» **için** yapıyor!)

3) Üçüncü parti kendisine Cumhuriyetçı Birlik diyor. Siyasi tabelaların ne denli aldatıcı olabileceğine iyi bir örnek. Aslında **tutucu** bir parti; en çok hükümet memurları, toprak sahipleri ve ülkenin en geri kalmış bölgesi olan **kuzey** Çin burjuvazisinden destek alıyor. Buna karşılık Milli Parti içinde, ülkenin sanayii daha gelişkin, daha ileri bir bölgesi olan **güneyli** unsurlar hakim.

Köylü yığınları Milli Parti'nin ana dayanağıdır. Önderleri dışarı ülkelerde eğitim görmüş aydınlardır.

Çin'in özgürlüğü köylü demokratlarla liberal burjuvazi arasında kurulan bir ittifak sayesinde elde edildi. Proletarya partisinin önderliğinden yoksun olan köylülerin, sağa kaymak için dört gözle fırsat kollıyan liberallere **karşı** demokratik mevzilerini koruyup koruyamıyacakları yakında belli olacak.

Pravda, No. 163,
8 Kasım; 1912
İmza: T.

Toplu Eserler,
Cilt. 18, s: 400 - 01

12 Karl Marx'ın Öğretisinin Tarihi Kaderi

Marx'ın öğretisinin başlıca özelliği, sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihi rolünü ortaya koymuş olmasıdır. Marx tarafından ortaya atıldığından bu yana yeryüzünde olayların seyri bu öğretiyi doğrulamış mıdır?

Marx ilk 1844'de bu öğretiyi ileri sürdü. Marx ve Engels'in 1848'de yayınladıkları **Komünist Manifestosu** bu öğretinin bütünlenmiş ve sistemli bir sergilemesini sundu. Bugüne dek ondan iyisi de yapılamadı. O zamandan beri dünya tarihi açıkça üç ana döneme ayrılır: 1) 1848 devriminden Paris Komünü'ne (1871) kadar; 2) Paris Komünü'nden Rus devrimine (1905) kadar; 3) Rus devriminden sonra.

Bu dönemlerin her birinde Marx'ın öğretisinin tarihi kaderi ne oldu, onu görelim.

I

Birinci dönemin başında Marx'ın öğretisi hiç de hakim değildi. Sosyalizmin sayısız gurup ve eğilimlerinden biriydi sadece. O zamanlar hakim olan sosyalizm biçimleri genellikle bizim Narodizme yakındı: tarihi gidişin maddeci temelini kavrıyamama,

kapitalist toplumda her bir sınıfın rolünü ve önemini belirtememe, demokratik reformların burjuva niteliğini «halk», «adalet», «hak» gibi güya sosyalist deyimlerle gizleme.

1848 devrimi, Marx - öncesi sosyalizmin bütün bu ağzı kalabalık, alaca, gösterişli biçimlerine ölümcül bir darbe indirdi. Devrim bütün ülkelerde toplumun çeşitli sınıflarını **eylemleriyle** gözler önüne serdi. Paris'te 1848'in Haziran günlerinde işçilerin cumhuriyetçi burjuvazi tarafından kurşunlanmaları nihayet gösterdi ki, **yalnız** proletarya, tabiatı gereği, sosyalisttir. Liberal burjuvazi bu sınıfın bağımsızlığa kavuşmasından korktuğu kadar hiç bir irticadan korkmuyordu. Namert liberaller irtica önünde secdeye geldiler. Köylüler feodalizmin kalıntılarının ortadan kaldırılmasından hoşnuttular; onun için düzen taraftarlarına katıldılar, **işçi demokrasisiyle burjuva liberalizmi** arasında ancak zaman zaman yalpalamalar gösterdiler. Bütün **sınıf esasına dayanmıyan** sosyalizm ve sınıf esasına dayanmıyan siyaset öğretilerinin düpedüz saçmalık olduğu ortaya çıktı.

1871 Paris Komünü bu burjuva değişiklerin gelişme sürecini tamamladı. Cumhuriyet, yani sınıf ilişkilerinin en saf bir biçimde belirdiği siyasi örgüt biçimi, yerini sağlamlaştırmasını sadece proletaryanın kahramanlığına borçluydu.

Bütün diğer Avrupa ülkelerinde daha karışık ve daha eksik bir gelişme aynı sonuca vardı: kesin bir biçime bürünen bir burjuva toplumu. Birinci dönemin, yani karışıklıklar ve devrimlerle geçen bir dönemin sonuna doğru (1848 - 71), Marx - öncesi sosyalizm **ölmüştü**. Bağımsız **proletarya** partileri kuruldu; Birinci Enternasyonal (1864 - 72) ve Alman Sosyal - Demokrat Partisi.

II

İkinci dönemi (1872 - 1904) birinciden ayırdeden özellik, «barışçı» niteliği, devrimlerin yokluğu idi. Batı, burjuva devrimleri dönemini kapatmıştı; Doğu henüz o döneme ulaşmamıştı.

Batı, gelecek değişiklikleri karşılamak üzere bir «barışçı» hazırlık devresine girdi. Heryerde proletaryayı esas alan sosyalist partiler kuruldu; bu partiler burjuva parlamentoculuğundan yararlanmayı, kendi günlük basınlarını, kendi eğitim kurumlarını, sendikalarını ve kooperatif derneklerini yaratmayı öğrendiler. Marx'ın öğretisi tam bir zafer kazandı ve **yayılmaya başladı**. Proletaryanın güçlerini seçip bir araya toplama ve proletaryayı gelecek savaşlara hazırlama işi yavaş yavaş, ama hiç şaşmadan ilerledi.

Tarihin diyalektiği öyle işliyordu ki, Marksizmin teorik zaferi onun düşmanlarını marksist **kılığına** girmeye zorladı. içten içe çürüyen liberalizm kendini sosyalist oportunizm biçiminde diriltmeye çalıştı. Oportunistler büyük savaşlara güçleri hazırlama dönemini bu savaşlardan vazgeçme dönemi olarak yorumladılar. Ücret köleliğine karşı savaşmaları için kölelerin koşullarını düzeltmeyi, kölelerin özgürlük haklarını birkaç kuruş karşılığında satmaları anlamına aldılar. Namertçesine «sosyal barış» (yani köle sahipleriyle barış) ve sınıf mücadelesinden vazgeçme, vs. öğütleri verdiler. Sosyalist parlamento üyeleri arasında, işçi sınıfı hareketinin çeşitli görevlileri arasında, «sempatizan» aydınlar arasında pek çok taraftarları vardı.

III

Ne ki oportunistlerin «sosyal barış» ve «demok-

rasi»de fırtınaların gereksizliğinden dolayı birbirlerini kutlamaları üzerinden çok geçmemişti ki, Asya'da dünyayı saracak fırtınalara yeni bir kaynak açıldı. Rus devrimini Türkiye'de, İran'da ve Çin'de devrimler izledi. Şimdi bu fırtınaların ve onların Avrupa'daki «yankıları»nın çağında yaşıyoruz. Bir sürü «medeni» çakalın şu anda diş bilemekte olduğu büyük Çin cumhuriyetinin geleceği ne olursa olsun, dünyada hiç bir güç Asyada eski serfliği geri getiremez, yada Asya'da yarı - asyai ülkelerde yığınların gözüpek demokrasisinin kökünü kazıyamaz.

Yığın mücadelesini hazırlama ve geliştirme koşullarına dikkat etmeyen kimi kişiler, Avrupa'da kapitalizme karşı kesin mücadelenin uzun süre geri kalması yüzünden umutsuzluğa ve anarşizme sürüklendiler. Bu anarşist umutsuzluğun ne denli kısa görüşlü ve yüreksiz olduğunu artık görebiliyoruz.

Asya'dan sonra Avrupa da kıpırdanmaya başladığını, demokratik yığınların bağımsızlığının olağanüstü önemini, proletarya ile her türden burjuvazi arasındaki kesin ayırım çizgisini bize bir kere daha gösterdi. Gerek Avrupa, gerekse Asya'nın geçirdiği tecrübeden sonra, sınıf esasına dayanmayan siyasetten, sınıf esasına dayanmayan sosyalizmden söz eden herkesi bir kafese koyup Avustralya kangurusu, yada onun gibi birşeyin yanında sergilemek gerekir.

Asya'dan sonra Avrupa da kıpırdanmaya başladı; ama asyai bir biçimde değil. 1872 - 1904 «barışçı» dönemi bir daha gelmemek üzere geride kaldı. Hayat pahalılığı ve tröstlerin zulmü ekonomik mücadeleyi misli görülmemiş bir keskinliğe götürüyor. Mücadele, liberalizmin en çok yozlaştırdığı İngiliz işçilerini dahi harekete geçirmiştir. En «bağnaz»

burjuva - junker ülke Almanya'da dahi bir siyasi buhranın yaklaşmakta olduğunu görüyoruz. Çılgıncasına silahlanma ve emperyalizm siyaseti, çağdaş Avrupa'yı, daha çok bir barut fıçısını andıran bir «sosyal barış»a itiyor. Bu arada **bütün** burjuva partilerinin çöküşü ve proletaryanın olgunlaşması düzenli adımlarla ilerliyor.

Marksizm ortaya çıkalıberi dünya tarihinin her üç büyük dönemi de marksizmi yeniden doğrulamış, ona yeni zaferler kazandırmıştır. Fakat önümüzdeki tarihi dönemde, proletaryanın öğretisi olarak marksizmi daha da büyük bir zafer beklemektedir.

Pravda, No. 50
1 Mart, 1913
İmza: V. I.

Toplu Eserler,
Cilt. 1, s: 582 - 85

13 Çin Cumhuriyeti'nin Büyük Başarısı

Asya yığınları içinde ilerici demokratların onca fedakarlıkları bahasına kurulan Çin Cumhuriyetinin son zamanlarda çok ciddi mali güçlüklerle karşılaştığını biliyoruz. Medeni milletler sayılan, fakat aslında en gerici siyasetleri izleyen altı «Büyük» Devlet bir mali konsorsiyum kurdular, o da Çin'e verilecek bir borcu durdurdu.

işin aslı şu ki, Çin devrimi Avrupa burjuvazisi içinde özgürlük ve demokrasi için bir heyecan uyandırmadı, yalnız proletarya, kâr şovalyelerinin yabancısı oldukları o heyecanı duyabilir; Çin'i **talan etme**, paylaşma ve bir kısım topraklarını elinden alma ihtirasını azdırdı. Altı Devletin (İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya, Japonya ve Amerika) konsorsiyumu, cumhuriyeti güçsüz düşürüp içerden çökertmek için Çin'i iflasa sürüklemeye çalışıyordu.

Bu gerici konsorsiyumun **çökmesi,** bütün dünyanın emekçi yığınlarının desteğine sahip olan genç cumhuriyet için büyük bir başarıdır. Birleşik Devletler Başkanı, hükümetinin artık konsorsiyumu desteklemiyeceğini ve Çin Cumhuriyetini yakın bir gelecekte resmen **tanıyacağını** bildirmiştir. Amerikan bankaları konsorsiyumdan **ayrılmışlardır.** Amerika

Çin'e çok muhtaç olduğu mali desteğı verecek, Çin pazarını Amerikan sermayesine açacak, ve böylelikle Çin'de reformlara girişilmesi işini kolaylaştıracak.

Amerika'dan etkilenen Japonya da Çin'e karşı siyasetini değiştirdi. Başlangıçta Japonya, Sun Yatsen'i Japonya'ya sokmaya bile razı değildi. Şimdi ise ziyaret yapılmıştır ve bütün Japon demokratları cumhuriyetçi Çin'le bir ittifaktan yanadırlar. İttifakın gerçekleşmesi yakındır. Japon burjuvazisi de, Amerikan burjuvazisi gibi, Çin'le barışı gözeten bir siyasetin kendisi için Çin Cumhuriyetini talan edip paylaşma siyasetinden daha kârlı olacağını görmüştür.

Bu soyguncu konsorsiyumun çökmesi, muhakkak ki, Rusya'nın gerici dış siyaseti için küçümsenmeyecek bir yenilgidir.

Pravda, No. 68,
22 Mart 1913
İmza: W.

Toplu Eserler,
Cilt. 19, s: 29 - 30

14 Medeni Avrupalılar, Vahşi Asyalılar

Tanınmış İngiliz Sosyal - Demokratı Rothstein, Alman işci basınında, İngiiiz hakimiyeti altındaki Hindistan'da geçen tipik bir olayı anlatıyor. Bu olay, 300 milyonu aşan nüfusuyla o ülkede devrimin niçin hızla ilerlemekte olduğunu bir sürü sözden çok daha iyi anlatıyor.

Hindistan'ın eyaletlerinden biri olan Rangoon'da (iki yüz binden fazla nüfusu olan bir şehir) gazete çıkaran Arnold adında bir İngiliz gazetecisi, «İngiliz Adaletiyle Alay» başlığı altında bir haber yayınlar. Haberde, Andrew adında bir İngiliz mahalli yargıcın içyüzü ortaya dökülür. Haberi yayınladı diye Arnold bir yıl hapse mahkum edilir; fakat kararı temyiz eder, Londra'da da yakınları olduğu için davasını İngiltere'nin en yüksek mahkemesine kadar çıkarmayı başarır. Hindistan Hükümeti alelacele cezayı dört aya «indirir» ve Arnold serbest bırakılır.

Bunca telaş nedendi?

McCormick adında bir İngiliz albayının bir metresi, onun da on bir yaşında, Aina adında bir kız hizmetçisi varmış. Medeni bir milletin yiğit bir temsilcisi olan albay, Atina'yı kandırıp odasına alıyor, iğfal ediyor, ve eve kapatıyor.

Tam o sırada Aina'nın babası ölmek üzereymiş, kızını yanına istetiyor. Böylece adamın yaşa-

dığı köyün ahalisi hikayeyi öğreniyorlar. Haikın öfkesi kabarıyor, polis McCormlck'in tutuklanması için emir vermek zorunda kalıyor.

Gelgelellm, Yargıç Andrew adamı kefaletle serbest bırakıyor, sonra da adaleti gülünç düşürecek bir tarzda beraat ettiriyor. Yiğit albay, soylu ailelerden gelme beylerin bu gibi durumlarda her zaman yaptıkları gibi, Aina'nın bir fahişe olduğunu söylüyor, bunu ispat etmek için de beş tanık gösteriyor. Ama Aina'nın anasının gösterdiği sekiz tanık Yargıç Andrew tarafından sorguya bile çekilmiyorlar.

Gazeteci Arnold iftiradan yargılanırken mahkeme başkanı Sir («Zatıalileri») Charles Fox savunma tanığı göstermesine razı olmuyor.

Hindistan'da böyle binlerce, milyonlarca vakanın yer aldığı herkes tarafından açıkça biliniyordur. Ancak son derece istisnai koşullar sayesinde «müfteri» Arnold (nüfuzlu bir Londra gazetecisinin oğlu) hapisten kurtulabilmiş ve olayı halkoyuna duyurabilmiştlr.

Unutmayınız ki, İngiliz Liberalleri Hindistan yönetiminin başına «en iyi» adamlarını geçirirler. Bundan kısa bir süre öncesine kadar Hindistan Genel Valisi, yani McCormick'lerin, Andrew'lerln ve Fox'iarın başı, tanınmış radikal yazar, «Avrupa kültürünün feyiz saçan üstadlarından» biri, bütün Avrupalı ve Rus liberallerin gözünde «çok şerefli bir insan» olan John Morley idi.

«Avrupai» ruh Asya'da nicedir uyanmıştır; Asya halkları artık demokratik görüşlü oldular.

Pravda, No. 87,
14 Nisan 1913
İmza: W

Toplu Eserler,
Cilt. 19, s: 57 - 58

15 Çin'de Partiler Arası Mücadele

Çin halkı eski orta çağ düzenini ve o düzeni ayakta tutan hükümeti alaşağı etti. Çin'de cumhuriyet ilan edildi; hareketsizliği ve ataleti bunca zamandır bütün milletlerin Kara - Yüz'lerinin yüreğini şenlendiren o büyük Asya ülkesinin **İlk Parlamentosu,** ilk Çin parlamentosu seçildi, toplandı ve bundan birkaç hafta önce oturumlarına başladı.

Çin parlamentosunun alt meclisinde Sun Yat - sen taraftarları, yani Komintang Partisi, yada «milliyetçiler» ufak bir çoğunluğa sahipler. Rus gerçeği açısından bu partinin **özünü** belirtebilmek için, ona radikal cumhuriyetçi bir halk partisi, demokratik bir parti demek gerekir. Üst mecliste daha büyük bir çoğunluğu var.

Bu partinin karşısında daha ufak, ılımlı yada tutucu partiler var. İsimleri türlü çeşit: «radikaller» filan gibi. Aslında **bütün** bu partiler, öz olarak, **gericilerin,** yani bürokratların, toprak sahiplerinin ve gerici burjuvazinin partileri. Hepsi de Çin Anayasacı-Demokratı Yüan Şih - kay'ı, gitgide diktatörce bir tutum benimsemekte olan geçici Cumhurbaşkanını destekliyorlar. Yüan Şih - kay, bir Anayasacı - Demokrat olduğuna göre, tabii, dün krallıktan yanay-

dı, bugün devrimci demokrasi zafer kazanınca cumhuriyetçi oldu... Niyeti yarın tekrar krallıkla yönetilen bir devletin başı olmak. Yani, cumhuriyete ihanet etmek.

Sun Yatsen'in partisi **güney** Çin'den, ülkenin sanayide ve ticarette en gelişkin, Avrupa'nın etkisi altında en çok kalmış, en ileri kısmından destek görüyor.

Yüan Şih - kay partileri geri kalmış **kuzey** Çin'-in desteğine dayanıyorlar.

İlk çatışmalar, şimdilik, Yüan Şih - kay'ın zaferiyle sonuçlandı: bütün ılımlı (gerici) partileri birleştirdi, «milliyetçiler»den bir kısmının partilerinden kopmalarını sağladı, Parlamentonun alt meclisi başkanlığına **kendi** adayını oturttu, ve Parlamentonun iradesine **rağmen «Avrupa»**dan, yani Avrupalı milyarder - akbabalardan **borç** ayarladı. Ağır şartlarla, düpedüz tefeci faiziyle alınan bu borca tuz tekelinin gelirleri karşılık gösterildi. Bu borç, Çin'i, kâr söz konusu olduğunda fark gözetmeksizin her milletin özgürlüğünü boğazlamaya hazır olan Avrupa'nın yırtıcı ve son derece gerici burjuvazisine esir edecektir. 250 milyon rubleyi bulan borç Avrupa kapitalistlerine muazzam kârlar vaadediyor.

Burda Avrupa burjuvazisinin Avrupa işçi sınıfından duyduğu gerici korku ile Çin'in gerici sınıf ve tabakaları arasında bir ittifakla karşı karşıyayız.

Bu ittifaka karşı mücadele Sun Yat - sen'in partisi için pek de kolay olmayacak.

Peki zaafı ne bu partinin? Çin halkının **geniş yığınlarını** henüz **yeterince** devrime kazanmamış olması. Çin'in çok ufak bir işçi sınıfı var; dolayısıyla Çin, demokratik devrimin tamamlanması için bilinçle ve azimle savaşabilecek ileri bir sınıfa sahip de-

ğil. İşçi sınıfının önderliğinden yoksun oldukları için köylüler son derece ezik, uyuşuk, cahil ve siyasete karşı ilgisizler. Eski ve baştan aşağı çürümüş krallık devrim yoluyla yıkılmış olmasına rağmen, cumhuriyet başarı kazanmış olmasına rağmen, Çin'de geneloy **mevcut değildir!** Parlamento seçimleri mülk sahipliği esası üzerinde yapılmıştır. Yalnız, değeri beş yüz rubleden aşağı olmayan mülk sahiplerinin oy hakkı vardı! Bu da gösteriyor ki, geniş halk yığınlarının Çin Cumhuriyetini etkin bir biçimde desteklemeleri **yeterince** sağlanmamıştı. **Yığınların** bu desteği olmaksızın, örgütlü ve kararlı bir ileri sınıf olamaksızın, cumhuriyet **kalıcı olamaz.**

Yine de, önderi Sun Yat-sen'in önemli kusurlarına rağmen (hayalperestlik, proletarya desteğinden yoksun olmanın getirdiği kararsızlık), Çin'de devrimci demokrasi halkı uyandırmakta, özgürlüğe ve tutarlı demokratik kurumlara kavuşturmakta çok şey başarmıştır. Çin'in gitgide büyüyen köylü yığınlarını harekete ve siyasete katan Sun Yat - sen'in partisi (bu başarıldığı ölçüde) Asya ve bütün insanlık için büyük ilerleme aracı olmaktadır. Ülkenin gerici güçlerine dayanan siyasi şarlatanların, maceracıların ve diktatörlerin elinde türlü yenilgilere de uğrasa, bu partinin yaptıkları asla boşuna olmayacaktır.

28 Nisan (11 Mayıs), 1913'te yazılmıştır.
Pravda. No. 100,
3 Mayıs 1913'de yayınlanmıştır.

Gazetedeki metinden dizilmiştir.

16 Asyanın Uyanışı

Çin'in, yüzyıllardan beri oldukları yerde sayan ülkelerin tipik bir örneği sayıldığı zamanlar çok geride mi kaldı? Bugün Çin siyasi faaliyetin fokur fokur kaynadığı bir yer(diri bir sosyal hareket ve demokratik bir atılım alanıdır. Rusya'daki 1905 hareketinin ardından demokratik devrim bütün Asya'ya yayıldı: Türkiye'ye, İran'a, Çin'e. İngiliz hakimiyeti altındaki Hindistan'da da galeyan büyüyor.

Önemli bir gelişme, devrimci hareketin Hollanda hakimiyetindeki Doğu Hint adalarına, Java ve diğer Hollanda sömürgelerine yayılmasıdır. Buralarda kırk milyon kadar insan yaşamaktadır.

Bir kere, Java'da yığınlar arasında demokratik bir hareket gelişmektedir; İslamı bayrak yapan bir milliyetçi hareket belirmiştir. İkincisi, kapitalizm, orada yerleşmiş Avrupalılardan meydana gelen mahalli bir aydın tabakası yaratmıştır; bunlar Hollanda Doğu Hint Adaları için bağımsızlık istiyorlar. Üçüncüsü, Java ve diğer adaların oldukça büyük Çin'li nüfusu, devrimci hareketi anavatanlarından oraya getirmişlerdir.

Hollanda hakimiyetindeki Doğu Hint Adaların-

da bu uyanışı anlatan bir Hollandalı marksist, van Ravesteyn, Hollanda Hükümetinin yüzyıllık istibdadı ve zulmünün şimdi yerli halk yığınlarının kararlı direnişi ve protestosu ile karşılaştığına dikkati çekiyor.

Devrim öncesi bir dönemde her zaman görülen olaylara rastlanmakta. Akıllara durgunluk verici bir hızla partiler ve birlikler kuruluyor. Hükümet bunları yasaklamakla sadece hoşnutsuzluğu daha çok körüklüyor ve hareketin gelişmesini hızlandırıyor. Meselâ geçenlerde, programında ve tüzüğünde **bağımsızlık** için çaba harcamaktan söz ediyor diye «Hintli Partisi»ni kapattı. Hollandalı **Derzimorda'**-lar ([35]) (dinadamları ve liberallerin rızasıyla, tabii... Avrupa liberalizmi köküne dek çürümüştür!) bu maddeyi Hollanda'dan ayrılmaya teşebbüs babında bir suç saydılar! Tabii kapatılan parti bir başka isim altında yeniden kuruldu.

Java'da yerli halk arasında bir Milli Birlik kurulmuştur. Şimdiden 80 bin üyesi var; kalabalık mitingler yapıyor. Demokratik hareketin yolunu kesmenin mümkünü yoktur.

Dünya kapitalizmi ve Rusya'da 1905 hareketi, sonunda Asya'yı ayağa kaldırdı. Ezilen ve cahil bırakılan yüz milyonlarca insan orta çağ ataletinden yeni bir hayata uyandılar; şimdi temel haklar ve demokrasi uğrunda savaşmak için ayaklanıyorlar.

İleri ülkelerin işçileri kurtuluş hareketinin dünyanın her bir yanında, bütün değişik biçimlerinde bu güçlü gelişmesini ilgiyle, heyecanla izliyorlar. İşçi sınıfı hareketinin gücünden ödü patlıyan Avrupa burjuvazisi gericiliğe, militarizme, papazlara ve cehalet simsarlığına kucak açmaktadır. Oysa Avrupa ülkelerinin proletaryası ile Asya'nın genç demokra-

sisi, kendi gücüne tam güveni ve yığınlara sarsılmaz inancıyla, bu yozlaşmış ve içi geçmiş burjuvazinin yerini almak için ilerlemektedir.

Asya'nın uyanışı ve Avrupa'nın ileri proletaryasının iktidar mücadelesinin başlaması, dünya tarihinin bu yüzyılın başındanberi içinde yaşadığımız yeni döneminin bir sembolüdür.

Pravda, No. 103,
7 Mayıs 1913
İmza: F.

Toplu Eserler,
Cilt. 19, s: 85 - 86

17 İşçi Sınıfı Ve Milli Mesele

Rusya, içinde yaşıyan milletler bakımından, karmakarışık bir ülkedir. Hükümet siyaseti, yani burjuvaziden destek alan toprak sahiplerinin siyaseti Kara - Yüz milliyetciliğine batmış da çıkmıştır.

Bu siyaset, Rusya nüfusunun **çoğunluğu** olan Rusya halklarının **çoğunluğuna** karşı bir siyasettir. Bunun yanısıra diğer milletlerin (Polonya, Yahudi, Ukrayna, Gürcü, vs.) burjuva milliyetçiliği de milli bir mücadele yada milli kültür mücadelesi ile işçi sınıfını dünya çağında görevlerinden saptırmaya çalışmaktadır.

Milli mesele sınıf bilincine ermiş bütün işçilere açık ve seçik olarak anlaşılmalı, bir çözüme vardırılmalıdır.

Burjuvazi halkla birlikte, emeğiyle yaşıyan herkesle birlikte özgürlük için savaşırken, milletlerin tam özgürlükleri ve eşit halklarından yanaydı. İsviçre, Belçika ve Norveç gibi ileri ülkeler, bize, özgür milletlerin gerçekten demokratik bir düzende barış içinde bir arada nasıl yaşadıklarının, yada barışçı yollardan nasıl birbirlerinden ayrıldıklarının örneklerini vermişlerdir.

Bugün burjuvazi işçilerden korkuyor ve Puriş-keviç'lerle, gericilerle ittifak yolları arıyor; demokrasiye ihanet ediyor, milletler arasında baskı ve eşitsizliği savunuyor, işçileri **milliyetçi** şiarlarla yozlaştırıyor.

Günümüzde yalnız proletarya, milletlerin gerçek özgürlüğü ve bütün milletlerin işçilerinin birliği davasını savunmaktadır.

Ayrı ayrı milletlerin barış içinde bir arada yaşıyabilmeleri, yada ayrılarak ayrı devletler kurmaları için (eğer bu onların daha çok işine geliyorsa), işçi sınıfı tarafından desteklenen tam bir demokrasi, şarttır. Bir millet yada bir dil için imtiyaza hayır! Bir milli azınlığın en ufak bir ölçüde dahi olsa ezilmesine yada gadre uğramasına hayır! İşçi sınıfı demokrasinin ilkeleri bunlardır.

Kapitalistler ve toprak sahipleri çeşitli milletlerin işçilerini her ne bahasına olursa olsun birbirlerinden ayrı tutmak istiyorlar. Buna karşılık (Lena Altın Madenleri gibi) ([36]) milyonlarca liralık kârlı işletmelerin hissedarları hep bir arada mükellef bir hayat sürmekteler. Ortodoks Hıristiyanlar ve Yahudiler, Ruslar ve Almanlar, Polonya'lılar ve Ukrayna'lılar, **sermaye** sahibi olan herkes, bütün milletlerin işçilerini birlikte sömürüyor.

Sınıf bilincine varmış işçiler, işçilerin her türlü eğitim, sendika ve siyaset örgütlerinde bütün milletler arasında **tam birlikten** yanadırlar. Kadet beyler Ukraynalıların eşit haklara sahip olmaları sorununu istedikleri kadar inkar etsinler, yada küçümsesinler. Bütün milletlerin burjuvaları milli kültür, milli görevler, vs., vs. hakkında yalan dolandan istedikleri kadar medet umsunlar.

İşçiler, milli kültür yada «milli kültür muhtari-

yeti» ([37]) üzerine ağdalı nutuklarla aralarına ayrılık sokulmasına izin vermeyeceklerdir. Bütün milletlerin işçileri hep bir arada ve birlikte, herkese açık örgütlerde, tam özgürlük ve tam eşit haklar davasını savunurlar. Gerçek kültürün teminatı budur.

Bütün dünyanın işçileri, özgürlük savunucularının ve zulüm düşmanlarının uzun zamandır hazırlamakta oldukları kendi milletlerarası kültürlerini geliştiriyorlar. Eski dünyanın -milli baskı, milli didişme ve milli yalnızlık dünyasının- karşısına işçiler yeni bir dünya çıkarıyorlar: Bütün milletlerin emekçi halklarının birliğinin gerçekleştiği, hiçbir imtiyaza yada en ufak bir ölçüde dahi olsa insanın insanı sömürmesine yer vermeyen bir dünya...

3 (16) Mayıs 1913'te yazılmış, 10 Mayıs 1913'te Pravda, No. 106'da yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 19, s: 91-92

18 | Geri Avrupa Ve İleri Asya

Kıyaslama, bir paradoks gibi görünüyor. Avrupa'nın **ileri**, Asya'nın geri olduğunu bilmiyen var mı? Ne ki, bu başlık için seçilen kelimelerde acı bir gerçek saklıdır.

Medeni ve ileri Avrupa'da bir hayli gelişkin makine sanayisi, zengin ve çeşitli kültürü ve kurumları ile, tarihi bir noktaya varılmıştır; bu noktada, proletaryanın gelişmesinden ve gitgide güçlenmesinden korkan hakim burjuvazi, geri ölü ve orta çağ kalıntısı ne varsa hepsinin destekçisi durumundadır. Burjuvazi son günlerini yaşıyor ve çökmekte olan ücret köleliğini ayakta tutabilmek için günü geçmiş ve geçmekte olan güçlerle birleşiyor.

İleri Avrupa, geri olan herşeyi destekleyen bir burjuvazinin hakimiyeti altındadır. Günümüzün Avrupası burjuvazi **sayesinde** değil, burjuvaziye **rağmen** ileridir; çünkü daha mutlu bir gelecek için döğüşen milyonlarca kişilik orduya katkısı olan yalnız proletaryadır. Yalnız proletarya geriliğe, vahşete, imtiyaza, esarete ve insanın insan tarafından alçaltılmasına düşmanlığı korumakta ve yaymaktadır.

«**ileri**» Avrupa'da **yegane ileri** sınıf proletaryadır. Yaşıyan burjuvaziye gelince, o, ölmekte olan kapi-

talist esaretini ayakta tutabilmek için vahşetin, zulmün ve cinayetin her türlüsüne başvurmaya razıdır.

Bütün Avrupa burjuvazisinin çürüyüp çöküşüne, Asya'da vurguncuların ve kapitalist dolandırıcıların bencil çıkarları uğrunda **irticaya** sağladığı destekten daha çarpıcı bir örnek kolay kolay gösterilemez.

Asya'nın dört bir yanında yaman bir demokratik hareket gelişiyor, yayılıyor, güçleniyor. Orada burjuvazi, **şimdilik**, gericiliğe karşı halktan yanadır. **Yüz milyonlarca** insan hayata uyanıyorlar, aydınlığa ve özgürlüğe uyanıyorlar. Dünya çapındaki bu hareketin, kollektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen bilinçli işçilerin yüreğinde uyandırdığı sevinci düşünün! Bütün namuslu demokratlar genç Asya'ya ne büyük bir yakınlık duyuyorlar!.

Ya «ileri» Avrupa? Çin'i soyuyor ve Çin'deki demokrasi düşmanlarına, özgürlük düşmanlarına yardım ediyor!

İşte size basit ama çok şey öğreten küçük bir hesap Çin demokrasisine **karşı** yeni bir Çin borcu üzerinde anlaşmaya varılmıştır. «Avrupa», askeri bir diktatörlük kurmaya hazırlanan Yüan Şih - kay'dan **yanadır.** Onu niçin tutar Avrupa? Çünkü kârlı iştir. Borç 250 milyon ruble olacak; oran, 84'e 100'dür. Bu demektir ki «Avrupa» burjuvaları Çinlilere 210 milyon ruble **ödeyecek,** halktan 225 milyon geri alacaklar. Yani yek elden, birkaç hafta içerisinde, **on beş milyon ruble** temiz kâr! Gerçekten «temiz» kâr, değil mi?

Ya Çin halkı bu borcu kabullenmezse? Ne de olsa Çin bir cumhuriyettir ve de parlamento çoğunluğu borca **karşıdır**.

İşte o zaman «ileri» Avrupa «Medeniyet!», «dü-

zen!», «kültür!», «Anavatan!» diye yaygarayı basacak. **Topları** harekete geçirecek ve maceracı, hain ve gerici güçler dostu Yüan Şih - kay'la birlikte «geri» Asya'nın bir cumhuriyetini ezecek.

Avrupa'nın tüm hakimleri, bütün Avrupa burjuvazisi, Çin'deki bütün irtica ve orta çağ güçleriyle **ittifak** kurmuşlardır.

Fakat genç Asya, yani yüz milyonlarca Asyalı emekçi, güvenilir bir müttefike sahiptir: bütün medeni ülkelerin proletaryası. Dünyada hiçbir güç proletaryanın zaferini önleyemez. Bu zafer hem Avrupa halklarını, hem de Asya halklarını özgürlüğe kavuşturacaktır.

10 (23) Mayıs 1913'te yazılmış, 18 Mayıs 1913'te Pravda'nın 113'üncü sayısında yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 19, s: 99-100

19 Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'ndan

Rus Marksist Programının milletlerin kendi kalerlerini tayin hakkına ilişkin Dokuzuncu Maddesi, (daha önce **Prosveshcheniye**'de (*) işaret ettiğimiz gibi) son zamanlarda oportunistlerin azgın saldırılarına hedef oldu. St. Petersburg tasfiyeci [38] gazetesinde Rus tasfiyecisi Semskovski ile kendi gazetelerinde Bund'cu [39] Liebman ve Ukrayna milliyetçi - sosyalisti Yurkeviç, bu maddeye şiddetle saldırdılar, onu kötülemek için demediklerini bırakmadılar. Hiç şüphe yok ki, bizim Marksist Programımıza karşı türlü oportunistlerin bir arada yürüttükleri kampanya bugünkü genel milliyetçi yalpalamalarla yakından ilintilidir. Bu bakımdan, bu sorunun ayrıntılı olarak incelenmesinin zamanı geldiği kanısındayız. Gerçekten belirtelim: yukarda adı geçen oportunistlerin hiçbirisi kendisine ait tek bir fikir ileri sürmüş değildir; hepsi de Rosa Luxemburg'un «Milli Mesele ve Özerklik» başlığını taşıyan 1908-09 Lehçe uzun makalesinde söylediklerini tekrarlamakla yetiniyorlar. Biz bu yazıda daha çok bu yazarın «orijinal» iddiaları üzerinde duracağız.

(*) Bak: V.I. Lenin, Toplu Eserler. Cilt. 20, s: 17-51 (İngilizce).

1. Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayini Ne Demektir?

Kendi kaderini tayin dediğimiz şeyi marksist açıdan incelemeye kalktığımızda, ilk akla gelen soru, tabii, bu oluyor. Bu terimden ne anlaşılmalıdır? Sorunun cevabı hukukun çeşitli «genel kavramları»ndan çıkarsanan tanımlamalarda mı aranmalı? Yoksa milli hareketlerin tarihi - ekonomik temellerinin incelenmesinde mi?

Semkovski'lerin, Liebman'ların, Yurkeviç'lerin bu soruyu, üzerinde hiç düşünmeden, Marksist Programın «bulanıklığı»na burun kıvırarak geçiştirmiş olmalarında şaşılacak bir taraf yoktur. Anlaşılan, milletlerin kendi kaderlerini tayini sorununun sadece 1903 Rus Programında (40) değil, 1896 Londra Enternasyonal Kongresinin (41) kararında da (yeri geldiğinde bu karar üzerinde ayrıntılarıyla duracağım) ele alınmış olduğunun farkında bile değiller. Çok daha şaşılacak şey, söz konusu maddenin sözümona soyut ve metafizik niteliğine veryansın eden Rosa Luxemburg'un asıl kendisinin soyutlama ve metafizik günahını işlemesidir. Meselenin özünün hukuki tanımlamalarda mı, yoksa dünyanın her yanındaki hareketlerin tecrübesinde mi yattığını kendi kendine hiç sormaksızın, durmadan, kendi kaderini tayin üzerinde (hatta millet iradesinin nasıl belli olacağı konusunda eğlenceli felsefi düşüncelere dalacak kadar) genellemelere kaçan, Rosa Luxemburg'dur.

Hiçbir marksist bu sorunun kesin bir biçimde ortaya konulmasından kaçınamaz; oysa bu yapıldığı anda Rosa Luxemburg'un iddialarının onda dokuzu çürütülmüş olacaktır. Rusya'da milli hareketler ilk kez görülmüyor; yalnız Rusya'ya özgü hare-

ketler de değil bunlar. Bütün dünyada, kapitalizmin feodal düzene karşı nihai zaferinin sağlandığı dönem, milli hareketleri de birlikte getirmiştir. Meta üretiminin tam bir zafer kazanabilmesi için burjuvazi iç pazarı ele geçirmek zorundadır. Bundan başka, siyasî düzeyde birleşmiş, halkı tek bir dil konuşan topraklara ihtiyaç vardır; bu topraklar üzerinde o dilin gelişip edebiyatta yer etmesini önleyen bütün engeller ortadan kaldırılmış olmalıdır. Dil, insanlar arasında en önemli ilişki aracıdır. Dil birliği, ve dilin hiç bir engelle karşılaşmadan gelişmesi, çağdaş kapitalizmin gerektirdiği çapta gerçekten serbest ve yaygın ticaret için; halkın ayrı sınıflarda serbestçe ve yaygın olarak guruplaşması için; ve nihayet pazarla büyük yada küçük her bir mülk sahibi arasında ve satıcıyla alıcı arasında sıkı bir bağın kurulabilmesi için en önemli şartlardır.

Dolayısıyla her milli hareketin tabii eğilimi **milli devletlerin** kurulması yönündedir. Çağdaş kapitalizmin ihtiyaçlarını en iyi bu devletler karşılar. En köklü ekonomik etkenler bu yönde işler ve o yüzden bütün Batı Avrupa için, hatta bütün medeni dünya için milli devlet kapitalist dönemde **tipik** ve normaldir.

Dolayısıyla, hukukî tanımlamalarla hokkabazlık ederek değil, soyut tanımlamalar «icad ederek» de değil, milli hareketlerin tarihi - ekonomik koşularını inceleyerek milletlerin kendi kaderlerini tayin etmelerinin ne anlama geldiğini kavramak istersek, kaçınılmaz olarak şu sonuca varırız: milletlerin kendi kaderlerini tayin etmeleri bu milletlerin yabancı milli yapılardan siyasi düzeyde ayrılmaları, ve bağımsız bir milli devletin kurulması demektir.

İlerde, kendi kaderini tayin hakkını ayrı bir devlet olarak varolma hakkından gayri birşey olarak yorumlamanın niçin yanlış olacağına dair başka gerekçeler de göreceğiz. Şimdilik, Rosa Luxemburg'un, milli bir devlete doğru itilimin altında köklü ekonomik etkenlerin yattığı kaçınılmaz sonucunu «bertaraf» etme gayretlerini ele almamız gerekiyor.

Rosa Luxemburg, Kautsky'nin **Milletlik ve Milletlerarasılık** risalesini çok iyi biliyor. (**Die Neue Zeit**. No. 1, 1907-08'e ek, Rusça çevirisi **Nauçnaya Miysll** gazetesinde. Riga, 1908.) Kautsky'nin, (*) o risalenin Dördüncü Bölümünde milli devlet sorununu dikkatle inceledikten sonra, Otto Bauer'in «milli bir devlete doğru gitme itiliminin gücünü **olduğundan az** gördüğü» sonucuna vardığının (risalenin 23'üncü sayfasında) farkındadır. O da Kautsky'nin şu sözlerini aktarıyor: «Milli devlet bugünkü koşullara (yani orta çağa ait, kapitalizm - öncesi, vs. koşullardan ayrılan kapitalist, medeni, ekonomik bakımdan ilerici koşullara) **en uygun** biçimdir; devletin; görevlerini en iyi yerine getirmesine elveren biçimdir» (kapitalizmin en serbest, en geniş ve en hızlı gelişmesini sağlayıcı görevler yani). Buna Kautsky'nin sonuç olarak ileri sürdüğü daha da kesin sözleri eklememiz gerekir: Karışık milletlerden meydana gelen devletler (milli devletlerden ayrı olarak çok - milletli

(*) *Lenin 1916'da bu makaleyi yeniden basılmak üzere gözden geçirirken şu notu eklemiştir. «1909 da, yani* İktidar Yolu *başlıklı ünlü risalesi yayınlanmadan önce, Kautsky'nin oportunizmin bir düşmanı olduğunu, ve ancak 1910-11'de» ilk kez oportunizmi savunmaya başladığını, 1914-16'da da hararetle desteklediğini «okuyucu akılda tutmalıdır.»*

devletler diye bilinen devletler) «her zaman, iç yapıları şu yada bu nedenle anormal yada az gelişmiş (geri) kalanlar» dır. Söylemeye gerek yok ki, Kautsky anormallikten, sadece, gelişen bir kapitalizmin gereklerine en uygun olmayan bir yapı anlamında söz ediyor.

Şimdi sorun şu: Rosa Luxemburg Kautsky'nin bu tarihi - ekonomik sonuçlarını nasıl değerlendiriyor? Bunlar doğru mu, yoksa yanlış mı? Tarihi - ekonomik teorisiyle Kautsky mi haklı, yoksa özünde psikolojik olan teorisiyle Bauer mi? Bauer'in su götürmez «milli oportunizm»i, kültürel-milli muhtariyet savunuculuğu, milliyetçi tutkusu (Kautsky'nin deyimiyle «milli veçheye arada bir verilen önem»), «milli veçheyi son derece abartıp milletlerarası veçheyi hepten ihmal edişi» (Kautsky) ile, milli bir devlet yaratma itiliminin gücünü olduğundan az görmesi arasındaki bağ nedir?

Rosa Luxemburk bu soruyu hiç ortaya atmamıştır bile. Aradaki bağın farkına varmamıştır. Bauer'in teorik görüşlerini **tümüyle** araştırmamıştır. Hatta milli mesele hakkında tarihi - ekonomik teori ile psikolojik teori arasına bir çizgi dahi çekmemiştir. Kautsky'i eleştirme babında şu sözlerle yetiniyor:

> *«Bu «en iyi» milli devlet sadece bir soyutlamadır: teorik olarak kolayca geliştirilip savunulabilir, fakat gerçeğe uymamaktadır.»* (Przeglad Socjaldemokratyczny, 1908, No. 6 s. 499).

Ve bunun ardından, bu çok kesin beyanı doğrulama babında, küçük milletlerin «kendi kaderlerini tayin hakkı»nın büyük kapitalist devletlerin gelişmesi ve emperyalizm yüzünden bir hayal olduğuna dair iddialar geliyor. «Biçim bakımından bağımsız, ama bağımsızlıkları dahi Avrupa ittifakının siyasi

mücadeleleri ve diplomasi oyununun bir sonucu olan Karadağlıların, Bulgarların, Romenlerin, Sırpların, Yunanlıların, hatta kısmen İsviçrelilerin «kendi kaderlerini tayin etmelerinden ciddiyetle söz etmek mümkün müdür?!» diyor Rosa Luxemburg (Sayfa: 500.) Bu koşullara en uygun devlet «Kautsky'nin sandığı gibi bir milli devlet değil, bir gasipkar devlettir.» Sonra İngiliz, Fransız ve daha başka sömürgelerin büyüklüğüne dair birkaç düzine rakam veriliyor.

Bu gibi iddiaları okuduktan sonra, yazarın **nasılları ve niçinleri** yanlış anlama kabiliyetine hayran olmamak elde değil. Küçük devletlerin ekonomik bakımdan büyük devletlere bağımlı olduklarını, burjuva devletler arasında başka milletlerin yağma amacıyla ezilmesi için bir mücadelenin sürüp gitmekte olduğunu, emperyalizmin ve sömürgelerin var olduklarını ciddi bir tavırla Kautsky'e öğretmek... Gülünç ve çocukça bir kurnazlıktan başka birşey değil bu; çünkü söylenenlerin hiçbirinin konuyla en ufak bir ilişkisi yok. Sade küçük devletler değil, mesela Rusya bile ekonomik bakımdan, her şeyiyle, «zengin» burjuva ülkelerinin emperyalist finans kapital iktidarına bağımlıdır. Sade minyatür Balkan devletleri değil, hatta On Dokuzuncu Yüzyılın Amerikası bile ekonomik bakımdan, Marx'ın **Kapital'**de [42] işaret ettiği gibi, Avrupa'nın bir sömürgesi idi. Bir marksist olarak Kautsky bunun pekala farkındadır, tabii; ama bu, milli hareketler ve milli devlet sorununun tamamen dışında bir konudur.

Milletlerin kendi siyasi kaderlerini tayini ve burjuva toplumunda devlet olarak bağımsızlıkları sorununun yerine, Rosa Luxemburg getirip bu milletlerin ekonomik bağımsızlıkları sorununu oturtuyor. Doğ-

rusu, bir burjuva devlette program açısından parlamentonun, yani halk temsilcileri meclisinin hakim olması isteğini tartışırken, bir burjuva ülkede rejim ne olursa olsun büyük sermayenin hakim olduğuna dair çok doğru bir kanıyı beyan etmek kadar akıllıca bir iş bu.

Hiç şüphe yok ki Asya'nın, yani kıtanın nüfusu en yoğun olan yarısından büyük bir kısmı ya «Büyük Devletler»in sömürgesidir, yada son derece bağımlı, millet olarak ezilen devletlerden müteşekkildiri. Fakat herkesin bildiği bu durum, Asya'nın kendisinde meta üretiminin en tamam gelişmesi ve kapitalizmin en büyük bir serbestlik, yaygınlık ve hızla büyümesine elveren koşulların sadece Japonya'da, yani sadece bağımsız bir milli devlette yaratılmış olduğu kesin gerçeğine herhangi bir yoldan halel getirir mi? Japonya bir burjuva devletidir, bu nedenle o da başka milletleri ezmeye, sömürgeleri esaret altına almaya başlamıştır. Asyanın, gelişerek, kapitalizm çökmeden önce Avrupa gibi bir bağımsız milli devletler sistemi haline gelmeye vakit bulup bulamıyacağını söyliyemeyiz: fakat kapitalizmin Asya'yı uyandırdıktan sonra, o kıta üzerinde de her yerde milli hareketlere yol açtığı, bu hareketlerin eğiliminin Asya'da milli devletlerin kurulması yönünde olduğu, ve kapitalizmin gelişmesi için en elverişli koşulları bu gibi devletlerin sağladığı yine de tartışma götürmez bir gerçektir. Asya örneği Kautsky'nin **lehine,** Rosa Luxemburg'un **aleyhinedir**.

Balkan devletleri örneği de ona karşıdır. Bugün herkes görmektedir ki, Balkanlarda kapitalizmin gelişmesi için en elverişli koşullar doğrudan doğruya o yarımadada bağımsız milli devletlerin kurulması oranında sağlanmaktadır.

Bu nedenler, Rosa Luxemburg'a rağmen, bütün ilerici ve medeni insanlık örneği, Balkanlar ve Asya örneği, Kautsky'nin tezinin mutlak surette doğru olduğunu ispat ediyor: milli devlet kapitalizmin kuralı ve «düsturu»dur; çok milletli devlet geri kalmışlığı temsil eder, yada bir istisnadır. Milli ilişkiler açısından, kapitalizmin gelişmesi için en elverişli koşulları, hiç şüphe yok ki, milli devlet sağlar. Tabii bu demek değil ki, burjuva ilişkileri üzerine kurulu olan böyle bir devlet milletlerin sömürülmelerini ve ezilmelerini ortadan kaldırabilir. Bu sadece, milli devletler yaratma itilimini doğuran güçlü **ekonomik** etkenleri Marksistler görmemezlik edemezler demektir. Marksistlerin programında «milletlerin kendi kaderlerini tayini»nin, tarihi-ekonomik bir görüş açısından, kendi siyasi kaderini tayin, devlet bağımsızlığı, ve milli bir devletin kurulması anlamından gayrı bir anlamı **olamaz** demektir.

Bir «milli devlet» yönündeki burjuva - demokratik talebin hangi şartlar altında marksist, yani proleter - sınıfsal görüş açısından desteklenmesi gerektiği üzerinde aşağıda ayrıntılarıyla durulacaktır. Şimdilik sadece, «kendi kaderini tayin» **kavramını** tanımlamakla, ve bu kavramın ne anlama geldiğini («milli devlet») Rosa Luxemburg'un **bildiğini**, fakat onun oportunist partizanlarının, Liebman'ların, Semkovski'lerin, Yurkeviç'lerin **bunu dahi bilmediklerini** belirtmekle yetineceğiz.

2. Sorunun Tarihi - Somut Konuluşu

Herhangi bir sosyal sorunu incelediğimizde onu **belirli** tarihi sınırlar içinde ele almamız ve eğer belli bir ülkeye ilişkinse (mesela belli bir ülke için milli program gibi) o ülkeyi aynı tarihi dönem içinde di-

ğerlerinden ayırdeden özgül nitelikleri hesaba katmamız Marksist teorinin mutlak gereğidir.

Tartıştığımız konuya uygulandığında, marksizmin bu mutlak gereği bizi nereye götürür?

Herşeyden önce şuraya götürür: milli hareket açısından kapitalizmin birbirinden kökte ayrı olan iki dönemi arasında açık bir ayırım yapılmalıdır. Bir yanda, feodalizmin ve istibdadın çöküş dönemi, burjuva - demokratik toplum ve devletin kuruluş dönemi vardır; bu dönemde milli hareketler ilk kez yığın hareketleri olurlar ve şu yada bu yoldan halkın **bütün** sınıflarını basın yoluyla, temsili kurumlara katılmayla vs. siyaset alanına çekerler. Öbür yanda, yerleşmiş bir anayasa rejimi ve hayli gelişmiş olan proletarya - burjuvazi çelişkisiyle tam teşekkül etmiş kapitalist devletler dönemi: Kapitalizmin yıkılma arifesi denilebilecek bir dönem.

Birinci dönemin tipik özellikleri şunlardır: milli hareketlerin uyanışı; nüfusun en kalabalık, en uyuşuk kesimi olan köylülerin, genelde siyasi özgürlük mücadelesi için, özelde milletin hakları mücadelesi için bu hareketlere katılmaları. İkinci dönemin tipik özellikleri şunlardır: burjuva - demokratik yığın hareketlerinin yokluğu; gelişmiş kapitalizmin, ticari ilişkiler alanına çoktan girmiş milletleri birbirlerine daha da yaklaştırarak, gittikçe daha içiçe girmelerine sebep olarak, milletlerarası çapta birleşen sermaye ile milletlerarası işçi sınıfı hareketi arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi öne çıkarması.

Tabii iki dönem arasında katı duvarlar yoktur; çeşitli ülkelerin, milli gelişme hızları, nüfuslarının milli yapısı ve dağılımı, vs. bakımından değişiklik göstermelerinden ötürü, iki dönem arasında sayısız geçiş bağları vardır. Bütün bu genel tarihi ve so-

mut devlet koşullarını dikkate almadan kendi milli programlarını hazırlamak, hiçbir ülkenin marksistleri için söz konusu olamaz.

İşte burada Rosa Luxemburg'un iddialarının en güçsüz yanıyla karşılaşıyoruz. Görülmemiş bir şevkle programımızın Dokuzuncu Maddesi aleyhinde atıp tutuyor, maddenin «genelleyici» olduğunu, «bir bedehat», «bir metafizik yave» olduğunu filan söyleyip duruyor. Marksist anlamda, yani diyalektik - karşıtı anlamından metafiziki ve boş soyutlamaları kınaması takdire değer bir tutum olmakla birlikte, hiç değilse kendisi bu sorunun somut tarihi bir tahlilinin nasıl yapılacağını bize göstermeliydi. Burda söz konusu olan belli bir dönemde, Yirminci Yüzyılın başında belli bir ülke Marksistlerinin, Rus Marksistlerinin milli programıdır. Ama Rosa Luxemburg Rusya'nın hangi tarihi dönemden geçmekte olduğu, yada **o belli dönemde, o belli** ülkenin milli meselesinin ve milli hareketlerinin **somut özelliklerinin ne olduğu** sorusunu ele alıyor mu acaba?

Hayır, almıyor! **Bu konuda hiç birşey söylemiyor!** Eserinde, milli meselenin Rusya'da bugünkü tarihi dönemde ne durumda olduğunun, yada **Rusya'nın** bu bakımdan kendine özgü koşullarının tahliline bir nebzecik olsun girişilmemiştir.

Milli meselenin Balkanlarda, İrlanda'da olduğundan değişik bir biçimde belirdiği; Marx'ın Polonya ve Çek milli hareketlerini 1848'in somut koşullarında şöyle şöyle değerlendirdiği (Marx'dan bir sayfa aktarma, burda); Engels'in İsviçre orman kantonlarının Avusturya'ya karşı mücadelesini ve 1315 Morgarten Savaşını şöyle şöyle değerlendirdiği (Engels'ten bir sayfa aktarma ve Kautsky'den gerekli yorumlar); Lassalle'in On Altıncı Yüzyıl Alman köylü

savaşını gerici bir hareket saydığı, vs. söylenmektedir.

Bütün bu sözlerde ve aktarmalarda bir yenilik olduğu söylenemez; ama yine de Marx'ın, Engels'in ve Lassalle'in tek tek ülkelerde somut tarihi sorunların tahliline nasıl yaklaştıklarını arada sırada okuyucuya hatırlatmak ilginç olurdu. Nitekim Marx'tan, Engels'ten bu öğretici aktarmaların okunması, Rosa Luxemburg'un kendisini içine soktuğu durumu olanca gülünçlüğüyle ortaya koymaktadır. Rosa Luxemburg milli meselenin değişik ülkelerde, değişik zamanlarda somut tarihi tahlilinin gerektiğini belagatle ve hırçınlıkla dile getiriyor ama, Yirminci Yüzyılın başında **Rusya'nın** kapitalizmin gelişme sürecinde hangi tarihi aşamadan geçmekte olduğunu, ve milli meselenin **bu ülkede taşıdığı özelliklerin** ne olduğunu belirlemek için **en ufak bir çaba göstermiyor.** Sanki cehenneme giden yolun çok kere iyi niyetle döşeli olduğunu ve nasihatin, çok kere, salık verilen yolu pratikte tutma niyetsizliğini yada beceriksizliğini örttüğünü ispat etmek istercesine, **başkaları** bu sorunu marksistçe nasıl ele almışlar, onun örneklerini veriyor.

Alın size çok işinize yarıyacak bir karşılaştırması: Polonya'nın bağımsızlık isteğine karşı çıkarken, 1898'de yazdığı, mamul malları Rusya'da pazarlanan Polonya'nın hızla «sanayileştiğini» ispat eden bir risaleye atıf yapıyor. Hiç söylemenin gereği yok ki, bundan, kendi kaderini tayin **hakkı** sorununa dair hiçbir sonuç çıkarılamaz; bu yalnız, eski toprak sahipleri Polonya'sının, vs. tarihe karıştığını ispat eder.

Oysa Rosa Luxemburg bundan hep, çaktırmadan, Rusya ile Polonya'yı birleştiren etkenler ara-

sında, sırf ekonomik etkenler olarak, çağdaş kapitalist ilişkilerin ağır bastığı sonucunu çıkarıyor.

Bundan sonra bizim Rosa özerklik sorununa geçiyor, ve makalesinin başlığının **genel olarak** «Milli Mesele ve Özerklik» olduğuna bakmadan, Polonya Krallığının **istisnai** bir özerklik hakkı olduğunu ileri sürüyor (bak: **Prosveshcheniye,** 1913, No. 12). (*) Polonya'nın özerklik hakkını desteklemek için belli ki Rusa Luxemburg, Rusya'nın devlet sistemini, onun ekonomik, siyasi ve sosyolojik özellikleriyle günlük hayatına, yani tümü bir arada alındığında «Asyai despotizm» kavramını doğuran özelliklere bakarak değerlendiriyor. **Przeglad,** No. 12, s: 137.)

Genellikle bilinir ki, bu tür devlet sistemi, tam pederşahi ve kapitalizm - öncesi özelliklerin ekonomik düzende ağır bastığı, meta üretiminin ve sınıf farklılaşmalarının çok az ilerlemiş olduğu yerlerde büyük bir istikrara sahiptir. Bununla birlikte, devlet sistemi ayırdedilebilir bir biçimde kapitalizm - **öncesi** karakter taşıyan bir ülkede hızlı kapitalist gelişmeye sahne olan, milli sınırlarla belirlenebilir bir bölge varsa, o zaman o kapitalizm ne kadar hızlı gelişirse onunla kapitalizm - **öncesi** devlet sistemi arasındaki uzlaşmaz çelişki de, ileri bölgenin «çağdaş kapitalist» bağlarla değil, «Asyai despotik» bağlarla bağlı olduğu bütünden ayrılma ihtimali de o kadar büyük olacaktır.

Demek ki, Rusya'da hükümetin burjuva Polonya'ya ilişkin sosyal yapısı sorunu üzerinde dahi, Rosa Luxemburg'un iddiaları birbirini tutmamaktadır. Rusya'da milli hareketlerin somut, tarihi, kendilerine

---

(*) Bak: V.I. Lenin, Toplu Eserler, Cilt 20, s: 45-51. (İngilizce baskı).

özgü yanlarına gelince, Rosa Luxemburg o konuya hiç değinmiyor bile.

Şimdi ele almamız gereken konu budur.

3. Rusya'da Milli Meselenin Somut özellikleri ve Rusya'da Burjuva - Demokratik Reform.

«Sırf bir bedahat olan, ve açıkça, yalnız Rusya'da yaşayan milletlere değil, aynı zamanda Almanya ve Avusturya'da, İsviçre ve İsveç'te, Amerika ve Avusturalya'da yaşıyan milletlere de aynen uygulanabilir olan «milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı»nın bütün esnekliğine rağmen, onu günümüz sosyalist partilerinin hiçbirinin programında görmüyoruz...» (Przeglad, *No. 6, s: 483*).

Rosa Luxemburg Marksist programın Dokuzuncu Maddesine saldırısına böyle başlıyor. Programdaki bu maddenin «sırf bedahat» olduğu anlayışını bize yutturmaya çalışırken, Rosa Luxemburg kendisi bu hatanın kurbanı oluyor, insanı güldüren bir cesaretle bunun Rusya'ya, Almanya'ya, vs., vs. «açıkça aynen uygulanabilir» olduğunu iddia ediyor.

Açıkça, Rosa Luxemburg makalesini okul çocuklarının çalışmalarına yarıyacak bir mantık hataları koleksiyonu yapmaya karar vermiştir, diyeceğiz. Çünkü Rosa Luxemburg'un çektiği zılgıt düpedüz saçmalık, ve de sorunun tarihi somut konulusuyla alay etmektir.

Marksist program çocukça değil de marksistçe yorumlanacak olursa, orda burjuva - demokratik milli hereketlerden söz edildiği kolayca anlaşılır. Bu böyle olduğuna göre, bu programın «toptan» ve

de «sırf bedahat» olarak, vs. **bütün** burjuva - demokratik milli hareketleri kapsadığı «açık»tır. Programımızın **sadece** böyle bir hareketin fiilen varolduğu halleri öngördüğü sonucu da, eğer birazcık üzerinde düşünmüş olsaydı, Rosa Luxemburg'a açık görünecekti.

Rosa Luxemburg apaçık ortada olan bu hususlar üzerinde birazcık düşünmüş olsaydı, nasıl saçmaladığını anlamakta güçlük çekmezdi. Bizi bir «bedahat»ı dile getirmekle suçlarken, burjuva - demokratik milli hareketlerin var **olmadığı** ülkelerin programlarında kendi kaderini tayin hakkından söz edilmediğini **bize** karşı delil olarak ileri sürmektedir. Doğrusu pek zekice bir iddia!.

Çeşitli ülkelerin siyasî ve ekonomik gelişmeleriyle bu ülkelerin marksist programlarının kıyaslanması, marksizm açısından son derece önemlidir; çünkü hiç şüphe yok ki, bütün çağdaş devletler ortak bir kapitalist niteliğe sahiptirler, ve o yüzden ortak bir gelişme kanununa uyarlar. Fakat böyle bir kıyaslamayı yaparken makul bir yol tutmak gerekir. Kıyaslamanın ilk şartı, söz konusu ülkelerin tarihi gelişme dönemlerinin **kıyaslanabilir** olup olmadığını saptamaktır. Mesela ancak **(Russkaya Mysl'**da (43) Prens Y. Trubetskoy gibi) katışıksız habennekalar Rus Marksistlerinin toprak programını Batı Avrupa programlarıyla «kıyaslıyabilir»ler. Bizim programımız **burjuva - demokratik** toprak reformunu ilgilendiren sorunlara cevap verir; oysa Batı ülkelerinde bu gibi sorunlar yoktur.

Aynısı milli mesele için de geçirlidir. Batı ülkelerinin çoğunda bu mesele çoktan bir çözüme bağlanmıştır. Batı Avrupa'nın programlarında, varola-

mayan sorunlara cevaplar aramak saçmalıktır. Bu bakımdan Rosa Luxemburg en önemli şeyi gözden kaçırmıştır: burjuva - demokratik reformların çoktan tamamlandığı ülkelerle, tamamlanmamış olduğu ülkeler arasındaki ayrılığı.

Meselenin özü buradadır. Rosa Luxemburg'un bunu hiç göz önünde tutmaması, lafı güzafla dolu makalesini boş ve anlamsız bir bedahatler koleksiyonuna çevirmiştir.

Batı kıta Avrupasında burjuva - demokratik devrımler çağı, aşağı yukarı 1789 ile 1871 arasında, oldukça belirli bir dönemi kapsar. İşte bu dönem milli hareketler ve milli devletlerin kuruluş dönemidir. Bu dönemin sonuna doğru Batı Avrupa yerleşik bir burjuva devletleri sistemine dönüşmüştü; ve bu devletler, kural olarak, milli bütünlüğü olan devletlerdi. Dolayısıyla, bugün tutup da Batı Avrupalı sosyalistlerin programlarında kendi kaderini tayin hakkını aramak, insanın marksizmin alfabesinden habersizliği ortaya koyması demektir.

Doğu Avrupa'da ve Asya'da burjuva - demokratik devrimler dönemi 1905 yılına kadar başlamamıştı. Rusya'da, İran'da, Türkiye'de, Çin'de devrimler, Balkan savaşları... (44) «Doğu»da **bizim** dönemimizin dünya olayları zincirini bunlar teşkil eder. Ve bu olaylar zincirinde milli bağımsızlığa ve milli bütünlüğe sahip devletler kurma yolunda **koca bir dizi** burjuva - demokratik milli hareketin belirdiğini görmemek için insan kör olmalıdır. İşte doğrudan doğruya ve sırf bu nedenle, Rusya ve komşusu ülkeler bu dönemden geçmekte oldukları içindir ki, programımızda milletleri nkendi kaderlerini tayin etmeleri hakkına dair bir maddenin yer alması gerekir.

7. 1896 Londra Enternasyonal Kongresinin Kararı (*)

Bu kararda şöyle deniliyor:

«Kongre, bütün milletlerin kendi kaderlerini tayin etmeleri hakkına (Selbstbestimmungsrecht) tastamam sahip olmalarından yana, ve halen askeri, milli yada diğer çeşit istibdatların boyunduruğu altında ezilen her ülkenin işçilerinin yanında olduğunu beyan eder. Kongre bütün bu ülkelerin işçilerini, sınıf bilincine varan (Klassenbewusste: sınıf çıkarlarını anlayan) bütün dünya işçilerinin saflarına katılıp milletlerarası kapitalizmin yenilmesi ve milletlerarası Sosyal-Demokrasinin amaçlarının gerçekleşmesi için birlikte savaşmaya çağırır.» (*)

Daha önce belirttiğimiz gibi bizim oportunistler -Smekovski, Liebman ve Yurkoviç- bu karardan haberdar bile değiller. Oysa Rosa Luxemburg kararı biliyor ve tam metnini yayınlıyor. Bu metinde bizim programımızdaki aynı terim, yani «kendi kaderini tayin etme» terimi geçmektedir.

Rosa Luxemburg «orijinal» teorisinin önüne çıkan bu engeli nasıl ortadan kaldırıyor?

Çok basit... Bütün ağırlık kararın ikinci yarısın-

(*) *Kitabın orijinalinde de 3. maddeden 7. maddeye geçilmektedir. (Ç.N.)*

(*) *Londra Kongresinin resmi Almanca raporu için bak: Verhendlungen und beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiter-und Gewerkschafts-Kongresses zu London, vom 27. Juli bis 1. August 1896, Berlin 1896, s. 18. Milletlerarası Kongrelerin kararlarını ihtiva eden Rusça bir risale yayınlanmıştır. Bu risalede «kendi kaderini tayin» terimi yanlış olarak «muhtariyet» diye çevrilmiştir.*

dadır... baştaki bildiriye gelince... ondan olsa olsa yanlışlıkla söz edilebilir (!)

Yazarımızın aczine ve şaşkınlığına hayret doğrusu! Genellikle, programdaki tutarlı demokratik ve sosyalist hedeflerin salt beyanlardan ibaret olduğundan dem vuranlar ve bunlar üzerinde tartışmaya girmekten namertçesine kaçanlar yalnız oportunistlerdir. Rosa Luxemburg'un bu kez kendini Semkovski'ler, Liebman'lar ve Yurkeviç'ler gibi yakışık'sız dostlar arasında bulmasının herhalde bir nedeni olsa gerektir.

Rosa Luxemburg yukarıdaki kararı doğru mu, yoksa yanlış mı bulduğunu açıkça belirtmeyi göze alamıyor. Sanki okuyucuların hepsi kararın ikinci kısmını okumaya başladıklarında birinci kısımda söyleneni unutan, yada Londra Kongresinden **önce** sosyalist basında yer alan tartışmaları hiç işitmemiş dikkatsiz yada olup bitenden habersiz okuyucularmış gibi lafı ağzında geveliyor.

Ama eğer, Rusya'nın bilinçli işçilerinin gözü önünde, Enternasyonal'in bu denli önemli bir temel sorunda aldığı kararı eleştirici bir gözle olsun tahlil etmeye tenezzül dahi etmeden ayaklar altına alabileceğini sanıyorsa, Rosa Luxemburg fena yanılıyor.

Rosa Luxemburg'un görüşü Londra Kongresi'nden önce, özellikle Alman Marksistlerinin yayın organı **Die Neue Zeit**'in sütunlarında yer alan tartışmalarda dile getirilmişti. **Esas olarak bu görüş Enternasyonal'de yenilgiye uğramıştır!** Meselenin özü buradadır ve Rus okuyucu bunu özellikle aklında tutmalıdır.

Tartışma Polonya'nın bağımsızlığı üzerindeydi. Üç görüş öne sürüldü:

1. Haecker'in sözcülüğünü ettiği «Fracy (46) görüşü. Enternasyonal'in **kendi programına** Polonya'nın bağımsızlığı talebini de almasını istediler. Önerge kabul edilmedi ve bu görüş Enternasyonalde yenildi.

2. Rosa Luxemburg'un görüşü, yani Polonya sosyalistlerinin Polonya için bağımsızlık istememeleri gerektiği görüşü. Bu görüş, milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarının ilanınına bütün bütüne karşıydı. O da Enternasyonal'de yenilgiye uğradı.

3. Rosa Luxemburg'a karşı çıkan ve onun maddeciliğinin son derece «tek yanlı» olduğunu ispat eden K. Kautsky'nin o sıra geliştirdiği görüş. Kautsky'e göre Enternasyonal o dönemde Polonya'nın bağımsızlığını kendi programının bir hedefi yapamazdı; fakat Polonya sosyalistleri böyle bir isteği pekala ileri sürebilirlerdi. Milli baskının var olduğu bir durumda milli kurtuluş görevlerini görmezlikten gelmek, sosyalistlerin görüş açısından, muhakkak ki yanlıştı. Enternasyonalin kararı bu görüşün içerdiği en önemli ve temel önerileri dile getirmektedir: Bir yanda bütün milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarının doğrudan doğruya, kayıtsız şartsız, tastamam tanınması; öbür yandan, işçilerin, aynı açıklıkla, sınıf mücadelelerinde **milletlerarası** birliği sağlamaya çağrılmaları.

Biz bu kararın mutlak surette doğru olduğuna ve Yirminci Yüzyılın başında Doğu Avrupa ve Asya ülkelerinde milli meselede proletaryanın sınıf siyasetine giden doğru yolu, her iki kısmı birden bölünmez bir bütün olarak alınmak şartıyla, bu kararın gösterdiğine inanıyoruz. Yukarda sözü geçen üç görüşü daha da ayrıntılarıyla ele alalım:

Bilindiği gibi Karl Marx ve Frederick Engels,

Polonya'nın bağımsızlık isteğini etkin bir biçimde desteklemeyi bütün Batı Avrupa demokrasisinin, hele de Sosyal - Demokrasinin zorunlu görevi sayıyorlardı. 1840 ve 1860'lar döneminde, Avusturya ve Almanya'da burjuva devrimleri, Rusya'da «Köylü Reformu» ([46]) döneminde bu görüş çok doğruydu, ve yegâne tutarlı demokratik ve proleter görüştü. Rusya'da ve Islav ülkelerinin çoğunda halk yığınları uyuşukluğa gömülü oldukları sürece, bu ülkelerde bağımsız, demokratik yığın hareketleri **olmadığı** sürece, sadece Rus, sadece Islav demokrasisi değil, genel olarak Avrupa demokrasisi açısından, Polonya'da **eşrafın** kurtuluş hareketi çok büyük ve olağanüstü bir önem kazanıyordu. (*)

Fakat Marx'ın görüşü, kırklar, elliler, altmışlar yada On Dokuzuncu Yüzyılın üçüncü çeyreği için

---

(*) *1863'te, Polonyalı bir soylu isyancının tutumunu, bütün - Rusya çapında bir devrimci demokrat olan ve (Marx gibi) Polonya hareketinin önemini kavrıyabilen Çerniçevski'nin tutumu ile, ve bir de Ukraynalı küçük burjuva Dragomanov'un tutumuyla karşılaştırmak hayli ilginç bir tarihi araştırma konusu olurdu. Dragomanov çok daha sonra ortaya çıkıp tam bir köylü görüşünü dile getirmiştir. Bu görüş öylesine cahil ve miskin, öylesine burnunun ucundan ötesini görmekten aciz bir görüştü ki, Dragomanov'un Polonya eşrafına karşı duyduğu haklı nefret, onların sürdürdüğü mücadelenin bütün Rusya çapında demokrasi için taşıdığı önemi kavramasına engel olmuştur. (Dragomanov, Tarihi Polonya ve Büyük - Rus Demokrasisi.) Dragomanov, sonradan bir milli liberal olup çıkan Bay P. B. Struve'nin kendisine ihsan ettiği ateşli öpücükleri fazlasılya haketmişti.*

çok doğru olduğu halde, Yirminci Yüzyılda doğru olmaktan çıkmıştır. Çoğu Islav ülkelerinde, en geri Islav ülkelerinden biri olan Rusya'da bile, bağımsız demokratik hareketler, hatta bağımsız bir proletarya hareketi belirmiştir. Soyluların Polonyası tarihe karışmış, onun yerini kapitalist Polonya almıştır. Bu koşullarda Polonya'nın **istisnai** devrimci önemini yitirmesi kaçınılmazdı.

P.S.P.'nin (Polonya Sosyalist Partisi, bugünkü «Fracy») 1896'da, Marx'ın **ayrı bir dönemde** benimsediği görüşü her zaman için «geçerli» kılma teşebbüsü, marksizmin **lafzını** marksizmin **ruhuna** karşı çıkarma teşebbüsüydü. Dolayısıyla Polonya Sosyal - Demokratları Polonya küçük burjuvazisinin aşırı milliyetçiliğine cephe alarak milli meselenin Polonya işçileri için ikinci derecede önemli bir konu olduğunu belirtmekle, Polonya'da ilk kez sırf proleter bir parti yaratmakla, ve Polonyalı ve Rus işçilerin sınıf mücadelelerinde sımsıkı bir ittifak sürdürmeleri gereğinin son derece önemli bir ilke olduğunu ilan etmekle pekala doğru hareket ediyorlardı.

Ama bu, Enternasyonalin, Yirminci Yüzyılın başında milletlerin kendi siyasi kaderlerini tayin etme yada ayrılma hakları ilkesini Doğu Avrupa ve Asya için gereksiz görebileceği demek miydi? Böyle birşey saçmalığın şahikası olur ve (teorik olarak) Türk Rus ve Çin devletlerinin burjuva - demokratik reformları gerçekleşmiştir demeye gelirdi; gerçekten, bu (pratikte) istibdat karşısında oportunizme sapmak olurdu.

Hayır. Doğu Avrupa ve Asya'da burjuva - demokratik devrimlerin başlamış olduğu bir sırada, milli hareketlerin ortaya çıkıp şiddetlenmesi ve ba-

ğımsız proletarya partilerinin kurulması döneminde, bu partilerin milli siyaset konusundaki görevleri çifte olmalıdır: Burjuva - demokratik reform henüz tanımlanmadığı, ve işçi - sınıfı demokrasisi milletlerin eşit hakları uğrunda tutarlı, ciddi ve içten (Kokoşkin tarzı liberal değil) bir savaş sürdürdüğü için, bütün milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarının tanınması; sonra da, belli bir devlet içinde, o devletin tarihindeki bütün değişiklikler boyunca, tek tek devletlerin sınırlarının burjuvazi tarafından şu yada bu biçimde nasıl değiştirildiğine bakmadan, o devlet içindeki bütün milletlerin proleterlerinin sınıf mücadelesinde sımsıkı, çözülmez bir ittifak.

Enternasyonal'in 1896 kararının dile getirdiği işte bu çifte görevdir. Rus Marksistlerinin 1913 yazı Konferansında kabul edilen kararın özü, temelinde yatan ilke budur. Bazıları bu kararın Dördüncü Maddesi ile Beşinci Maddesi arasında bir «çelişme» gördüklerini söylüyorlar. Onlara göre, kendi kaderini tayin ve ayrılma hakkını tanıyan Dördüncü Madde milliyetçiliğe azami bir «taviz» verir görünürken (aslında **bütün** milletlerin kendi kaderlerini tayin **hakkının** tanınması **demokrasinin** azamisi, milliyetçiliğin asgarisi demektir), Beşinci Madde işçileri bütün milletlerin burjuvazilerinin milliyetçi şiarlarına karşı uyarmakta ve bütün milletlerin işçilerinin milletlerarası proleter örgütlerinde birleşip kaynaşmalarını istemektedir. Ne ki bu, ancak son derece sığ kafalar için bir «çelişki»dir. O kafalar ki, mesela, isveç işçileri Norveç'in ayrılıp bağımsız bir devlet kurma özgürlüğünü savundukları zaman isveç ve Norveç proletaryasının birliği ve sınıf dayanış-

masının bundan niçin **kazançlı** çıktığını kavrıyamazlar.

Şubat - Mayıs 1914'de yazılmış, Nisan - Haziran 1914'de Prosveshcheniye gazetesinin 4, 5 ve 6'ncı sayılarında yayınlanmıştır.
İmza: V. İlyin

Toplu Eserler, Cilt. 20, s: 395-406, 430-35

BÖLÜM İKİ

1914 - 1917

Büyük Rusların Milli Gururu Üzerine

Milliyet ve anayurt üzerine ne çok laf, iddia, ağız kalabalığı var bugünlerde! İngiltere'de liberal ve radikal kabine üyeleri, Fransa'da (gerici meslekdaşlarıyla tam bir anlaşma içinde olduklarını ispat eden) bir sürü «ilerici» gazeteci, ve Rusya'da bir tümen (bir hayli Narodnik ve «marksist» de dahil olmak üzere) resmi, Kadet ve ilerici yazar çizer... hepsi, ülkelerinin özgürlüğü ve bağımsızlığına, milli bağımsızlık ilkesinin yüceliğine övgüler düzüp duruyorlar. Kasap Nikola Romanov'un, yada Zencilere ve Hintlilere zulmedenlerin satılık şakşakçısı nerde biter, sırf budalalıktan yada belkemiksizlikten ötürü kendini akıntıya kaptıran aşağılık kakavan nerde başlar, belli değil. Bu ayırımın bir önemi de yok. Güçlü milletlerin toprak sahipleriyle kapitalistlerinin çıkarlarına çok yakından bağlı, yaygın ve kökü derinde bir ideolojik eğilimle karşı karşıyayız. Her yıl bu sınıfların çıkarlarını savunan fikirlerin propagandasına yüz milyonlar harcanıyor. Suyunu çeşitli kaynaklardan alan oldukça geniş bir oluk bu; inançlı bir şoven olan Menşikov'dan tutun, Plehanov ve Maslov, Ruvanoviç ve Simirnov, Kropotkin ve Burt-

sev gibi oportunizmden ve ödleklikten ötürü şoven olanlara kadar.

Biz Büyük - Rus Sosyal - Demokratlar da, bu ideolojik eğilim karşısında tutumumuzu tanımlamaya çalışalım. Avrupa'nın uzak doğusunda ve Asya'nın oldukça büyük bir kısmında hakim bir ülkenin temsilcileri olarak, milli meselenin muazzam önemini unutmak bize yakışmaz: Özellikle, adının «halklar hapishanesi»ne çıkmasını haketmiş bir ülkede; Avrupa'nın uzak doğusuyla Asya'da büyük küçük bir kısım «yeni» ülkeleri kapitalizm hayata ve bilince uyandırmaktayken: ve çarlık monarşisi, bazı milli sorunları Birleşik Soylular Konseyi ([47]) ve Guçkov, Krestovnikov, Dolgorukov, Kutler ve Rodiçev taifesinin çıkarına «çözmek» için milyonlarca Büyük Rus'u ve Rus olmayan ahaliyi seferber etmişken...

Sınıf bilincine ermiş biz Büyük - Rus proleterleri milli gurur duygusunun yabancısı mıyız? Muhakkak ki hayır! Dilimizi ve yurdumuzu seven insanlarız biz; ve de **yurdumuzun** emekçi yığınlarını (nüfusunun onda dokuzunu) demokratik ve sosyalist bir bilinç düzeyine çıkarmak için elimizden gelen gayreti esirgemiyoruz. Güzel yurdumuzun çarın kasapları, soylular ve kapitalistler elinde uğradığı zulmü, baskıyı ve aşağılanmayı görmek bizim için çok acıdır. Bu zulme karşı bizim aramızdan, Büyük Ruslardan gelen direnme; içimizden Radişev, Dekambrist'ler ([48]) ve «yetmişlerin» devrimci halk adamlarının çıkmış olması; Büyük - Rus işçi sınıfının 1905'te yaman bir devrimci yığın partisi yaratmış olması; Büyük - Rus köylüsünün demokrasiye yüzünü dönmeye başlaması ve papazlarla toprak sahiplerini tepeleme işini ele almış olması bize kıvanç veriyor.

Hayatını devrim davasına adayan Büyük - Rus

demokratı Çerniçevski'nin bundan yarım yüzyıl önce söylediklerini hatırdan çıkarmıyoruz: «Sefil bir millet, kölelerden ibaret bir millet, baştan aşağı... hepsi köle. ([49]) Gizli ve açık Büyük - Rus köleleri (çarlık monarşisine köle olanlar) bu sözleri hatırlamaktan hoşlanmazlar. Oysa bizim fikrimizce bunlar gerçek bir yurt sevgisini, Büyük - Rus halk yığınları içinde devrimci bir ruh eksikliğinden tedirgin olan bir sevgiyi dile getiren sözlerdir. O zamanlar bu ruhtan hiç mi hiç eser yoktu. Bugün de çok az var; ama var. Büyük - Rus milleti **de** devrimci bir sınıf yarattı diye; o **da** insanlığa yalnız büyük katliamlar, sıra sıra darağaçları, zindanlar, büyük aileler ve papazlara, çarlara, toprak sahiplerine ve kapitalistlere büyük başeğmeler değil, özgürlük ve sosyalizm uğrunda mücadele için büyük örnekler de sundu diye gönlümüz milli gururla dolup taşıyor.

Milli gurur duygusuyla dolu içimiz; bu nedenle kölece geçmişimizden de (toprak sahibi soylular Macaristan'ın, Polonya'nın, İran'ın ve Çin'in özgürlüğünü boğmak için köylüleri savaşa sürüyorlardı o zamanlar), yine aynı toprak sahibi soyluların, kapitalistlerin yardımıyla, Polonya ve Ukrayna'yı boğazlamak, İran'da ve Çin'de demokratik hareketi ezmek, bizim Büyük - Rus milli vekarımızın yüz karaları Romanov'lar, Bobrinski'ler ve Purişkeviç'ler çetesinin gücüne güç katmak için bizi yine savaşa sürmekte oldukları kölece **bugünümüz**den de nefret ediyoruz. Köle doğmuş olmak kimsenin kusuru değildir, ama hem özgürlük savaşına yan çizen, hem de köleliğini göklere çıkaran bir köle (Polonya'nın ve Ukrayna'nın boğazlanmasına, vs. Büyük Rusların «anayurt savunması» diyen bir köle).. böyle bir köle, insanda meşru bir öfke, horgörü ve tik-

sinti uyandıran aşağılık bir asalak ve hayvandır.

Tutarlı On Dokuzuncu Yüzyıl demokrasinin en büyük temsilcileri ve devrimci proletaryanın hocaları olan Marx ve Engels, «Başka milletleri ezen hiç bir millet özgürolamaz», ([50]) demişlerdi. Biz Büyük - Rus işçileri de, içimiz milli gurur duygusuyla dolu dolu, her ne bahasına olursa olsun, özgür ve bağımsız, demokratik, cumhuriyetçi ve mağrur bir Büyük Rusya; komşularıyla ilişkilerini, büyük bir milleti o denli alçaltan feodal imtiyaz ilkesi üzerine değil, insanca eşitlik ilkesi üzerine dayandıran bir Büyük Rusya istiyoruz. Ve bunu istediğimiz içindir ki, şöyle diyoruz: Yirminci Yüzyılda ve Avrupa'da (Avrupa'nın uzak doğusunda dahi) **kendi** yurdumuzun krallığı ile, toprak sahipleri ve kapitalistleri ile, yani yurdun en **azılı** düşmanları ile savaşmak için her türlü devrimci yola başvurmaksızın «anayurdu savunmamız» imkânsızdır. Diyoruz ki, Büyük Ruslar, çarlığın herhangi bir savaşta yenilgiye uğramasını istemezlerse «anayurdu savunamazlar». Çarlığın yenilmesi Büyük Rusya halkının onda dokuzu için ehveni şerdir. Çarlık bu onda dokuzu ekonomik ve siyasi bakımlardan ezmekle kalmıyor çünkü; onlara başka milletleri boyunduruk altına almayı ve bu ayıplarını ikiyüzlü, güya yurtseverce laflarla örtmeyi öğrettiği için, aynı zamanda onları yozlaştırıyor, alçaltıyor, şereflerine ve namuslarına halel getiriyor.

Buna karşı şöyle bir itiraz ileri sürülebilir: Çarlığın yanısıra ve onun kanadı altında bir başka tarihi güç ortaya çıkmış, güç kazanmıştır: Muazzam bölgeleri ekonomik düzeyde bir merkezde toplayıp kaynaştırarak ilerici bir iş gören Büyük - Rus kapitalizmi. Ki bu itiraz bizim sosyalist - şovenleri hiç de mazur göstermez; tersine, daha çok mahkum

eder. Onlara (tıpkı Marx'ın Lassalle'cilere Prusya'lı Kraliyet Sosyalistleri demesi gibi) Çarçı - Purişkeviç sosyalistleri demek gerekir. Hatta diyelim ki, tarih yetmiş iki küçük millete karşı Büyük - Rus hakim - millet kapitalizmi lehinde tecelli etti. İmkansız değildir bu; çünkü sermayenin bütün tarihi bir vahşet ve çapul, kan ve yolsuzluk tarihidir. Biz küçük milletlerin her ne bahasına olursa olsun ayakta kalmasını savunmuyoruz; **başka şartlar eşit olmak üzere,** kesinlikle merkeziyetçilikten yanayız, küçük burjuva federal ilişkiler ülküsüne karşıyız. Bununla birlikte, varsayımımız doğru olsa dahi, bir kere, Romanov - Bobrinski - Purişkeviç'in Ukrayna'yı, vs. boğazlamasına yardımcı olmak ne bize, ne başka demokratlara düşer. (Sosyalistlere haydi haydi düşmez.) Kendi Junker'ce tarzında Bismarck, ilerici bir tarihi görevi yerine getirmiştir; ama Bismarck'ın sosyalistlerce desteklenmesini bu nedenle haklı gösterecek bir kimse doğrusu yaman bir «marksist» olurdu. Bundan başka Bismarck, başka milletler tarafından ezilen dağınık Almanları bir araya getirerek ekonomik kalkınmayı ilerletti. Oysa Büyük Rusya'nın ekonomik refahı ve hızlı kalkınması, diğer milletler üzerindeki Büyük - Rus baskısından ülkenin kurtulmasını gerektirmektedir; Bismarck'lığa özenen gerçek - Ruslara hayranlık duyanlarımızın arada göremedikleri fark budur.

İkincisi, tarih Büyük - Rus hakim - millet kapitalizminden yana tecelli edecekse eğer, bundan çıkan sonuç, kapitalizmin doğurduğu komünist devrimin baş gücü sıfatıyla Büyük - Rus proletaryasına düşen **sosyalist** rolün büsbütün büyük olacağıdır. Proleter devrimi, işçilerin **tam** milli eşitlik ve kardeşlik ruhuyla uzun bir süre eğitilmelerini gerektirir.

Dolayısıyla Büyük - Rus proletaryasının çıkarı, Büyük Ruslar tarafından ezilen bütün milletlerin tam eşitliğini ve kendi kaderlerini tayin hakkını en büyük bir azim, tutarlılık, cesaret ve devrimcilikle savunmaları için yığınların sistemli olarak eğitimlerini gerektirir. Büyük Rusların milli gururunun (kölece anlamda gururunun değil) çıkarı, Büyük - Rus (ve diğer) proleterlerin **sosyalist** çıkarlarıyla birdir. Biz kendimize her zaman Marx'ı örnek alırız. O Marx ki, uzun yıllar İngiltere'de yaşayıp yarı yarıya ingiliz olduğu halde, İngiliz işçilerinin sosyalist hareketinin çıkarları adına İrlanda için özgürlük ve milli bağımsızlık istemiştir.

Üzerinde durduğumuz bu ikinci varsayımda, bizim kendi yetiştirmemiz sosyalist - şovenler, Plehanov, vs., vs.'nin yalnız kendi yurtlarına, yani özgür ve demokratik bir Büyük Rusya'ya değil, aynı zamanda Rusya'da yaşıyan bütün milletlerin proleter kardeşliğine, yani sosyalizm davasına da ihanet eden hainler oldukları ortaya çıkacaktır.

Sotsial - Demokrat, No. 35,
12 Aralık, 1914

Toplu Eserler,
Cilt. 21, s: 102-06

2 Sahte Bir Bayrak Altında Makalesinden

... Diyelim ki burjuva milli kurtuluş hareketleri çağında iki ülke arasında savaş var. Günümüz demokrasisi açısından hangisine başarı dilememiz gerekir? Muhakkak ki, başarısı burjuvazinin kurtuluş hareketine daha büyük bir itilim sağlıyacak, onun gelişmesini hızlandıracak, feodalizme daha ağır bir darbe indirecek ülkenin başarılı olmasını isteriz. Yine diyelim ki, objektif tarihi durumun **belirleyici** özelliği değişti ve milli kurtuluş için savaşın sermayenin yerini milletlerarası, gerici ve emperyalist finans — kapital aldı. Mesela bu ülkelerden birincisi Afrika'nın dörtte üçüne sahip olsun, öteki dörtte birine; aralarındaki savaşın objektif özü de Afrika'nın yeniden paylaşılması olsun. Hangi yanın başarı kazanmasını isteriz? Sorunu hâlâ eski biçiminde koymak saçma olurdu; çünkü eski değerlendirme kıstasları yok artık elimizde: ne yirmi - otuz yıl süren bir burjuva kurtuluş hareketi var, ne de uzun sürecek bir feodal çöküş süreci. Günümüz demokrasisinin görevi, ne birinci ülkenin Afrika'nın dörtte üçü üzerinde «hak» iddia etmesine yardımcı olmak, ne de öbürünün (birincisinden daha hızlı bir ekonomik

kalkınma içerisinde olsa dahi) o dörtte üçü ele geçirmesini kolaylaştırmaktır.

Günümüz demokrasisi, ancak emperyalist burjuvazinin her iki kanadına da katılmazsa, ancak bunların ikisi de aynı ölçüde kötüdür derse, ancak emperyalist burjuvazinin bütün ülkelerde yenilgiye uğramasını isterse kendi özüne sadık kalabilir. Başka türlü bir karara varmak aslında milli - liberal bir tutumdur, gerçek enternasyonalizmle ortak hiç bir yanı yoktur.

**En geç 1915 Ocak ayında yazılmış, 1917'de Moskova Priliv yayınevinin birinci serisinde yayınlanmıştır.
İmza: N. Konstantinov**

Toplu Eserler, Cilt. 21, s: 143-44

3 Barış Sorunu'ndan

Kapitalizmin emperyalist çağıyla **ilgili olarak** da milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı şiarı ortaya atılmalıdır. Biz kurulu düzenden, yada büyük savaşların **dışında kalma** kakavan Ütopyasından yana değiliz. Biz emperyalizme, yani kapitalizme karşı devrimci bir mücadeleden yanayız. Emperyalizm, başka milletleri ezen milletlerin bu baskıyı yayma ve artırma, ve sömürgeleri aralarında yeniden pay etme çabasıdır. Bu yüzdendir ki, bugün milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı sorunu **hakim** milletlerin sosyalistlerinin davranışına **bağlıdır. Hakim** milletlerden herhangi birinden (İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, Rusya ve Amerika Birleşik Devletlerinden) hangi sosyalist eğer ezilen milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını (ayrılma hakkını) tanımıyor, o uğurda savaşmıyorsa, gerçekte o bir sosyalist değil, bir şovendir.

Emperyalizme karşı içten ve tutarlı bir mücadeleye, milli soruna (bugün) kakavanca değil, proleterce bir yaklaşıma yalnız bu görüş götürebilir bizi. Yalnız bu görüş, milletler üzerinde her türlü baskıya karşı savaşma ilkesini tutarlı bir yolda uygulamaya götürebilir bizi; ezen ve ezilen milletlerin pro-

letaryası arasında güvensizliği ortadan kaldırır; bütün küçük milletlerin kapitalist düzen içinde özgürlüğü ütopyasından ayrı olarak sosyalist devrim için (yani tam milli eşitliğin gerçekleşmesine elveren yegane rejim için) milletlerarası, birlikte mücadeleyi mümkün kılar.

Bu görüş bizim Partimizin, Merkez Komitesi çevresinde toplanan Rusya Sosyal - Demokratlarının benimsediği görüştür. Bu görüş, proletaryaya «başka milletleri ezen hiç bir milletin özgür olamıyacağı»nı öğreten Marx'ın görüşüdür. Marx bu görüş açısından, sade İrlandalı değil, özellikle **İngiliz** işçilerinin çıkarları adına, İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını istemiştir.

Eğer İngiltere'nin sosyalistleri İrlanda'nın ayrılma hakkını tanımıyor ve savunmuyorlarsa, eğer Fransızlar İtalyan Nis'e, Almanlar Alsace - Lorraine'e, Danimarka Schleswig'ine ve Polonya'ya, Ruslar Polonya'ya, Finlandiya'ya, Ukrayna'ya, vs., ve Polonyalılar Ukrayna'ya bu hakkı tanımıyor ve onu savunmuyorlarsa, eğer bütün «Büyük» devletlerin, yani büyük soyguncu devletlerin sosyalistleri sömürgelere bu hakkı tanımıyorlarsa, bunun tek nedeni onların sosyalist değil, aslında emperyalist olmalarıdır. Kendileri hakim milletlerden oldukları halde ezilen milletlerin «kendi kaderlerini tayin hakkı» için **savaşmayan** kimselerin sosyalist siyasetler uygulayabileceklerini hayal etmek gülünçtür.

İki yüzlü lafazanların, parlak sözler ve vaadlerle, demokratik bir barışın mümkün olabileceğine halkı inandırmalarına meydanı boş bırakmaktansa, sosyalistler, bir dizi devrim olmadıkça ve her ülkede o **ülke** hükümetine karşı devrimci bir mücadele yürütülmedikçe demokratik bir barışa benzer hiç

bir şeyin söz konusu olamıyacağını yığınlara anlatmalıdırlar. Burjuva siyaset adamlarının milletlerin özgürlüğünden dem vurarak halkı aldatmalarına göz yummaktansa sosyalistler diğer milletlerin ezilmesine yardım ettikleri sürece, ve o milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını, yani ayrılma özgürlüğünü tanıyıp savunmadıkları sürece, kendilerinin kurtulma umutlarının sıfır olduğunu **hakim** milletlerin yığınlarına anlatmalıdırlar. Barış sorunu ve milli meselede bütün ülkelere uygulanması gereken ve emperyalist siyasetten ayrılan sosyalist siyaset budur. Gerçi bu çizgi, birçok hallerde, vatan ihanetini cezalandıran kanunlarla bağdaşmaz bir çizgidir ama, ezen milletlerin hemen bütün sosyalistlerinin hiç utanmadan ihanet ettikleri Basle kararı da öyledir. ([51])

Ya sosyalizm, ya Joffre ve Hindenburg'un kanunlarına boyun eğme; ya devrimci mücadele, ya emperyalizme kölelik: bu iki şıktan biri seçilecektir. Bir orta yol yoktur. Proletaryaya en büyük zararı dokunanlar, iki yüzlü (yada kalın kafalı) «orta yol»cu yazarlardır.

Temmuz - Ağustos 1915'te yazılmıştır.
İmza: Lenin
İlk yayın tarihi: 1924.
Proletarskaya Revolutsiya, No. 5

Toplu Eserler, Cilt. 21, s: 293-94

4 Sosyalizm ve Savaştan (*)

Sosyalistlerin Savaş Karşısında Tutumları

Sosyalistler milletler arasında savaşları her zaman barbarlık ve vahşet olarak kınamış, mahkum etmişlerdir. Bununla birlikte bizim savaş karşısında tutumumuz burjuva pasifistlerinin (barışı desdekleyenlerin ve savunanların) ve de anarşistlerin tutumundan temelde ayrılır. Birincilerden şurda ayrılıyoruz: Savaşlarla bir ülke içindeki sınıf mücadelesi arasında kaçınılmaz bir bağ olduğunu görmekteyiz; sınıflar ortadan kaldırılmadıkça ve sosyalizm kurulmadıkça savaşın ortadan kaldırılamıyacağını biliyoruz. Bir de şurda onlardan ayrılıyoruz; içsavaşları, yani ezilen bir sınıfın hakim sınıflara karşı, kölelerin köle - sahiplerine karşı, serflerin toprak sahiplerine karşı ve ücretli işçilerin burjuvaziye karşı savaşlarını tamamen meşru, ilerici ve gerekli sayıyoruz. Biz marksistler, pasifistlerden olsun, anarsistlerden olsun şurda ayrılırız: Her bir savaşı tarihi

---

(*) *«R.S.D.I.P'nin Savaş Karşısında Tutumu» adlı risalesinin «Sosyalizmin ilkeleri ve 1914 - 15 Savaşı» başlığını taşıyan 1. bölümü.*

süreç içinde (Marx'ın diyalektik maddecilik görüşü açısından) ve kendi başına ele almak gerektiğine inanırız. Geçmişte öyle savaşlar vardır ki, bütün savaşların kaçınılmaz olarak yanlarısıra getirdiği onca dehşete, zulme, sıkıntıya ve acıya rağmen ilerici savaşlar olmuşlardır; yani, Avrupa'da en zararlı ve gerici kurumların (mesela bir istibdat rejimi yada serflik gibi) ve en barbar despotlukların (Osmanlı ve Rus despotlukları) ortadan kaldırılmasına yardım ederek insanlığın ilerlemesine yararları dokunmuştur. işte bu nedenledir ki, bugünkü savaşın tarihi olarak kendine has özelliklerini incelememiz gerekir.

Çağımızda Savaşların Tarihi Türleri

Büyük Fransız Devrimi insanlık tarihinde yeni bir çağ açtı. Devrimden Paris Komünü'ne kadar, yani 1789'la 1871 yılları arasında karşılaşılan savaş türlerinden biri burjuva - ilerici karakterdeydi. Bunlar milli kurtuluş savaşlarıydı. Bir başka deyişle, mutlakiyetin ve feodalizmin yıkılması, bu kurumların çökertilmesi ve yabancı tahakkümüne son verilmesi bu gibi savaşların başlıca muhtevasını ve tarihi anlamını teşkil ediyordu. Onun için bunlar ilerici savaşlardı; **bu gibi** savaşlar sırasında bütün namuslu ve devrimci demokratlarla sosyalistler, her zaman, hangi ülke feodalizmin mutlakiyetin ve başka milletlere tahakkümün en muzır temellerini yıkmaya yardımcı oluyorsa o ülkenin (o burjuvazinin) başarısından yana olmuşlardır. Meselâ Fransa'nın devrimci savaşlarında bir yağma ve talan, ve yabancı toprakların Fransızlar tarafından gaspı unsuru vardı; fakat bu, bütün eski, serf - sahibi Avrupa'da feodalizmi ve mutlakiyeti yıkıp

dağıtan o savaşların temel tarihi anlamını hiç de değiştirmez. Fransız - Prusya savaşında Almanya'nın Fransa'yı yağma etmiş olması da, on milyonlarca Almanı feodal bölünmeden ve iki despotun, Rus çarıyla Üçüncü Napolyon'un baskısından kurtaran o savaşın temel tarihi anlamını değiştirmez.

Saldırı Savaşlarıyla Savunma Savaşları Arasındaki Fark

1789 - 1871 dönemi, arkasında derin izler ve devrimci anılar bıraktı. Feodalizm, mutlakiyet ve yabancı tahakkümü yıkılmadan sosyalizm için proletarya mücadelesi ilerliyemezdi. Sosyalistler, böyle dönemlerin savaşları söz konusu olduğunda, «savunma» savaşlarının meşruluğuna ağırlık verirken hep bu amaçları, yani orta çağ düzenine ve serfliğe karşı devrimi düşünüyorlardı. Sosyalistler bir «savunma» savaşından, her zaman, bu belirli anlamda «haklı» savaşı anlamışlardır (William Liebknecht bir keresinde aynıyla böyle demiştir.) Sosyalistler her zaman, ama yalnız bu anlamda, «vatan savunması için» yada «savunma için» savaşları meşru, ilerici ve haklı sayagelmişlerdir. Mesela yarın Fas Fransa'ya savaş açacak olsa, yada Hindistan ingiltere'ye, İran yada Çin Rusya'ya savaş açacak olsalar, vs. bunlar, **ilk kim saldırırsa saldırsın,** «haklı» ve «savunma için» savaşlar olurdu. Bütün sosyalistler de ezilen, bağımlı ve eşit olmayan devletlerin ezen, köle - sahibi ve gasıp «Büyük» Devletleri yenmelerini isterlerdi.

Ama bir de, 100 kölesi olan bir köle - sahibinin, köleleri daha «hakkaniyetle» paylaşmak için, 200 kölesi olan bir başka köle - sahibiyle savaştığını

düşünün. Böyle bir durumda «savunma» savaşı yada «vatan savunması için» savaş teriminin kullanılması tarihi bakımdan açıkça yanlış, pratikte de halkın, kakavanların ve cahillerin kurnaz köle - sahipleri tarafından aldatılması olurdu. Şu anda kölelik düzenini pekiştirmek uğrunda köle - sahipleri arasında sürüp giden savaşta halklar, günümüzün emperyalist burjuvazi tarafından, «milli» ideoloji ve «vatan savunması» terimiyle işte böyle aldatılıyorlar.

Bugünkü Savaş Bir Emperyalist Savaştır

Bu savaşın bir emperyalist savaşı olduğunu hemen herkes kabul etmektedir. Fakat bazı hallerde terimin anlamı saptırılmakta, yalnız bir yana uygulanmakta, yada bu savaşın herşeye rağmen burjuva - ilerici bir savaş olabileceği, milli kurtuluş hareketi bakımından bir anlam taşıyabileceği görüşüne açık kapı bırakılmaktadır. Emperyalizm kapitalizmin en ileri gelişme aşamasıdır ve bu aşamaya ancak Yirminci Yüzyılda ulaşılmıştır. Eski milli devletler kurulmasaydı kapitalizm feodalizmi deviremiyecekti ama şimdi bu devletler kapitalizmin ayağına bağ olmaktalar. Kapitalizm yoğunlaşmayı öylesine ilerletmiştir ki, kimi sanayi dalları baştan aşağı sendikaların, (*) tröstlerin ve kapitalist mülti milyoner birliklerinin denetimi altına girmiştir; hemen hemen bütün yeryüzü ya sömürgeler halinde, yada başka ülkelerin mali sömürü ağına düşürülerek, «sermaye beyleri» arasında bölüşülmüştür. Serbest ticaret ve rekabetin yerini tekelleşmeye doğru bir gidiş,

---

(*) Buradaki sendika, «işçi örgütü» değil, kapitalistlerin çıkar gruplaşması anlamındadır. «Syndicate» (Ç.N.)

sermaye için yatırım alanı ve hammadde kaynağı, vs. olacak toprakların gaspı almıştır. Kapitalizm, feodalizme karşı mücadelesi sırasında milletlerin kurtarıcısıyken, emperyalist aşamasında milletleri ezen azılı güç olmuştur. Eskiden ilericiyken, şimdi gerici olmuştur. Üretim güçlerini öylesine geliştirmiştir ki, insanlık şimdi iki şıkla karşı karşıyadır; ya sosyalizmi benimsemek, yada «Büyük» Devletler arasında sömürgeler, tekeller, imtiyazlar ve milletlerin her türlü yoldan ezilmesiyle kapitalizmin sun'i olarak ayakta tutulması için yıllar ve hatta on yıllar sürecek silahlı mücadeleye razı olmak.

En Büyük Köle - Sahipleri Arasında Köleliğin Sürdürülmesi ve Pekiştirilmesi İçin Bir Savaş

Emperyalizmin anlamını açıkça ortaya sermek için dünyanın sözde «Büyük» Devletler (yani büyük çapulda başarı kazananlar) arasında nasıl bölüşüldüğünü gösteren kesin rakkamlar vereceğiz.

Dünyanın Köle-Sahibi «Büyük» Devletler Arasında Paylaşma

«Büyük» Devletler	Sömürgeler 1876 Kilometre Kare	Sömürgeler 1876 Nüfus	Sömürgeler 1914 Kilometre Kare	Sömürgeler 1914 Nüfus	Metropoller 1914 Kilometre Kare	Metropoller 1914 Nüfus	Toplam Kilometre Kare	Toplam Nüfus
	Milyon		Milyon		Milyon		Milyon	
İngiltere	22.5	251.9	33.5	393.5	0.3	46.5	33.8	440.0
Rusya	17.0	15.9	17.4	33.2	5.4	136.2	22.8	169.4
Fransa	09	6.0	10.6	55.5	0.5	39.6	11.1	95 1
Almanya	—	—	2.9	12.3	0.5	64 9	3.4	77.2

Japonya	—	—	0.3	19.2	0.4	53.0	0.7	72.2
A. B. D.	—	—	0.3	9.7	9.4	97.0	9.7	106.7
Altı «Büyük» Devlet Toplamı	40.4	273.8	65.0	523.4	16.5	437.2	81.5	960.6
«Büyük» Devletlerden başka devletlerin (Belçika, Hollanda v.s.) Sömürgeleri			9.9	45.3			9.9	45.3
Üç Yarı - Sömürge Ülke (Türkiye, Çin ve İran)							14.5	361.2
Toplam							105.9	1,367.1
Diğer Devletler ve ülkeler							28.0	289.9
Genel Toplam							133.9	1.657.0

Böylece görülecek ki, 1876'danberi, 1789 - 1871 döneminde en başta giden özgürlük savaşçısı milletlerin çoğu 1876'dan bu yana, çok gelişkin ve «tohuma kaçmış» bir kapitalizm temeli üzerinde, yeryüzü nüfusunun ve milletlerinin büyük kısmını sömüren, köleleştiren milletler olmuşlardır. 1876'dan 1914'e kadar altı «Büyük» Devlet 25 milyon kilometrekare toprak, yani Avrupa'dan iki buçuk misli büyük bir alanı gasbetmişlerdir. Altı devlet, sömürgelerde 523 **milyon** insanı köleleştirmişlerdir «Büyük» devletlerin kendi ülkelerinde yaşıyan dört kişiye karşılık, sömürgelerinde 5 kişi yaşıyor. Sömürgelerin silah gücüyle ele geçirildiği, sömürge halklarının hayvan yerine konulduğu ve binbir yoldan sömürüldüğü (sermaye ihracı, imtiyazlar, vs. yoluyla, mal

satışında hile yaparak, **herkesi** «hakim» milletin makamlarına boyun eğdirterek, vs., vs.) herkesin bildiği şeylerdir. İngiliz - Fransız burjuvazisi, milletlerin ve Belçika'nın özgürlüğü için savaştıklarını söylerken halkı aldatıyorlar; aslında, gasbedip soydukları sömürgeleri elden kaçırmamak için savaşıyorlar. İngilizler ve Fransızlar sömürgelerini Almanlarla «hak gözeterek» paylaşmaya razı olsalar Almanlar o anda Belçika'nın filan yakasını bırakırlardı. Durumun bir özelliği de şu ki, bu savaşta sömürgelerin kaderini Avrupa'da bir savaş belirlemektedir. Burjuva adaleti ve burjuva milli özgürlüğü açısından (yada miletlerin varolma hakları açısından) İngiltere ve Fransa karşısında Almanya mutlak surette haklı görülebilir; çünkü sömürgelerden yana «hava almış»tır, düşmanları onunla kıyaslanamıyacak kadar çok milletleri ezmektedirler ve müttefiki Avusturya'nın ezdiği Islavlar muhakkak ki çarlık Rusya'sında, o su katılmadık «milletler hapishanesi»nde yaşıyanlardan çok daha özgürdürler. Ama Almanya milletlerin kurtuluşu için değil, ezilmeleri için savaşıyor. Yaşlanmış ve boğazına kadar doymuş haydutları soymakta genç ve daha güçlü hayduta (Almanya) yardım etmek sosyalistlere düşmez. Sosyalistler, haydutlar arasındaki mücadeleden, onların topunu birden alaşağı etmek için yararlanma zorundadırlar. Bunu yapabilmek için sosyalistler herşeyden önce halka gerçeği, yani bu savaşın, üç bakımdan, köleliği pekiştirmek amacıyla köle - sahipleri arasında girişilen bir savaş olduğunu söylemelidirler. Bu savaş, önce sömürgelerin «daha hakkaniyetle» bölüşülmesi, ve sonra da daha bir birlikte sömürülmesi sayesinde sömürmürge esaretini yayma savaşı; ikincisi, **hem** Avus-

turya, **hem de** Rusya (Rusya daha büyük ölçüde ve Avusturya'dan çok daha kötü sonuçlarla) hakimiyetlerini sadece baskıya dayandırdıkları ve savaş yoluyla bu baskıyı şiddetlendirdikleri için, «Büyük» Devletler içinde yaşayan diğer milletler üzerinde baskıyı artırma savaşı; ve üçüncüsü, savaştan muazzam kazançlar sağlıyan, milli önyargıları körükleyen, bütün ülkelerde, hatta en özgür, en cumhuriyetçi ülkelerde dahi irticayı azdıran kapitalistler bu işten kârlı çıkarken proletarya kendi içinde bölünmüş olduğu ve baskı altında tutulduğu için, ücret köleliğini artırıp uzatma savaşıdır.

«Savaş, Siyasetin Başka Yollardan» (Zora Başvurma Yoluyla) «Devamıdır»

Bu ünlü düstur, savaş sorunları üzerinde eser veren en derin yazarlardan birinin, Clausewitz'indir. Marksistler için bu tez, ötedenberi, herhangi bir savaşın anlamı hakkında ileri sürülebilecek görüşlerin teorik temeli olmuştur. Marx ve Engels birçok savaşlara bu açıdan bakmışlardır.

Bu görüşü halen sürüp gitmekte olan savaşa uygulayın, göreceksiniz ki nicedir, neredeyse yarım yüzyıldır, İngiltere ve Fransa'nın, Almanya ve İtalya'nın, Avusturya ve Rusya'nın hükümetleri ve hakim sınıfları, sömürgeleri haraca kesen, başka milletleri ezen, ve işçi sınıfı hareketini baskı altında tutan bir siyaset izlemişlerdir. Bugünkü savaşta sürdürülen de sadece siyasettir. Özellikle Avusturya'nın ve Rusya'nın siyaseti, barış zamanında olsun, savaş zamanında olsun, milletleri kurtarıcı değil, esaret altına sokucu bir siyasettir. Buna karşılık Çin'de, İran'da, Hindistan'da ve diğer bağımlı ülkelerde, son yirmi otuz yıldır, yüz milyonlarca insanı milli hayatla-

rına kavuşturma, gerici «Büyük» Devletlerin baskısından kurtarma yönünde bir siyasete tanık olmaktayız. Böyle bir tarihi dayanak üzerinde verilen bir savaş bugün dahi bir burjuva - ilerici milli kurtuluş savaşı olabilir.

Şimdiki savaş «Büyük» Devletlerin ve onların hakim sınıflarının izlediği siyasetin bir devamı olarak görülürse, «vatan savunması» fikrinin bu savaşta haklı çıkarılabileceği görüşündeki açık tarihe aykırılık, sahtelik ve iki yüzlülük bir bakışta anlaşılacaktır.

Belçika Olayı

Üçlü (şimdi Dörtlü) İtilaf sosyal - şovenlerinin (Rusya'da Plehanov ve şürakası) en gözde mazeretleri Belçika olayıdır. Oysa Belçika onlara karşı bir örnektir. Alman emperyalistleri, savaşçı devletlerin her zaman ve her yerde, gerektiğinde **bütün** andlaşmaları ve yükümlülükleri çiğneyerek yaptıkları gibi, Belçika'nın tarafsızlığını hiç çekinmeden ayaklar altına almışlardır. Diyelim ki milletlerarası andlaşmalara uyulmasında çıkarı olan bütün devletler Almanya'ya savaş açarak Belçika'nın boşaltılmasını ve tazmin edilmesini istediler. Bu durumda sosyalistler muhakkak ki, Almanya'nın düşmanlarından yana olacaklardır. Gelgelelim, bütün mesele şurda ki, Üçlü (ve Dörtlü) İtilaf **Belçika** yüzünden savaşmıyor: bunu herkes bilmektedir, gözden saklamaya çalışanlar sadece riyakarlardır. İngiltere, Almanya'nın sömürgelerine ve Türkiye'ye el atıyor; Rusya, Galiçya ile Türkiye'ye el atıyor; Fransa, Alsace Lorraine'i ve hatta Ren Nehrinin sol yakasını istiyor; ganimetin (Anadolu ve Arnavutluk) paylaşılması için italya ile bir anlaşma

imzalanmıştır; yine ganimet üzerinde Bulgaristan ve Romanya ile pazarlık halen devam etmektedir. Günümüz hükümetlerinin sürdürdükleri bugünkü savaşta Avusturya'yı yada Türkiye'yi, vs. boğazlamaksızın Belçika'ya yardım etmenin **mümkünü** yok! Nerde de burda «vatan savunması?» Emperyalist savaşın kendine has özelliği burda yatmaktadır: Tarihi günününü geçirmiş gerici - burjuva hükümetlerin başka milletleri ezmek için giriştikleri bir savaş. Kim bu savaşa katılmayı haklı gösterirse, milletlerin emperyalist baskı altında tutulmalarını uzatıyor demektir. Kim sosyal devrim uğrunda savaşmak için hükümetlerin bugünkü dertlerinden yararlanmayı salık veriyorsa, bütün milletlerin gerçek özgürlüğünü sahiden savunuyor demektir. O özgürlük de ancak sosyalizm düzeninde mümkündür.

Temmuz - Ağustos 1915'te yazılmış, Ağustos 1915'te Cenevre'de Sotsial - Demokrat Yazı Kurulu tarafından risale biçiminde yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 21, s: 299-306

5 Avrupa Birleşik Devletleri Şiarı üzerine

Sotsial - Demokrat'ın 40. sayısında, yurt dışındaki Parti gruplarımızın bir konferansında alınan kararla «Avrupa Birleşik Devletleri» sorunu üzerindeki görüşmelerin, konunun **ekonomik** veçheleri üzerinde basında yer alacak bir tartışmadan sonraya bırakıldığını haber vermiştik. (*)

Konferansımızda bu konudaki tartışmalar salt siyasi bir karaktere büründü. Bunun belki de bir nedeni, Merkez Komitesi Bildirisinin bu şiarı doğrudan-doğruya siyasi bir şiar olarak ele almış olmasıydı («önümüzdeki ilk **siyasi** şiar...» der çünkü orda). Bildiri cumhuriyetçi bir Avrupa Birleşik Devletleri şiarını atmakla yetinmiyor, bu şiarın «Alman, Avusturya ve Rus monarşilerinin devrimle yıkılmaları sağlanmadan» anlamsız ve sahte bir şiar olacağına parmak basıyordu.

Şiarın sadece **siyasi** yönü üzerinde durulmak şartıyla, sorunun böyle sunulmasına itiraz etmek, bir sosyalist devrim şiarını bulandırdığını, yada zayıflattığını, vs. ileri sürmek yanlış olurdu. Gerçekten demokratik nitelikte siyasi değişiklikler, özellikle siyasi devrimler, akla gelebilecek hiç bir durumda bir sosyalist devrim şiarını ne bulandırabilir, ne de onun

---

(*) *Bak: Toplu Eserler, cilt: 21 S: 158.*

gücünden eksiltir. Tersine, onu her zaman daha yakına getirir, dayandığı temeli yayar, ve küçük burjuva ve yarı - proleter yığınların yeni yeni kesimlerini sosyalist mücadele saflarına katar. Öte yandan, sosyalist devrim süreci içinde siyasi devrimler kaçınılmazdır. Sosyalist devrime tek bir hareket gözüyle bakmamalıdır; sosyalist devrim dağdağalı siyasi ve ekonomik alt-üst oluşlar, son derece şiddetli sınıf mücadelesi, iç savaşlar, devrimler ve karşı-devrimler dönemidir.

Fakat cumhuriyetçi bir Avrupa Birleşik Devletleri şiarı -Rusya'nınki başta olmak üzere Avrupa'nın en gerici üç monarşisinin devrimle yıkılması şartıyla- siyasi bir şiar olarak her türlü saldırıya dayanabilirse de, ortada bir de bunun ekonomik muhtevası ve anlamı sorunu vardır. Ve bu son derece önemli bir sorundur. Emperyalizmin ekonomik koşulları -sermaye ihracı ve dünyanın «ileri» ve «medeni» sömürgeci devletleri arasında paylaşılması- açısından, kapitalist düzende bir Avrupa Birleşik Devletleri ya imkansızdır, yada gerici birşeydir.

Sermaye, milletlerarası ve tekelci bir nitelik kazanmıştır. Dünya bir avuç Büyük Devlet arasında, yani başka milletleri soymakta, ezmekte başarı gösteren devletler arasında bölüşülmüştür. Avrupa'nın dört Büyük Devletinin -İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya- toplam nüfusu 250 ile 300 milyon arasında, toplam yüzölçümleri ise aşağı yukarı 7 milyon kilometre karedir. Bu ülkeler, toplam nüfusu **nerdeyse 500 milyon** (494.500.000) ve yüzölçümleri 64 milyon 600.000 kilometre kare, yani nerdeyse dünyanın yarısı kadar olan (dünya alanı: Arktik ve Antartika bölgeleri dışında 133 milyon kilometre kare) sömürgelere sahipler. Buna şu sırada sözde

bir «kurtuluş» savaşı vermekte olan, haytalarca -yani Japonya, Rusya, İngiltere, Fransa- tarafından kıyılmakta olan Çin, Türkiye ve iran'ı da ekleyin. Yarı sömürge diyebileceğimiz bu üç Asya ülkesi (aslında yüzde doksan sömürge olmuşlardır) hep bir arada 360 milyon nüfusa ve 16 milyon 500.000 kilometre kare toprağa sahiptir (nerdeyse Avrupa'nın bir buçuk misli.)

Bundan başka İngiltere, Fransa ve Almanya dış ülkelerde en az 70 milyar ruble değerinde sermaye yatırmışlardır. Bu muazzam paradan «meşru» kâr sağlama işi - elde edilen kâr yılda 3 milyar rubleyi aşmaktadır- milyonerlerin milli komiteleri tarafından yürütülür. Bunlara hükümetler denir; orduları, donanmaları vardır. Bu ordular. donanmalar milyonerlerin oğullarına ve kardeşlerine sömürgelerde ve yarı - sömürgelerde genel valiler, konsoloslar, sefirler, her türden memurlar, papazlar ve sair sülükler olarak iş sağlar.

Kapitalizmin en ileri gelişme aşamasında dünyanın bir milyar nüfusunun çapulu bir avuç Büyük Devlet arasında işte böyle örgütlenmiştir. Kapitalist düzende bundan başka bir örgütlenmenin mümkünü yoktur. Sömürgelerden «nüfuz bölgeleri»nden, sermaye ihracından vazgeçmek mi? Bunun mümkün olabileceğini sanmak, her pazar günü zenginlere Hıristiyanlığın yüce ilkelerine dair vaaz çekip yoksul halka yılda milyonlar değilse bile bir kaç yüz ruble dağıtmalarını öğütleyen pespaye bir papaz kadar alçalmaktır.

Kapitalist düzende bir Avrupa Birleşik Devletleri, sömürgelerin paylaşılması üzerinde anlaşmaya varmakla birdir. Oysa kapitalist düzende zordan gayrı bir paylaşma kuralı yada ilkesi olamaz. Mülti

milyoner bir kapitalist ülkenin «milli geliri»ni ancak «yatırılan sermaye ölçüsünde (en büyük sermaye kendi payından fazlasını alsın diye üstüne bir de bono ile) paylaşabilir. Kapitalizm üretim araçlarının özel mülkiyeti ve üretimde anarşi demektir. Böyle bir esas üzerinde «adil» bir gelir bölüşümünü savunmak, düpedüz Proudhon'culuk ([52]) ve kakavanlıktır. «Güce kıyasla» olmayan hiç bir bölüşüm gerçekleşemez; ve güç, ekonomik gelişme süreciyle birlikte değişir durur. 1871'den sonra Almanya'nın güçlenme hızı ingiltere ve Fransa'nınkinden üç yada dört kat, Japonya'nınki ise Rusya'nınkinden on kat daha fazlaydı. Kapitalist bir devletin gerçek gücünü sınamanın savaştan başka yolu yoktur, ve olamaz. Savaş özel mülkiyetin özüne karşı değildir; tersine, bu özün dolaysız ve kaçınılmaz bir sonucudur. Kapitalizmde tek tek işletmelerin yada tek tek devletlerin pürüzsüz ekonomik gelişmesi imkânsızdı. Kapitalizmde devrevi olarak bozulan dengeyi yeniden kurmanın yegane yolu sanayide buhranlar, siyasette savaştır.

Kapitalistler arasında ve devletler arasında **geçici** anlaşmalar tabii ki mümkündür. Bu anlamda bir Avrupa Birleşik Devletleri, **Avrupa** kapitalistleri arasında bir anlaşma olarak, mümkündür... ama ne için? Sadece Avrupa'da sosyalizmi elbirliği ile ezmek, sömürge çapulunu **Japonya** ve **Amerika'ya** karşı elbirliği ile korumak için. Bu iki devlet bugünkü sömürge bölüşümünde ayazda kalmış devletlerdir, ve son elli yıl içerisinde güçlerinin artışı, bunaklık dönemine girmekte olan geri ve kralcı Avrupa'yla kıyaslanamıyacak kadar hızlı olmuştur. A. Birleşik Devletlerine kıyasla Avrupa, bütünüyle, bir ekonomik durgunluk içindedir. Halihazır ekonomik temele gö-

re, yani kapitalist düzende, bir Avrupa Birleşik Devletleri Amerika'nın daha hızlı ilerlemesini engellemeyi amaç güden bir gerici örgüt anlamına gelir. Demokrasi ve sosyalizm davasının yalnız Avrupa'da geçerli olduğu günler bir daha geri gelmemek üzere geçmiştir.

Bizim sosyalizmle bir arada mütalaa ettiğimiz milletlerin birlik ve özgürlüğünün devlet biçimi-komünizmin tam zaferi, devleti, bu arada demokratik devleti de toptan ortadan kaldıran kadar -bir Dünya Birleşik Devletleridir (sadece Avrupa değil). Ne ki bir Dünya Birleşik Devletleri şiarı ayrı bir şiar olarak pek doğru olmaz; çünkü sosyalizmle birleşir, bu bir; ikincisi yanlış olarak, tek bir ülkede sosyalizmin imkansız olduğu anlamına yorulabilir ve böyle bir ülkenin diğer ülkelerle ilişkileri konusunda hatalı görüşlere yol açabilir.

Ekonomide ve siyasette çarpık gelişme kapitalizmin mutlak kanunudur. Dolayısıyla, sosyalizm önce birkaç, hatta sadece bir tek kapitalist ülkede zafere ulaşabilir pekala. O ülkenin zaferi elde eden proletaryası kapitalistleri mülksüzleştirip kendi sosyalist üretimini örgütledikten sonra dünyanın -kapitalist dünyanın- geri kalan kısmına **karşı** ayaklanacak, diğer ülkelerin ezilen sınıflarını kendi davasına katacak, o ülkelerde kapitalistlere karşı ayaklanmaları kışkırtacak, gerekli hallerde sömürücü sınıflara veo nların devletlerine karşı silah zoruna dahi başvuracaktır. Proletaryanın burjuvaziyi devirip zafer kazandığı bir toplumun siyasi biçimi demokratik bir cumhuriyet olacaktır ve bu demokratik cumhuriyet, belli bir milletin yada belli milletlerin proletaryasının güçlerini henüz sosyalizm safına geçmemiş devletlere karşı mücadelede gitgide yoğunlaştıracaktır.

Ezilen sınıfın, proletaryanın diktatörlüğü olmaksızın sınıfların ortadan kaldırılması imkansızdır. Sosyalist cumhuriyetler geri devletlere karşı oldukça uzun ve inatçı bir mücadele sürdürmeden milletlerin sosyalist düzende serbestçe birleşmelerine imkan yoktur.

İşte bu nedenlerle, ve R.S.D.İ.P.'nin yurt dışı grupları konferansında üstüste yer alan tartışmalardan sonra, ve o konferansın ardından, Merkez Basın Organı yazı kurulu [53] bir Avrupa Birleşik Devletleri şiarının yanlış bir şiar olduğu sonucuna varmıştır.

Sotsial - Demokrat, No 44,	**Toplu Eserler,**
23 Ağustos, 1915	**Cilt. 21, s: 339-43**

6 Devrimci Proletarya ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'ndan

Sosyal - Demokrat partilerin çoğu programları ve taktik kararları gibi Zimmerwald Manifestosu da ([54]) «milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı»nı ilan eder. **Berner Tagwacht'ın** ([55]) 242. ve 253. sayılarında Parabellum «kendi kaderini tayin hakkı»nın «namevcut bir hak», bunun için «mücadele»nin de «hayali» bir mücadele olduğunu söylemiş, bu mücadeleye **karşıt olarak** «proletaryanın kapitalizme karşı yığın mücadelesi» ni öne sürmüştür. Bu arada «ilhaklara karşıyız» (Parabellum'un makalesinde tam **beş** kere tekrarlanıyor bu), milletlere karşı her türlü zorbalık hareketine karşıyız diye bize **teminat** vermektedir.

Bu tutumunu desteklemek için Parabellum'un ileri sürdüğü iddialar eninde sonunda şuna varıyor. Günümüzde Alsace - Lorraine, Ermenistan, vs. gibi bütün milli meseleler emperyalizm sorunlarıdır; kapitalizm milli devletler sınırını aşmıştır; günü geçmiş milli devletler ülküsü yönünde tarihin gidişini çevirmek mümkün değildir, vs.

Parabellum'un muhakemesinin doğru olup olmadığına bir bakalım:

Herşeyden önce, ileriye değil, geriye bakan Pa-

rabellum'un kendisidir; çünkü işçi sınıfının «milli devlet ülküsü»nü benimsemesine karşı çıkarken İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya'yı, yani milli kurtuluş hareketini artık tarihe karışmış olduğu ülkeleri görüyor, hareketin bugünün ve yarının gündeminde olduğu Doğuyu, Asya'yı, Afrika'yı ve sömürge ülkeleri değil. Bunlardan sadece Hindistan, Çin, iran, ve Mısır'dan söz etmek yeter.

Kaldı ki, emperyalizm, sermayenin milli devletler çerçevesi dışına taşmış olması demektir; milli baskının yeni bir tarihi temel üzerinde yaygınlaşmış ve şiddetlenmiş olması demektir. Bundan şu sonuç çıkar. Parabellum ne derse desin, sosyalizm için devrimci mücadeleyi milli meseleye dair bir devrimci programa **bağlamamız** şarttır.

Parabellumun dediklerinden anlaşılan, kendisi, sosyalist devrim **adına**, demokrasi alanında tutarlı bir devrimci programı küçümseyerek reddetmektedir. Ama böyle yapmakla yanlış hareket ediyor. Proletarya ancak demokrasi sayesinde, yani demokrasiyi tastamam uygulayarak ve mücadelesinin her adımını en kararlı bir biçimde dile getirilen demokratik isteklere uydurarak zafere ulaşabilir. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci mücadeleyi **bir tek** demokratik soruna, mesela şu anda milli meseleye **karşıt koymak** saçmalıktır. Kapitalizme karşı devrimci mücadeleyi **bütün** demokratik istekleri -cumhuriyet, milis, memurların halk tarafından seçilmesi, kadınlara eşit haklar, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı, vs.- içeren devrimci bir program ve taktiklerle **birleştirmeliyiz.** Kapitalizm var oldukça bu istekler -hepsi- sadece bir istisna olarak, o da eksik ve çarpık bir biçimde gerçekleşebilir. Biz bugünedek gerçekleşen demokrasiye dayanarak, ve

kapitalist düzende demokrasinin tam demokrasi olmadığını göstererek, kapitalizmin alaşağı edilmesini, burjuvazinin mülksüzleştirilmesini istiyoruz. Bu, yığınların yoksulluğuna son verilmesi, **bütün** demokratik reformların **tastamam** ve **dört - dörtlük** gerçekleştirilmesi için gereken temeldir. Bu reformlardan bir kısmı burjuvazi devrilmeden önce başlatılacaktır, bir kısmı burjuvazinin devrilişi **sırasında,** bir kısmı da ondan sonra. Sosyal devrim tek bir savaş değildir; her türlü ekonomik ve demokratik reformlar uğrunda verilen bir dizi savaşı kapsayan bir dönemdir. Bu savaşlar ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle hedefe ulaşabilir. İşte bu nihai amaç uğrunadır ki, demokratik isteklerimizin **her birini** devrimciliğe yaraşır bir tutarlılıkla dile getirmeliyiz. Belli bir ülkenin işçileri, temel demokratik reformlardan biri bile **gerçekleşmeden** burjuvaziyi devirebilirler; bu pekala mümkündür. Fakat proletaryanın, tarihi bir sınıf olarak, en tutarlı ve en kararlı devrimci demokrasi ruhuyla eğitilerek buna hazırlanmadan burjuvaziyi yenilgiye uğratabileceği hiç bir zaman düşünülemez.

Emperyalizm, dünya milletlerinin bir avuç Büyük Devlet tarafından habire artan bir baskı altına alınmasıdır; bu Büyük Devletler arasında, milletleri daha çok baskı altına almak ve bu baskıyı pekiştirmek için girişilen bir savaşlar dönemidir; iki yüzlü sosyal - vatanseverlerin, yani «milletlerin özgürlüğü», «milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı» ve «vatan savunması» **bahaneleriyle** dünya milletlerinin çoğunluğunun Büyük Devletler elinde ezilmesini haklı gösteren ve savunan kişilerin halk yığınlarını aldattıkları dönemdir.

İşte bunun içindir ki Sosyal - Demokrat prog-

ramının mihrak noktası, milletlerin ezen ve ezilen milletler olarak birbirlerinden ayırdedilmeleri olmalıdır. Emperyalizmin **özünde** yatan bu ayrım sosyal - şovenler ve Kautsky tarafından **hilekarlıkla** örtbas edilmektedir. Bu ayrım, burjuva pasifizmi yada bağımsız milletler arasında kapitalist düzende barış içinde rekabet Ütopyası açısından birşey ifade etmez; ama emperyalizme karşı devrimci mücadele açısından çok şey ifade eder. «Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını» **bizim** tanımlamamız -tutarlı bir biçimde demokratik, devrimci, ve sosyalizm uğrunda bugünkü mücadeleyi hedef alan genel görevimizle **uyarlı** bir tanımlama- bu ayrımdan çıkmalıdır. Hakim milletlerin Sosyal - Demokratları o hak uğrunda, onun içtenlikle tanınmasını sağlama yolunda mücadele vererek, ezilen milletlerin ayrılma hakkına sahip olmalarını istemelidirler; çünkü aksi takdirde, milletlerin eşit haklarının ve milletlerarası işçi sınıfı dayanışmasının tanınması boşuna lafazanlıktan başka birşey olmaz, ve ikiyüzlülüğün daniskasıdır. Öbür yandan, ezilen milletlerin Sosyal - Demokratları da bütün ezilen milletlerin işçilerinin hakim milletler işçileriyle birleşip kaynaşmasına en büyük önemi vermelidirler; yoksa bu Sosyal - Demokratlar ister istemez, **her zaman** halkın ve demokrasinin çıkarlarına ihanet eden, ve **her zaman** toprak ilhak edip başka milletleri ezmeye hazır olan kendi milli **burjuvazilerinin** müttefikleri olacaklardır.

Geçen Yüzyılın altmış yılları sonuna doğru milli meselenin nasıl konulmuş olduğu bizim için yararlı bir örnektir. Sınıf mücadelesi ve sosyalist devrim düşüncesinin hepten yabancısı olan küçük burjuva demokratlar, kafalarında, özgür ve eşit milletler arasında kapitalist düzende barış içinde reka-

beti öngören bir Ütopya kurmuşlardı. Proudhon'cular, sosyal devrimin o anki görevlerini incelerken, milli meseleyi ve milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını toptan «inkar» ediyorlardı. Marx, Fransız Proudhon'culuğunu alaya aldı ve Fransız şovenliği ile yakınlığını gösterdi. («Fransa'daki beyler 'yoksulluğu ortadan kaldırana dek bütün Avrupa kıçının üstünde uslu uslu oturacak... Milliyetleri inkardan, hiç farkında olmadan, milliyetlerin örnek Fransız milleti içinde özümsenmesini anlar görünüyorlardı.») Marx «ayrılmanın ardından bir federasyon da gelse» **Irlanda'nın** İngiltere'den **ayrılmasını** istiyordu; küçük burjuva barışçı kapitalizm Ütopyası açısından, yada «İrlanda için adalet» düşüncesinden hareketle değil, **hakim milletin,** yani ingiliz milletinin proletaryasının kapitalizme karşı devrimci mücadelesinin çıkarları açısından istiyordu bunu. O **milletin** özgürlüğü, bir başka milleti ezdiğinden ötürü kısıtlanmış, sakatlanmıştı. İngiliz **işçileri** Irlanda'nın ingiltere'den ayrılmasını istemezlerse, **İngiliz** proletaryasının enternasyonalizmi iki yüzlü bir laftan ibaret kalırdı. Marx, hiç bir zaman bücür devletlerden, genel olarak devletlerin parçalanmasından, yada federasyon ilkesinden yana olmadığı halde, ezilen bir milletin ayrılmasını federasyon yolunda bir adım, dolayısıyla parçalanmaya doğru değil, yoğunlaşmaya doğru, hem siyasi hem de ekonomik yoğunlaşmaya doğru bir adım sayıyordu. Ama bu yoğunlaşma demokrasi esası üzerinde olacaktı. ([56]) Parabellum'a kalırsa, Marx Irlanda'nın ayrılmasını isterken herhalde «hayali bir mücadele» yürütüyordu. Oysa aslında **yalnız o** istek tutarlı bir devrimci programı temsil ediyordu; yalnız o, enternasyonalizmle bağdaşıyordu; yalnız o, emperyalist **olmayan** bir çizgide yo-

ğunlaşmayı savunuyordu. Çağdaş emperyalizm, milletlerin Büyük - Devlet baskısı altında tutulmalarının genelleştiği bir durum yaratmıştır. Bütün milletlerin ezilmelerini daha ileri götürmek için bir emperyalist savaş içinde olan, dünya milletlerinin çoğunu ve dünya nüfusunun çoğunluğunu ezen hakim devletlerin sosyal - şovenliği ile mücadele edilmesi gerektiği görüşü, Sosyal - Demokrasinin milli programının kesin, esas ve temel bir unsuru olmalıdır.

Sosyal - Demokrat düşüncenin bu konudaki şimdiki eğilimlerine bir göz atalım. Milletler arasında kapitalist düzende eşitlik ve barış düşü gören küçük burjuva Ütopyacıların yerini sosyal - emperyalistler almışlardır. Parabellum birincilere savaş açmakla yeldeğirmenlerine mızrak savurmakta, ve böylece ne yaptığını bilmeden sosyal - emperyalistlerin ekmeğine yağ sürmektedir. Milli meselede sosyal - şovenlerin programı nedir?

Ya Parabellum (Cunow, Parvüs, Rus oportunistleri Semkovski, Liebman ve başkaları) tarafından ileri sürülen iddialardan destek alarak kendi kaderini tayin hakkını inkar etmektedirler, yada o hakkı açıkça iki yüzlü bir biçimde, yani kendi milletleri tarafından yada onun askeri müttefikleri tarafından baskı altında tutulan milletlere uygulamaksızın tanımaktadırlar. (Plehanov, Hyndman, Fransa'dan yana vatanseverlerin tümü, sonra Scheidemann, vs., vs.). Sosyal - şoven yalanın en akla yakın reçetesi, o yüzden de proletarya için en tehlikeli olanı, Kautsky'de ifadesini bulur. Lafta Kautsky milletlerin kendi kaderlerini tayinlerinden yanadır; lafta Sosyal - Demokrat Partinin **«die Selbstandigkeit der Nationen allseitig (!) und rückhaltos (?) achted und**

fordert» (*) (**Die Neue Zeit,** No. 33, II, s: 241, 21 Mayıs, 1915) **Fiilde,** ama, cari sosyal - şovenliğin milli programını benimsemiş, bozmuş, allayıp pullamıştır. Hakim milletler içindeki sosyalistlerin görevlerine dair kesin bir tanımlama getirmemektedir ve her millet için «devlet bağımsızlığı» **(staatliche Selbstandigkeit)** istemenin «çok fazla şey» istemek olacağını **(«zu viel», Die Neue Zeit,** No. 33, II, s: 77, 16 Nisan 1915) söylemekle demokratik ilkenin kendisini de açıkça sahte bir biçime sokmaktadır. «Milli özerklik» lütfederseniz: yeter! Ana sorunu, yani emperyalist burjuvazinin bir türlü tartışılmasına izin vermediği, milletlerin baskı altında tutulmaları ilkesi üzerine kurulmuş **bir devletin sınırları** sorununu ele almaktan Kautsky kaçmaktadır; ve o burjuvaziyi memnun etmek için programın en esaslı yanını kaldırıp atmıştır. Burjuvazi, proletarya meşruiyet ölçüleri içinde kaldığı ve «barışçı bir tutumla» devlet **sınırları** sorununda ona boyun eğdiği sürece, size istediğiniz kadar «milli eşitlik» ve «milli özerklik» vaadetmeye hazırdır. Kautsky Sosyal - Demokrasinin milli programını reformcu bir biçimde ortaya koymuştur, devrimci bir biçimde değil.

Parabellum'un milli programı, yada daha kesinlikle, «ilhaklara karşıyız» diye verdiği **teminat, «Parteivorstand»,** (**) Kautsky, Plehanov ve şürekası tarafından, bu program hakim durumdaki sosyal - vatanseverlerin iç yüzünü ortaya dökmediği için, yürekten desteklenmektedir. Burjuva pasifistler de o

---

(*) Milletlerin bağımsızlığını kapsamlı (?) bir biçimde ve kayıtsız şartsız (?) sayması ve istemesinden yanadır.

(**) Alman Sosyal - Demokrat Partisi Yürütme Kurulu.

programı onaylarlar. Parabellum'un nefis **genel** programı -«kapitalizme karşı devrimci bir yığın mücadelesi»-, altmış yılları Proudhon'cuları gibi onun da, genel programın gereklerine ve ruhuna uygun, hiç taviz vermeyen ve o ölçüde devrimci bir milli program hazırlamasına değil, sosyal -vatanseverlere yolu açık bırakmasına yaramıştır. içinde yaşadığımız emperyalizm çağında dünyanın her yerinde sosyalistler, çoğunlukla, başka milletleri ezen ve daha da çok ezmeye uğraşan milletlerin yurttaşlarıdır. Bu nedenledir ki, ezilen milletlerin ayrılma özgürlüğü için barışta olsun, savaşta olsun propaganda yapmıyan hakim millet yurtdaşı bir sosyalistin sosyalist olmadığını, enternasyonalist olmadığını, bir şoven olduğunu ilan etmediğimiz sürece, «ilhaklara karşı mücadelemiz» anlamsız olacak, sosyal - vatanseverleri hiç mi hiç ürkütmeyecektir! Hükümet yasaklamalarına aldırış etmeden, yani gerek serbest basında gerekse illegal basında, bu yolda propaganda yürütmeyen hakim milletlerden birine mensup bir sosyalist, milletlerin eşit haklarının ikiyüzlü bir savunucusudur!.

En erken 16 (29) Ekim, 1915'te,
Almanca yazılmıştır
İlk 1927'de
Lenin, Muhtelif Yazılar VI'da
yayınlanmıştır.
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler,
Cilt. 21, s: 407-12

7 Sosyalist Devrim ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkın'dan

6. Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayini Bakımından Üç Ülke Tipi

Ülkeler bu bakımdan belli başlı üç tipe ayrılmalıdır.

Birincisi, Birleşik Devletler ve ileri kapitalist Batı Avrupa ülkeleri. Bu ülkelerde ilerici burjuva milli hareketler çoktan son bulmuştur. Bu «büyük» milletlerin her biri gerek sömürgelerde, gerekse kendi toprakları üzerinde başka milletleri ezmektedirler. Bu hakim milletlerin proletaryalarının görevleri. On Dokuzuncu Yüzyılda ingiliz proletaryasının İrlanda karşısındaki görevlerinin aynısıdır. (*)

(*) 1914-16 savaşı dışında kalan bazı küçük devletlerde -mesela Hollanda ve İsviçre'de- burjuvazi, emperyalist savaşa katılmak için «millelterin kendi kaderlerini tayini» ilkesinden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Bundan maksat, bu gibi ülkelerdeki Sosyal-Demokratları kendi kaderini tayin ilkesinden vazgeçirtmektir. Doğru bir proleter siyasetini -emperyalist bir savaşta «vatan savunması» ilkesinin reddi siyasetini- desteklemek için yanlış iddialar ileri sürülmektedir. Bunun sonucunda marksizm teoride çarpıtılmakta, ve pratikte belli bir küçük-millet

İkincisi, Doğu Avrupa: Avusturya, Balkanlar ve özellikle Rusya, Burada Burjuva - demokratik milli hareketleri daha çok Yirminci Yüzyılda gelişmiş, milli mücadele canlılık kazanmıştır. Bu ülkelerde proletaryanın görevleri, gerek bu ülkelerin burjuva - demokratik reformlarını tamamlamalarına, gerekse diğer ülkelerde sosyalist devrime yardımcı olmak bakımından, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkından yana çıkılmaksızın yerine getirilemez. Burda en güç ve en önemli görev, hakim milletlerin işçilerinin sınıf mücadelesi ile ezilen milletlerin işçilerinin sınıf mücadelesini birleştirmektir.

Üçüncüsü, Çin, İran, Türkiye ve diğer sömürgeler. Bunların toptan nüfusu 1 milyardır. Bu ülkelerde burjuva - demokratik hareketler ya daha henüz başlamıştır, yada önlerinde daha çok uzun bir yol vardır. Sosyalistler, sömürgelerin tazminat ödenmeden, derhal ve kayıtsız şartsız serbest bırakılmalarını istemekle yetinmemelidirler -bu istek, siyasi ifadesiyle, kendi kaderini tayin hakkının tanınmasından başka bir anlama gelmez-; aynı zamanda, bu ülkelerdeki burjuva - demokratik milli kurtuluş hareketlerinin daha devrimci unsurlarını desteklemekte kararlı dav-

---

dar görüşlülüğüne, «hakim» milletlerce esaret altına alınan milletlerin yüz milyonlarca insanın durumuna göz yumulmasına yol açmaktadır. Emperyalizm, Savaş ve Sosyal-Demokrasi başlıklı mükemmel risalesinde Yoldaş Gorter yanlış olarak milletlerin kendi kaderlerini tayini ilkesini reddetmekte, fakat onu doğru uygulayarak Hollanda hakimiyetindeki Endonezya'ya derhal «siyasi ve milli bağımsızlık» verilmesini istemektedir; ve bu isteği ileri sürmekten, onun için savaşmaktan kaçan Hollanda oportunistlerinin de maskelerini düşürmektedir.

ranmalı, onların kendilerini ezen emperyalist devletlere **karşı** ayaklanmalarına -yada, eğer varsa, devrimci savaşlarına- yardımcı olmalıdırlar.

1916 Ocak - Şubat aylarında yazılmış, Nisan, 1916'da Vorbote dergisinin 2. sayısında yayınlanmıştır.
Rusça yayını: Ekim 1916, Sbornik Sotsial - Demokrata, No. 1

Toplu Eserler, Cilt. 22, s: 150-52

8 R.S.D.İ.P. Merkez Komitesi Tarafından İkinci Sosyalist Konferansına Sunulan Tekliflerin Başlangıç Taslağı'ndan (57)

10. Bir «Barış programı»na dair ortalıkta dolaşan sahtekârlığın esası, **eski ve yeni** ilhaklara karşı mücadelenin sözde herkes tarafından kabul edildiğidir. Oysa ilhaklardan ve onlara karşı mücadeleden söz edenler **ilhakın** ne anlama geldiği üzerinde ya hiç düşünmeyi becerememekte, yada, çok kere, düşünmeye yanaşmamaktadırlar. Sosyalistler genel olarak milletler arasında sınırların kaldırılmasından, milletlerin birbirlerine yaklaşıp kaynaşmalarından ve daha büyük devletlerin kurulmasından yana olduklarına göre, her «yabancı» toprak işgaline ilhak denilemiyeceği ortadadır. Kurulu düzenin her ihlali muhakkak ki ilhak sayılamaz; böyle birşey son derece gerici bir tutum, ve tarih biliminin temel kavramlarıyla alay etmek olurdu. Sosyalistler halkın büyük çoğunluğunun çıkarları ve insanlığın ilerlemesi uğrunda zor kullanmaya karşı olamıyacaklarına göre, her zor yoluyla, yani savaşla birleşmenin ilhak sayılamıyacağı ortadadır. Yalnız üzerinde yaşıyan halkın **iradesine rağmen** toprak işgalinin ilhak sayılabileceği ve sayılması gerektiği açıktır. Bir başka deyimle, ilhak kavramı ile **milletlerin kendi kaderleri-**

ni tayin etmeleri kavramı arasında organik bir bağ vardır.

11. Doğrudan doğruya **şimdiki** savaş nedeniyle, savaşın **her iki** «Büyük» Devlet grubu da emperyalist bir savaşı sürdürdüklerinden ötürüdür ki, burjuvazinin ve sosyal - şovenlerin bir **düşman** devletin eski ve yeni «ilhak»larına karşı **«mücadele»** etmeleri gibi bir durum ortaya çıkmak zorundaydı ve nitekim çıktı da. Südekum'la Avusturyalı - Alman dostları, Haase ve Kautsky dahil, Almanya'nın Alsace - Lorraine, Danimarka, Polonya vs.'deki ilhaklarına hiç ses çıkarmıyorlar, ama Rusya'nın Finlandiya, Polonya, Ukrayna, Kafkasya v.s.'deki, ingiltere'nin Hindistan v.s.'deki «ilhaklarına karşı mücadele» etmekten hemen hiç geri durmuyorlar. Öbür yandan İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus Südekum'ları, yani Hyndman, Guesde, Vandervelde, Renaudel, Treves, Plehanov, Axelrod, Çekidze ve Şürekası, ingiltere'nin Hindistan'daki ilhaklarına Fransa'nın Nis'i ve Fas'ı ilhakına, italya'nın Trablus yada Arnavutluğu ilhakına, Rusya'nın Polonya, Ukrayna, vs.'deki ilhaklarına birşey demiyorlar; ama çoğunlukla, Almanya'nın «ilhaklarına karşı mücadele» ediyorlar.

Sosyal - şovenlerle Kautsky taraftarlarının yürütükleri bu tür «ilhaklara karşı mücadele»nin serapa iki yüzlülük olduğu açıktır. Burjuvazi de şovenist propagandaya milyonlar harcıyarak hem doğrudan doğruya hem de yalnız sosyal - şovenlerle Kautsky'cilere icazet vererek dolaylı yoldan bu mücadeleye yardımcı olmaktadır.

Alsace - Lorraine için savaşa hak veren Fransız «sosyalist»leriyle, Alsace - Lorraine'in Almanya'dan ayrılma özgürlüğünü savunmaya yanaşmayan Alman «sosyalist»lerinin, kendileri ne derlerse desinler, il-

hakçılıkta birbirlerinden geri kalmadıkları ortadadır. «Rusya'nın bölünmesi» aleyhinde konuşup yazı yazan, yada «ilhaksız barış» şiarı ardında, Polonya'yı kimin boyunduruk altına alacağını kararlaştıracak savaşı dolaylı yada dolaysız yoldan haklı gösteren Rus «sosyalist»lerinin de aynı ölçüde ilhakçı oldukları ve ilah. ortadadır.

12. Sosyalistler eğer «ilhaklara karşı mücadele» yi kuru gürültüye yada iğrenç bir riyakarlığa döndürmeyeceklerse, **önce,** siyasi iktidarın proleteryanın eline geçmesi ve bir sosyalist devrim için devrimci mücadele gereğini yığınlara anlatmalıdırlar. Emperyalist çağın ve bugünkü emperyalist savaşın bütün koşulları bu mücadeleyi gerekli kılmaktadır; ancak o mücadeledir *ki*, kesinlikle ve her yerde, milletlerin kendi kaderlerini tayin etmelerine imkan sağlıyabilir, ezilen milletleri kurtarabilir; milletlerin -zorla değil- bütün ülkelerin proletaryasının ve emekçi halklarının eşit hakları temeli üzerinde kendi rızalarıyla bir araya gelip kaynaşmalarını gerçekleştirebilir. **İkincisi,** özellikle «Büyük» Devletlerin resmi sosyalist partilerinin üstü örtülü şovenliğine ve ilhakçılığına karşı derhal en geniş bir propaganda ve ajitasyon hareketine girişmelidirler. Sosyalistler yığınlara anlatmalıdırlar ki, Irlanda'nın, Hindistan'ın, vs. ayrılma özgürlüğü için şimdi mücadele etmeyen İngiliz sosyalisti sadece lafla sosyalist ve enternasyonalist, pratikte ise şoven ve ilhakçıdır. Aynı şey, Fransız sömürgelerinin özgürlüğü uğrunda, Alsace - Lorraine'i vs. ilhak savaşına karşı mücadele etmeyen Fransız sosyalisti için de Alsace - Lorraine'in, Danimarka'lıların, Polonya'lıların, Belçika'lıların, Sırp'ların ve başkalarının ayrılma özgürlüğü uğrunda mücadele etmeyen Alman sosyalisti için de; Ukrayna'

nın, Finlandiya'nın, vs. ayrılma özgürlüğü uğrunda ve Polonya'yı paylaşamamaktan doğan savaşa karşı mücadele etmeyen Rus sosyalisti için de; Trablus, Arnavutluk, vs.'nin ayrılma özgürlüğü uğrunda mücadele etmeyen italyan sosyalisti için de; Endonezya'nın ayrılma özgürlüğü ve bağımsızlığı uğrunda mücadele etmeyen Hollanda sosyalisti için de; Polonyalılar tarafından ezilen Yahudiler ve Ukraynalıların tam özgürlükleri ve eşit hakları uğrunda mücadele etmeyen Polonya sosyalisti için de ve ilch. doğrudur.

1916 Şubat sonu ve Mart ayında yazılmış, ilk kez 1927'de yayınlanmıştır. Pravda, No. 225,6-7 Kasım.

Toplu Eserler, Cilt. 36, s: 381-83

9 Alman Şovenizmi ve Başka Milletlerinki'nden

Alman şovenleri (ve **Die Glocke** adındaki küçük dergiyi çıkaran Parvüs'le dergisinde yazı yazan Lensch, Haenish, Grünwald, ve Alman emperyalist burjuvazisinin bütün geri kalan «sosyalist» uşak takımı) mesela İngiltere'nin baskısı altında ezilen halkların bağımsızlığı üzerine ateşli nutuklar çekip duruyorlar. Sömürgelerini utanılacak, zalim ve gerici, vs. bir tarzda yönettiği için İngiltere'ye ateş püskürenler sadece Alman sosyal - şovenleri, yani lafta sosyalist, fiilde şoven olanlar değil; Almanya'nın tüm burjuva basını da aynı davranış içerisinde. Alman gazeteleri Hindistan'daki kurtuluş hareketinden büyük bir iştiyakla, kindar bir sevinç ve hazla, adeta kendilerinden geçercesine söz ediyorlar.

Alman burjuvazisinin niçin böyle kindar bir sevinç içerisinde olduğunu anlamak kolay: Hindistan'da hoşnutsuzluğu ve İngiltere'ye karşı hareketi körükleyerek askeri durumunu güçlendirmeyi umuyor. Tabii, alçakça umutlar bunlar. Nüfusu yüz milyonları bulan bir halkın, üstelik de pek kendine özgü bir halkın hayatını dışardan, uzaktan, yabancı bir dille etkilemeyi düşünmek hiç de ciddi bir tutum değildir; hele bu etki sistemli değil de arızi ise, sadece sa-

vaş süresi içinse Alman emperyalist burjuvazisinin bu çabası, Hindistan'ı etkilemeden çok, kendini avutma çabasıdır; Alman halkını aldatıp, dikkatini içerde olup bitenlerden yabancı ellere çevirmeyi amaç görmektedir.

Ne ki şu genel, teorik sorun kendiliğinden ortaya çıkıyor: bu kabil iddialardaki sahtekarlığın kökünde yatan ne? Alman emperyalistlerinin iki yüzlülüğü şaşmaz bir doğrulukla nasıl ortaya konulabilir? Sahtekârlığın köküne inen doğru bir teorik cevap, her zaman, sahtekarlıklarını örtme, bulandırma, süslü kelimeler ve çeşit çeşit sözlerle, dünyada akla gelebilecek her birşeye dair, hatta enternasyonalizme dair sözlerle gizleme eğilimi gösteren -bunun nedenleri apaçık ortadadır- iki yüzlülerin maskelerini düşürmeye yarar. Lensch'ler, Südekum'lar ve Scheidemann'lar da, yazık ki Almanya'nın sözde «Sosyal - Demokrat» Partisinin üyesi olan, Alman burjuvazisinin bütün bu ajanları bile, enternasyonalci olduklarını söyleyip duruyorlar. Oysa insanlar hakkında sözlerine bakarak değil ,işlerine bakarak yargıya varılır. Şaşmaz bir doğrudur bu. Rusyada Potresov, Levitski, Bulkin ve Şurekasını sözlerine kim inanıyor? Kimse!

Alman şovenlerinin bu sahtekarlığının kökü, savaşta düşmanları olan İngiltere'nin ezdiği halkların bağımsızlığına duydukları yakın ilgiyi bağıra çağıra dile getirdikleri halde, **kendi** milletlerinin ezdiği halkların bağımsızlığı konusunda alabildiğine kızarıp bozararak sessiz kalmalarındadır.

Coprosi Strahovaniya,
No. 5 (54),
31 Mayıs, 1916

Toplu Eserler,
Cilt. 22, s: 182-84

10 Emperyalizm, Kapitalizm'in En İleri Aşaması'ndan

VI. Büyük Devletler Arasında Dünyanın Paylaşılması

«Avrupa sömürgelerinin toprak büyümesi» üzerine yazdığı kitapta coğrafyacı A. Supan (*), bu büyümenin On Dokuzuncu Yüzyıl sonunda gösterdiği durumu kısaca şöyle özetler:

Avrupalı Sömürgeci Devletlere (Amerika dahil) Ait Toprakların Yüzdesi

	1876	1900	Artış yada azalış
Afrika	10.8	90.4	+ 79.6
Polenezya	56.8	98.9	+ 42.1
Asya	51.5	56.6	+ 5.1
Avusturalya	100.0	100.0	—
Amerika	27.5	27.2	— 0.3

«Onun için,» der, sonuç olarak, «bu dönemin tipik özelliği, Afrika ve Polenezya'nın paylaşılmasıdır.» Asya'da ve Amerika'da meskun olmayan topraklar, yani herhangi bir devlete ait olmayan topraklar bulunmadığına göre, Supan'ın vardığı sonucu

(*) *A. Supan, Die territoriale Entwicklung der europäischen Kolonien 1906, s. 254.*

genişletmemiz, incelediğimiz dönemin tipik özelliğinin yeryüzünün nihai paylaşılması olduğunu söylememiz gerekir. Ama yeniden paylaşmanın imkansız olduğu anlamında nihai değil; yeniden paylaşmalar mümkündür ve kaçınılmazdır. Şu anlamda; kapitalist ülkelerin sömürge siyaseti, gezegenimiz üzerinde işgal edilmemiş toprakların gaspını tamamlamıştır. Tarihte ilk kez, dünya tastamam bölüşülmüştür; hem öyle bölüşülmüştür ki, ileride olsa olsa bir yeniden bölüşme söz konusu olabilir: Yani topraklar bundan böyle sahipsiz topraklar olarak bir «sahip» in eline geçecek yerde, ancak «sahip» değiştirebilir.

Dolayısıyla şimdi dünya sömürge siyasetinin özel bir çağında yaşamaktayız; bu çağ «kapitalizmin gelişmesinde en son aşamaya», finans - kapitale çok yakından bağlıdır. Bu nedenle, herşeyden önce, bu çağı öncekilerden ayıran özelliğin ne olduğunu ve bukünkü durumu elden geldiğince kesinlikle belirliyebilmek için, olguları daha geniş ayrıntılarıyla ele almamız gerekiyor. Bir kere şu iki olguyu ele almamız şarttır: Sömürge siyasetinde hızlanma, sömürgeler için mücadelenin kızışması doğrudan doğruya finans - kapital çağında mı görülmektedir? Bugün, bu bakımdan, dünya nasıl paylaşılmıştır?

Amerikalı yazar Morris, sömürgecilik tarihi üzerine yazdığı kitapta (*) İngiltere, Fransa ve Almanyanın On Dokuzuncu Yüzyılın değişik dönemlerinde ellerinde bulundurdukları sömürgelere dair bilgiyi özetlemeye çalışmıştır. Çıkardığı sonuçların kısa bir özeti aşağıdadır:

(*) *Henry C. Morris, Sömürgeciliğin Tarihi. New York, 1900, Cilt. II, s: 88; Cilt. I, s: 419; Cilt II, s: 304.*

Sömürgeler

Yıl	İngiltere Alan (mil. km²)	İngiltere Nüfus (mil.)	Fransa Alan (mil. km²)	Fransa Nüfus (mil.)	Almanya Alan (mil. km²)	Almanya Nüfus (mil.)
1815-1830	?	126.4	0.05	0.5	—	—
1860	6.47	145.1	0.51	3.4	—	—
1880	19.93	267.9	1.81	7.5	—	—
1899	24.07	309.0	9.57	56.4	2.58	14.7

İngiltere için sömürge fetihlerinin korkunç yayılma dönemi 1860 - 1880 arasıydı. On Dokuzuncu yüzyılın son yirmi yılı içinde hatırı sayılır bir yayılma yer almıştır. Fransa ve Almanya için bu dönem tam da bu yirmi yıla rastdüşer. Yukarda gördük ki, tekel - öncesi kapitalizmin, yani serbest rekabetin hakim olduğu kapitalizmin gelişmesi, daha ileri gidemiyeceği sınıra 1860'lar ve 1870'lerde varmıştır. Şimdi de, sömürge fetihlerindeki büyük «hamle»nin **tam da o dönemden sonra** başladığını, dünya topraklarının payedilmesi için mücadelenin olağanüstü bir şiddet kazandığını görüyoruz. Onun için, kapitalizmin tekelci kapitalizm, finans - kapital aşamasına geçişinin dünyanın payedilmesi mücadesinin şiddetlenmesiyle ilintili olduğuna hiç şüphe yoktur.

Hobson, emperyalizm üzerine yazdığı eserde, 1884 - 1900 yılları belli başlı Avrupa devletlerinin yoğun «yayılma» dönemi olarak niteler. Yaptığı hesaplara göre ingiltere bu yıllar içinde üzerinde 57 milyon insanın yaşadığı 3 milyon beş yüz bin kilometre kare toprak ele geçirmiştir; Fransa 36 milyon beş yüz bin nüfuslu, 9 milyon üç yüz bin kilometre

kare; Almanya 14 milyon yediyüz bin nüfuslu, 2 milyon beşyüzseksen bin kilometre kare; Belçika 30 milyon nüfuslu, 2 milyon üçyüz bin kilometre kare; Portekiz 9 milyon nüfuslu, 2 milyon yetmişbirbin kilometre kare toprak ele geçirmişlerdir. On Dokuzuncu Yüzyılın sonunda ve özellikle 1880'den sonra bütün kapitalist ülkeler arasındaki sömürge yarışı, diplomasi ve dış siyaset tarihinin herkesçe bilinen bir olgusudur.

İngiltere'de serbest rekabetin en canlı döneminde, 1840 - 1860 arasında, başta gelen ingiliz burjuva siyasetçileri sömürge siyasetine **karşı** idiler ve sömürgelerin kurtuluşunun, İngiltere'den bütün bütün ayrılmalarının kaçınılmaz, üstelik de yararlı olacağını düşünüyorlardı. 1898'de yayınlanan «Çağdaş ingiliz Emperyalizmi» başlıklı bir makalede, (*) M. Beer, genel olarak emperyalizme yatkın bir devlet adamı olan Disreali'nin, 1852'de, «Sömürgeler başımıza yüktür», dediğini belirtmektedir. Fakat On Dokuzuncu Yüzyılın sonunda günün kahramanları, açıktan açığa emperyalizmi salık veren ve emperyalist siyaseti en köpeksi bir tarzda uygulayan Cecil Rhodes ve Joseph Chamberlain olmuşlardır.

İngiltere'nin ileri gelen bu burjuva siyasetçilerinin, çağdaş emperyalizmin salt ekonomik kökleriyle sosyo-politik denilebilecek kökleri arasındaki bağı daha o zamandan görmüş olmaları ilginçtir. Chamberlain emperyalizmi «doğru, akıllı ve ekonomik» bir siyaset olarak savunuyor, özellikle İngiltere'nin dünya pazarında karşılaştığı Alman, Amerikan, Belçika rekabetine dikkati çekiyordu. Karteller, birlikler, sendika ve tröstler kurup duran kapitalistler

(*) *Die Neue Zeit, XVI, 1898, s. 302.*

kurtuluşun tekelde olduğunu söylüyorlardı. Kurtuluş yolu tekeldir, diyorlardı. Dünyanın henüz paylaşılmamış bölgelerine sahip çıkmak için acele eden burjuvazinin siyasi önderleri de. Yakın arkadaşı, gazeteci Stead'den öğrendiğimize göre, Cecil Rhodes emperyalist görüşlerini 1895'te ona şöyle anlatmıştı: «Dün Londra'nın East End mahallesindeydim [bir işçi mahallesi]. Orda bir işsizler toplantısına katıldım, ateşli konuşmaları dinledim. Hepsi de «Ekmek!», «Ekmek!» diyordu sadece. Eve dönerken karşılaştığım manzarayı düşündüm ve emperyalizmin önemine her zamandan daha çok kanı getirdim... En çok üzerinde durduğum fikir, sosyal soruna çözüm yolu getirecek bir fikirdir. Yani, İngiltere'nin kırk milyon nüfusunu kanlı bir iç savaştan kurtarmak istiyorsak, biz sömürgeci siyaset adamları, nüfus fazlalığını yerleştirmek, fabrikalarda ve madenlerde üretilen mallara yeni pazarlar bulmak için yeni topraklar ele geçirmeliyiz. Her zaman söylerim: İmparatorluk bir peynir ekmek işidir. İç savaşı savuşturmak istiyorsan, emperyalist olmak zorundasın.» (*).

1895'te bunları söyliyen, bir milyoner, bir finans kralı, Boer savaşının başlıca sorumlusu Cecil Rhodes idi. Gerçi emperyalizmi savunma biçimi kaba bir köpeksi ama, özünde, Baylar Maslov, Südekum, Petresov, David, Rus Marksizminin kurucusu ([58]) ve başkaları tarafından savunulan «teori»den hiç bir farkı yok. Cecil Rhodes onlardan az daha namuslu bir sosyal - şovendi...

Son yirmi otuz yılda dünyanın toprak bölüşümünün ve bu alanda yer alan değişikliklerin elden gel-

---

(*) *a.g.e. s. 304.*

diğince kesin bir tablosunu çizebilmek için, dünyanın bütün devletlerinin sömürgeleri hakkında Supan'ın adı geçen eserinde sunduğu verilerden yararlanacağım. Supan 1876 - 1900 yıllarını ele alıyor; ben 1876 yılı ile -ki çok yerinde bir seçimdir bu; çünkü Batı Avrupa kapitalizminin tekel - öncesi gelişme aşamasını aşağı yukarı o yol tamamlamış olduğu söylenebilir- 1914 yılını alacağım, ve Supan'ın rakkamları yerine, Hübner'in **Coğrafi ve İstatistik Tablolar**'ındaki daha yeni rakamları kullanacağım. Supan yalnız sömürgeler üzerine rakamlar veriyor; ben, dünyanın nasıl paylaşıldığını tastamam ortaya koyabilmek için, sömürge olmayan ülkelerle yarı - sömürge ülkelere dair birkaç veriye de yer vermenin yararı olacağı kanısındayım. Bu yarı - sömürge ülkeler kategorisine İran, Türkiye ve Çin'i koyuyorum. Bunlardan ilki daha şimdiden tam sömürge sayılabilir; ikincisi ve üçüncüsü de yakında olmak üzeredirler. Çıkan sonuç şu:

Büyük Devletlerin Sömürge Toprakları (milyon km ve milyon nüfus)

	Sömürgeler				Metropoller		Toplam	
	1876		1914		1914		1914	
	Alan	Nüfus	Alan	Nüfus	Alan	Nüfus	Alan	Nüfus
İngiltere	22.5	251.9	33.5	393.5	0.3	46.5	33.8	440.0
Rusya	17.0	15.9	17.4	33.2	5.4	136.2	22.8	169.4
Fransa	0.9	6.0	10.6	55.5	0.5	39.6	11.1	95.1
Almanya	—	—	2.9	12.3	0.5	64.9	3.4	77.2
Amerika	—	—	0.3	9.7	9.4	97.0	9.7	106.7
Japonya	—	—	0.3	19.2	0.4	53.0	0.7	72.2

6 Büyük Devletin Toplamı	40.4	273.8	65.0	523.4	16.5	437.2	81.5	960.6
Diğer ülkelerin sömürgeleri Belçika Hollanda vs.							9.9	45.3
Yarı-sömürge ülkeler (İran Çin Türkiye)							14.5	361.2
Diğer ülkeler							28.0	289.9
Dünya toplamı							133.9	1,657.0

Yirminci Yüzyılın ilk başında dünyanın paylaşılmasının nasıl «tamamlanmış» olduğunu bu rakkamlardan açıkça görüyoruz. 1876'dan sonra sömürgeler korkunç boyutlara varmıştır. Altı en büyük devletin sömürgelerinin yüz ölçümü 40 milyon kilometre kareden 65 milyon kilometre kareye çıkarak, %50 den fazla artmıştır. 25 milyon kilometre karelik artış metropol ülkelerin yüzölçümünden (16.500.000 km) %50 fazladır. 1876'da üç devletin hiç sömürgesi yoktu; Fransa'nın ise yok denecek kadar az sömürgesi vardı. 1914'e kadar bu dört ülke bir arada 14.100.000 kilometre karelik bir alanı, yani Avrupa kıtasının hemen hemen yarısı kadar bir alanı kapsayan ve üzerinde nerdeyse yüz milyon nüfus yaşıyan sömürgeler ele geçirmişlerdi. Sömürge topraklarının büyüme oranında görülen farklar çok büyük. Mesela Fransa, Almanya ve Japonya'yı kıyasliyacak olursak, bu üç ülke yüzölçümleri ve nüfusları bakımından pek bir farklılık göstermedikleri halde, birincisinin, diğer ikisinin bir arada ele geçirdiği sömürgelerin üç misli sömürge ele geçirmiş olduğunu görürüz. Finans - kapital bakımından da Fransa, incelediğimiz dönemin başlangıcında, ikisi bir arada Almanya ve Japonya'dan birkaç kere daha zengindi denilebilir. Salt ekonomik koşullara ek olarak ve de yine salt ekonomik koşullar temeli üze-

rinde, coğrafya koşulları ve daha başka koşullar da sömürge topraklarının boyutlarını etkilemektedir. Son yirmi otuz yılda büyük sanayi, mübadele ve finans - kapitalin baskısı sonucunda dünyanın yaşama düzeyinde bir dengeye doğru gidiş, değişik ülkelerde ekonomik koşulların ve yaşama koşullarının aynı düzeye varması süreci ne denli güçlü olmuş olursa olsun, hâlâ önemli farklılıklar mevcuttur. Sözü geçen altı ülke arasında önce genç kapitalist ülkeleri (Amerika, Almanya ve Japonya); sonra, eski bir kapitalist gelişmeye sahip, son zamanlarda gelişme hızı birincilerden çok daha ağır olan ülkeleri (Fransa ve ingiltere); ve ekonomide son derece geri, çağdaş kapitalist emperyalizmin özellikle sıkı bir kapitalizm - öncesi ilişkiler ağına takılıp kaldığı bir ülkeyi (Rusya) görüyoruz.

Büyük Devletlerin sömürge topraklarının yanına küçük devletlerin küçük sömürgelerini koyduk. Bunlar da, bir yerde, mümkün ve muhtemel bir sömürge «yeniden - paylaşımı»nın bundan sonraki hedefleridirler. Bu küçük devletlerin sömürgelerini çoğunlukla hâlâ elde tutmalarının tek nedeni, büyük devletler arasındaki çıkar çelişkilerinin, sürtüşmelerin, vs., ganimeti nasıl bölüşecekleri üzerinde anlaşmaya varmalarına engel olmasıdır. «Yarı - sömürge» devletlere gelince, bunlar tabiatın ve toplumun bütün kesimlerinde görülen geçiş biçimlerinin bir örneğini sunmaktalar. Finans - kapital bütün ekonomik ve bütün milletlerarası ilişkilerde öyle büyük, bir bakıma öyle tuttuğunu koparır bir güçtür ki, tam siyasi bağımsızlığa sahip devletleri dahi kendisine boyun eğdirebilir ve eğdirmektedir. Birazdan bunun örneklerini göreceğiz. Muhakkak ki finans - kapital, bağımlı ülkelerin ve halkların siyasi bağım-

sızlıklarını yitirmelerini öngören bir bağımlılık **biçi**mini kendisi için en «elverişli» ve en kârlı biçim olarak görmektedir. Bu bakımdan yarı - sömürge ülkeler «orta aşama»nın tipik örnekleridir. Dünyanın geri kalan kısmının çoktan bölüşülmüş olduğu finans - kapital çağında, bu yarı - bağımlı ülkeler üzerinde mücadelenin özellikle kızışmış olması tabiidir.

Sömürge siyaseti ve emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasından önce de, hatta kapitalizmden önce de vardı. Kölelik üzerine kurulu Roma bir sömürge siyaseti izlerdi ve bir emperyalist ülkeydi. Ne ki emperyalizm üzerinde, sosyo - ekonomik yapıların temel farklarını kaale almayan yada geri plana iten «genel» tartışmalar, eninde sonunda en yavan bayağılıklara yada övünmelere dönmeye mahkumdur; «Daha Büyük Roma ve Daha Büyük İngiltere» (*) kıyaslaması gibi. Kapitalizmin **daha önceki** aşamalarının kapitalist sömürge siyaseti bile, finans kapitalin sömürge siyasetinden esasta farklıdır.

Kapitalizmin en son aşamasının başta gelen özelliği büyük işveren birliklerinin tekelci hakimiyetidir. Bu tekellerin tam bir sağlamlıkla kurulabilmeleri için, **bütün** hammadde kaynaklarının tek bir grup tarafından kapatılmış olması gerekir. Milletlerarası kapitalist birliklerinin rakiplerini bütün rekabet imkanlarından yoksun kılmak için, mesela bütün demir madenlerini, petrol alanlarını, vs. satın almak için nasıl ellerinden geleni esirgemediklerini gördük. Tekellere, rakiplerle mücadelede her türlü duruma

---

(*) C.P. Lucas, Greater Rome and Greater Britain, Oxford, 1912, or the Earl of Cromer's Ancient and Modern Imperialism, London, 1910.

karşı tam garantiyi, rakip şirketin bir devlet tekeli kuran bir kanunla kendini korumak istediği durum da dahil olmak üzere, ancak sömürgeler sağlıyabilir. Kapitalizm ne kadar gelişirse hammadde sıkıntısı, bütün dünyada hammadde kaynakları için rekabet, ve yeni kaynaklar arayıp bulma telaşı da o kadar artar, sömürgeleri ele geçirmek için verilen mücadele o kadar daha kıyasıya olur.

«Bazılarına bir paradoks gibi görünse de,» diyor Schilder, «az çok görülebilir bir gelecekte şehir ve sanayi nüfusunun büyümesini, gıda maddeleri sıkıntısından çok, sanayi hammaddeleri sıkıntısının engelleyeceği ileri sürülebilir.» Mesela gittikçe artan bir kereste sıkıntısı duyulmaktadır (kereste fiyatları habire yükseliyor); deri ve tekstil sanayii hammaddesinden yana da sıkıntı çekilmektedir. «imalatçı birlikleri dünya ekonomisinin bütününde tarımla sanayi arasında bir denge kurmaya gayret ediyorlar. Buna örnek olarak, 1904'de kurulan ve en önemli birkaç sanayi ülkesini kapsayan Milletlerarası Pamuk İplikçileri Dernekleri Federasyonu ile, aynı esasa göre 1910'da kurulan Avrupa Keten İplikçileri Dernekleri Federasyonunu gösterebiliriz.» (*)

Tabii burjuva reformcuları, ve bunlar arasında özellikle Kautsky'nin bugünkü taraftarları, «masraflı ve tehlikeli» bir sömürge siyaseti izlemeden de açık pazardan hammadde «sağlanabileceğini»; tarım alanında genel bir ilerleme sağlamakla «sadece», hammadde ikmalinin çok büyük bir ölçüde «arttırılabileceğini» iddia ederek bu kabil olguların öne-

---

(*) Siegmund Schilder, Entwicklungstendenzen der Weltwirtschaft, Berlin, 1912, Band I, s: 38-42.

mini küçültmeye çalışıyorlar. Ama bu gibi iddialar emperyalizmin bir savunması, allanıp pullanması oluyor; çünkü kapitalizmin en son aşamasının başta gelen özelliği, tekeller, görülmezlikten geliniyor. Serbest pazar her gün birez daha tarihe karışmaktadır; tekelci birlikler ve tröstler her geçen gün onu biraz daha kısıtlamaktadırlar; ve tarımda ilerleme sağlamak demek, «sadece», yığınların hayat koşullarını düzeltmek, ücretleri artırıp kârları indirmek demektir. Gözü - yaşlı reformcuların hayalhaneleri dışında nerde, sömürge gaspı yerine yığınların hayat koşullarını düzeltmeye ilgi duyacak tröstler vardır?

Finans - kapital yalnız keşfedilmiş hammadde kaynaklarıyla değil, potansiyel kaynaklarla da ilgilenir. Çağdaş teknik ilerleme son derece hızlıdır; bugün işe yaramaz olan bir toprak parçası yarın, yeni yöntemler geliştirilir (bu amaçla büyük bir banka özel bir mühendisler, tarım uzmanları, vs. seferi teçhiz edebilir) ve büyük sermayeler yatırılırsa, ıslah edilebilir. Aynı şey maden aramada, hammaddelerin işlenmesi ve kullanılması için yeni yöntemlerin bulunmasında da vs., vs. geçerlidir. Finans - kapitalin etki alanlarını, hatta kendi topraklarını genişletme yolundaki kaçınılmaz çabası bundan ileri geliyor. Nasıl tröstler mülklerini değerinin iki yada üç katı tutarında sermayeye çevirirken (sadece fiili değil) «potansiyel» kârı ve tekelin başka diğer sonuçlarını hesaba katıyorlarsa, onun gibi finans - kapital de genel olarak her yola başvurup her yerde, her türden mümkün olduğu kadar çok toprak ele geçirmeye çalışırken, aynı zamanda potansiyel hammadde kaynaklarını göz önünde tutuyor, son arta kalan bağımsız topraklar için, yada önceden

bölüşülmüş olan toprakların yeniden bölüşülmesi için verilen çetin mücadelede yaya kalmaktan korkuyor.

İngiliz kapitalistleri, **kendi** sömürgeleri Mısır'da pamuk üretimini ıslah etmek için hiç bir gayreti esirgemiyorlar (1904'de ekilen 2.300.000 hektar topraktan 600.000'i, yada dörtte birinden fazlasında pamuk yetiştirilmekteydi). Ruslar da **kendi** sömürgelerinde, Türkistan'da, aynı şeyi yapıyorlar; böylece yabancı rakiplerini altetmek, hammadde kaynaklarını tekellerine almak, pamuk üretimi ve pamuklu imalatının bütün işlemlerini tek bir sermaye sahipleri takımının ellerinde «birleştirip» yoğunlaştıracak daha ekonomik ve kârlı bir tekstil tröstü kurmak için durumlarını sağlamlaştıracaklar.

Sermaye ihracında gözetilen çıkarlar da sömürge gaspına bir itilim sağlamaktadır; çünkü sömürge pazarında rekabeti yok etmek, ikmali sağlama bağlamak, gerekli «ilişkileri» yoluna koymak, vs. için tekelci yöntemler kullanmak daha kolaydır (bazen de tek işe yarar yöntemler onlardır.) Finans - kapital temeli üzerinde kurulan ekonomik olmayan üstyapı, bunun siyaseti, ideolojisi, sömürge gaspı yolunda çabayı teşvik eder. Hilferding'in çok doğru söylediği gibi, «Finans - kapital özgürlük istemez, hakimiyet ister.» Bir Fransız burjuva yazar da, Cecil Rhodes'un yukarda aktardığımız fikirlerini geliştirip ona bazı eklemeler yaparcasına, çağdaş sömürge siyasetinin ekonomik nedenlerine sosyal nedenlerin de katılması gerektiğini yazmaktadır. «Hayatın gitgide artan karmaşıklığı nedeniyle, yalnız işçi yığınları üzerinde değil, orta sınıflar üzerinde de ağırlığını duyuran güçlükler nedeniyle, eski medeni alemin bütün ülkelerinde biriken sabırsızlık, asabiyet

ve nefret kamu düzenini tehdit etmektedir; içerde bir patlamayı önlemek için, belli sınıf kanalından savrulan enerjiye dışarıda iş bulmak gerekmektedir.» (*)

Kapitalist emperyalizm çağının sömürge siyasetinden söz ettiğimize göre, büyük devletlerin dünyayı ekonomik ve siyasi bakımdan paylaşma mücadelesi demek olan finans - kapital ve onun dış siyasetinin, bağımlı devletin birkaç **geçici** biçimini ortaya çıkardığını belirtmemiz gerekir. Bu çağın tipik ülkeleri yalnız sömürge sahibi ülkelerle sömürgeler -başlıca iki ülke grubu- değildir; siyasi bakımdan resmen bağımsız olan, ama gerçekte mali ve diplomatik bağımlılık ağına takılmış kalmış olan türlü biçimlerde bağımlı ülkeler de tipiktirler. Bağımlılığın bir biçiminden, - yarı - sömürgeden - söz etmiştik; bunun bir başka örneği Arjantin'dir.

«Güney Amerika ve Özellikle Arjantin,» diyor Schulze - Gaevernitz, İngiliz emperyalizmi üzerine yazdığı kitapta, «mali bakımdan Londra'ya o kadar bağımlıdır ki, aşağı yukarı İngiltere'nin bir ticaret sömürgesi sayılmalıdır.» (**) Schilder, Avusturya - Macaristan'ın Buenos Aires konsolosunun 1909 raporlarına dayanarak, Arjantin'de işe yatırılan ingiliz sermayesinin 8 milyar 750 milyon frank olduğu-

---

(*) *Wahl, La France aux colonies. Henri Russier tarafından aktarılmıştır: Le Partage de l'Océanie, Paris, 1905, s: 165.*

(**) *Schulze - Gaevernitz, Britischer Imperialismus und englischer Freihandel zu Beginn des 20-ten Jahrhunderts, Leipzig, 1906, s: 318. Sartorius v. Walterhausen de Das Wolkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande'de aynı şeyi söyler. Berlin, 1907, s: 46.*

nu hesaplamıştır. İngiliz finans - kapitalinin (ve onun «sadık» dostu diplomasinin) bu sayede Arjantin burjuvazisiyle, o ülkenin tüm ekonomik ve siyasi hayatını denetim altında tutan çevrelerle ne gibi güçlü ilişkiler kurduğunu tahmin etmek zor değildir.

Siyasi bağımlılıkla elele giden, biraz farklı bir mali ve diplomatik bağımlılık biçiminde örnek de Portekiz'dir. Portekiz bağımsız, egemen bir devlettir; fakat iki yüz yılı aşkın bir süredir, İspanyol Veraset Savaşındanberi (1701 - 14), İngiltere'nin vesayeti altındadır. İngiltere, rakipleri olan İspanya ve Fransa'ya karşı mücadelesinde durumunu pekiştirmek için Portekiz'i ve sömürgelerini korumuştur. Bunun karşılığında İngiltere kendisine ticari imtiyazlar, Portekiz'e ve Portekiz sömürgelerine mal ve hele sermaye ihraç etmek için tercihli şartlar, Portekiz limanlarını ve adalarını, telgraf kablolarını kullanma hakkını, vs., vs. sağlamıştır. (*) Büyük devletlerle küçükler arasında oldum olası bu tür ilişkiler görülmüştür; fakat kapitalist emperyalizm çağında bu ilişkiler genel bir sistem olur çıkarlar «dünyayı bölüşme» gayretinin bir parçası, ve dünya finans - kapitalinin faaliyet zincirinin halkaları olurlar.

Dünyanın paylaşılması konusuna son vermeden şunu da eklemeliyim: Bu sorun yalnız, On Dokuzuncu Yüzyılın hemen sonunda ve Yirminci Yüzyılın başında, İspanya - Amerika savaşından [59] sonra Amerikan literatüründe ve Boer Savaşından sonra İngiliz literatüründe tam bir açıklık ve kesinlikle ortaya atılmış değildir; yalnız, «büyük bir kıs-

---

(*) *Schilder, a.g.e. Cilt. I, s: 160-61.*

kançlıkla» «İngiliz emperyalizmi»ni gözleyen Alman literatürü bu olguyu sistemli olarak değerlendirmiş değildir. Sorun, aynı zamanda, burjuva görüş açısından mümkün olabildiği kadar kesinlik ve genişlikle, Fransız burjuva literatüründe de ele alınmıştır. **On Dokuzuncu Yüzyıl Sonunda Siyasi ve Sosyal Sorunlar** adlı kitabının «Büyük Devletler ve Dünyanın Paylaşılması» bölümünde tarihçi Driault şunları yazıyor: «Son birkaç yıl içerisinde yeryüzünün bütün serbest topraklarına, Çin dışında, Avrupa devletleri ve Kuzey Amerika tarafından el konulmuştur. Bu daha şimdiden çatışmalara, etki alanlarında değişmelere sebep olmuştur; bunlar da yakın geleceğin daha korkunç altüst oluşlarını bize haber vermektedir. Acele etmeden olmuyor çünkü. Geleceklerini henüz sağlama bağlamamış olan ülkeler, yeryüzünün korkunç sömürülüşünden paylarını hiç alamama, sömürüye hiç katılamama tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Önümüzdeki yüzyılın [yani Yirminci Yüzyılın] en esaslı özelliklerinden biri bu sömürü olacaktır. Bütün Avrupa ve Amerika'nın son zamanlarda bir sömürge kazanma, 'emperyalizm' hummasına yakalanmış olması, On Dokuzuncu Yüzyıl sonunun bu en dikkate değer özelliği, bundan ileri gelmektedir.» Sonra şunları ekliyor: «Dünyanın paylaşılmasında, yeryüzünün hazineleri ve büyük pazarlarını ele geçirmek için girişilen bu hummalı yarışta, On Dokuzuncu Yüzyılda kurulan imparatorlukların birbirine kıyasla gücü, onları kuran milletlerin Avrupa'da tuttukları yerle hepten orantısızdır. Avrupa'da hakim devletler, Avrupa'nın kaderini ellerinde tutan devletler, bütün dünyada da aynı ölçüde hakim **değillerdir.** Sömürgeci güç, henüz değeri hesaba vurulmamış zenginliklere el koyma umu-

du her halde Avrupa devletlerinin birbirine kıyasla güçleri üzerinde de tepki gösterecektir; bu nedenle sömürge sorunu -'emperyalizm' diyelim isterseniz- Avrupa'da da daha şimdiden siyasi koşulları değiştirmiş olduğu gibi, bundan sonra da daha çok değiştirecektir.» (*)

VII. Kapitalizmin Özel Bir Aşaması Olarak Emperyalizm

Şimdi emperyalizm konusunda yukarda söylediklerimizi toparlayıp bir özet sunmaya çalışmamız gerekiyor. Emperyalizm, genel olarak kapitalizmin temel niteliklerinin gelişmesi ve doğrudan doğruya devamı olarak ortaya çıkmıştır. Fakat kapitalizm ancak gelişmesinin belli ve çok ileri bir aşamasında, temel niteliklerinden bir kısmı kendi karşıtlarına dönüşmeye başladığı, kapitalizmden daha yüksek bir sosyal ve ekonomik sisteme geçiş çağının özellikleri bütün alanlarda biçimlenip belirdiği zaman kapitalist emperyalizm olmuştur. Ekonomik bakımdan bu süreçte esas olan şey, kapitalist serbest rekabetin yerini kapitalist tekelin almasıdır. Serbest rekabet kapitalizmin ve genel olarak meta üretiminin temel özelliğidir; tekel, serbest rekabetin tam karşıtıdır, ama serbest rekabetin, büyük çapta sanayiyi yaratıp küçük sanayiyi yok ederek, büyük sanayinin yerine daha büyüğünü geçirerek, üretimin ve sermayenin yoğunlaşmasını tekele -kartellere, sendikalara, tröstlere- varıncaya kadar ileri götürerek ve milyarlarla iş gören birkaç düzine bankanın sermayesini onlarla birleştirerek gözlerimizin önünde nasıl

---

(*) J. - E. Driault, Problèmes politiques et sociaux Paris, 1900, s: 299.

tekele dönüştüğünü gördük. Bununla birlikte serbest rekabetten doğan tekeller serbest rekabeti ortadan kaldırmazlar, onun üstünde ve onunla birlikte var olurlar, ve böylelikle bazı çok keskin, şiddetli çatışmalara, sürtüşmelere, çelişkilere yol açarlar. Tekel, kapitalizmden daha yüksek bir sisteme geçiştir.

Emperyalizmin mümkün olabilecek en kısa bir tanımlamasını yapmak gerekseydi, emperyalizm kapitalizmin tekelci aşamasıdır derdik. Böyle bir tanımlama, en önemli bütün unsurları içinde taşırdı: Çünkü bir yandan finans - kapital, birkaç çok büyük tekelci banka ile tekelci sanayici birliklerinin sermayelerinin birleşmesinden meydana gelen banka sermayesidir; öbür yandan dünyanın paylaşılması, hiç bir kapitalist devletin ele geçirmediği topraklara hiçbir engelle karşılaşmadan yayılan bir sömürge siyasetinden, her bir yanı paylaşılmış dünya topraklarının tekel altına alınmasını amaçlayan bir sömürge siyasetine geçiştir.

Lakin çok kısa tanımlamalar, başlıca noktaları özetlemeleri bakımından yararlı olmakla birlikte, yine de yetersizdirler; çünkü tanımlanması istenen fenomenin bazı çok önemli yanlarını onlardan çıkarsamak zorunda kalırız. Tanımlamalar, hiç bir zaman, bir fenomenin gelişme zincirinde yer alan bütün halkları kavramazlar. Onun için, genel olarak bütün tanımlamaların şarta bağlı ve nisbi bir değeri olduğunu unutmadan emperyalizmin temel özelliklerinden aşağıda sıralanan şu beşini içeren bir tanımlamasını vermemiz gerekiyor:

1) Üretim ve sermaye yoğunlaşması, gelişerek o kadar ileri bir aşamaya varmıştır ki, ekonomik hayatta kesin bir rol oynayan tekelleri yaratmıştır; 2)

Banka sermayesinin sanayi sermayesiyle birleşmesi, bu temel üzerinde «finans - kapitalist»in, bir mali oligarşinin ortaya çıkması; 3) meta ihracından ayrı olarak sermaye ihracı olağanüstü bir önem kazanır; 4) dünyayı aralarında paylaşan milletlerarası tekelci kapitalist birliklerin teşekkül etmesi; 5) dünyanın bütün topraklarının en büyük kapitalist devletler arasında paylaşılması tamamlanmıştır. Emperyalizm, tekellerin ve finans - kapitalin hakimiyetinin kurulduğu; sermaye ihracının göze çarpan bir önem kazandığı; dünyanın milletlerarası tröstler arasında paylaşılmasının başladığı, yeryüzünün bütün topraklarının en büyük kapitalist devletler arasında paylaşılmasının tamamlandığı gelişme düzeyinin kapitalizmidir.

İlerde göreceğiz ki, yukardaki tanımlamayı sınırlayan temel -salt ekonomik- kavramlarla yetinmeyip, kapitalizmin bu aşamasının genel olarak kapitalizm içindeki tarihi yerini, yada işçi sınıfı hareketi içinde görülen başlıca iki eğilimle emperyalizm arasındaki ilişkiyi gözönünde tutarsak, emperyalizm başka türlü de tanımlanabilir ve tanımlanmalıdır. Burada belirtilmesi gereken nokta, yukarda yorumlandığı gibi emperyalizmin, hiç şüphesiz, kapitalizmin gelişmesinde özel bir aşamayı temsil ettiğidir. Okuyucunun emperyalizm hakkında en sağlam bir fikre varabilmesi için, kapitalist ekonominin en son aşamasına ilişkin, özellikle karşı konulamıyacak olguları kabul etmek zorunda kalan **burjuva** iktisatçılardan mümkün olduğu kadar çok aktarma yapmaya çalıştım. Yine aynı amaçla, ayrıntılı istatistiklerden örnekler verdim. Bu istatistikler, banka sermayesinin, vs. ne ölçüde büyüdüğünü; niceliğin niteliğe, gelişkin kapitalizmin emperyalizme dönüşmesinin

tam bir kesinlikle nerede ve nasıl belirdiğini bize göstermektedir. Tabii söylemeye gerek yok ki, tabiatta ve toplumda bütün sınıflar itibari ve değişebilirdir; mesela emperyalizmin kesinlikle hangi yılda yada on yıllık süre içinde kök saldığını tartışmak saçma olurdu.

Ne ki emperyalizmi tanımlama bahsinde, özellikle, İkinci Enternasyonal denilen çağın, yani 1889' la 1914 arasında geçen yirmi beş yılın başta gelen Marksist teoricisi Kautsky ile tartışmaya girmemiz gerekiyor. Bizim emperyalizm tanımlamamızda ifadesini bulan temel fikirler 1915'te, hatta 1914 kasımında Kautsky'nin sert saldırısına uğramışlardır. O zaman Kautsky, emperyalizmi ekonominin bir «evre»si yada aşaması değil, bir siyaset, finans - kapitalin «yeğ gördüğü» belli bir siyaset olarak görmek gerektiğini; emperyalizmin «günümüz kapitalizmi» ile «özdeş» sayılmaması gerektiğini; eğer emperyalizm «günümüz kapitalizminin bütün fenomenleri -karteller, himaye, sermayeciler ve sömürge siyaseti- olarak anlaşılırsa, o zaman kapitalizm için emperyalizmin gerekli olup olmadığı sorusunun dünyanın en yavan «gereksiz tekrarı»na indirgenmiş olacağını, çünkü böyle bir durumda «emperyalizmin muhakkak ki, kapitalizm için hayati bir zorunluluk olduğu»nu filan söylemiştir. Kautsky'nin düşüncesini ortaya koymanın en iyi yolu, kendi emperyalizm tanımlamasını aktarmaktır. Bu tanımlama benim ileri sürdüğüm fikirlerin özüne taban tabana zıt bir tanımlamadır (çünkü ne zamandır bunlara benzer fikirleri savunmakta olan Alman Marksistlerinden gelen itirazlar, Marksizmin belli bir eğilimin itirazları olarak ötedenberi Kautsky'nin malumudur).

Kautsky'nin tanımlaması şöyle:

«Emperyalizm, çok gelişkin sanayi kapitalizminin bir ürünüdür. Her sanayi ülkesinin, üzerinde hangi milletler yaşarsa yaşasın bütün büyük **tarım** alanlarını denetim altına alma yada ilhak etme çabasıdır.»

Bu tanımlama hiç bir işe yaramıyan bir tanımlamadır; çünkü tek - yanlı olarak, yani keyfi olarak, yalnız milli meseleyi (her ne kadar bu konu gerek kendi başına, gerekse emperyalizme ilişkin olarak son derece önemli ise de) öne çıkarmakta, keyfi ve **yanlış** olarak bu sorunla **yalnız** başka milletleri ilhak eden ülkelerdeki sanayi sermayesi arasında bağ kurmakta, ve yine öyle keyfi ve yanlış bir tutumla tarım bölgelerinin ilhakına öncelik vermektedir.

Emperyalizm bir ilhak çabasıdır... Kautsky'nin tanımlamasının **siyasi** kısmı bundan ibaret. Doğru fakat çok eksik; çünkü, siyasi düzeyde, emperyalizm genellikle vahşete ve gericiliğe yönelik bir çabadır. Ama biz şimdilik sorunun **ekonomik** veçhesi üzerinde duruyoruz, ki Kautsky **kendisi** de **kendi** tanımlaması içine bunu da almıştır. Kautsky'nin tanımlamasında görülen yanlışlar ayan beyan ortadadır. Emperyalizmin karakteristik özelliği sanayi sermayesi **değil, mali** sermayedir. (finans - kapital). Fransa'da 1800 yıllarından sonra ilhakçı (sömürgeci) siyasetin son derece şiddetlenmesine yol açan, doğrudan doğruya, **mali** sermayenin olağanüstü bir hızla gelişmesi ve sanayi sermayesinin güçsüzleşmesi olmuştur ve bu bir rastlantı değildir. Emperyalizmin karakteristik özelliği, kesin olarak, **sadece** tarım bölgelerini değil, en ileri derecede sanayileşmiş bölgeleri de ele geçirmeye çalışmasıdır (Almanya'nın Belçika'ya göz koyması; Fransa'nın Lorraine'e göz koyması). Çünkü, (1) dünyanın şimdiden paylaşılmış

olması **yeniden paylaşımı** düşünenleri **her çeşit** toprağa el atmaya zorlamaktadır ve (2) emperyalizmin temel özelliklerinden biri, birkaç büyük devlet arasında, doğrudan doğruya kendileri için olmaktan çok, düşmanı güçsüz kılmak ve **düşmanın** hegemonyasını çökertmek için girişilen hegemonya yani toprak zaptı yarışıdır. (Belçika, İngiltere'ye karşı harekatta bir üs olmak bakımından Almanya için özellikle önemlidir; İngiltere de Almanya'ya karşı harekat üsü olarak Bağdat'a muhtaçtır.)

Kautsky özellikle (ve tekrar tekrar) İngiliz yazarlarına atıf yapıyor, ve bu yazarların «emperyalizm» kelimesine kendisinin anladığı gibi salt siyasi bir anlam vermiş olduklarını iddia ediyor. İngiliz yazarı Hobson'un 1902'de yayınlanan **Emperyalizm** kitabını alıp bakıyoruz, ve şunları, okuyoruz:

«Yeni emperyalizm eskisinden şurda ayrılır; birincisi, gittikçe büyüyen tek bir imparatorluk ihtirası yerine her biri aynı siyasi yayılma ve ticari kazanç ihtiraslarıyla hareket eden rakip imparatorluklar teori ve pratiğini geçirmesinde; ikincisi, mali sermayenin yada yatırım sermayesinin ticari çıkarlara hakim olmasında. » (*)

Görüyoruz ki, Kautsky [illegible] olarak İngiliz yazarlarına başvurmakla büyük bir hata işlemektedir (eğer sıradan İngiliz emperyalistlerini yada emperyalizmin kaşarlanmış savunucularını kastetdiyse, o başka). Görüyoruz ki Kautsky, hâlâ Marksizmi savunduğunu iddia etmesine rağmen, aslında, **sosyal - liberal** Hobson'a kıyasla geriye doğru bir adım atmaktadır. Hobson, **daha doğru olarak,** çağdaş emperyalizmin «tarihi olarak somut» iki özelliğini göz

(*) Hobson, Imperialism, Londra, 1902, s: 324.

önünde tutuyor (oysa Kautsky'nin tanımlaması tarihi somutlukla alay etmektir!): 1) **birkaç** emperyalizm arasında rekabet ve 2) büyük sermayecinin tüccardan ağır basması. Asıl sorun tarım ülkelerinin sanayi ülkeleri tarafından ele geçirilmesi olsa, tüccarın oynadığı rol öncelik kazanır.

Kautsky'nin tanımlaması yalnız yanlış ve yalnız Marksizme aykırı değil. Marksist teori ve Marksist pratikten bütün bütüne bir kopuşu temsil eden bütün bir görüşler sistemine temel yerine geçiyor. Buna ilerde değineceğim. Kapitalizmin en son aşamasına emperyalizm mi, yoksa finans-kapital aşaması mı demek gerektiğine dair Kautsky'nin ortaya attığı terim tartışmasına ciddi olarak girmeye değmez. Ne derseniz deyiniz, hiç birşey farketmez. İşin esası şu ki, Kautsky emperyalizmin siyasetini ekonomisinden ayırıyor, ilhaklardan finans-kapitalin «yeğ gördüğü» bir siyaset olarak söz ediyor ve buna karşı, yine bu aynı finans - kapital temeli üzerinde mümkün olduğunu iddia ettiği bir başka burjuva siyaseti çıkarıyor. O halde [illegible]onomide tekeller, siyasette tekelci olma[illegible] görülen[illegible] [illegible]aşvurmayan, ilhakçı olmayan yöntemin[illegible]kda bağdaşabilir. O halde tam da bu finans - kapit[illegible] [illegible]eminde tamamlanmış olan, halen en büyük kapita[illegible]st devletler arasındaki rekabetin bugünkü özel biçimlerinin temelini teşkil eden dünya topraklarının paylaşılması emperyalist olmayan bir siyasetle bağdaşabilir. Sonuç, kapitalizmin en son aşamasının en derin çelişkilerini olanca derinlikleriyle gözler önüne sermek dururken, onları örtbas etmek ve körleştirmektir. Sonuç, Marksizm yerine burjuva reformculuğudur.

Kautsky, emperyalizmin ve ilhakların Alman savunucusu Cunow'la tartışmaya giriyor. Cunow be-

ceriksizce ve köpeksi bir tavırla, emperyalizmin günümüzün kapitalizmi olduğunu; kapitalizmin gelişmesinin kaçınılmaz, hem de ilerici nitelikte olduğunu; onun için önünde yerlere eğilip onu göklere çıkarmamız gerektiğini ileri sürmektedir! Narodniklerin 1894 - 95'te çizdikleri Rus Marksistlerinin karikatürüne benziyor bu. Şöyle diyorlardı Narodnikler: Madem Marksistler kapitalizmin Rusya'da kaçınılmaz olduğuna ve ilerici olduğuna inanıyorlar, o halde hemen bir meyhane açıp kapitalizmi Rusya'ya aşılasınlar! Kautsky'nin Cunow'a cevabı şöyle: Emperyalizm günümüzün kapitalizmi değildir; sadece, günümüz kapitalizminin siyaset biçimlerinden biridir. Biz bu siyasetle savaşabiliriz, savaşmalıyız; emperyalizmle, ilhaklarla savaşalım, vs.

Cevap pekala akla yakın görünüyor ama, gerçekte, daha ince ve daha gizli, (o nedenle de daha tehlikeli) bir emperyalizmle uzlaşma savunusudur. Çünkü tröstlerin ve bankaların ekonomik temelini etkilemeksizin tröstlerin ve bankaların siyasetiyle «savaşmak», sırf burjuva reformizmi ve pasifizminden, iyi niyet dileğinin hayırhah ve masum ifadesinden başka birşey değildir. Mevcut çelişkilerin olanca derinliğini gözler önüne sermek yerine çelişkileri geçiştirmek, aralarında en önemlilerini unutmak: Kautsky'nin teorisi budur; ve de Marksizmle ortak hiç bir yanı yoktur bu teorinin. Tabii bu kabil bir «teori» ancak Cunow'larla birleşmeyi öğütlemeye yarar!.

«Salt ekonomi açısından,» diyor Kautsky, «kapitalizmin yeni bir evreden daha geçmesi, karteller siyasetinin dış siyasete uygulanması evresinden, ultra - emperyalizm evresinden geçmesi imkansız

değildir.» (*) Yani, bir süper-emperyalizm evresi, bütün dünya emperyalizmlerinin birbirleriyle mücadelesi değil, birliği evresi; kapitalist düzende savaşların son bulacağı bir evre, «milletlerarası düzeyde birleşen finans-kapitalin dünyayı birlikte sömürme» evresi. (**)

Daha ilerde, bu «ultra-emperyalizm teorisi»ni ele alıp Marksizden nasıl kesinlikle ve bütün bütün ayrıldığını ayrıntılarıyla göstereceğiz. Şimdiki halde, bu eserin genel planına uygun olarak, bu sorunla ilgili doğru verileri incelememiz gerekiyor. «Salt ekonomi açısından» acaba «ultra emperyalizm» mümkün müdür, yoksa ultra-saçmalık mıdır?

Eğer salt ekonomi açısından «salt» bir soyutlama kastediliyorsa, o zaman söylenebilecek her şey şu önermeye varır: gelişme tekellere doğru gitmektedir, dolayısıyla tek bir dünya tekeline, tek bir dünya tröstüne doğru gitmektedir. Tartışma götürmez birşey bu, ama aynı zamanda anlamsız da; «gelişme», gıda maddelerinin laboratuvarlarda imal edilmesine doğru «gitmektedir» demek kadar anlamsız. Bu anlamda ultra - emperyalizm «teorisi» en az bir «ultra - tarım teorisi» kadar saçmadır.

Yok eğer Yirminci Yüzyılın ilk yıllarında başlıyan tarihi somut bir dönem olarak finans - kapital döneminin «salt ekonomik» koşullarını tartışıyorsak, o zaman cansız «ultra - emperyalizm» soyutlamalarına (son derece gerici bir amaca hizmet etmektedir bu: **mevcut** çelişkilerin derinliğinden dikkatleri saptırmak) verilebilecek en iyi karşılık, onları dünya

---

(*) Die Neue Zeit, 1914, 2 (B. 32), s: 921, 11 Eylül, 1914. Cf. 1915, 2, s: 107 ve gerisi.

(**) a.g.e. 1915, I, s: 144, 30 Nisan 1915.

ekonomisinin günümüzdeki somut ekonomik gerçekleriyle yüzleştirmektir. Kautsky'nin ultra - emperyalizme dair saçma sapan sözleri, başka şeyler arasında, sadece emperyalizmi savunanların işine yarayan o çok yanlış düşünceyi de teşvik etmektedir: bu düşünceye göre, finans-kapitalin hakimiyeti dünya ekonomisinin kendi iç eşitsizliklerini ve çelişkilerini **azaltmaktadır.** Oysa gerçek bunun tam tersidir.

Küçük kitabı **Dünya Ekonomisine bir Giriş** te R. Calwer, Yirminci Yüzyılın başında dünya ekonomisinin iç ilişkileri hakkında somut bir fikre varmamıza elveren belli başlı salt ekonomik verileri özetlemeye çalışmıştır.

Calwer (*) dünyayı beş «belli başlı ekonomik alan»a ayırır: 1) Orta Avrupa (Rusya ve ingiltere dışında bütün Avrupa); 2) İngiltere; 3) Rusya; 4) Doğu Asya; 5) Amerika. Sömürgeleri ait oldukları devletlerin «alanları» içine alır ve Asya'da İran, Afganistan ve Arabistan, Afrika'da Fas ve Habeşişten vs. gibi, alanlara göre dağılmıyan ülkeleri «bir yana» bırakır.

Kapitalizmin ileri derecede gelişkin olduğu üç alan görüyoruz (ulaştırmada, ticarette ve sanayide ileri gelişme): Orta Avrupa, İngiltere ve Amerika alanları. Dünyaya hakim olan üç devlet bunlar arasındadır. Almanya, İngiltere ve Birleşik Devletler. Bu ülkeler arasında emperyalist rekabet ve mücadele son derece keskinleşmiştir; çünkü Almanya'nın elinde önemsiz bir bölge ve çok az sömürge vardır. «Orta Avrupa»nın yaratılması henüz geleceğe kalmış

(*) *R. Calwer, Einführung in die Weltwirtschaft, Berlin, 1906.*

bir iştir; kıyasıya bir mücadelenin ortasında oluşmaktadır «Orta Avrupa». Şimdiki halde bütün Avrupa'nın ayırdedici özelliği, siyasi bölünmedir. Öte yandan İngiliz ve Amerikan alanlarında siyasi yoğunlaşma çok gelişmiştir. Ama burda da birinin muazzam sömürgeleriyle diğerinin önemsiz sömürgeleri arasında çok büyük bir eşitsizlik görülmektedir. Bununla birlikte, sömürgelerde kapitalizm daha henüz gelişmeye başlamaktadır. Güney Amerika için mücadele gittikçe kızışıyor.

İşte bu bölgeler hakkında sunduğu ekonomik verilerin bir özeti:

Başlıca ekonomik alanlar	Yüzölçümü (milyon km. kare)	Nüfus (milyon)	Nakliye: Demir yolları (bin km)	Nakliye: Ticaret filosu (milyon ton)	Ticaret: İthalât-ihracat (milyon mark)	Sanayi Üretim: Kömür (milyon ton)	Sanayi Üretim: Demir (milyon ton)	Pamuk iğ sayısı (milyon)
1) O. Avrupa	27.6 (23.6*)	388 (146)	204	8	41	251	15	26
2) İngiltere	28.9 (28.6*) 28.6*	398 (355) 355	140	11	25	249	9	51
3) Rusya	22	131	63	1	3	16	3	7
4) Doğu Asya	12	389	8	1	2	8	0.02	2
5) Amerika	30	148	378	6	14	245	14	10

Kapitalizmin az gelişmiş olduğu iki alan var: Rusya ve Doğu Asya. Birincisinde nüfus yoğunluğu

(*) *Rakamlar sömürgelerin yüzölçümleri ile nüfuslarını gösterir.*

son derece az; ikincisinde son derece yüksek. Birincisinde siyasi yoğunlaşma fazla; ikincisinde mevcut değil. Çin'in paylaşılmasına henüz başlanmaktadır ve Çin yüzünden Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve başka ülkeler arasındaki mücadele durmadan şiddetlenmektedir.

Bu gerçeği -ekonomik ve siyasi koşulların muazzam çeşitliliği, ülkelerin kalkınma hızları arasındaki aşırı eşitsizlik, vs., emperyalist devletler arasında çetin mücadeleler- Kautsky'nin «barışçı» ultra - emperyalizm masalıyla karşılaştıralım. Ödlek bir kakavanın katı gerçekten kaçma yolunda gerici bir çabası değil de nedir bu? Kautsyk'nin «ultra - emperyalizm»in çekirdekleri olduğunu sandığı milletlerarası karteller (aynı yoldan insan bir laboratuvarda hap imalini ultra - tarımın çekirdeği olarak «tanımlayabilir» pekala), dünyanın paylaşılması ve **yeniden paylaşılmasının,** barışçı paylaşmadan barışçı olmayan paylaşmaya, yada barışçı olmayan paylaşmadan barışçı paylaşmaya geçişin bir örneği değil midir? Mesela milletlerarası demiryolu sendikası yada milletlerarası denizcilik tröstünde Almanya ile elele verip barış içinde bütün dünyayı paylaşan Amerikan ve diğer ülkeler finans - kapitali şimdi **hiç de barışçı olmayan** yöntemlerle değiştirilmekte olan yeni bir güçler ilişkisi çerçevesinde dünyayı **yeniden paylaşmıyor mu?**

Finans - kapital ve tröstler dünya ekonomisinin çeşitli kısımlarının gelişme oranında görülen farkları azaltmaz, artırırlar. Güçler ilişkisi bir kez değiştirildikten sonra, **kapitalist düzende,** çelişkileri çözmenin **zordan** gayri ne gibi bir yolu olabilir? De-

miryolu istatistikleri (*) dünya ekonomisinde kapitalin farklı gelişme oranlarına dair dikkate değer veriler sağlamaktadır. Emperyalist gelişmenin son yirmi otuz yılında demiryollarının toplam uzunluğu şöyle değişmiştir:

DEMİRYOLLARI
(bin kilometre)

	1890	1913	+
Avrupa	224	346	+122
A.B.D.	268	411	+143
Bütün sömürgeler Asya ve Amerika'nın bağımsız ve yarı-bağımsız devletleri	125	347	+222
Toplam	617	1,104	

Demek ki, demiryollarının gelişmesi sömürgelerle Asya ve Amerika'nın bağımsız (ve yarı - bağımsız) devletlerinde en hızlı olmuştur. Buralarda, bildiğimiz gibi, en büyük dört beş kapitalist devletin finans - kapitali kayıtsız şartsız hakimdir. Sömürgelerde ve Asya ile Amerika'nın diğer ülkelerinde iki yüz bin kilometre yeni demiryolu, özellikle ehven şartlarda, temiz kâr getirecek özel garantilerle ve demir-çelik fabrikaları için kârlı siparişlerle, vs., vs. kırk milyar marktan fazla yeni yatırılmış sermaye demektir.

Kapitalizm sömürgelerde ve denizaşırı ülkelerde en büyük bir hızla gelişiyor. Bu sonuncular ara-

(*) *Statistisches... Jahrbuch für das deutsche Reich, 1915; Archiv für Eisenbahnwesen, 1892. 1890'da çeşitli ülkelerin sömürgeleri arasında demiryolu dağılımının küçük ayrıntıları ister istemez yaklaşık olarak hesaplandı.*

sından **yeni** emperyalist devletler çıkıyor (Japonya). Dünya emperyalist güçleri arasında mücadele daha kızışıyor. Finans-kapitalin en kârlı sömürge ve denizaşırı teşebbüslerden aldığı haraç artıyor. Bu «ganimet»in paylaşılmasında, üretim güçlerinin gelişme hızı her zaman listenin başını çekmeyen ülkeler aslan payını alıyorlar. Sömürgeleriyle birlikte en büyük ülkelerin demiryollarının toplam uzunluğu şöyledir:

Bin kilometre

	1890	1913	
A.B.D.	268	413	+145
İngiliz İmparatorluğu	107	208	+101
Rusya	32	78	+ 46
Almanya	43	68	+ 25
Fransa	41	63	+ 22
5 devlet toplamı	491	830	+339

Böylece, mevcut demiryolları toplamının yüzde sekseni en büyük beş devletin elinde toplanmıştır. Fakat bu demiryollarının **mülkiyetinin** yoğunluğu, finans - kapitalin yoğunluğu, havsalaya sığmayacak kadar daha büyüktür; çünkü mesela Fransız ve İngiliz milyonerleri Amerikan, Rus ve diğer demiryollarında muazzam hisselere ve bonolara sahiptirler.

Sömürgeleri sayesinde İngiltere «kendi» demiryollarının uzunluğunu yüz bin kilometre artırmış, yani Almanya'nınkilerin dört misline çıkarmıştır. Oysa gayet iyi bilinmektedir ki, Almanya'da üretim güçlerinin gelişmesi, hele kömür ve demir sanayilerinin gelişmesi, bu dönemde, Fransa ve Rusya bir yana, İngiltere'dekinden dahi kıyaslanamıyacak kadar hızlı olmuştur. Almanya 1892'de 4.900.000 ton külçe demir üretmiştir; aynı yılda İngiltere'nin külçe demir üretimi 6.800.000 tondu. 1912'de Almanya 17.-

600.000 ton, ingiltere 9.000.000 ton üretmişlerdir. Yani bu bakımdan Almanya İngiltere'ye kıyasla ezici bir üstünlüğe sahipti. (*) Soru şu: **kapitalist düzende,** bir yanda üretim güçlerinin gelişmesi ve sermaye birikimi, öbür yanda sömürgelerin ve etki alanlarının finans - kapital elinde bölüşülmesi arasındaki eşitsizliği gidermenin savaştan başka ne yolu olabilir?

VIII. Asalaklık ve Kapitalizmin Çöküşü

Şimdi de emperyalizmin, bu konudaki tartışmalarda yeterince önemle üzerinde durulmayan bir veçhesini incelememiz gerekiyor. Marksist Hilferding'in kusurlarından biri, bu noktada, Marksist olmıyan Hobson'a kıyasla gerisin geri bir adım atmış olmasıdır. Emperyalizmin karakteristik özelliği olan asalaklıktan söz ediyorum.

Önce de gördüğümüz gibi, emperyalizmin en köklü ekonomik temeli tekeldir. Ama kapitalist tekeldir bu: yani kapitalizmin bağrında gelişen, kapitalizmin meta üretiminin ve rekabetin genel çerçevesinde var olan, fakat bu genel çerçeveyle sürekli ve çözülmez bir çelişki içerisinde bulunan tekel. Bununla birlikte, bütün tekeller gibi bu da, kaçınılmaz olarak, durgunluk ve çöküş yönünde bir eğilim doğurur. Tekel fiyatları geçici de olsa tespit edildiğine göre, teknik ilerlemenin, dolayısıyla başka her türlü ilerlemenin itici gücü belli bir ölçüde kayıplara karışır; hatta, **ekonomik** bakımdan teknik ilerlemeyi bile bile geri bırakma ihtimali belirir. Me-

---

(*) *Ayrıca bak Edgar Crammond, «İngiliz ve Alman İmparatorluklarının Ekonomik İlişkileri»,* The Journal of the Royal Statistical Society, *Temmuz 1914, s: 777 ve devamı.*

sela Amerika'da Owens adında biri şişe imalatında köklü değişiklikler yaratan bir makine icat etmiştir. Alman şişe imalatı karteli, Owens'in patentini satın alıp rafa kaldırmış, kullanmaktan kaçınmıştır. Muhakkak ki, kapitalist düzende, tekel hiç bir zaman dünya pazarında rekabeti uzun süreyle ve büsbütün ortadan kaldıramaz (nitekim ultra-emperyalizm teorisinin saçma oluşunun nedenlerinden biri de budur). Muhakkak ki teknik yeniliklerle üretim maliyetini düşürme ve kârı artırma imkanı değişiklik yönünde işlemektedir. Fakat tekelin karakteristik özelliği olan durgunluk ve çöküş **eğilimi** yine de geçerlidir, ve bazı sanayi kollarında, bazı ülkelerde, belli süreler için ağır basar.

Çok geniş, zengin ve uygun yerlerdeki sömürgelerin tekelci mülkiyeti de aynı yönde etki gösterir.

Bundan başka, emperyalizm, birkaç ülkede muazzam para sermayesinin birikmesidir. Bunun teminat olarak yüz-yüz elli milyar frangı bulduğunu görmüştük. Bu yüzden bir rantiyeler sınıfı yada daha doğrusu zümresi olağanüstü bir gelişme göstermiştir. Bunlar «kupon keserek» yaşıyan, hiç bir teşebbüse katkısı olmayan, aylaklığı meslek edinmiş insanlardır. Emperyalizmin en esaslı ekonomik temellerinden biri olan sermaye ihracı, rantiyeleri üretimden daha da koparır ve birçok denizaşırı ülkenin ve sömürgenin emeğini sömürerek yaşıyan bütün ülkeye asalaklık damgasını vurur.

«1893'te,» diyor Hobson, «dış ülkelere yatırılan İngiliz sermayesi İngiltere'nin toplam varlığının yüzde on beşi kadardı.» (*) Bu sermayenin 1915 yılına

---

(*) Hobson, a.g.e.s: 59-62

kadar aşağı yukarı iki buçuk misli artmış olduğunu okuyucuya hatırlatmak isterim. Hobson devam ediyor: «Vergi mükellefine o kadar pahalıya oturan, imalatçıyla tüccarın hemen hemen hiç işine yaramıyan saldırgan emperyalizm... yatırımcı için büyük kazanç kaynağıdır. İngiltere'nin bütün dış ülkeler ve sömürgeler ticaretinden, ithalat ve ihracat komisyonu olarak elde ettiği yıllık kazanç, Sir R. Giffen'in hesaplarına göre, 800 milyon sterlin ciro üzerinden yüzde iki buçuk faizle 1899 yılında 18 milyon sterlindir (nerdeyse 170 milyon ruble). «Bu büyük miktar» dahi İngiltere'nin saldırgan emperyalizmini açıklamaya yetmez; onun için «yatırılmış» sermayeden elde edilen 90 ila 100 milyon sterlini, rantiyelerin gelirini hesaba katmak gerekir.

Rantiyelerin geliri dünyanın en büyük «tüccar» ülkesinin dış ticaret gelirinden **beş kere** büyüktür! Emperyalizmin ve emperyalist asalaklığın özü budur.

Bu nedenle emperyalizme dair ekonomik literatürde «rantiye devlet» (Rentnerstaat), yada tefeci devlet terimi gitgide daha çok kullanılır olmuştur. Dünya bir avuç tefeci devletle muazzam bir borçlu devletler çoğunluğu arasında ikiye bölünmüştür. «Yabancı yatırımlar listesinin başında,» diyor Schulze-Gaevernitz, «siyasi bakımdan bağımlı yada müttefik ülkeler gelmektedir: İngiltere Mısır'a, Japonya'ya, Çin'e ve Güney Amerika'ya borç verir. Donanması gerekli hallerde icra memuru görevini yerine getirir. ingiltere'nin siyasi gücü onu borçlularının öfkesinden korur.» (*) Sartorius von Walterhausen, Yabancı **Ülkelerde Sermaye Yatırımının Milli Ekono-**

(*) *Schulze Gaevernitz* Britischer İmperialismus *s. 320, ve devamı.*

mik Sistemi adını taşıyan kitabında, Hollanda'nın örnek «rantiye devlet» olduğunu söylemekte, İngiltere ve Fransa'nın da o yolda ilerlediklerini belirtmektedir. (*) Shilder, sanayi ülkelerinden beşinin «ayan beyan alacaklı ülkeler» olup çıktıkları görüşündedir; İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve İsviçre. Hollanda'yı bu listeye almamasının yegane nedeni «sanayice az gelişmiş» olmasıdır. (**) Amerika Birleşik Devletleri yalnız Amerikan ülkelerinden alacaklıdır.

«İngiltere,» diyor Schulze-Gaevernitz, «yavaş yavaş bir sanayi ülkesi olmaktan çıkıp bir borç veren devlet olmaktadır. Sanayi üretiminde ve mamül madde ihracatında mutlak artışa rağmen, faiz ve temettülerden, tahvilattan, komisyonlardan ve milli ekonominin bütünü üzerinde spekülasyondan elde edilen gelirin nisbi öneminde artış görülüyor. Bana kalırsa emperyalist üstünlüğün ekonomik temeli doğrudan doğruya buradadır.. Alacaklı borçluya, satıcının alıcıya olduğundan daha sımsıkı bağlıdır.» (***) Almanya'ya gelince, Berlin'de yayınlanan **Die Bank'ı** çıkaran A. Lansburgh 1911'de, «Almanya: Bir Rantiye Devlet» başlıklı bir makalede şunları yazıyordu: «Almanlar, Fransa'da görülen rantiye olma özlemini küçümsemekten geri durmuyorlar. Ama burjuvazi açısından Almanya'da durumun gün geçtikçe Fransa'dakine benzemekte olduğunu unutuyorlar.» (****)

(*) *Sartorius von Walterhausen,* Das Wolkswirt-*schaftliche* system, etc. *Berlin 1907, Buch IV*

(**) *Schilder, a.g.e. s: 393*

(***) Schulze Gaevernitz, a.g.e. s: 122

(****) *Die Bank, 1911, 1, s: 10-11.*

Rantiye devlet, çökmekte olan asalak kapitaliz- nıfı hareketinde iki ana eğilimi etkilemesi kaçınıl- tün sosyo - ekonomik koşullarını ve özelde, işçi sı- nıfı hareketinde iki ana eğilimi etkilemesi kaçınıl- mazdır. Bunu en açık bir biçimde ortaya koyabilmek için, Hobson'a başvurmak isterim. Hobson derece güvenilir bir tanıktır, çünkü doğru Marksist görüşe yatkın olduğu söylenemez; öte yandan, sömürge, finans - kapital ve emperyalizm tecrübesi en zengin olan ülkenin durumunu yakından bilen bir İngilizdir.

Boer savaşının anıları daha kafasından silinme- mişken, emperyalizmle «sermayeciler»in çıkarları a- rasındaki bağlantıyı, taahhütlerden, ihalelerden, vs. sağladıkları gittikçe büyüyen kazançları anlatıyor, ve şöyle diyor: «Bu kesinlikle asalak siyasetin yö- neticileri kapitalistlerdir. Öte yandan aynı saikler, işçiler arasında belli bazı zümreler için çekici olmak- tadır. Birçok şehirlerde en önemli iş kolları hükümet siparişleri yada taahhütleriyle ayakta kalmaktadır. Metal ve gemi yapımı sanayilerinin emperyalizmi bü- yük ölçüde bundan ileri gelmektedir.» Bu yazarın fik- rince iki durum, eski imparatorlukları güçsüzleştir- miştir: 1) «ekonomik asalaklık», ve 2) bağımlı halklar- dan kurulan ordular. «İlkin, ekonomik asalaklık, alış- kanlığı var. Bu yoldan hakim devlet, eyaletlerini, sömürgelerini ve kendine bağlı ülkeleri kendi ha- kim sınıflarını zenginleştirmek, aşağı sınıflarını da rüşvetle susturmak için kullanmıştır.» Ben buna şu- nu ekliyeceğim: yüksek tekelci kârlar olmaksızın hangi biçimde olursa olsun bu rüşveti vermenin e- konomik bakımdan mümkünü yoktur.

İkinci duruma gelince, Hobson şunları yazıyor: Emperyalizmin bu kör gidişinin en acayip belirtile-

rinden biri, İngiltere, Fransa ve diğer emperyalist milletlerin gözü kapalı girdikleri bu tehlikeli ilişkiden hiç bir kaygı duymamalarıdır. Bu yolda en ileri giden ülke İngiltere olmuştur. Bize Hindistan İmparatorluğunu kazandıran seferlerin, çoğunda yerliler savaşmışlardır; daha yakın bir zamanda Mısır'da olduğu gibi Hindistan'da da büyük muvazzaf orduların başına İngiliz kumandanlar geçirilmiştir; Afrika' daki dominyonlarımızı, güney bölgesi hariç, ele geçirmemizi sağlıyan savaşlarda döğüşenler hep yerliler olmuştur.»

Hobson Çin'in bölüşülmesinin neler getireceğini ekonomik bakımdan şöyle değerlendiriyor. «O zaman Batı Avrupa'nın büyük bir kısmı, Uzak Doğudan çektikleri temettü ve tekaüdiyelerle zengin bir hayat süren küçük aristokrat kümeleriyle, biraz daha geniş bir gurup teşkil eden meslek sahipleri ve tüccarlar, ve daha da büyük bir hizmetkarlar ve ulaştırmada yada çabuk bozulur mallar üretiminin son safhalarında çalışan işçiler zümresiyle, bugün İngiltere'nin güneyinin, Rivyera'nın, İtalya ve İsviçre'nin turist dolu bölgeleriyle sayfiye yerlerinin görünüm ve karakterini kazanabilecektir; belli başlı bütün ana sanayi kolları kayıplara karışacak, başlıca gıda maddeleri ve mamul mallar Asya'dan, Afrika'dan haraç olarak gelecektir... Daha da büyük bir Batılı devletler ittifakının, bir Avrupa büyük devletler federasyonunun söz konusu olabileceği akla geliyor şimdiden. Böyle birşey dünya medeniyetini hiç de ilerletmiyecektir; üstelik, asalak bir Batının, hakim sınıfları Asya'dan ve Afrika'dan muazzam haraçlar alan, bununla artık ana tarım ve imalat sanayilerinde çalışmaz olup yeni bir mali aristokrasinin sultası altında, kişisel hizmetlerde, yada hafif sa-

nayi hizmetlerinde çalıştırılan uslu hizmetliler yığınlarını besleyen bir grup ileri sanayi ülkesinin başa bela olması tehlikesini doğurabilir. Böyle bir teoriyi [geleceği demek daha iyi olurdu] üzerinde durmaya değmez diye hafife alacak olanlar varsa, İngiltere' nin bugün çoktan bu hale düşmüş güney bölgesinin ekonomik ve sosyal koşullarını incelesinler, ve böyle bir sistemin son derece yaygın bir hale geldiğini bir düşünsünler. Çin'in, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük potansiyel kâr sarnıcının dibine darı ekip ganimeti Avrupa'da tüketecek olan bu kabil sermayeciler, yatırımcılar, siyaset ve ticaret erbabının ekonomik denetimi altına girmesiyle bu pekâlâ mümkün olabilir. Durumun son derece karmaşık oluşu ve dünya güçlerinin karşılıklı etkileşmesinin ne sonuç vereceğinin şimdiden bilinememesi, geleceğin bu yada herhangi bir başka yorumunu pek muhtemel kılmamaktadır; fakat, bugün Batı Avrupa emperyalizmine hükmeden güçler bu yönde gelişmektedirler; eğer bunlara karşı durulmaz, yada başka maceralara saptırılmazlarsa, varacakları sonuç budur. (*)

Yazar çok haklı; emperyalizm güçlerine karşı durulmamış **olsaydı,** hepten onun anlattığı sonuçları vereceklerdi. Bir «Avrupa Birleşik Devletleri» nin anlamı bugünkü emperyalist durumda doğru olarak değerlendirilmiştir. Ne ki şunu da eklemeliydi; işçi sınıfı hareketi **içinde de,** şimdilik, hemen bütün ülkelerde hakim durumda olan oportunistler sistemli olarak ve yollarından şaşmadan, tam bu yönde «çalışıyorlar». Dünyanın paylaşılması ve sade Çin'in değil, başka ülkelerin de sömürülmesi demek olan

---

(*) *Hobson, a.g.e. s: 103; 205; 144; 335; 386.*

emperyalizm, bir avuç çok zengin ülkenin yüksek tekel kârlarına el koymaları demek olan emperyalizm, proletaryanın yukarı zümrelerinin satın alınmasını ekonomik bakımdan mümkün kılmakta, bu sayede oportunizmi körüklemekte, biçimlendirmekte ve güçlendirmektedir. Bununla birlikte, genel olarak emperyalizme, özel olarak da oportunizme karşı duran güçleri - sosyal - liberal Hobson'un tabii gözden kaçırdığı güçleri - görmezlik etmemeliyiz.

Bir zamanlar emperyalizmi savunduğu için Partiden atılan, ve bugün pekâlâ Almanya'nın sözüm ona «Sosyal - Demokrat Partisi»nin önderlerinden biri olabilecek olan Alman oportunisti Hildebrand, Afrika Zencilerine karşı, «büyük islam hareketine» karşı, «güçlü bir ordu ve donanma»nın ayakta tutulması için, bir «Çin-Japon koalisyonu»na karşı, vs. «birlikte» harekete geçmek amacıyla kurulacak (Rusya'sız) bir «Batı Avrupa Birleşik Devletleri» fikrini savunmakla Hobson'a arka çıkmaktadır. (*)

Schulze - Gaevernitz'in kitabında anlatılan «ingiliz Emperyalizmi» de aynı asalak özellikleri göstermektedir: İngiltere'nin milli geliri 1865-1898 arasında aşağı yukarı bir misli artmıştır; bu arada, aynı dönemde, «dışardan» gelen gelir artışı **dokuz** mislidir. Emperyalizmin «fazileti» «Zenciyi sanayinin alışkanlıklarına yatkın kılmak»sa (zora başvurmadan yapamazsın...), emperyalizmin «tehlikesi» şurda yatmaktadır. «Avrupa kol gücüyle çalışmanın yükünü - ilkin tarım ve madenler, sonra sanayide daha ağır işler»- renkli ırkların sırtına aktaracak, kendisi

---

(*) *Gerhad Hildebrand, Die Erchütterung* der Industrie - herrschaft und des Industriesozialismus, *1910, s: 229 ve devamı.*

rantiye olmakla yetinecektir; böylelikle, belki de renkli ırkların ekonomik ve - daha sonra - siyasi kurtuluşunun yolunu açacaktır.»

İngiltere'de topraklar gittikçe artan bir ölçüde ekimden çıkarılıp sporda, yani zenginlerin eğlencesi için kullanılmaktadır. İskoçya'nın -avcılık ve diğer sporlar için en soylu memleket- «geçmişiyle ve Mr. Carnegie'nin (Amerikalı müiti milyoner) himmetiyle» yaşadığı söylenir. İngiltere sadece at yarışlarına ve tilki avına yılda 14 milyon sterlin (130 milyon ruble) harcamaktadır. İngiltere'deki rantiyelerin sayısı bir milyon kadardır. Üretimde çalıştırılan halkın bütün nüfusa oranı git gide düşmektedir.

	Nüfus İngiltere ve Galler (Milyon)	Temel sanayide çalışan İşçi (milyon)	Nüfus yüzdesi
1851	17.9	4.1	23
1901	32.5	4.9	15

Ve de İngiliz işçi sınıfından söz ederken, «Yirminci Yüzyıl başında İngiliz emperyalizmi»ni inceleyen burjuva araştırmacı, işçilerin **«yukarı tabakası»** ile **«asıl proletaryanın aşağı tabakası»** arasında sistemli bir ayrım yapmak zorunda kalmaktadır. Kooperatifler, sendikalar, spor kulüpleri ve sayısız din mezheplerinin üyelerinin çoğunluğu yukarı tabakadandır. İngiltere'de hâlâ **«asıl proletaryanın aşağı tabakasını dışarda bırakmak için yeterince kısıtlanmış»** olan seçim sistemi bu düzeye uydurulmuştur. Genellikle, İngiliz işçi sınıfının bugünkü durumunu tozpembe göstermek için, yalnız bu yukarı tabaka-

nın -ki proleyaryanın bir azınlığıdır- sözü edilir. Meselâ «işsizlik sorunu daha çok bir Londra sorunu ve aşağı proletarya tabakasının sorunudur; **siyasetçiler buna çok az önem vermektedirler.»** (*) Oysa şöyle demeliydi: burjuva siyasetçiler ve «sosyalist» oportunistler buna çok az önem vermektedirler.

Emperyalizmin anlattığım bu olgularla ilişkili bir özelliği de, emperyalist ülkelerden göçlerin azalması, ücretlerin daha düşük olduğu geri kalmış ülkelerden emperyalist ülkelere göçün artmasıdır. Hobson'un gösterdiği gibi, 1884'denberi İngiltere'den göç azalmaktadır. O yıl göçenlerin sayısı 242.000 iken 1900 yılında en yüksek rakkam 169.000 olmuştur. Almanya'dan göç edenlerin sayısı en yüksek noktaya 1818-1890 arasında, 1.453.000 göçmenle varmıştır. Bunu izleyen yirmi yıl içinde bu sayı 544.000 ve 341.000'e düşmüştür. Buna karşılık Avusturya, İtalya, Rusya ve diğer ülkelerden Almanya'ya giden işçiler sayısında yükselme olmuştur. 1907 nüfus sayımına göre Almanya'da 1.342.294 yabancı vardı; bunlardan 440.800'ü sanayi, 257.329'u tarım işçisiydi. (**) Fransa'da maden sanayiinde çalışanların «büyük kısmı» yabancılardır: Polonyalılar, İtalyanlar, İspanyollar (***) Birleşik Amerika'da Doğu ve Güney Avrupa'dan gitme göçmenler en düşük ücretli işlerde çalıştırılmakta, buna karşılık Amerikalı işçiler gözetçilerle yüksek ücretli işçilerin en büyük yüzdesini meydana getirmektedirler (****) Emperya-

---

(*) *Schulze - Gaevernitz,* Britischer Imperialismus, s: 301.

(**) Statistik des Deutschen Reichs, *Bd. 211.*

(***) *Henger,* Die Kapitalsanlage der Franzosen, *Stutgart, 1913.*

(****) *Hourwich,* Göçler ve Emek, *New York, 1913*

lizm işçiler arasında da imtiyazlı kesimler yaratmaya, bunları geniş proleter yığınlarından koparmaya eğilim gösterir.

Emperyalizmin işçileri bölme, aralarında oportunizmi güçlendirme ve işçi sınıfı hareketinde geçici gerilemelere sebep olma eğiliminin İngiltere'de On Dokuzuncu Yüzyılın sonu ve Yirminci Yüzyılın başından çok daha önce kendini gösterdiğini belirtmek gerekir. Emperyalizmin ayırdedici iki önemli özeliği İngiltere'de On Dokuzuncu Yüzyılın ortasında görülmüştü; muazzam sömürgeler, ve dünya pazarında tekelci bir mevki. Marx ve Engels işçi sınıfı hareketinde oportunizm ile İngiliz kapitalizminin emperyalist özelikleri arasındaki bu bağlantıyı yıllar boyu sistemli bir biçimde izlemişlerdir. Mesela Engels 7 Ekim 1858'de Marx'a şöyle yazıyordu: «İngiliz proletaryası gittikçe burjuvalaşıyor. Öyle ki tüm milletlerin en burjuvası olan bu millet, günün birinde burjuvazinin **yanısıra** burjuva bir aristokrasiye ve burjuva bir proletaryaya sahip olmayı aklına koymuşa benziyor. Bütün dünyayı sömüren bir millet için muhakkak ki bu bir yere kadar haklı bir tutumdur.» Aşağı yukarı bir çeyrek yüz yıl sonra, 11 Ağustos 1881 tarihli bir mektupta Engels, «orta sınıfa satılmış yada hiç değilse ücretini orta sınıftan alan adamlarca yönetilmeye göz yuman berbat İngiliz sendikaları»ndan söz eder. 12 Eylül 1882 tarihli bir mektupta da Kautsky'ye şöyle yazar: «Benden, İngiliz işçilerinin sömürge siyaseti hakkında ne düşündüklerini soruyorsun. Eh, genel olarak siyaset hakkında ne düşünüyorlarsa bu konuda da onu düşünüyorlar. Burda işçilerin partisi yok; sadece Muhafazakarlar ve Liberal-Radikaller var. İşçiler de İngiltere'nin dünya pazarı ve sömürgeler üzerindeki te-

kel şöleninden paylarını alıp hallerine şükrediyorlar.» (*) (Engels, **İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu'**nun 1892'de çıkan ikinci baskısına yazdığı önsözde de buna yakın fikirleri dile getirmiştir.)

Nedenler ve sonuçlar burda apaçık görülmektedir. Nedenler şunlardır: 1) Bütün dünyanın bu ülke tarafından sömürülmesi; 2) dünya pazarındaki tekelci durumu; 3) sömürge tekelini elinde tutması. Sonuçlar da şunlar: 1) İngiliz proletaryasının bir kesimi burjuvalaşır; 2) proletaryanın bir kesimi burjuvaziye satılmış yada hiç değilse ücretini burjuvaziden alan adamlar tarafından yönetilmeye razıdır; Yirminci Yüzyılın başlangıcında emperyalizm dünyanın bir avuç devlet arasında paylaşılmasını tamamlamıştır; bu devletlerden her biri bugün «bütün dünya»nın, İngiltere'nin 1858'de sömürdüğü parçaça çok yakın bir parçasını sömürmektedir (aşırı kâr sızdırma anlamında); her biri, tröstler, karteller, finans-kapital ve borçlu-alacaklı ilişkileri sayesinde, dünya pazarında tekelci bir mevkiye sahiptirler; her birinin belli bir ölçüde bir sömürge tekeli vardır (gördük ki, **bütün** sömürge dünyasının yüzölçümü olan 75 milyon kilometre karenin 65 milyon kilometre karesi, yada yüzde 86'sı altı devlete aittir 61 milyon km² si yada yüzde 81'i de üç devletindir). Bugünkü durumun belirli özelliği, opurtunizmle işçi sınıfı hareketinin genel ve hayati çıkarları arasındaki bağdaşmazlığı ister istemez artıran ekonomik ve siyasi koşulların yaygınlığıdır: emperyalizm

---

(*) *Briefwechsel von Marx und Engels, Bd. II, s: 290; IV, 433 Karl Kautsky,* Sozialismus und Kolonial politik, *Berlin, 1907, s: 79. Bu risale Kautsky tarafından hâlâ Marksist olduğu o çok eski günlerde yazılmıştır.*

gelişerek bir çekirdek olmaktan çıkmış, hakim sistem olmuştur; kapitalist tekeller ekonomide ve siyasette başı çekmektedirler; dünyanın paylaşılması tamamlanmıştır; buna karşılık, İngiltere'nin yekpare tekeli yerine, şimdi birkaç emperyalist devletin bu tekelden pay kapma yarışı içinde olduklarını görüyoruz. Bu mücadele Yirminci Yüzyılın ilk yıllarının karakteristik özelliğidir. Oportunizm artık, On Dokuzuncu Yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de olduğu gibi, tek bir ülkenin işçi sınıfı hareketinde tüm başarı sağlıyamaz; fakat birkaç ülkede olgunlaşmış, fazla olgunlaşmış ve çürümüş, ve «sosyal-şovenlik» kılığında, burjuva siyasetiyle birleşmiş, bir olmuştur. (*)

Emperyalizmin Eleştirisi

Emperyalizmin eleştirisinden, terimin geniş anlamıyla, toplumun çeşitli sınıflarının genel ideolojileriyle bağıntılı olarak emperyalist siyasete karşı tutumlarını anlıyoruz.

Yalnız küçük ve orta değil, çok küçük kapitalistlerle küçük ustaların da bağımsızlığına son veren aşırı ölçüde sıkı ve yaygın ilişkileri ve bağlantıları yaratarak üç beş elde toplanan finans-kapitalin korkunç boyutları bir yandan dünyanın paylaşılması ve başka ülkeler üzerinde hakimiyet kurulması için diğer milli devlet gruplarıyla gittikçe kızışan mücadele, öbür yandan, mülk sahibi sınıfların bütün bütün emperyalizmin safına geçmelerine se-

---

(*) *Açık biçimiyle Petresov'ların, Çıkenkelis'lerin, Maslov'ların, gizli biçimiyle Çekidze, Skobelev, Axelrod, Martov, vs.'nin temsil ettiği Rus sosyal - şovenliği de oportnizmin Rus türünden, yani tasfiyecilikten doğdu.*

bep olmaktadır. Emperyalizmin geleceği hakkında beslenen «genel» umut, onun şevkle savunulması, en parlak renklere boyanıp sunulması.. günümüzün alametleri bunlardır. Emperyalist ideoloji işçi sınıfına da sızar. Onunla diğer sınıflar arasında bir Çin Seddi yoktur. Bugünkü Alman sözde «Sosyal-Demokrat» Partisinin önderleri «sosyal-emperyalist», yani lafta sosyalist, fiilde emperyalist sıfatını hakketmişlerdir; ne ki daha 1902'de Hobson, İngiltere'de oportunist Fabian Derneğinin üyeleri «Fabian emperyalistleri»nin varlığına dikkati çekmişti.

Burjuva bilginler ve siyaset yazarları emperyalizmi çoğu zaman üstü kapalı savunurlar; onun tam hakimiyetini, derine inen köklerini gizlerler, kendine özgü yan ayrıntılarını abartmaya çalışırlar, tröstlerin yada bankaların polis gözetimi altına konulması gibi saçmalığın daniskası reform tasarılarıyla dikkati esas konulardan çelmek için ellerinden geleni yaparlar. Emperyalizmin temel niteliklerini ıslah etme fikrinin saçmalığını kabul edecek kadar cesaret sahibi içten ve köpeksi emperyalistler az rastlanır tiplerdir.

işte bir örneği: **Dünya Ekonomisi Arşivleri** dergisinde Alman emperyalistlerinin sömürgelerdeki, ve tabii, özellikle, Almanya'dan gayrı ülkelere ait sömürgelerdeki milli kurtuluş hareketlerini izleme çabası. Hindistan'daki huzursuzluğa ve protesto hareketlerine, Natal'deki (Güney Afrika) harekete, Endonezya'daki harekete, vs. dikkati çekiyorlar. Bir tanesi de, 28-30 Haziran, 1910'da yabancı hakimiyeti altındaki çeşitli bağımlı milletler ve ırklarla Asya, Afrika ve Avrupa halkları temsilcilerinin yaptıkları bir konferansın İngilizce raporu üzerinde yorum yürütürken, konferansta verilen söylevleri şöyle değer-

lendiriyor: «Emperyalizmle savaşmamız gerektiği, bağımlı halkların bağımsızlık hakkının hakim devletlerce tanınması gerektiği, milletlerarası bir mahkemenin büyük devletlerle güçsüz halklar arasındaki andlaşmalara uyulup uyulmadığını denetlemesi gerektiği söyleniyor. Bu iyi-niyet ifadelerinden öte hiç birşey yok. Emperyalizmin bugünkü biçimiyle kapitalizmin ayrılmaz bir parçası olduğu; bu nedenle, (!), emperyalizme karşı açıkça mücadele etmekten hiç bir sonuç alınamıyacağı; ama özellikle menhus bazı aşırılıklarını protesto kabilinden belki bir savaş verilebileceği anlayışının tek bir emaresini görmüyoruz.» (*) Emperyalizmin özünün ıslahı bir aldatmaca, bir «iyi-niyet» olduğu için, ezilen milletlerin burjuva temsilcileri «daha» ileri gitmedikleri için, hakim milletlerden birinin bir burjuva temsilcisi «daha» **geri** gitmektedir; yani «bilimsellik» iddiası ardında emperyalizme boyun eğmeye yönelmiştir. Bu da bir «mantık»tır!

Emperyalizmin özünü ıslah etmenin mümkün olup olmadığı, doğurduğu çelişkilerin şiddetlenmesine ve derinleşmesine doğru ileri gitmek mi, yoksa bu çelişkileri yatıştırmaya doğru geri gitmek mi gerektiği, emperyalizmin eleştirisinde temel sorunlardır. Emperyalizmin kendine has siyasi özellikleri her yerde irtica olduğu için, mali oligarşinin sultası ve serbest rekabetin yok edilmesi yüzünden milletler üzerinde baskının artması olduğu için, Yirminci Yüzyılın başında hemen hemen bütün emperyalist ülkelerde emperyalizme karşı bir küçük-burjuva-demokratik muhalefet belirdi. Kautsky, ekonomik özünde gerici olan bu küçük burjuva reformcu mu-

---

(*) Weltwirtschaftliches Archiv, *Bd. II, s: 193*

halefete karşı çıkmak zahmetine katlanmamakla, ona karşı çıkamamamakla kalmadı, pratikte onunla birleşti. Kautsky'nin ve milletlerarası yaygın Kautsky'ci eğilimin Marksizme ihanet ettiği nokta işte burasıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde, 1898'de İspanya'ya karşı girişilen emperyalist savaş «anti-emperyalistler»in, burjuva demokrasisinin son arta kalan Mohican'larının (*) muhalefetini harekete geçirdi. Bunlar savaşın «mücrim» bir savaş olduğunu ilan ettiler, yabancı toprak ilhakının Anayasaya aykırı, Filipino'ların önderi Aguinaldo'ya yapılanların (Amerikalılar ona ülkesine bağımsızlık verileceğini vaadetmişler, sonra da asker çıkarıp ülkeyi ilhak etmişlerdir) «azgın milliyetçi ihaneti» olduğunu bildirdiler, ve Lincoln'ün şu sözlerini hatırlattılar; «Beyazlar kendilerini yönettikleri zaman, bu bir kendikendiniyönetimdir; ama beyazlar hem kendilerini hem de başkalarını yönettikleri zaman, bu artık kendi-kendini yönetim değil, despotluktur.» (**) Fakat bütün bu eleştiri emperyalizmle tröstler arasındaki, dolayısıyla emperyalizmle kapitalizmin esasları arasındaki kopmaz bağı görmezlikten geldiği sürece, büyük çapta kapitalizmin ve onun gelişmesinin yarattığı güçlerle birleşmekten kaçındığı sürece, sadece bir «iyi niyet» olarak kaldı.

Hobson'un da emperyalizmi eleştirmedeki temel tutumu budur. Hobson, «emperyalizmin kaçınılmazlığı» görüşüne itraz etmekte ve (kapitalist düzende!) halkın «tüketim kapasitesini artırmak» gereğini be-

---

(*) *Mochican'lar, bir Kızılderili kabilesinin adıdır. (çev.)*

(**) *J. Patonillet*, l'imperialisme americaina, *Dijon* 1900. s: 272.

lirtmekte Kautsky'e öncülük etmişti. Emperyalizmin eleştirisinde küçük burjuva görüş, bankaların mutlak gücü, finans oligarşisi, vs., sık sık eserlerinden aktarmalar yaptığım Agahd, A. Lansburgh, L. Eschwege ve Fransız yazarları arasında 1900 yılında çıkan **ingiltere ve Emperyalizm** adında sağ bir kitabın yazarı Victor Berard tarafından benimsenmektedir. Marksistlik iddiasında olmayan bütün bu yazarlar emperyalizmi serbest rekabet ve demokrasiye karşıt göstermekte, çatışmalara ve savaşa yol açan Bağdat demiryolu projesini kınamakta, barış için «iyi niyetler» dile getirmektedirler, vs. Milletlerarası hisse senetleri istatistiklerini toplıyan A. Neymarck da öyle yapıyor. Değeri milyarlarca frankı bulan «milletlerarası» tahvilleri hesapladıktan sonra 1912'de şöyle diyordu: «Barışın bozulabileceğine... bu korkunç rakamlar karşısında bir savaş tehlikesini göze alabilecek bir kimsenin çıkabileceğine inanmak mümkün mü?»(*)

Burjuva iktisatçıların bu basit-kafalılığına şaşmamak gerek. Kaldı ki, bu denli saf görünüp «ciddi ciddi» emperyalizm çağında barıştan söz etmek, **onların çıkarınadır.** Lakin 1914'de, 1915'de ve 1916'da aynı burjuva - reformcu görüşü benimseyerek barış konusunda «herkesin aynı fikirde» olduğunu (emperyalistlerin, sözüm ona sosyalistlerin ve sosyal-pasifistlerin) doğrulayan Kautsky'nin Marksizmi nerede kaldı? Emperyalizmin tahlili ve çelişkilerinin, olanca derinliğiyle ortaya serilmesi yerine, sadece, onları biryana iten, geçiştiren bir «iyi niyet» görüyoruz,

---

(*) Bulletin de l'institut international de statistique, *T. XIX, Livr, II, s: 225.*

İşte Kautsky'nin emperyalizmi eleştirisine bir örnek: İngiltere'nin 1872-1912 yılları arasında Mısır'la yaptığı ticaretin istatistiklerini inceliyor. Anlaşıldığına göre İngiltere'nin ihracat ve ithalatı genel dış ticaretinden daha ağır gelişmiştir. Kautsky bundan şu sonucu çıkarmaktadır: «Askeri işgal durumu olmasaydı İngiltere'nin Mısır'la ticaretinin, yalnızca ekonomik etkenler sonucunda, bundan daha az olacaktı dememiz için bir sebep yoktur.» «Sermayenin büyüme ihtiyacı... en iyi, emperyalizmin şiddet yöntemleriyle değil, barışçı demokrasi yoluyla karşılanabilir.» (*)

Kautsky'nin, Rusya'daki silahtarı (ve sosyal-şovenlerin Rus fedaisi) Bay Seyirci tarafından her bir makamda tekrarlanan bu iddiası, emperyalizmin Kautsky'ci eleştirisinin özüdür; bu nedenledir ki üzerinde daha ayrıntılı durmamız gerekir. Hilferding'den bir aktarmayla başlıyacağız. Kautsky birçok vesileyle, özellikle 1915 Nisanında, Hilferding'in vardığı sonuçların «bütün sosyalist teoriciler tarafından oybirliğiyle benimsendiğini» ilan etmiştir.

«Daha ilerici kapitalist siyasetini,» diyor Hilferding, «artık çoktan tarihe karışmış olan serbest ticaret ve devlete düşmanlık dönemiyle kıyaslamak proletaryanın işi değildir. Finas-kapitalin ekonomik siyasetine, emperyalizme proletaryanın vereceği cevap serbest ticaret değil, sosyalizm olabilir ancak. Proletarya siyasetinin amacı bugün -artık gerici bir ülkü olup çıkan- serbest ticaret ülküsü değil, kapitalizmi ortadan kaldırarak rekabete son vermektir.» (**)

(*) *Kautsky,* Nationalstaat, İmperialistischer Staat und Staatenbund, *Nürnberg, 1915, s: 72 ve 70.*

(**) Finans Kapital, *s: 567*

Kautsky, finans- kapital döneminde bir «gerici ülkü»yü, «barışçı demokrasi»yi, «yalnızca ekonomik etkenlerin işleyişi»ni salık vermekle Marksizmden kopmuştur; çünkü bu ülkü, **objektif olarak,** bizi tekelci kapitalizmden tekelci olmayan kapitalizme geri sürüklemektedir, ve bir reformcu hilekarlığıdır.

Mısır'la ticaret (yada herhangi bir başka sömürge yada yarı-sömürge ile ticaret), askeri işgal, emperyalizm, finas-kapital **olmaksızın,** «daha da çok gelişecekti». Bu ne demektir? Serbest rekabet genel olarak tekellerce kısıtlanmasaydı, yada «ilişkiler» yoluyla, finans-kapitalin (aynı zamanda, yani tekellerin) boyunduruğu altında, yada sömürgelerin belli ülkelerin eline geçmesiyle kısıtlanmasaydı, kapitalizm daha hızlı gelişecekti demek midir?

Kautsky'nin iddiasını bundan başka bir anlamı olamaz; üstelik **bu** «anlam»ın da hiç bir anlamı yoktur. Tekelsiz serbest rekabet kapitalizmi ve ticareti daha hızlı **geliştirecekti** diyelim. Oysa ticaret ve kapitalizm ne kadar hızlı gelişirse, tekeli **ortaya çıkaran** üretim ve sermaye yoğunlaşması o kadar büyük olur. Ve tekeller **çoktan** ortaya çıkmışlardır, hem de serbest ticaret **yüzünden** ortaya çıkmışlardır! Tekeller artık ilerlemeyi geciktirmeye başlamış bile olsalar, serbest hareket halinde bir iddiaya dayanak olamaz bu. Serbest rekabet, bir kere tekeli ortaya çıkardıktan sonra, artık mümkün değildir.

Kautsky'nin iddiasını istediğiniz kadar evirin çevirin, onda gericilikten, burjuva reformculuğundan başka birşey bulamıyacaksınız.

Bu iddiayı daha doğru olarak öne sürüp, Seyirci'nin dediği gibi sömürgelerin İngiltere ile ticaretinin diğer ülkelerle ticaretinden daha ağır ilerlediğini söyledik diyelim, bu dahi Kautsky'yi kurtaramaz.

Çünkü İngiltere'yi yenen de **yine** tekeldir, **yine** emperyalizmdir. Sadece, bir başka ülkenin (Amerika'nın, Almanya'nın) tekeli ve emperyalizmidir. Bilindiği gibi karteller yeni ve özel bir himayeci gümrük biçimi uygulamaya başlamışlardır: ihraç edilmeye elverişli mallar himaye görmektedir (Engels, **Kapital**'in Üçüncü Cildinde buna işaret etmişti). Yine bilindiği gibi, kartellerin ve finans -kapitalin kendine özgü bir sistemi var: «fiyat kırarak mal ihraç etmek», yada İngilizlerin deyimiyle «damping». Belli bir ülkede kartel, mallarını tekel fiyatlarına satar; ama dışarıya, rakiplerinin fiyatlarını kırmak, kendi üretimini olabildiğince artırmak, vs. için çok daha düşük fiyata ihraç eder. Eğer Almanya'nın İngiliz sömürgeleriyle ticareti İngiltere'nin ticaretinden daha hızlı gelişiyorsa, bu sadece Alman emperyalizminin İngiliz emperyalizminden daha genç, daha güçlü ve daha iyi örgütlenmiş olduğunu, ondan üstün olduğunu ispat eder; ama hiç bir surette, serbest ticaretin «üstünlüğü»nü ispat etmez, çünkü bu savaş serbest ticaretle himayecilik ve sömürgelerin bağımlılığı arasında bir savaş değil, iki rakip emperyalizm, iki tekel, iki finans-kapital grubu arasında bir savaştır. Alman emperyalizminin İngiliz emperyalizminden üstünlüğü, sömürge sınırları yada himayeci gümrükler duvarından daha ağır basmaktadır. Bunu serbest ticaret ve «barışçı demokrasi» **lehinde** bir «delil» olarak ileri sürmek amiyane bir tutumdur; emperyalizmin esas özelliklerini ve karakterini unutmak, Marksizmin yerine küçük burjuva reformculuğunu geçirmektir.

Emperyalizmi eleştirisi Kautsky'niki kadar küçük burjuvaca olan burjuva iktisatçısı A. Lansburgh'un bile ticaret istatistiklerini daha bilimsel bir biçim-

de ele almış olması ilginçtir. Lansburgh rastgele seçilen tek bir ülkeyi, ve tek bir sömürgeyi diğer ülkelerle kıyaslamıyor; emperyalist bir ülkenin, 1) mali bakımdan ona bağımlı olan ve ondan borç para alan ülkelere; 2) mali bakımdan bağımsız ülkelere ihracatını inceliyor. Elde ettiği sonuçlar şunlar:

Almanya'nın ihracatı milyon mark

		1889	1908	Yüzde artışı
	Romanya	48.2	70.8	47
Mali bakımdan	Portekiz	19.0	32.8	73
Almanya'ya	Arjantin	60.7	147.0	143
bağımlı	Brezilya	48.7	84.5	73
ülkelere	Şili	28.3	52.4	85
	Türkiye	29.9	64.0	114
	Yekun	234.8	451.5	92
	İngiltere	651.8	997.4	53
Mali bankadan	Fransa	210.2	437.9	108
Almanya	Belçika	137.2	322.8	135
karşısında	İsviçre	177.4	401.1	127
bağımsız	Avustralya	21.2	64.5	205
ülkelere	Endonezya	8.8	40.7	363
	Yekun	1,206.6	2,264.4	87

Lansburgh bu rakkamlardan **sonuç** çıkarmamış, ve o yüzden, gariptir, **eğer** bu rakkamlar birşeyi ispat ediyorsa, **onun yanlışını** ispat ettiğini görememiştir. Çünkü mali bakımdan Almanya'ya bağımlı olan ülkelere ihracat, mali bakımdan bağımsız ülkelere olandan hiç değilse bir parçacık **daha hızlı** artmıştır. («Eğer» kelimesine parmak basıyorum, çünkü Lansburgh'un verdiği rakkamlar tamam olmaktan çok uzaktır.)

İhracatla borçlar arasındaki ilişkiye değinen Lansburgh şunları yazıyor:

«1890-91'de Alman bankalrı aracılığıyla bir Romanya borcu ayarlandı. Bankalara daha önceki yıllarda bu borç için avanslar ödemişlerdi. Alınan para, en çok, Almanya'dan demiryolu malzemesi satın alınmasında kullanıldı. 1891'de Almanya'nın Romanya'ya ihracatı 55 milyon marktı. Ertesi yıl 39,4 milyon marka düştü; 1900 yılında da, bazı iniş çıkışlardan sonra, 25.4 milyona indi. Ancak son birkaç yıldır, iki yeni borç sayesinde, yeniden 1891 düzeyine ulaştı.

«Almanya'nın Portekiz'e ihracatı 1888-89 borçlarından sonra 21,100,000 marka çıktı (1890); sonraki iki yıl içinde 16,200,000 ve 7,400,000'e düştü. Eski düzeyini ancak 1903'te bulabildi.

«Almanya'nın Arjantin ticaretine dair rakkamlar daha da çarpıcı. 1888 ve 1890'da iki borç alındı Almanya'dan. Almanya'nın Arjantin'e ihracatı 60,700,-000 markı buldu (1889). İki yıl sonra 18,600,000 marktı, yani eskisinin üçte birinden daha az. Ancak 1901'de, o da devlet ve belediyeler tarafından elektrik santraları kurmak için avanslar ve daha başka kredi işlemleriyle alınan yeni borçlar sayesinde 1889 düzeyini yeniden bulup geçti.

«1889 borcu sayesinde Şili'ye ihracat 45,200,000 markı buldu (1892'de); ertesi yıl 22,500,000 marka düştü. Alman bankalarından 1906'da alınan yeni bir borcu, 1907'de ihracatın 84,700,000 marka yükselmesi izledi. Bu rakam 1908'de yine 52,400.000'e düştü.» (*)

Lansburgh bu olgulardan, borçlara bağlı ihracatın ne kadar istikrarsız ve düzensiz; «tabii» ve «ahenkli» bir biçimde ülke sanayiini geliştirmek du-

---

(*) Die Bank, *1909, 2. s: 819 ve devamı.*

rurken yabancı ülkelere para yatırmanın ne kadar kötü birşey; yabancılara borç para vereyim derken Krupp'un ödemek zorunda kaldığı bahşişlerin ne kadar «masraflı» olduğu, vs. yolunda küçük burjuvaca komik sonuçlar çıkarıyor. Oysa olgular bize açıkça şunu göstermektedir: ihracatta artışlar finans-kapitalin **tam işte bu** dolandırıcılık hilelerine bağlıdır; finas - kapital burjuva ahlakı ile ilgilenmez; onun gözü öküzü iki kere yüzmektedir; ilkin, borçtan elde ettiği kârı cebe atar; sonra da, borçlunun Krupp'tan mal satın almak yada Çelik Sendikasından demiryolu malzemesi satın almak, vs. için kullandığı **aynı** borçtan elde ettiği diğer kârları içeder.

Lansburgh'un rakkamlarının dört dörtlük sağlam rakkamlar olduğunu sanmadığımı tekrar etmek isterim; onları aktarmadan yapamazdım, çünkü Kautsky'nin ve Seyirci'nin rakkamlarından daha bilimseldirler, ve Lansburgh bu soruna yaklaşımın doğru yolunu göstermiştir. İhracat, vs. konusunda finans-kapitalin önemini tartışırken, ihracatın özellikle ve sadece büyük sermayecilerin hileleriyle ilişkisini ve özellikle ve sadece malların karteller tarafından satılmasıyla ilişkisini ortaya koyabilmek gerekir. Sömürgeleri sömürge olmayan ülkelerle, bir emperyalizm bir başka emperyalizmle, bir yarı-sömürge yada sömürgeyi (Mısır) bütün diğer ülkelerle kıyaslamak, ve yalnızca bununla yetinmek, sorunun **özünü** bulandırmak ve geçiştirmektir.

Kautsky'nin emperyalizmi teorik eleştirisinin Marksizmle hiç bir ilgisi yoktur, ve sadece oportunistler ve sosyal - şovenlerle barış ve birlik propogandasına gerekçe sağlamaktadır! **çünkü**, kesinlikle, emperyalizmin çok derin ve köklü çelişkilerini geçiştirip gizlemektedir: tekelle onun yanısıra var olan

serbest rekabet, ve finans-kapitalin devasa «işleri» (ve devasa kârları) ile serbest piyasada «namuslu» ticaret arasındaki çelişkiler; bir yanda karteller ve tröstler, öbür yanda kartelleşmemiş sanayi arasındaki çelişkiler, vs.

Kautsky'nin icat ettiği ünlü «ültra-emperyalizm» teorisi de aynı ölçüde gericidir. Bu konuda 1915'te ileri sürdüğü delillerle Hobson'un 1902'de ileri sürdüğü delilleri bir kıyaslayalım.

Kautsky: «...Bugünkü emperyalist siyasetin yerini, milli finas-kapitallerin karşılıklı rekabetleri yerine dünyanın milletlerarası düzeyde birleşmiş finans-kapital tarafından birlikte sömürülmesini getirecek yeni, ultra - emperyalist bir siyaset alamaz mı? Kapitalizmin böyle bir yeni aşaması hiç değilse akla gelebiliyor. Başarılabilir mi? Bu soruya cevap verebilmek için yeterli ön-şartlardan henüz yoksunuz.(*)

Hobson: «Her biri ardında bir sürü gayri medeni maiyetiyle birkaç büyük feodal imparatorluğa yayılan Hıristiyanlık dünyası, birçoklarının gözünde bugünkü eğilimlerin en meşru sonucudur; sağlama bağlanmış bir enter-emperyalizm temeli üzerinde sürekli barış umudunun en sağlam dayanağı da, olsa olsa, bu olabilir.»

Hobson'un on üç yıl önce enter-emperyalizm dediğine Kautsky ultra-emperyalizm yada süper-emperyalizm demiştir. Latince bir ön-takı yerine bir başkasını koyarak, yeni ve daha kurnazca bir parola icad etmekten gayri Kautsky'nin «bilimsel» düşünce alanında gerçekleştirdiği yegane ilerleme, Hobson'un İngiliz papazlarının yaverleri diye sunduğu şeyi Marksizm diye yutturmaya çalışmaktır. Boer

---

(*) Die Neue Zeit, *30 Nisan, 1915. s: 114*

savaşından sonra, birçok akrabalarını Güney Afrika'nın savaş alanlarında kaybetmiş olan ve İngiliz büyük sermayecilerinin artan kârlarını sağlama bağlamak için daha ağır vergiler ödemek zorunda kalan İngiliz orta sınıfını ve işçilerini **avutmak** tabii ki bu pek şerefli kastın başlıca çabası olacaktı. Emperyalizmin pek de kötü birşey olmadığı; sürekli barışı sağlıyabilecek inter - (yada ultra-) emperyalizme nede olsa yakın sayılabileceği teorisinden daha avutucu ne olabilir? İngiliz papazlarının, yada gözüyaşlı Kautsky'nin iyi niyetleri ne olursa olsun, Kautsky'nin «teorisi»nin yegane objektif -yani gerçek- sosyal anlamı şudur; yığınların dikkatini günümüzün keskin çelişkileri ve çetin sorunlarından saptırıp geleceğe ait hayali bir «ultra-emperyalizm»in aldatıcı vaadlerine yönelterek, yığınları kapitalist düzende sürekli barışın mümkün olabileceği umutlarıyla avutmaya yarıyan son derece gerici bir yöntem. Yığınların aldatılması: Kautsky'nin «Marksist» teorisinde ne varsa bundan ibarettir.

O kadar ki, çok iyi bilinen tartışma götürmez olguları karşılaştırmak, Kautsky'nin Alman işçilerine (ve bütün ülkelerin işçilerine) yutturmaya çalıştığı vaadlerin mutlak sahteliğini görmemize yetecektir. Hindistan, Hindi Çini ve Çin'i ele alalım. Nüfusları altı-yedi yüz milyonu bulan bu üç sömürge ve yarı-sömürge ülkenin birkaç emperyalist ülkenin (İngiltere, Fransa, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri, vs.) finas-kapitalinin sömürüsü altında olduğunu biliyoruz. Diyelim ki bu emperyalist ülkeler bu Asya ülkelerindeki mülklerini, çıkarlarını ve etki alanlarını korumak yada genişletmek için birbirlerine karşı ittifaklar kuruyorlar: bu ittifaklar «enter-emperyalist» yada «ultra-emperyalist» ittifaklar olacaktır.

Diyelim ki **bütün** emperyalist ülkeler Asya'nın bu bölgelerini «barış yoluyla» paylaşmak için bir ittifak yapıyorlar: bu ittifak «milletlerarası düzeyde birleşmiş finans-kapital»in bir ittifakı olacaktır. Yirminci Yüzyıl tarihinde bu tip ittifakların fiili örnekleri vardır: büyük devletlerin Çin'e karşı tutumları, mesela. Soruyoruz: kapitalist sistemin değişmeden kaldığını varsayarsak -ki Kautsky bu varsayımı yapmaktadır- bu gibi ittifakların geçici olmaktan ileri varacağını herbir biçimde sürtüşme, çelişki ve mücadeleyi ortadan kaldıracağını akıl alabilir mi?

Bu soruya olumsuzdan gayri bir cevap verilemiyeceğini görmek için onu açık seçik sormak yeter. Çünkü kapitalist düzende etki alanlarının, çıkarların, sömürgelerin, vs. payedilmesinde aklın alabileceği yegane temel, bu paylaşmaya katılanların **gücü,** ekonomik, mali, askeri, vs. gücüdür. Ve de paylaşmaya katılanların gücü eşit ölçülerde değişmemektedir; çünkü kapitalist düzende çeşitli işletmelerin, tröstlerin, sanayi kollarının yada ülkelerin **eşit** gelişmesine imkan yoktur. Bundan yarım yüzyıl önce Almanya, kapitalist gücü o zamanın İngilteresi ile kıyaslandığında, zavallı, sıradan bir ülkeydi; Rusya'ya kıyasla Japonya da öyleydi. Bundan on-yirmi yıl sonra emperyalist devletlerin birbirlerine kıyasla güçlerinin **hiç değişmeden,** olduğu gibi kalacağını «akıl alabilir mi?» Böyle birşey söz konusu bile değildir.

O halde, İngiliz papazlarının, yada Alman «Marksist»i Kautsky'nin amiyane, kakavan hayallerine değil de kapitalist sistemin gerçeklerine bakacak oulrsak, «enter -emperyalist» yada «ultra-emperyalist» ittifaklar, hangi biçime bürünürlerse bürünsünler, ister bir emperyalist koalisyonun bir baş-

ka emperyalist koalisyona karşı ittifakı, ister **bütün** emperyalist devletleri kucaklayan bir genel ittifak olsunlar, savaşlar arası dönemlerde bir «mütareke»den başka birşey değillerdir. Bu, **kaçınılmazdır.** Barışçı ittifaklar savaşlara zemin hazırlar, kendileri de savaşlardan doğarlar; dünya ekonomisi ve dünya siyaseti içindeki emperyalist bağlantıların ve ilişkilerin **tek ve aynı** temeli üzerinde barışçı ve barışçı olmayan ardarda mücadele biçimleri yaratarak, biri diğerini şartlar. Ne ki işçileri uyuşturma ve burjuvazi saflarına geçmiş olan sosyal-şovenlerle barıştırmak kaygusuyla hareket eden Kautsky aynı zincirin bir halkasını bir başka halkasından **koparıyor,** Çin'in «sükuna kavuşturulması» için (Boxer isyanının bastırılmasını hatırlayın) **bütün** büyük devletler arasında bugün kurulmuş olan barışçı (ve de ultra-emperyalist, hatta ultra-ultra-emperyalist) ittifakı yarının barışçı olmayan -ve öbürgün mesela Türkiye'nin paylaşılması için kurulacak «barışçı» bir genel ittifaka zemin hazırlıyacak- çatışmasından ayırıyor, vs. Emperyalist barış dönemleriyle emperyalist savaş dönemleri arasındaki canlı bağlantıyı göstermek varken Kautsky işçilere, onların cansız önderleriyle aralarını bulmak için, cansız bir soyutlamak sunuyor.

Bir Amerikalı yazar, Hill, **Avrupa'nın Milletlerarası Gelişmesinde Diplomasi Tarihi** adındaki kitabının önsözünde, yakın dinlomasi tarihinin şu dönemlerine işaret eder: 1) Devrim çağı; 2) anayasacı hareket; 3) bugünkü «ticari emperyalizm» çağı. (*) Bir başka yazar, ingiltere'nin 1870'den sonraki

---

(*) *David Jayne Hill,* Avrupa'nın Milletlerarası Gelişmesinde Diplomasi Tarihi, *Cilt I, s: 10.*

«dünya siyaseti»ni dört döneme ayırır: 1) Birinci Asya dönemi (Rusya'nın Orta Asya'da Hindistan'a doğru ilerlemesine karşı verilen mücadele dönemi); 2) Afrika dönemi (aşağı yukarı 1885-1902 arası): Afrika'nın paylaşılması için Fransa'yla mücadele (İngiltere'nin Fransa'yla savaşa girmesine ramak kalan 1898 «Faşoda olayı»[60)]; 3) ikinci Asya dönemi (Rusya'ya karşı Japonya ile ittifak); ve 4) daha çok Almanya'ya karşı, «Avrupa» dönemi. (*) «Siyasi devriye çatışmaları mali alanda yer alır,» diye yazar 1905'te, banker Riesser, İtalya'da iş çeviren Fransız finans-kapitalinin nasıl bu iki ülke arasında siyasi bir ittifakın yolunu hazırlamakta olduğunu, ve nasıl İran yüzünden Almanya ile İngiltere arasında, Çin borçları yüzünden bütün Avrupa kapitalistleri arasında, vs. bir çatışmanın gelişmekte olduğunu gösterirken. İşte size, bildiğimiz emperyalist çatışmalarla kopmaz bağlantısı içinde barışçı «ultra-emperyalist» ittifakların canlı gerçeği!

Kautsky'nin emperyalizmin en derin çelişkilerini gizlemesi, önünde sonunda, emperyalizmi allayıp pullamakla birdir; ve bu tutum, bu yazarın emperyalizmin siyasi özelliklerini eleştirisinde de izler bırakmıştır. Emperyalizm her yere özgürlük için değil, hakimiyet kurmak için mücadeleyi sokan finans-kapital ve tekeller dönemidir. Siyasi sistem ne olursa olsun, bu eğilimlerin sonucu her yerde irtica, ve bu alandaki çelişkilerin aşırı ölçüde kızışmasıdır. Özellikle, milletler üzerinde baskı artar, ve ilhaklar için, yani milli bağımsızlığın çiğnenmesi için (çünkü ilhak, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkının çiğnenmesinden başka birşey değildir, mücadele

---

(*) Schilder, a.g.e. s: 178.

şiddet kazanır. Hilferding emperyalizmle milletler üzerinde baskının artması arasındaki bağlantıyı işaret etmekte haklıdır. «Yeni sömürüye açılan ülkelerde,» diyor, «içeri giren sermaye çelişkileri kızıştırır, davetsiz misafirlere karşı milli bilince uyanan halkların durmadan büyüyen direnişini coşturur. Bu direniş, kolaylıkla, yabancı sermayeye karşı tehlikeli tedbirlere dönüşebilir. Eski sosyal ilişkiler köklü değişikliğe uğrar, «tarihsiz milletler»in eski tarımsal yalnızlığı son bulur ve bu milletler kapitalist kasırganın içine savrulurlar. Kapitalizm kendisi, yavaş yavaş, boyunduruk altında tutulanlara kurtuluşları için gerekli araçları ve kaynakları sağlar; onlar da bir zamanlar Avrupa'da ülkülerin en yücesi sayılan amacı gerçekleştirmeye koyulurlar: ekonomide ve kültürde özgürlüğe kavuşma aracı olarak, milli bütünlüğü olan bir devletin kurulması. Milli bağımsızlık yönündeki bu hareket Avrupa sermayesinin en baha biçilmez, en vaadkar sömürü alanlarında tehdit etmektedir. Avrupa sermayesi için hakimiyetini sürdürmenin tek yolu askeri gücünü artırmaktır.» (*)

Buna şunu da eklemek gerek: Emperyalizm yalnız yeni sömürüye açılan ülkelerde değil, eskiden açılmış olanlarda da ilhaklara, milletler üzerinde baskının artmasına, dolayısıyla direnişin artmasına yol açmaktadır. Kautsky bir yandan emperyalizmin siyasi irticayı azdırmasına karşı çıkarken, özellikle önem kazanmış olan bir sorunu karanlıkta bırakıyor; Emperyalizm döneminde oportunistlerle birleşmenin imkansızlığı. Bir yandan ilhaklara karşı çıkarken, öbür yandan itirazlarını opurtunistlerin en kabul edebileceği ve onlara en az zararı dokunacak bir

(*) Finans Kapital, *s: 478*

biçimde ileri sürüyor. Alman dinleyici kitlesine hitap ettiği halde, mesela en aktüel, en önemli konuyu, Almanya'nın Alsace - Lorraine'i ilhakı konusunu karanlıkta bırakıyor. Kautsky'nin bu «zihni sapıklığı»nı yerli yerine oturtabilmek için şu örneği vereceğim: Diyelim ki bir Japon, Filipinlerin Amerika tarafından ilhakını kınadı. Soru şudur: Bunu, Filipinleri kendisi ilhak etmek istediği için değil de, bütün ilhaklardan nefret ettiğinden yaptığına herkesi inandırabilir mi? Ve biz Japon'un ilhaklara karşı verdiği «mücadele»nin içtenliğine ve siyasi dürüstlüğüne ancak, Kore'nin Japonya tarafından ilhakına karşı savaşırsa, ve Kore'nin Japonya'dan ayrılma özgürlüğünden yana çıkarsa inanılabileceğini kabul etmek zorunda kalmaz mıyız?

Kautsky'nin emperyalizmi teorik tahlili ile emperyalizme yöneltiği ekonomik ve siyasi eleştiriye, **baştan aşağı,** Marksizmle hiç bir surette bağdaşmaz bir ruh, ve emperyalizmin temel çelişkilerini örtbas edip geçiştirme, ve Avrupa işçi sınıfı hareketinde oportunizmle birliği her ne bahasına olursa olsun ayakta tutma çabası hakimdir.

**1916 Ocak - Haziran ayları arasında yazılmıştır.
İlk kez 1917 yılı ortasında Petrograd Zhizn i Znaniye yayınları tarafından ayrı bir risale biçiminde yayınlanmıştır.**

Toplu Eserler,
Cilt. 22, s: 254-98

II Junious Risalesi'nden

Junius'un yanlış önermelerinden birincisi, **Internationale** gurubunun ([61]) beşinci tezinde yer alıyor: «Gemi azıya almış emperyalizm çağında milli savaşlar artık mümkün değildir. Milli çıkarlar, emekçi yığınlarını can düşmanları emperyalizmin hizmetine koşmaya yarar kandırma araçları olarak işlemektedir sadece.» Bu beyanla sona eren beşinci tezin başında, **bugünkü** savaşın bir emperyalist savaş olduğu ileri sürülüyor. Belki de milli savaşların böyle genel olarak inkarı, **bugünkü** savaşın bir milli savaş değil, bir emperyalist savaş olduğu gerçeğine parmak basalım derken dikkatsiz davranmanın bir sonucudur, yada bu gerçeğin istenmeden abartılmasıdır. Üzerinde durmamız gereken yanlış bir görüştür bu; **bugünkü** savaşın milli bir savaş olduğunu iddia eden yanlış görüşler karşısında çoğu Sosyal-Demokratlar, yine yanlış olarak, **bütün** milli savaşları inkara kalkmışlardır.

Junius, **bugünkü** savaşın «emperyalist havası» nın ağır bastığına dikkati çekmekte, Sırbistan'ın arkasında Rusya'nın, «Sırp milliyetçiliğinin ardında Rus emperyalizmi»nin olduğunu, ve bu savaşa mesela Hollanda'nın katılmasının **yine** emperyalist bir

hareket olacağını, çünkü Hollanda'nın önce kendi sömürgelerini savunacağını, ikincisi, **emperyalist** koalisyonlardan biriyle ittifaka gireceğini belirtmekte çok haklıdır. **Bugünkü** savaş için tartışma götürmez bu. Bundan başka Junius, kendince en önemli sorunun «şu anda Sosyal - Demokrat siyasetine hakim olan» «milli savaş hortlağı» ile mücadele etmek olduğunu belirtiyor (s: 81), ki bu bakımdan da görüşlerinin hem doğru, hem de yerinde olduğunu kabul etmemiz gerekir.

Yanlış olan, sadece, bu gerçeği abartmak, Marksizmin şart koştuğu somutluk ilkesinden ayrılmak, bu savaş hakkındaki değerlendirmemizi emperyalizm çağında mümkün olabilecek bütün savaşlara uygulamak, emperyalizme **karşı** milli hareketleri görmezlikten gelmektir. «Milli savaşlar artık mümkün değildir» tezinin tek dayanağı, dünyanın bir avuç «büyük» emperyalist devlet arasında pay edilmiş olduğu bu nedenle, bir milli savaş olarak başlasa bile her savaşın emperyalist devletler yada koalisyonlardan birinin çıkarlarına bağlı bir emperyalist savaşa **dönüştüğü** iddiasıdır (Junius, s:81).

Bu iddianın ne kadar yanlış olduğu açıkça ortadadır. Tabiatta olsun, toplumda olsun, bütün ayırım çizgilerinin itibari ve dinamik olduğu, **her** fenomenin belli koşullarda kendi karşıtına dönüşebileceği Marksist diyalektiğin temel kanunlarından biridir. Bir milli savaş bir emperyalist savaşa **dönüşebilir;** bunun tersi de mümkündür. İşte bir örneği: Büyük Fransız Devriminin savaşları milli savaşlar olarak başlamıştı, gerçekten de öyleydiler. Bir araya gelen karşı-devrimci kıraklıklara karşı devrimi savunmak için girişilen devrimci savaşlardı. Ne zaman ki Napoleon Fransız İmparatorluğunu kurdu ve Av-

rupa'nın bazı büyük, tutarlı ve yerleşik milli devletlerini hükmü altına aldı, o zaman Fransızların bu milli savaşları emperyalist savaşlara dönüştü; ve bu sefer, Napoleon emperyalizmine **karşı** milli kurtuluş savaşlarını doğurdu.

Biri diğerine **dönüşebilir** diye, bir emperyalist savaşla bir milli savaş arasındaki ayırımı dikkate almayanlar ancak sofistlerdir. Diyalektik çok kere -Yunan felsefesi tarihi buna bir örnektir- sofizme köprü olmuştur. Ne ki bizler, yine de diyalektikçi olduğumuz için, sofizmle mücadelemizde genel olarak bütün dönüşümleri inkar etmeyiz; sadece, **eldeki** fenomeni somut durumunda ve gelişme süreci içinde tahlil ederiz.

Şimdiki 1914 - 16 emperyalist savaşının bir milli savaşa dönüşme ihtimali çok azdır; çünkü **ileriye** doğru gelişmeyi temsil eden sınıf proletaryadır, ve protletarya, objektif olarak, bu savaşı burjuvaziye karşı bir iç savaşa dönüştürme çabasındadır. Bir de şu var: İki koalisyonun güçleri arasında önemli hiç bir fark yoktur; milletlerarası finans-kapital her yerde gerici bir burjuvazi yaratmıştır. Ama böyle bir dönüşümün **imkansız** olduğu da **ilan edilmemelidir. Eğer Avrupa proletaryası** diyelim yirmi yıl eli kolu bağlı kalırsa; eğer şimdiki savaş Napoleon'unkilere benzer zaferlerle ve bazı tutarlı milli devletlerin boyunduruk altına alınmasıyla **sonuçlanırsa; eğer** Avrupa-dışı emperyalizmin (özellikle Japon ve Amerikan emperyalizminin) sosyalizme geçişi de, mesela bu iki ülke arasında bir savaş nedeniyle yirmi yıl geriye atılırsa, o zaman Avrupa'da büyük bir milli savaş mümkün olur. Böyle bir savaş Avrupa'yı yirmi otuz yıl **geriye** atacaktır. Pek muhtemel ki gelişme değildir bu, ama **imkansız** da değildir. Dünya

tarihinin hep pürüzsüz bir yol izlediğini, hep ileri gittiğini, arada bir geriye doğru devasa adımlar atmadığını sanmak diyalektiğe aykırıdır, bilimsel değildir, teorik olarak da yanlıştır.

Dahası var. Emperyalist çağda sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin milli savaşları sadece muhtemel değil, **kaçınılmazdır** da. Sömürge ve yarı - sömürge ülkelerde (Çin, Türkiye, İran) bir milyar insan, yani dünya nüfusunun yarıdan fazlası yaşıyor. Buralarda milli kurtuluş hareketleri ya şimdiden çok güçlenmiştir, yada, gitgide gelişmekte, kıvama varmaktadır. Bütün savaşlar, siyasetin başka yollardan devamıdır. Sömürgelerde milli kurtuluş siyasetinin devamı, **ister istemez,** emperyalizme **karşı** milli savaşlar biçimine bürünecektir. Bu gibi savaşlar bugünkü «büyük» emperyalist devletler arasında bir emperyalist savaşa yol açabilir de, açamıyabilir de. Bu birçok etkenlere bağlıdır.

Örnek: İngiltere ve Fransa yedi yıl savaşında sömürgeler için döğüştüler. Yani emperyalist bir savaşta döğüştüler (böyle birşey hayli gelişkin çağdaş kapitalizm ortamında mümkün olduğu gibi, kölelik ve ilkel kapitalizm ortamında da mümkündür). Fransa yenildi ve bazı sömürgelerini elden çıkardı. Bundan hayli zaman sonra Kuzey Amerika Devletlerinin yalnız ingiltere'ye karşı milli kurtuluş savaşı başladı. O zaman bugünkü Birleşik Devletlerin bazı kısımlarına sahip olan Fransa ve İspanya İngiltere'ye baş kaldıran Devletlerle bir dostluk andlaşması imzaladılar. İngiltere'ye karşı besledikleri düşmanlıktan ötürü, yani kendi emperyalist çıkarlarını gözettikleri için yaptılar bunu. Fransız askerleri Amerikan birlikleriyle aynı safta İngilizlere karşı savaştı. Burda gördüğümüz, bir milli kurtuluş savaşıdır; em-

peryalist rekabetin bu savaştaki yeri yedektedir ve pek önemli değildir. 1914 - 16 savaşında gördüğümüz ise bunun tam karşıtıdır, (belirleyici hakim unsur olan emperyalist rekabet yanında Avusturya - Sırp Savaşının milli yanı pek de önemli değildir). Onun için, emperyalizm kavramını rastgele uygulamak ve bundan milli savaşların «imkansız» olduğu sonucunu çıkarmak saçmalıktır. Mesela İran, Hindistan ve Çin arasında kurulacak bir ittifakın bir yada birkaç emperyalist devlete karşı bir milli kurtuluş savaşına girişmesi hem mümkün, hem muhtemeldir; çünkü böyle bir savaş bu ülkelerdeki milli kurtuluş hareketlerinin ardından gelecektir. Böyle bir savaşın bugünkü emperyalist devletler arasında bir savaşa dönüşüp dönüşmiyeceği birçok somut etkene bağlıdır, ki bu etkenlerin mutlaka zuhur edeceğini söylemek gülünçtür.

Üçüncüsü, emperyalizm çağında milli savaşlar Avrupa'da dahi imkansız sayılamaz. «Emperyalizm çağı» bugünkü savaşı bir emperyalist savaş yapmıştır ve (sosyalizmin zaferine dek) yeni yeni emperyalist savaşlar doğuracaktır. Bu «çağ» günümüzdeki emperyalist devletlerin izledikleri siyasetlere bütün emperyalist bir nitelik kazandırmıştır. Ama bu, mesela küçük (ilhak edilmiş yada milli baskı altında tutulan) ülkelerin emperyalist devletlere **karşı** milli savaşlara girişmelerine engel değildir; bunun gibi, Avrupa'da büyük çapta milli hareketlere de engel değildir. Junius mesela Avusturya'ya çok makul bir gözle bakıyor. Yalnız «ekonomik» etkenleri değil, özel siyasi etkenleri de yeterince hesaba katıyor. «Avusturya'nın iç bağlarının eksikliği»ne işaret ediyor ve «Habsburg monarşisinin, bir burjuva devletinin siyasi örgütü değil, birkaç sosyal asalak kliğinin

meydana getirdiği gevşek bir şebeke» olduğunu, «tarih açısından Avusturya - Macaristan'ın tasfiyesinin, aslında hem Türkiye'nin parçalanmasının bir devamı, hem de tarihi gelişim sürecinin bir gereği» olduğunu kabul ediyor. Hemen hemen aynı şey bazı Balkan ülkeleri ve Rusya için de doğrudur. Eğer «büyük» devletler bu savaşta sıfırı tüketecek olurlarsa, yada Rusya'da devrim başarı kazanırsa, milli savaşlar, hem de başarılı milli savaşlar pekala mümkün olacaktır. Emperyalist devletlerin müdahalesi pratikte her zaman mümkün **değildir.** Bu, üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bir başka nokta da şudur: bir dev ülke karşısında bir küçük ülkenin savaşta başarı umudu olmayacağı yolundaki sığ görüşe karşı, umutsuz bir savaşın da yine bir savaş olduğunu söylemeliyiz. Kaldı ki, «dev» ülkeler içerisinde işleyen bazı etkenler -mesela bir devrim- «umutsuz» bir savaşı çok «umutlu» bir savaşa çevirebilir.

«Milli savaşlar artık mümkün değildir» yanlış görüşünü ayrıntılarıyla inceledik. Böyle yapmamızın bir nedeni, bu görüşün teorik açıdan besbelli yanlış olmasındandır. Üçüncü Enternasyonalin ancak sulandırılmamış bir Marksizm temeli üzerinde kurulabileceği bir zamanda «Sol»un Marksist teoriyi hafife alır bir tutum göstermesi muhakkak ki çok acı olurdu. Lakin bu yanlış görüş, aynı zamanda, pratik siyaset açısından da çok zararlıdır; çünkü bütün savaşların gerici savaşlar olduğu iddia edildiğinden, saçmasapan bir «silahsızlanma» propagandasına yol açmaktadır. Ayrıca milli hareketlere bigane kal**mak gibi daha da saçma, hatta düpedüz** gerici bir tutuma yol açmaktadır. Böyle bir tutum, «büyük» Avrupa devletlerinden, yani bir yığın küçük milleti

ve sömürge halklarını ezen milletlerden kimseler sözde bilimsel bir havayla, «Milli savaşlar artık mümkün değildir!» dedikleri zaman, şovenlik olur. Emperyalist devletlere **karşı** milli savaşlar sadece mümkün ve muhtemel değil, aynı zamanda kaçınılmaz, **ilerici ve devrimcidirler.** Ama, tabii, başarılı olmak için, ya ezilen ülkelerde yaşıyan muazzam halk yığınlarının (mesela Hindistan ve Çin örneğinde olduğu gibi yüz milyonlarca insanın) birlikte hareket etmesi; ya milletlerarası koşullarda **özellikle** elverişi bir durum (mesela emperyalist devletlerin savaştan, aralarındaki çelişkilerden, vs. bunalıp işe burunlarını sokamamaları); yada büyük devletlerden birinde **tam o sırada** proletaryanın burjuvaziye baş kaldırması şarttır. (Bu sonuncusu, proletaryanın zaferi için en istenilir ve elverişli ihtimal olarak, başta gelir.)

Bununla birlikte Junius'u milli hareketlere bigane kalmakla suçlamak hakkaniyete sığmaz. En azından, Sosyal - Demokrat Parlamento grubunun günahlarından birinin, Kamerun'da bir yerli öndere «vatana ihanet» suçundan ölüm cezası verilmesine ses çıkarmamak olduğuna işaret ediyor. (Yerli önder, anlaşılan, savaşa karşı bir ayaklanma örgütlemeye kalkışmıştı.) Başka bir yerde (hâlâ «Sosyal - Demokratlar» arasında sayılan Legien'ler, Lensch'ler ve diğer namussuzlara ibret olmak üzere) sömürge halklarına da bütün diğer halklar gibi millet gözüyle bakmak gerektiğine parmak basıyor. Açık ve seçik olarak şöyle diyor: «Sosyalizm her milletin bağımsızlık ve özgürlük hakkını, kendi kaderini bağımsız olarak elde tutma hakkını tanımıştır»; «milletlerarası sosyalizm özgür, bağımsız ve eşit milletlerin hakkını tanır; fakat ancak sosyalizm yaratabilir böyle mil-

letleri, ancak sosyalizm milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını gerçekleştirebilir. Ve bu sosyalist şiar,» diyor. Junius, doğru olarak, «bütün diğer sosyalist şiarlar gibi, kurulu düzenin haklılığını ispata değil, ileriye giden yolu göstermeye, dönüşüm için faal devrimci siyasetinde proletaryanın şevkini artırmaya yarar» (s: 77 ve 78). Sosyalist düzende dahi milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını inkar eden kimi Hollanda ve Polonya Sosyal - Demokratlarının bugün benimsedikleri dar görüşe ve Marksizm karikatürüne bütün Alman Sol Sosyal - Demokratlarının da kendilerini kaptırmış olduklarını sanmak, doğrusu büyük hata olurdu. **Bu** hatanın **özgül,** Hollandalı - Polonyalı köklerini başka bir yerde tartışacağız.

1916 Temmuzunda yazılmış,
1916 Ekiminde Sbornik Sotsial Demokrata'nın 1. sayısında yayınlanmıştır.
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler, Cilt. 22, s: 308-13

12 Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerinde Tartışma'nın Özeti'nden

6. Bu Konuda «Avrupa»yı Sömürgelerden Ayırdetmek Doğru mudur?

Bizim tezlerimize göre sömürgelerin derhal özgürlüğe kavuşmaları, kapitalist düzende, milletlerin kendi kaderlerini tayini, resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, demokratik cumhuriyet, vs. kadar «pratikte imkansız»dır. (yani, birkaç devrim olmadan gerçekleşemez, ve ancak sosyalist düzende özgürlüğe kavuşmalarını istemek, «milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak»tan başta birşey değildir.

Polonyalı yoldaşlar bu fikirlerden hiç birine cevap vermemişlerdir. «Avrupa» ile sömürgeler arasında bir ayırım yapmıya çalışmışlardır. Yalnız Avrupa için, önceden gerçekleşmiş ilhakların feshine yanaşmamakla, tutarsız ilhakçılar durumuna düşmektedirler. Ama sömürgeler bahsinde, hiç bir şart koşmadan, «Sömürgelerden çıkın!» diyorlar.

Rus sosyalistleri «Türkistan'dan, Hiva'dan, Buhara'dan, vs. çıkın,» demeliymişler. Ama eğer, Polonya, Finlandiya, Ukrayna, vs. için de aynı ayrılma özgürlüğünü isterlerse, «ütopyacı»lar ve «bilimsel-

likten nasibi olmayan gözüyaşlı kişiler» olurlarmış. Öyle iddia ediliyor. İngiliz sosyalistleri «Afrika'dan, Hindistan'dan, Avusturalya'dan çıkın!» demeliymişler ama, İrlanda için ortaya böyle bir istek atılmamalıymış. Yanlış olduğu bu kadar açıkça ortada olan bu ayırımın teorik temeli nedir? Bu soruyu geçiştiremeyiz.

Kendi kaderini tayin ilkesine karşı çıkanların başta gelen «dayanak»ları, bunun «uygulanabilir olmaması»dır. «Ekonomik ve siyasi yoğunlaşmaya» atıfta da ince bir farkla aynı düşünce dile getirilmektedir.

Muhakkak ki sömürge ilhakıyla da yoğunlaşma olur. Eskiden sömürgelerle Avrupa halkları -hiç değilse bunların çoğunluğu- arasında ekonomik bir ayırım vardı: sömürgeler **meta** mübadelesi ilişkileri içine sokulmuşlar, fakat kapitalist **üretim** ilişkileri içerisine sokulmamışlardı. Emperyalizm bunu değiştirmiştir. Emperyalizm, başka şeyler arasında, bir de **sermaye** ihracı demektir.

Kapitalist üretim gittikçe artan bir oranda sömürgelere götürülüyor. Sömürgeleri Avrupa finans - kapitaline bağımlılıktan kurtarmak mümkün değildir. Askeri açıdan olduğu kadar yayılma açısından da, sömürgelerin ayrılmaları pratikte, genel kural olarak, ancak sosyalist düzende mümkündür; kapitalist düzende ancak bir istisna olarak, yada hem sömürgelerde, hem de metropollerde bir dizi ayaklanma ve devrim bahasına mümkündür.

Avrupa'nın bağımlı ülkelerinin çoğu, kapitalist gelişme bakımından, sömürgelerden ileri ülkelerdir (ama hepsi değil: istisnalar Arnavutluk ve Rusya'daki birçok Rus olmayan milletlerdir). Oysa milletler üzerinde baskıya ve ilhaklara karşı direnişi ar-

tıran da yine budur. Doğrudan doğruya bu nedenle, kapitalizmin gelişmesi Avrupa'da bütün siyasi koşullarda (ayrılma dahil), sömürgelerde olduğundan **daha çok teminat altındadır...** «Orda», diyorlar Polonyalı yoldaşlar, sömürgelerden bahisle (1,4), «kapitalizm hâlâ üretim güçlerini bağımsız olarak geliştirme göreviyle karşı karşıyadır...» Bu, Avrupa'da daha da çok görülüyor, hiç şüphe yok ki kapitalizm üretim güçlerini Polonya'da, Finlandiya'da, Ukrayna'da ve Alsace'da, Hindistan'da, Türkistan'da, Mısır'da ve diğer doğrudan doğruya sömürge ülkelerde olduğundan daha esaslı, daha hızlı ve daha bağımsız olarak geliştirmektedir. Meta üreten bir toplumda sermaye olmaksızın bağımsız gelişme, hatta hiç bir gelişme söz konusu olamaz. Avrupa'da bağımlı milletlerin hem **kendi** sermayeleri vardır, hem de değişik şartlarda sermaye bulma imkanları vardır. Sömürgelerin **kendi** sermayeleri ya hiç yoktur, yada sözü edilmeye değmeyecek kadar azdır ve finans - kapital koşullarında hiç bir sömürge siyasi bağımlılık şartına uymaksızın sermaye bulamaz. Nedir o halde, bütün bunlardan sonra, sömürgeleri derhal ve kayıtsız şartsız bağımsızlığa kavuşturma isteğinin anlamı? Daha çok, amiyane, karikatür -«Marksist» anlamda «ütopyacı», Polonyalı yoldaşların ne yazık ki peşlerine takıldıkları Struve'lerin, Lensch'lerin Cunow'ların kullandığı anlamda «ütopyacı» olduğu ortada değil mi? Alışılagelenin dışında, harcıalemin dışında ne varsa, devrimci olan ne varsa, burada «ütopyacı» damgasını yiyor. Oysa **her** türden devrimci hareketler -milli hareketler dahil- Avrupa'da sömürgelerde olduğundan daha mümkün, daha pratik, daha çetin, daha bilinçli ve yenilgiye uğratılması daha güç hareketlerdir.

Polonyalı yoldaşlar (1.3), sosyalizm «sömürgelerdeki geri kalmış halklara **hükmetmeden** onlara **karşılıksız kültür yardımı** yapabilecektir,» diyorlar. Bu doğrudur. Fakat büyük bir milletin, sosyalizm safına geçen büyük bir devletin «karşılıksız kültür yardımı» sayesinde küçük ve ezilen bir Avrupa milletini kendine çekemiyeceğini farzetmemiz için ne sebep vardır? Avrupa'nın ufak fakat kültürlü ve çok şey talep eden bağımlı milletlerini büyük sosyalist devletlerle birleşmeye çekecek olan şey, Polonya Sosyal - Demokratlarının sömürgelere **«ihsan»** ettikleri ayrılma özgürlüğünden başka birşey değildir; çünkü sosyalist düzende büyük bir devlet demek, günde şu kadar **daha az** çalışma saati, ve şu kadar **daha çok** ücret demektir. Emekçi halk yığınlar, kendilerini burjuva boyunduruğundan kurtardıkça, o «kültür yardımı» uğruna, büyük ve ileri sosyalist milletlerle birleşmeye, kaynaşmaya doğru gitmekten kendilerini alamayacaklardır; yeter ki, daha dün onları baskı altında tutanlar, yıllar boyu ezilen milletlerin hayli gelişkin demokratik gururlarını incitmesinler ve yeter ki bu milletlere, devlet kurmak, yani «kendi öz» devletlerini örgütleme tecrübesini geçirmiş olmak dahil, herşeyde eşitlik tanınsın. Kapitalizmde bu «tecrübe» savaş, yalnızlık, içine kapalılık demektir ve de (Hollanda, İsviçre gibi) imtiyazlı küçük milletlerin dar görüşlü bencilliği demektir. Sosyalizmde emekçiler kendileri, sırf yukarda sözü edilen salt ekonomik yararlar uğruna hiç bir yerde içine kapalılığa razı olmıyacaklar, bu arada siyasi biçimlerin çeşitliliği, ayrılma özgürlüğü ve devlet örgütlenmesinde tecrübe -bütün biçimleriyle devlet tükenip gidene kadar bunların hepsi olacaktır- zengin ve kültürlü bir hayatın temeli, milletlerin her gün biraz da-

ha birbirlerine yaklaşıp kaynaşacaklarının teminatı olacaktır.

Sömürgeleri ayrı bir yere koyup Avrupa'ya karşı çıkarmakla, Polonyalı yoldaşlar, bütün yanlış iddialarını bir anda çökerten bir çelişkinin içine düşmüşlerdir.

9. Engels'in Kautsky'e Mektubu

O vakitler daha hâlâ Marksist olan Kautsky, **Sosyalizm ve Sömürge Siyaseti** adlı risalesinde (Berlin, 1907), Engels'in 12 Eylül 1882'de kendisine yazdığı bir mektubu yayınladı. Üzerinde tartıştığımız konu bakımından bu mektup çok ilginçtir. Esas kısmı şöyle:

«Bana kalırsa esas sömürgeler, yani Avrupalıların yaşadığı ülkeler -Kanada, Güney Afrika, Avusturalya- hep bağımsız olacaklar; öte yandan, yerli halkların yaşadığı, doğrudan doğruya boyunduruk altına alınmış olan ülkeler -Hindistan, Cezayir, Hollanda'nın ve Portekiz'in sömürgeleri- bir süre **için** proletarya tarafından devr alınıp olabildiği kadar kısa bir zamanda bağımsızlığa götürülmelidirler. Bu sürecin nasıl gelişeceğini söylemek zor. Hindistan belki, hatta büyük ihtimalle, bir devrim yapacaktır. Kendi kurtuluşu için savaşan bir proletarya sömürge savaşlarına girişemiyeceği için, devrimin sürecini tamamlamasını beklemek gerekecektir. Tabii her türlü yıkıma sebep olmadan sonuçlanmıyacaktır devrim ama, bütün devrimlerde görülen birşeydir bu. Aynısı başka yerlerde de, mesela Cezayir ve Mısır'da da olabilir ve **bizim için** muhakkak ki en iyisi budur. Buradaki işimiz bize yeter çünkü. Avrupa ve Kuzey Amerika bir kez yeniden örgütlensin, öyle mu-

azzam bir güç ve öyle bir örnek sağlıyacak ki, yarı - medeni ülkeler kendi istekleriyle onların izinden gidecekler. Hiç değilse ekonomik ihtiyaçlar bunu zorunlu kılacak. Ama ondan sonra bu ülkelerde, sosyalist örgütlenmeye varmadan önce, ne gibi sosyal ve siyasi evrelerden geçmek zorunda kalacaklar, bu konuda bence bir takım boş faraziyelerden başka birşey ileri sürülemez. Yalnız birşey kesindir; **zafere ulaşan proletarya, kendi zaferine zarar vermeden, hiç bir yabancı millete zorla bir nimet bahşedemez.** Ama tabii bu, hiç bir surette, çeşitli savunma savaşları olmayacak demek değildir...»

Engels, yalnız başına «ekonomik» etkenin bütün güçlükleri hemen ortadan kaldıracağını kesinlikle sanmıyor. Ekonomik bir devrim **bütün halkları** sosyalizm için **gayrete** getirecektir; fakat aynı zamanda -sosyalist devlete karşı- devrimler ve savaşlar da mümkündür. Siyaset zorunlu olarak kendini ekonomiye uyduracaktır ama derhal, yada hiç bir pürüzle karşılaşmadan, kendiliğinden, doğruca değil. Engels yalnız bir ilkenin, mutlak olarak enternasyonalci bir ilkenin «kesin» olduğundan söz ediyor; ve bunu **bütün** «yabancı milletler»e, yani yalnız sömürge ülkelerine değil, hepsine uyguluyor: onlara zorla nimetler bahşetmek, proletaryanın zaferine zarar vermek olacaktır.

Sırf bir sosyal devrim yaptı diye proletarya ermiş olup hatalara, zaaflara, düşmeye bağışıklık kazanacak değildir. Fakat hataları (ve bencil çıkarlar, başkalarına yük olma) sayesinde eninde sonunda bu gerçeği anlıyacaktır.

Biz Zimmerwald Solundan olanlar, hepimiz, mesela 1914'de şovenliği savunmak uğruna Marksizme ihanet eden Kautsky ile şu aynı inancı paylaşıyoruz:

sosyalist devrimin **çok yakın** gelecekte gerçekleşmesi mümkündür. «Gün meselesi» demişti Kautsky kendisi, bir keresinde. Milli düşmanlıklar o kadar çabuk kayıplara karışmıyacaktır: ezilen bir milletin kendisini ezen milletten nefreti -pekala meşru bir nefret- daha bir süre **devam edecektir.** Bu duygu ancak sosyalizmin zaferinden **sonra**, ve milletler arasında tam demokratik ilişkiler kurulduktan **sonra** silinecektir. Eğer sosyalizme bağlı kalacaksak, yığınları şimdiden enternasyonal bir ruhla eğitmek zorundayız; hakim milletler içinde, ezilen milletlerin ayrılma özgürlüğünden yana çıkılmaksızın buna imkan yoktur.

■ 10. 1916 İrlanda Ayaklanması

Tezlerimiz, teorik görüşlerimizin mihenk taşı olması gereken bu ayaklanmadan önce yazılmıştı.

Kendi kaderini tayin ilkesine karşı çıkanların görüşleri şu sonuca varıyor: Emperyalizm tarafından ezilen küçük milletlerin bir canlılığı kalmamıştır; bu milletler emperyalizme karşı hiç birşey yapamazlar; bunların salt milli emellerinin desteklenmesinden hiç bir hayır gelmez, vs.... 1914 - 1916 emperyalist savaşı bu sonuçları çürüten **olgular** getirmiştir.

Savaş, Batı Avrupa milletleri ve genel olarak emperyalizm için bir buhran dönemi oldu. Bütün buhranlar resmiyeti bir yana bırakır, dış kabukları soyar, artık işe yaramaz olanı siler atar, yeni kaynakları, güçleri açığa çıkarır. Ezilen milletlerin hareketi açısından bu buhran neyi açığa çıkarmıştır? Sömürgelerde birkaç ayaklanma teşebbüsü olmuştur; ve hakim milletler, tabii, bunu askeri sansür yoluyla örtbas etmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Buna rağmen İngilizlerin Singapur'da Hint askerleri

arasında çıkan bir ayaklanmayı vahşetle bastırdığı; Fransız Annam'da (**Nache Slovo**'ya bakınız) ve Alman Kamerun'unda (Junius risaesine bakınız) ayaklanma teşebbüsleri olduğu Avrupa'da da bir yanda İrlanda'da bir ayaklanma olduğu ve askerlik hizmetini İrlanda'ya uygulamayı göze alamıyan «özgürlük aşığı» İngilizlerin hareketi idamlarla bastırdığı; öbür yandan, yine Avrupa'da Avusturya hükümetinin Çek Diet üyelerini «vatana ihanet»ten ölüm cezasına çarptırdığı, ve aynı «suç»tan bazı çek alaylarını olduğu gibi kurşuna dizdiği bilinmektedir.

Muhakkak ki bu liste tam değildir. Yine'de, şunu ispat ediyor: emperyalizmin geçirmekte olduğu buhran **nedeniyle, hem** sömürgelerde, **hem de** Avrupa'da milli ayaklanmalar alevlenmiş ve karakuşi baskı tehditleri ve tedbirlerine rağmen, milli dostluk ve düşmanlık duyguları kendini göstermiştir. Bütün buhran **nedeniyle,** hem sömürgelerde, **hem de** Avmadan, emperyalist burjuvazinin iktidarının köküne henüz dinamit konulmadan (bir «yıpratma» savaşı belki bunu gerçekleştirecektir, ama henüz böyle birşey yoktur), ve emperyalist ülkelerdeki proletarya hareketleri güç kazanmadan olmuştur. Peki savaş tam bir bitkinliğe sebep olduğunda, yada hiç değilse ülkelerden birinde, 1905'te çarlığın başına geldiği gibi, burjuvazinin gücü proleter mücadelesinin darbeleri altında sarsıldığında ne olacaktır?

Bazı Solları da arasına alan Zimmerwald grubunun yayın organı **Berner Tagwacht**'da 9 Mayıs 1916' da Irlanda ayaklanması üzerine bir makale yayınlandı. Makalenin başlığı, «Bu Perde Burda Kapanmıştır», imza K.R. idi. Makale, Irlanda ayaklanmasının düpedüz bir «darbe hareketi» (putsch) olduğunu ileri sürüyordu; çünkü, yazara göre, «İrlanda sorunu

bir tarım sorunu» idi. Köylüler reformlarla yatıştırılmıştı ve milliyetçi hareket sadece bir «şehirli küçük burjuva hareketi olarak kalmıştı; çıkardığı büyük patırdıya rağmen, büyük bir sosyal desteğe sahip değildi.»

Bu son derece katı ve bilgiçce değerlendirmenin, bir Rus milli - liberali, Kadetlerden Bay A. Kulisher'in değerlendirmesiyle aynı çizgiye düştüğüne şaşmamak gerek. Kulisher de ayaklanmaya «Dublin darbesi» yaftasını yapıştırmıştır (**Reç,** No. 102, 15 Nisan 1916).

Umulur ki, «kendi kaderini tayin» ilkesini reddetmek ve ufak milletlerin milli hareketlerini küçümsemekle içine düştükleri batağın farkında olmayan birçok yoldaşlarımız, bir Sosyal - Demokratla, emperyalist burjuvazinin bir temsilcisinin fikirlerinin böyle «kazara» çakışması karşısında nihayet gerçeği göreceklerdir.

Bilimsel anlamında «putsch» terimi ancak şu durumda kullanılabilir: ayaklanma teşebbüsünün ardında bir komplocular yada ahmak manyaklar takımından gayri birşey olmadığı ortaya çıkmışsa, ve teşebbüs yığınlardan hiç bir destek sağlıyamamışsa. Çeşitli sınıfsal çıkar aşamaları ve ittifaklardan geçen yıllanmış Irlanda milli hareketi, özellikle, Amerika'da büyük kalabalıkların katıldığı bir İrlanda Milli Kongresinde kendini gösterdi. (**Vorwarts,** 20 Mart 1916); Kongre, Irlanda'nın bağımsız olmasını istedi. Hareket bir de sokak savaşlarında kendini gösteriyor. Yığınlar içinde ajitasyon, gösteriler, gazete kapatmalar, vs. ile geçen uzun bir dönemden sonra patlak veren bu sokak savaşlarını şehir küçük burjuvazisinin bir kesimi ile **işçilerin bir kesimi** yürütüyor. Kim **böyle** bir ayaklanmaya «putsch» derse,

ya kaşarlanmış bir gerici, yada sosyal devrimin canlı bir fenomen olduğunu kavramaktan aciz, zavallı bir doktrinerdir?

Sömürgelerde ve Avrupa'da küçük milletlerin ayaklanmaları olmaksızın, **bütün önyargılarıyla** küçük burjuvazinin bir kesiminin devrimci patlamaları olmaksızın, siyasi bilince varmamış proleter ve yarı - proleter yığınların toprak ağaları, kilise ve kırallığın baskısına karşı, milli baskıya karşı hareketleri olmaksızın sosyal devrimin **mümkün olabileceğini** sanmak, **sosyal devrimi reddetmektir.** Sanki bir ordu bir yerde safa girecek ve, «Biz sosyalizm istiyoruz,» diyecek, bir başka ordu bir başka yerde safa girecek, «Biz emperyalizmden yanayız,» diyecek ve bu sosyal devrim olacak! Ancak böylesine gülünç, böylesine kakavan bir görüşe sahip olanlar Irlanda ayaklanmasına, «putsch»-dur diyerek, kara çalabilirler.

Kim ki «saf» bir sosyal devrim beklemektedir, asla muradına ermiyecektir. Böyleleri devrimin ne olduğunu anlamamış lafta devrimcilerdir.

1905 Rus Devrimi bir burjuva-demokratik devrimiydi. Halkın **bütün** hoşnutsuz sınıf gurup ve unsurlarının katıldığı bir dizi savaşı içeriyordu. Bunlar arasında en kaba önyargılara, en belirsiz, en acayip mücadele amaçlarına kendilerini kaptırmış yığınlar vardı; Japon parası alan küçük gruplar vardı; vurguncular, maceracılar, vs. vardı. Fakat **objektif** olarak, yığın hareketi çarlığın belini kırıyor, demokrasiye yol açıyordu. Bu nedenle, sınıf bilincine varmış işçiler devrime önderlik ettiler.

Avrupa'da sosyalist devrim, her türlü ezilen ve hoşnutsuz unsurların yığın mücadelesinin patlak vermesinden başka birşey **olamaz.** Küçük burjuvazi-

nin ve geri işçilerin bazı kesimleri de kaçınılmaz olarak buna katılacaklardır. -bunsuz **yığın** mücadelesi **mümkün değildir,** bunsuz **hiçbir** devrim mümkün değildir-; ve yine kaçınılmaz olarak bunlar harekete kendi önyargılarını, gerici hayallerini, zaaflarını ve yanlışlarını da getireceklerdir. Fakat, **objektif olarak sermayeye** saldıracaklardır; ve devrimin bilinçli öncüsü, ileri proletarya, çeşitli renklere bürünen, ahenksiz, alaca, dış görünüşü bakımından parça bölük bu yığın mücadelesinin bu objektif doğrusunu dile getirerek, mücadeleyi birleştirip yönetme imkanını bulacak, iktidarı ele geçirecek, bankalara el koyacak, herkesin (ama farklı nedenlerle!) nefret ettiği tröstleri mülksüzleştirecek ve daha başka diktatörce tedbirler alacaktır. Bunlar, tümüyle, burjuvazinin devrilmesi ve sosyalizmin zaferi olacaktır; ama, sosyalizmin zaferi kendini küçük burjuva kalıntılardan derhal «arındıracak» değildir.

Polonya tezlerinde (1.4), Sosyal - Demokrasi **«Avrupa'da devrimci buhranı kızıştırmak için** [yazarın siyahları] genç sömürge burjuvazisinin Avrupa emperyalizmine karşı mücadelesinden yararlanmalıdır,» deniliyor.

Bu bakımdan Avrupa'yı sömürgelerle hiç karşılaştırmamak gerektiği ortada değil mi? **Avrupa'da** ezilen milletlerin mücadelesi, ayaklanmaya ve sokak savaşlarına kadar varabilen, ordunun ve sıkıyönetimin demir disiplinini kırabilen bir mücadele, uzak bir sömürgede çok daha ileri gitmiş bir isyandan çok daha büyük bir ölçüde «Avrupa'da devrimci buhranı kızıştıracak»tır. İngiliz emperyalist burjuvazinin iktidarına Irlanda'da bir başkaldırıyla indirilecek darbe, siyasi bakımdan, Asya yada Afrika'da indi-

rilecek aynı güçte bir darbeden yüz kat daha anlamlıdır.

Fransız şoven basını, daha geçenlerde, Belçika'da **Özgür Belçika** adında illegal bir derginin on sekizinci sayısının yayınlandığını bildiriyordu. Fransa'nın şoven basınının yazdıklarının çoğu yalandır, tabii, fakat bu haber doğruya beziyor. Şoven, ve Kautsky'ci Alman Sosyal - Demokrasisi savaş başlıyalı iki yıl olduğu halde hâlâ kendine bir serbest basın kuramamışken, askeri sansüre kuzu kuzu boyun eğmişken (Sol Radikal unsurların, sansüre rağmen, risaleler ve manifestolar yayınladıklarını teslim etmek gerekir), ezilen bir medeni millet, bugüne dek görülmemiş azgınlıkta bir askeri baskıya bir devrimci protesto organı kurarak, tepki göstermiştir! Tarihin diyalektiği öyle işliyor ki, emperyalizme karşı mücadelede **bağımsız** bir etken olarak güçsüz kalan küçük milletler, **gerçek** anti - emperyalist gücün, sosyalist proletaryanın sahnede görünmesine yardımcı bir rol oynuyorlar.

Bu savaşta genel kurmaylar, düşman saflarındaki her türlü milli ve devrimci hareketten yararlanmak için ellerinden geleni ardlarına komuyorlar: Almanlar Irlanda ayaklanmasından, Fransızlar Çek hareketinden yararlanıyorlar, vs. Kendi açılarından gayet doğru hareket ediyorlar. Ciddi bir savaşta ciddi bir tutum, düşmanın en ufak bir zaafından dahi yararlanmayı, hiç bir fırsatı kaçırmamayı gerektirir. Ne zaman, nerede ve ne güçle bir barut deposunun «patlayacağı» önceden bilinemez çünkü. Eğer proletaryanın sosyalizmi hedef tutan büyük kurtuluş savaşında, buhranı kızıştırmak ve yaygın kılmak için, emperyalizmin doğurduğu **her bir** felakete karşı **her türlü** halk hareketinden yararlanmayı bilmeseydik,

çok beceriksiz devrimciler olurduk. Bir yandan milletler üzerinde her türlü baskıya «karşı» olduğumuzu bin bir makamda tekrarlayıp dururken, öbür yandan ezilen bir millet içinde bazı sınıfların en hareketli, en bilinçli kesimlerinin milleti ezenlere karşı kahramanca ayaklanışını bir «putsch» diye nitelendirseydik, biz de Kautsky'cilerin hamakat düzeyine inmiş olurduk.

İrlandalıların talihsizliği, vaktinden önce, proletaryanın Avrupa ayaklanması henüz olgunlaşmaya **vakit bulamadan** başkaldırmış olmalarıdır. Kapitalizm, çeşitli başkaldırı yuvalarının kendiliklerinden derhal -geri dönüşler, yenilgiler olmaksızın- birleşmelerine elverecek kadar ahenkli bir yapıya sahip değildir. Beri yandan, ayaklanmaların farklı zamanlarda, farklı yerlerde ve çeşit çeşit olması da genel harekete yaygınlık ve derinlik sağlamaktadır. Ne ki yığınlar ancak böyle vakitsiz, münferit, dağınık, ve o yüzden başarısız devrim hareketlerinde tecrübe ve bilgilerini arttırırlar, güç kazanır, gerçek önderleri olan proleterleri tanırlar; ve bu yoldan, giderek genel saldırıya hazırlanırlar. Nasıl ki, 1905 genel saldırısına da bazı grevler, mahalli ve milli gösteriler, ordu isyanları, köylü ayaklanmaları, vs. zemin hazırlamıştı.

1916 Temmuzunda yazılmış
Ekim 1916'da Sbornik Sotsial - Demokrata'nın 1. sayısında yayınlanmıştır.
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler
Cilt. 22, s: 337-39
325-58

13 Bir Marksizmin Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm'den

6. P. Kievski'nin Ortaya Atıp Çarpıştığı Diğer Siyasi Sorunlar

Tezlerimizde, sömürgelerin özgürlüğe kavuşmalarının milletlerin kendi kaderlerini tayinleri demek olduğunu belirtmiştik. Avrupalılar çok kere sömürge halklarının **da** milletler olduklarını unutuyorlar; gelgelelim, bu unutkanlığa göz yummak, şovenliğe göz yummakla birdir.

P. Kievski'nin «itiraz»ı var:

Saf sömürgelerde «kelimenin doğru anlamında bir proletarya yoktur» (Bölüm. II). «Kimin için, o halde, 'kendi kaderini tayin' şiarı ortaya atılmaktadır? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Muhakkak ki, hayır. Sosyalistlerin [siyahlar Kievski'nindir] sömürgeler için kendi kaderlerini tayin hakkı istemeleri saçmadır. Çünkü işçilerin olmadığı ülkelerde bir işçi sınıfı partisi şiarları atmak genel olarak saçmadır.»

P. Kievski'nin öfkesine ve bizim görüşümüzü «saçma»lıkla suçlamasına rağmen, bize kalırsa asıl onun iddiaları yanlıştır. Sadece ardlarından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa Ekonomistler, (62)

Yalnız işçiler için «bir işçi partisi şiarları» atıldığına inanırlardı. (*) Hayır, bu şiarlar bütün çalışan nüfus için, bütün halk için atılmaktadır. Bizim programımızın demokratik kısmı -Kievski onun «genel olarak» anlamı üzerinde hiç düşünmemiştir- doğrudan doğruya halkın bütününe hitap eder; orda «halk»tan söz etmemizin nedeni budur. (**)

Sömürge ve yarı - sömürge milletlerin nüfusu bir milyarı bulmaktadır demiştik. P. Kievski o somut iddiayı çürütmek zahmetine katlanmamıştır. Bu bir milyar insanın yedi yüz milyonu aşan bir kısmı işçilerin **var olduğu** yerlerde (Çin, Hindistan, İran, Mısır) yaşamaktadır. Fakat işçileri olmayan, sadece köle - sahipleriyle köleleri olan sömürge ülkelerinde, vs. «kendi kaderini tayin hakkı»nı istemek, **saçma** olmak şöyle dursun, her Marksist için **bir zorunluluktur.** Bu sorun üzerinde biraz fazla kafa yorsaydı Kievski bunun farkına varırdı herhalde. Bunun gibi, «kendi kaderini tayin»in her zaman **iki** millet «için», ezilen milletle **hakim** millet için ileri sürüldüğünü de anlardı.

Kievski'nin bir başka «itiraz»ı:

«Bu nedenle, sömürgeler konusunda biz kendimizi olumsuz bir şiarla, yani sosyalistlerin kendi hü-

---

(*) *P. Kievski, A. Martinov ve şürekasının 1899 - 1901'de yazdıklarını bir kere daha okursa iyi eder. «Kendi» iddialarının bir çoğuna orada rastlıyacaktır.*

(**) *«Milletlerin kendi kaderlerini tayini»ne karşı çıkan bazı garip kişiler, «Milletler»in sınıflara ayrılmış olmalarını ileri sürüp bizim görüşlerimizi çürütmeye kalkıyorlar. Bu gibi marksist karikatürlerine her zaman verdiğimiz cevap şudur: programımızın demokratik kısmında «halk tarafından hükümet»ten söz edilmektedir.*

kümetlerini 'sömürgelerden çıkmaya' çağırmalarıyla sınırlarız. Kapitalizm çevresinde gerçekleşmesi imkansız olan bu istek emperyalizme karşı mücadeleyi şiddetlendirmeye yarar, fakat gelişme yönüyle çelişkiye düşmez; çünkü sosyalist toplumun sömürgeleri olmayacaktır.»

Yazarın siyasi şiarların teorik muhtevaları üzerinde bir nebzecik olsun düşünme yeteneksizliği yada isteksizliği şaşılacak şey doğrusu! Kesin teorik muhtevası olan bir siyasi terim yerine bir propoganda lâfı kullanmakla durumun değişeceğine mi inanmamız isteniyor? «Sömürgelerden çıkın,» demek, teorik bir tahlilden kaçmak, propaganda laflarının ardına gizlenmektir! Çünkü Parti propogandacılarımızın her birinin, Ukrayna, Polonya, Finlandiya, vs. ile ilgili olarak çarlık hükümetinin («kendi hükümeti»nin) «Finlandiya'dan, vs. çıkması»nı istemeye hakkı vardır. Ne ki akıllı propagandacı, sırf mücadeleyi «şiddetlendirelim» diye olumlu yada olumsuz şiarlar atılmıyacağını bilir. Yalnız Aleksinski gibiler, «olumsuz» «Kara - Yüz Dumasından çıkın» şiarının belli bir kötülüğe karşı mücadeleyi «şiddetlendirme» niyetinden ötürü haklı olduğunda direnebilirler.

Mücadelenin şiddetlendirilmesi, subjektif unsuru abartanların gevezeliğinden başka bir şey değildir. Bunlar Marksizmin şu gereğini unutuyorlar; her şiar ekonomik gerçeklerin, siyasi durumun, ve şiarın taşıdığı siyasi anlamının kesin bir tahlili ile doğrulanmak zorundadır. Bunu kafalara böyle adeta tokmakla sokmak zorunda kalmamız üzücü birşey ama, elden ne gelir?

Biz teorik bir sorunun teorik tartışmasını propoganda çığlıklarıyla kısa kesme alışkanlığını çok iyi biliriz. Kötü bir alışkanlıktır bu. «Sömürgelerden

çıkın» şiarının tek bir siyasi ve ekonomik anlamı vardır: Sömürge milletlerin ayrılma özgürlüğü; ayrı bir devlet kurma özgürlüğü! Eğer, P. Kievski'nin sandığı gibi, emperyalizmin **genel** kanunları milletlerin kendi kaderlerini tayinini önlüyor ve onu bir ütopya, aldanmaca, vs., vs. yapıyorsa, o vakit nasıl olur da eğer düşünmekten vazgeçmediysek, dünya milletlerinin **çoğu** için bu genel kanunlardan bir istisna yapabiliriz? P. Kievski'nin «teori»sinin bir teori karikatürü olduğu besbelli ortadadır.

Sömürge ülkelerin muazzam çoğunluğunda meta üretimi kapitalizm ve finans - kapital bağları mevcuttur. Madem «sömürgelerden çıkın» şiarı meta üretimi, kapitalizm ve emperyalizm **açısından** «bilimselliğe aykırı» ve «ütopyacı» bir istektir, **hatta** Lensch, Cunow ve diğerleri tarafından bile «çürütülmüş»tür, nasıl olur da emperyalist ülkeleri ve onların hükümetlerini «sömürgelerden çıkmaya» çağırabiliriz?

Yazarın muhakemesinde **düşüncenin** zerresi dahi mevcut değildir!

Şu gerçek üzerinde hiç düşünmemiştir: sömürgelerin kurtuluşu, **ancak** «bir dizi devrim olmaksızın gerçekleşemez» anlamında, «gerçekleşemiyecek» birşeydir. Avrupa'da bir sosyalist devrimle **birlikte** böyle birşeyin pekala gerçekleşebilir olduğunu hiç düşünmemiştir. Bir sosyalist toplumun **yalnız** sömürgeleri değil, **genel olarak** bağımlı milletleri olmıyacağını hiç düşünmemiştir. Tartıştığımız konu açısından Rusya'nın Polonya'ya sahip olması» ile Türkistan'a «sahip olması» arasında **hiç bir** ekonomik yada siyasi fark olmadığını hiç düşünmemiştir. Bir «sosyalist toplum»un sömürgelere **ayrılmayı salık verme** anlamında değil, **sadece** onlara serbestçe ayrılma

hakkını tanıma anlamında «sömürgelerden çıkmayı» isteyeceğini hiç düşünmemiştir.

Ayrılma hakkı ile ayrılmayı salık verme arasında yaptığımız bu ayrımdan dolayı P. Kievski bizi hokkabazlıkla suçluyor ve bu yargısını işçilerin gözünde «bilimsel olarak doğrulamak» için şunları yazıyor:

«Bir propagandacıya proletaryanın **samostünost** (Ukrayna için siyasi bağımsızlık) hakkında ne düşünmesi gerektiğini sorduğunda, sosyalistler ayrılma hakkının tanınması için çalışırlar, fakat ayrılmanın aleyhinde propoganda yaparlar cevabını alırsa, bir işçi ne düşünsün?»

Bu soruya oldukça doğru bir cevap verebileceğimi sanıyorum: Her aklı başında işçi, Kievski'nin **düşüncesini bilmediğini düşünecektir.**

Aklı başında her işçi şöyle «düşünecektir.» P Kievski biz işçilere «sömürgelerden çıkın» diye haykırmamızı söylüyor. Yani biz Büyük - Rus işçiler hükümetimizin Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını istemeliyiz; İngiliz işçileri İngiliz hükümetinin Mısır'dan Hindistan'dan, İran'dan, vs, çıkmasını istemelidirler diyor. Ama bu demek midir ki **biz** proleterler kendimizi Mısır'ın işçilerinden ve fellahlarından, Moğolistan, Türkistan yada Hindistan işçilerinden ve köylülerinden ayırmak isteriz? Bu demek midir ki **biz** sömürgelerdeki emekçi yığınlara sınıf bilincine ermiş Avrupa proletaryasından «ayrılmayı» salık veririz? Hiç bir surette. Her zaman olduğu gibi şimdi de, biz, ileri ülkelerin bilinçli işçileriyle **bütün** ezilen ülkelerin işçileri, köylüleri ve kölelerin en yakın birliği ve kaynaşmasından yanayız ve hep bundan yana olacağız. Her zaman, sömürgeler dahil olmak üzere bütün ezilen ülkelerin **bü-**

tün ezilen sınıflarına bizden **ayrılmamalarını,** bizimle mümkün olduğu kadar sıkı bağlar kurup kaynaşmalarını salık vermişizdir, bundan sonra da vereceğiz.

Sömürgelerden çıkmalarını yada, ajitasyon çığlıkları yerine kesin siyasi terimlerle belirtecek olursak, sömürgelere tam ayrılma **özgürlüğü,** gerçek **kendi kaderini tayin hakkı vermelerini** istiyoruz hükümetlerimizden; ve de biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı yürürlüğe koyacağımızdan, bu özgürlüğü tanıyacağımızdan eminiz. Biz mevcut hükümetlerden bunu istiyoruz; ve biz hükümet olduğumuz zaman, bunu **yapacağız;** ayrılmayı «salık vermek« için **değil;** tersine, milletlerin demokratik birleşmelerini ve kaynaşmalarını kolaylaştırıp hızlandırmak için. Moğollar, İranlılar, Hintliler, Mısırlılarla birliği ve kaynaşmayı teşvik etmek için hiç bir gayreti esirgemiyeceğiz. Biz bunu yapmanın görevimiz olduğuna, hem de **çıkarımıza** olduğuna inanıyoruz; çünkü aksi takdirde Avrupa'da sosyalizmin geleceği **sağlam olmaz.** Bizden daha geri, ve bizden daha çok ezilen bu milletlere, Polonya Sosyal - Demokratlarının çok yerinde deyimiyle «karşılıksız kültür yardımı» vermeye çalışacağız. Bir başka deyimle «karşılıksız kültür yardımı» vermeye çalışacağız. Bir başka deyimle, onların makineleşmeye, emeğin yükünün hafifletilmesine, demokrasiye, sosyalizme geçmelerine yardımcı olacağız. Biz, Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve istisnasız **bütün** ezilen ve eşit olmayan milletler için ayrılma özgürlüğü istiyorsak, **ayrılmadan yana olduğumuz** için değil, zorla birleşmeye karşıt olarak **serbest,** gönüllü birleşme ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. Tek neden budur.

Ve bu bakımdan bizim görüşümüzce Moğol yada Mısırlı köylüler ve işçilerle Polonyalı yada Finlandiyalı köylüler ve işçiler arasındaki yegane ayrılık, sonuncuların siyasi bakımdan Büyük Ruslardan daha gelişkin ve tecrübeli, ekonomik bakımdan hazırlıklı, vs. olmalarıdır. Bu nedenle onların, herhalde **çok kısa bir sürede**, bugün cellat rolündeki Büyük Ruslardan haklı nefretlerini **sosyalist** işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya uzatmanın akıllılık olmıyacağını halklarına anlatacaklarına inanıyoruz. Polonya yada Finlandiya köylüleri ve işçileri, ekonomik yararlarla enternasyonalci ve demokratik içgüdü ve bilincin bütün milletlerin tez elden birleşip sosyalist bir toplumda kaynaşmalarını şart koştuğuna halklarını ikna edeceklerdir. Polonyalılar ve Finlandiyalılar kültür düzeyi yüksek halklar olduklarına göre,herhalde çok kısa bir sürede bu tutumun doğruluğunu anlıyacaklardır; ve sosyalizmin zaferinden sonra Polonya ile Finlandiya'nın ayrılmaları mümkün olmakla birlikte, bu ayrılma çok az sürecektir. Bu milletlerle kıyaslanamıyacak kadar az kültürlü fellahlar, Moğollar ve İranlılar daha uzun bir süre ayrı kalabilirler; ama yukarda belirtildiği gibi, karşılıksız kültür yardımıyla biz bu süreyi kısaltmaya çalışacağız.

Bizim Polonyalılara ve Moğollara karşı tutumumuz arasında bundan gayri bir ayrılık yoktur, ve olamaz. Bizim ayrılma özgürlüğü propogandamız, ve biz hükümet olduğumuz zaman o özgürlüğe geçerlik tanıma kesin kararımızla, milletlerin birleşmesi ve kaynaşması için propogandamız arasında çelişki **yoktur,** ve olamaz. İşte her aklı başında işçinin, her gerçek sosyalist ve enternasyonalcinin, bizim

P. Kievski ile polemiğimiz hakkında «düşündüğü», eminiz ki bu olacaktır.(*)

Makale başından sonuna kadar Kievski'nin temel kuşkusu üzerine kurulu:

Gelişme eğilimi milletlerin **birleşmeleri** yönünde olduğuna göre, niçin milletlerin **ayrılma** özgürlüğünü savunalım ve de iktidara geldiğimizde bu özgürlüğe gerçerlilik tanıyalım? Gelişme eğilimi toplumun bir kısmının diğeri üzerinde zora dayanan hakimiyetine son verme yönünde olduğu halde niçin

---

(*) *Anlaşılan Kievski, bazı Alman ve Hollanda Marksistlerinin ortaya attıkları «sömürgelerden çıkın» şiarını, teorik muhtevasını ve uzantılarını dikkate almadığı gibi, üstelik Rusyanın özgül koşullarını da dikkate almadan, tekrarlamakla yetinmiştir. Bir Hollanda yada Alman Marksistinin kendini «sömürgelerden çıkın» şiarı ile sınırlaması bir yere kadar bağışlanabilir. Çünkü, bir kere, Batı Avrupa ülkelerinin çoğu için tipik milli baskı biçimi, sömürgeler üzerinde baskıdır; ikincisi, Batı Avrupa ülkeleri için «sömürge» teriminin özellikle açık ve seçik, kesin, canlı bir anlamı vardır.*

Peki ya Rusya? Rusya'nın özelliği, doğrudan doğruya, «bizim» «sömürgelerimiz»le «bizim» baskı altındaki milletlerimiz arasındaki ayırımın açık, ve seçik, somut ve canlı olmamasından ileri gelmektedir!

Mesela Almanca yazan bir Marksistin Rusya'nın bu özelliğini gözden kaçırmasını hadi mazur gördük diyelim; ama Kievski için bu bağışlanamıyacak bir kusurdur. Rusya bakımından ezilen milletlerle sömürgeler arasında ciddi bir ayırım bulmaya çalışmak saçmalığın dik alasıdır. Sadece papağanlıkla yetinmeyip düşünmek isteyen bir Rus sosyalisti için bu özellikle apaçık ortada olmak gerekir.

proletarya diktatörlüğünü savunuyorsak ve de iktidara geldiğimizde uygulayacaksak, onun için. Diktatörlük, toplumun bir kısmının toplumun geri kalan kısmı üzerinde, üstelik doğrudan doğruya, zora dayanan hakimiyetidir. Yegane tutarlı devrimci sınıf olan proletaryanın diktatörlüğü burjuvaziyi devirmek ve karşı -devrim teşebbüslerini önlemek için zorunludur. Proletarya diktatörlüğü sorunu o denli önemlidir ki, bunun gereğini inkar edenler, yada bu gereği sadece lafta kabul edenler, Sosyal - Demokrat Partisi üyesi olamazlar. Bununla birlikte, şunu da inkar edemeyiz: bazı ayrı durumlarda, istisnai olarak, mesela büyük bir ülkede sosyal devrim başarıldıktan sonra komşu küçük bir ülkede burjuvazi. eğer direnmede bir çıkar yol görmüyorsa ve hayatını kurtarmayı direnmeye tercih ediyorsa, barış içinde iktidarı bırakabilir. Tabii ki, çok daha büyük bir ihtimalle sosyalizm, küçük devletlerde dahi iç savaşsız başarılı **olamıyacaktır;** bu nedenle, şiddet bizim ülkülerimize yabancı olduğu halde, milletlerarası Sosyal Demokrasinin **yegane** programı iç savaşı kabullenmek olmalıdır. Aynısı, **mutatis mutandis,** (yani **gerekli** değişikliklerle) milletlere de uygulanabilir. Biz milletlerin birleşmelerinden yanayız; fakat **şimdiki halde,** ayrılma özgürlüğü olmaksızın, zor yoluyla birleşme ve ilhaktan gönüllü birleşmeye geçiş söz konusu olamaz. Ekonomik etkenin ağır bastığını doğru olarak- kabul ediyoruz; fakat bunun **à la** Kievski bir yorumu, Marksizmi karikatürleştirmektir. Çağdaş kapitalizmin tröstleri ve bankaları bile gelişkin kapitalizmin bir parçası olarak her yerde kaçınılmaz oldukları halde somut veçheleri bakımından ülkeden ülkeye değişiklik gösterirler. Esaslardaki aynılığa rağmen, ileri emperyalist ülkelerin

-Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya- siyasi biçimleri arasında daha da büyük ayrılıklar vardır. Aynı çeşitlilik, insanlığın bugünün emperyalizminden yarının sosyalist devrimine gitmek için izleyeceği yolda da kendini gösterecektir. Bütün milletler sosyalizme varacaklardır; bu kaçınılmazdır. Fakat hepsi tam aynı yoldan varmıyacaklardır sosyalizme. Her birinin belli bir demokrasi biçimine, belli bir proletarya diktatörlüğü çeşidine, sosyal hayatın çeşitli veçhelerinde sosyalist dönüşüm biçimlerine katkısı olacaktır. «Tarihi maddecilik adına», geleceğin **bu** veçhesini tekdüze boz bir renge boyamak kadar teori açısından ilkel, pratik açısından da gülünç birşey olamaz. Suzdal çırpıştırmasından ileri varmaz sonra sonuç.(63) Gerçek bize, sosyalist proletarya ilk zaferini kazanıncaya kadar bugün ezilmekte olan milletlerin ancak beş yüzde birinin özgürlüğe kavuşup ayrılacağını gösterse dahi; sosyalist proletarya bütün dünyada nihai zaferi kazanıncaya **kadar** (yani sosyalist devrimin bütün iniş çıkışları boyunca) ezilen milletlerin yine ancak beş yüzde birinin çok kısa bir süre için ayrılacağını gösterse dahi, o durumda **dahi,** hakim milletlerin **bütün** ezilen milletlerin ayrılma özgürlüğünü kabul etmeyen ve savunmayan sosyalistlerini Sosyal - Demokrat partilerine almamalarını işçilere şimdiden salık vermekle, teori bakımından da, pratik siyaset bakımından da doğru hareket etmiş oluruz. Çünkü gerçek şu ki, ezilen milletlerden kaçı, demokrasinin çeşitli **biçimlerine,** sosyalizme geçişin çeşitli **biçimlerine** kendilerinden birşey katabilmek için pratikte ayrılma gereğini duyacaktır, bilmiyoruz ve bilemeyiz. Ama ayrılma özgürlüğünü inkarın bugün teoride baştan aşağı yanlış, ve pratikte hakim milletlerin şovenlerine kul kö-

le olmakla bir olduğunu biliyoruz ve hergün görüp seziyoruz.

Ağustos-Ekim 1916'da yazılmış, ilk kez 1924'de Zvezda dergisinin 1. ve 2. sayılarında yayınlanmıştır.
İmza: V.Lenin

Toplu Eserler, Cilt. 23, s; 63-70

14 | Boris Suvarin'e Açık Mektup'tan

Suvarin, «olguları Marksist bir açıdan incelemek» istediğini söylemektedir.

Oysa Marksist bir açıdan bakınca, «yurt severliğe sığmaz» tarzında genel ve soyut tanımlamaların hiç mi hiç değeri yoktur. Anayurt, millet, tarihi kategorilerdir. Demokrasiyi savunmak için yada milli baskıyı defetmek için verilen savaşlara karşı değilim; bu gibi savaşlara yada ayaklanmalara ilişkin olarak «vatan savunması» gibi sözlerden de çekinmem. Sosyalistler her zaman ezilenlerin yanındadırlar ve onun için de baskıya karşı demokratik yada Garibaldi savaşlarının, vs. meşruluğunu inkar karşı olamazlar. Dolayısıyla 1793 savaşlarının, Fransa'nın gerici Avrupa kırallıklarına karşı savaşlarının, yada Garibaldi savaşlarının, vs. meşruluğunu inkar etmek saçma olurdu... Ezilen mileltlerin kendilerini ezenlere karşı giriştikleri savaşların, günümüzde çıkabilecek savaşların, mesela İrlandalıların İngiltere'ye karşı, Fas'ın Fransa'ya karşı, yada Ukrayna'nın Rusya'ya karşı, vs. ayaklanmalarının meşruluğunu tanımamak da o kadar saçma olurdu...

Marksist görüş açısı, her bir ayrı durumda savaşın siyasi muhtevasını tanımlamamızı gerektirir.

Ama, bir savaşın siyasi muhtevasını belirleyen nedir?

Her savaş, sadece, siyasetin devamıdır. Bugünkü savaşta ne tür bir siyaset devam ettiriliyor, 1871'den 1914'e kadar Fransa'da, İngiltere'de ve Almanya'da sosyalizmin ve demokrasinin tek temsilcisi olan proletaryanın siyaseti mi? Yoksa gerici, yoz ve bir ayağı çukurda burjuvazinin sömürge talanı ve güçsüz milletleri ezme siyaseti, emperyalist siyaset mi?

Soruyu dosdoğru sormak yeter, cevabı ortadadır: Bugünkü savaş bir emperyalist savaştır. Mal kavgasına tutuşan, köleliği pekiştirip sürekli kılma derdine düşen köle sahiplerinin savaşıdır. Jules Guesde'in 1899'da sözünü etmekle kendi ihanetini önceden yerin dibine batırdığı «kapitalist eşkiyalık»tır. Guesde şöyle demişti o vakit:

«Başka savaşlar da var... hergün biri çıkıyor. Pazar elde etmek için savaşlar. Bu tür savaşlar ortadan kalkmıyor, tersine, sürekli olacağa benziyorlar. Esasta bütün ülkelerin kapitalistlerinin dünya pazarını ele geçirme ve kâr savaşıdır bu. Şimdi bir düşünün: Avrupa'nın her bir kapitalist ülkesinde, talan için girişlen bu ortaklaşa katliamı bir sosyalistin yönettiğini düşünün! Bir Fransız Millerand'ının yanısıra bir İngiliz Millerand'ın, bir İtalyan Millerand'ın, bir Alman Millerand'ın proleterleri bu kapitalist eşkiyalığa bulaştırmaya, birbirlerinin üzerine salmaya çalıştığını düşünün! Sorarım size, yoldaşlar nerde kaldı milletlerarası dayanışma o zaman? Millerand'ların harcıalem oldukları gün enternasyonalciliğe «veda» edip hep birden milliyetçi kesilmemiz gerekecektir, ki buna ne siz, ne de ben asla razı olmıyacağız» (Jules Guesde, **En Garde!,** Paris, 1911, s: 175-76).

Fransa'nın, bu 1914-17 savaşında özgürlük, milli bağımsızlık, demokrasi filan uğrunda döğüştüğü doğru değildir... Sömürgelerini elden kaçırmamak için, İngiltere de kendi sömürgelerini elden kaçırmasın diye döğüşüyor; oysa Almanya'nın o sömürgeler üzerinde çok daha büyük hakkı olması gerekirdi. Burjuva hukuku açısından, tabii. Rusya'ya İstanbul'u peşkeş çekmek için döğüşüyor, vs... Dolayısıyla bu savaş demokratik ve devrimci Fransa'nın, 1972 yada 1848 Fransa'sının savaşı değildir. Ne de Komün Fransa'sının savaşıdır. Burjuva Fransa'nın, gerici Fransa'nın, çarlığın müttefiki ve dostunun ganimetini savunan, sömürgelere sahip olma «kutsal hakkı»nı savunan, güçsüz ve yoksul milletlere verilen milyonluk borçların yardımıyla bütün dünyayı sömürme «özgürlüğünü» savunan «dünya tefecisi»nin (benim ifadem değil bu; **l'Humanite** yazarlarından Lysis'in) savaşıdır.

Bana, devrimci savaşları gerici savaşlardan ayırdetmenin güç olduğunu söylemeyin. Yukarda belirtilen bilimsel kıstasa ek olarak, bir de herkesin anlıyabileceği salt pratik bir kıstas mı göstereyim istiyorsunuz?

Buyrun işte: Az çok büyük çapta her savaş, önceden hazırlanmıştır. Devrimci bir savaşa hazırlık yapılırken, demokratlar ve sosyalistler bu savaşta «vatan savunması»ndan yana olduklarını **önceden bildirmekten çekinmezler.** Ama bunun tersine, eğer gerici bir savaşa hazırlık yapılıyorsa, hiç bir sosyalist **önceden,** yani savaş ilan edilmeden önce, «vatan savunması»ndan yana olacağını **bildirmeye kalkışmıyacaktır.**

Marx ve Engels 1848 ve 1849'da Alman halkını

Rusya'ya karşı savaşa çağırmaktan çekinmemişlerdi.

Buna karşılık sosyalistler 1912 Basie Kongresinde,(61) olgunlaşmakta olduğunu gördükleri ve 1914'te patlak veren savaşta «vatan savunması»ndan söz etmeye kalkmadılar.

Partimiz İrlanda'nın İngiltere'ye karşı; Fas, Cezayir ve Tunus'un Fransa'ya karşı! Trablus'un italya'ya, Ukrayna, İran, Çin'in Rusya'ya karşı vs. başlatabileceği savaşlar yada ayaklanmalardan yana olacağını açıkça ilan etmekten çekinmemektedir.

Ya sosyal-şovenler ve «Merkezciler»(66), mesela Japonya ile Birleşik Amerika arasında çıkacak bir savaşta, yıllardır hazırlanmakta olan ve yüz milyonlarca insanın hayatını tehlikeye sokacak olan açıkça emperyalist bir savaşta, «vatan savunması»ndan yana olduklarını yada olacaklarını açıkça ve resmen beyan etmeyi göze alabilirler mi? Onlara meydan okuyorum! Bahse girerim ki, bunu yapmıyacaklardır; çünkü böyle bir beyanda bulundukları takdirde işçilerin gözünde maskara olacaklarını, suratlarına tükürüleceğini ve sosyalist partilerden kovulacaklarını çok iyi bilmektedirler. Bunun içindir ki sosyal-şovenler ve «Orta»da olanlar açık konuşmaktan kaçıp binblr perende atmaya, yalanlar söylemeye, ortalığı bulandırmaya devam edecekler, binbir mugalatanın ardına sığınacaklardır. 1915 son Fransız parti kongresinde alınan karar bunlardan biridir: «Saldırıya uğrayan bir ülkenin kendini savunmak hakkıdır.»

Sanki sorun, «Savaşın sebepleri nedir? Amaçları nedir? Savaşı çıkaranlar, hangi sınıflardır» değil de, «Önce kim saldırdı?» imiş gibi! 1796'da devrimci Fransız askerleri İrlandalılarla saf birliği yap-

mıya başladıklarında İngiltere'nin «vatan savunması» hakkını tanıyacak aklı başında bir sosyalist düşünülebilir miydi? Oysa İngiltere'ye saldıran Fransızlardı, ve o ara İrlanda'ya asker çıkarmaya hazırlanıyorlardı. Ve eğer yarın ingiltere ve Rusya, Almanya'dan ağızlarının payını aldıktan sonra, Hindistan ve Çin'le ve 1789 ve 1793'lerini yaşayan diğer devrimci Asya milletleriyle birlik olan İran'ın saldırısına uğrarlarsa, biz onlara «vatan savunması» hakkını tanıyabilir miyiz?

Tolstoy'un görüşlerini paylaştığımız yollu gerçekten gülünç suçlamaya cevabım şudur. Partimiz Tolstoy öğretisini de, pasifizmi de reddetmiştir; sosyalistlerin, bugünkü savaşı proletaryanın burjuvaziye karşı sosyalizm uğrunda yürüteceği bir iç savaşa dönüştürme yollarını aramaları gerektiğini ilan etmiştir.

Bunun bir ütopya olduğunu ileri sürecek olursanız size cevabım şudur: Fransa'nın, İngiltere'nin, vs. burjuvazisi besbelli bu görüşü paylaşmıyor. Devrimin kaçınılmaz olarak, ve adım adım ilerlediğini, çok yakına vardığını sezmemiş ve önceden görmemiş olsalardı, «pasifistler»i içeri tıkmaya yada silah altına almaya kadar varan böylesine gülünç ve alçakça bir oyuna başvurmazdı.

1916 Aralık ayının ikinci yarısında yazılmış, ilk kez (kısaltılarak) La Vérité'nin 48. sayısında, 27 Ocak 1918'de yayınlanmıştır.
Rusça tam yayın tarihi: 1929. Proletarskaya Revolutsiya, No. 7

Toplu Eserler, Cilt. 23, s: 196-99

15 | 1905 Devrimi Üzerine Konferans'tan

Coğrafya, ekonomi ve tarih bakımından Rusya yalnız bir Avrupa ülkesi değil, aynı zamanda, bir Asya ülkesidir. Bunun içindir ki, Rus devriminin başarısı Avrupa'nın en büyük ve en geri ülkesini nihayet uyandırmış, ve devrimci bir proletaryanın önderliğinde devrimci bir halk yaratmış olması değildir sadece.

Rus devrimi bundan fazlasını da başarmıştır. Bütün Asya'da bir hareket doğurmuştur. Türkiye, İran ve Çin devrimleri 1905'deki yaman ayaklanmanın derin izler bıraktığını, yüz milyonlarca insanın ileriye doğru hareketinde göze çarpan etkisinin silinmez olduğunu ispat etmektedir.

9 (22) Ocak 1917'den önce Almanca yazılmıştır.
İlk yayın tarihi: 22 Ocak 1925
Pravda, No. 18
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler, Cilt. 23, s: 251-52

16 Fabrikalarda ve Alaylarda Seçilen Sovyet Temsilcilerine Talimat

(1) Bizim temsilcimiz, bugünkü emperyalist yağma savaşına kayıtsız şartsız karşı olmalıdır. Bu savaş bütün ülkelerin -Rusya, Almanya, İngiltere, vs.- kapitalistleri tarafından kazanç sağlamak için, güçsüz milletleri boyunduruk altına almak için sürdürülüyor.

(2) Rus milletinin başında kapitalist bir hükümet kaldıkça, yağma savaşını sürdüren hükümet hiç bir surette, tek bir kopekle dahi olsa desteklenmemelidir!

(3) Bizim temsilcimiz, eski Çar Nikola'nın İngiltere, Fransa, vs.'nin kapitalistleriyle imzaladığı (iran'ın boyunduruk altına alınması, Türkiye'nin, Avusturya'nın paylaşılması, vs. için) gizli yağma andlaşmalarının derhal açıklanmasından yana olmalıdır.

(4) Bizim temsilcimiz, bütün bu andlaşmaların derhal feshedilmesinden yana olmalıdır. Rus halkı, işçiler ve köylüler, hiç bir milleti baskı altına almak istemezler, ve almıyacaklardır: Rus olmayan (Büyük-Rus olmayan) hiç bir milleti zorla Rusya sınırları içinde tutmak istememektedirler, tutmayacaklardır. Bütün halklara özgürlük, bütün milletlerin işçileri ve köylülerinin kardeşçe birliği!

(5) Bizim temsilcimiz, Rus Hükümetinin **bütün** savaşan ülkelere açıkça, ve derhal, kayıtsız şartsız, kaçamaksız ve gecikmeden **bütün** ezilen ve yoksul milletlerin özgürlüğü esası üzerinde barış teklifleri sunmasından yana olmalıdır.

Bu demektir ki, Büyük Ruslar Polonya'yı, Kurland'ı, Ukrayna'yı, Finlandiya'yı, Ermenistan'ı yada başka bir milleti zorla elde tutmayacaklardır. Büyük Ruslar bütün milletlere kardeşçe birlik sunarlar, ve her bir halkın gönüllü rızasıyla, dolaylı yada dolaysız hiçbir zora başvurmaksızın, ortak bir devlet kurulmasını önerirler. Büyük Ruslar bu barış şartları altında birliklerini Galiçyadan, Ermenistan'dan ve İran'dan derhal geri çekmeyi, bu milletlerin ve istisnasız **bütün** milletlerin kendi başlarına ayrı bir devlet olarak mı, yoksa kimi isterlerse onunla birlik içerisinde mi yaşayacaklarına serbestçe karar vermelerine rıza göstermeyi yüklenirler.

Bu barış şartları gereğince Almanya sadece savaşın başındanberi işgal ettiği **bütün** toprakları bırakmakla kalmamalı, zorla Almanya sınırları içerisinde tuttuğu halkları da, yani Danimarkalıları (Schleswig) Fransızları (Alsace ve Lorraine'in bazı kısımları), Polonyalıları (Poznan), vs. serbest bırakmalıdır. Almanya derhal, ve Rusya ile aynı zamanda, işgal ettiği bütün bölgelerden ve yukarda adı geçen bütün bölgelerden birliklerini geri çekmeye ve her bir milletin kendi başına ayrı bir devlet olarak mı, yoksa **kimi isterse onunla birlik içerisinde** mi yaşayacağına serbestçe, halk oyuyla karar vermesine razı olmalıdır. Almanya bütün sömürgelerini kayıtsız şartsız ve kaçamaksız, serbest bırakmalıdır, çünkü sömürgeler ezilen halklardır.

Bu barış şartları gereğince İngiltere sadece

başkalarından aldığı toprakları değil (Afrika'da Alman sömürgeleri, vs., Türk toprakları, Mezapotamya, vs), **bütün kendi sömürgelerini** de derhal ve kayıtsız şartsız terketmelidir. İngiltere, Rusya ve Almanya gibi, işgal ettiği bütün topraklardan, sömürgelerinden ve aynı zamanda İrlanda'dan bütün birliklerini derhal geri çekmeli ve her milleti kendi başına ayrı bir devlet olarak mı, yoksa kimi isterse onunla birlik içerisinde mi yaşıyacağına kendi oyuyla karar vermekte **serbest bırakmalıdır**.

Ve bunun **gibi: istisnasız bütün** savaşan ülkeler, derhal bu açık şartlarla bir barış imzalamaya çağırılmalıdırlar. **Bütün** ülkelerin kapitalistleri bir yandan **kendi** ilhak ettikleri toprakların üzerine yatıp düşmanın ilhak ettiği toprakları «onun» elinden kapmak için savaşı sürdürürken, öbür yandan «ilhaksız barış» vaadederek halkı aldatmaktan vazgeçmelidirler.

(6) Bizim Temsilcimiz, hemen imzalanacak bir barış için bütün milletlere bu şartları önermeyi ve herkesin bilgi sahibi olması için bu öneriyi **iki gün** içinde yayınlamayı resmen yüklenmeyen **hiç bir** hükümeti desteklememeli, böyle bir hükümetin borç isteğine oy **vermemeli, böyle bir** hükümete halkın parasından zırnık koklatmamalıdır.

(7) ......(*)

7 (20) Mayıs 1917'den önce yazılmış, ilk kez 1925'te Lenin, Muhtelif Yazılar, IV'de yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 24, s: 354-56

(*) *Elyazması burada kesilir.*

17 Dış Siyaset Sırları

Diplomasi tarihi üzerine yazılan kitapları, yada kapitalist gazetelerin başyazılarını yığınların okuyamamaları doğrusu çok yazık! Daha da yazık olanı -her ne kadar yazık kelimesi burda çok zayıf kaçıyorsa da-, Sosyalist-Devrimci ve Menşevik bakanların ve onların bakan adayı meslekdaşlarının, diplomasi tarihinin belli bir takım olguları ve «büyük diplomasi zekaları»nın vecizeleri hakkında ihtiyatlı bir sessizliğe gömülmüş olmalarıdır. Oysa bütün bunlar, kendilerinin çok iyi bildikleri şeylerdir.

Reç, **Birzevka'**nın[66] güvenilir olduğunu iddia ettiği bir haberini aktarıyor. Habere göre İngiltere «Türkiye'nin parçalanması ve Avusturya - Macaristan'ın paylaşılması»ndan vazgeçmeye eni konu hazırdır. Bir başka deyişle, daha önceki andlaşmalarda kendisine vaadedilen ilhakları (İstanbul, Ermenistan, Galiçya) Rusya'nın elde **etmemesine** İngiltere dünden razıdır. **Bu** anlamda, ama yalnız bu anlamda, İngiltere andlaşmalarda değişiklik yapmaya hazırdır.

Reç küplere biniyor:

«Yeni şiarın [ilhaksız ve tazminatsız barış şiarı] zaferinin ilk sonucu işte budur. Anlaşmalar bü-

yük bir ihtimalle değiştirilecektir: biz değil, Müttefiklerimiz şimdiden bu yolda «hazırlık niteliğinde» tedbirler almaktalar. Oysa bu değişikliğin sonucu, Müttefiklerin başta gelen hedeflerinden bütün bütün [buna dikkat ediniz!] vazgeçilmesi değil, sadece başka bölgelerde ve sömürgelerde bizim tarafımızdan değil de Müttefiklerimiz tarafından belirlenen hedefler yararına Güney - Doğu Avrupa'daki hedeflerden [yani: Avusturya ve Türkiye'de Ermenistan'ın İstanbul'un Galiçyanın gaspı] tek-yanlı olarak [ne nefis, değil mi?) vazgeçilmesidir.

«Özellikle, Müttefiklerimizin Küçük Asya'daki hedeflerinden vazgeçebileceklerini ihsas eden basın haberlerine rastlanmaktadır. Gerçi Albert Thomas'ın işçi ve Asker Temsilcileri Sovyetinde, sarfettiği söylenen ve Moskova basınında yer alan bu mealde sözleri şu ana kadar resmen doğrulanmamıştır. Bununla birlikte, İngiltere'nin böyle bir işe kalkışması pek beklenemez. Çünkü İngiltere, doğru olarak, zilliyetin hukukun onda dokuzu [buna dikkat ediniz!] olduğu görüşündedir, ve İngiliz birlikleri kendisi [yani ingiltere'nin kapitalistleri] için hayati önemi haiz olan Mezopotamya ve Filistin'in bazı bölgelerini şimdiden işgale başlamışlardır. Bu durumda İngiltere'nin diğer Müttefiklerin [**Reç**'in siyahları] çıkarları için çarpışmayı reddetmesi muhakkak ki yine sırf kendi yararına, tek-yanlı bir hareket olur.»

Doğrusu Milyukov, yada kim yazdıysa bu satırları, daha hayattayken heykelinin dikilmesini haketmiştir... İçtenlik adına. Aferin size içi dışı bir **Reç** diplomatları! (Ama niçin böyle davranıyorlar? Çünkü Milyukov'un bakanlığının elinden alınmasına kızmışlardır.)

Yukardaki satırlarda söylenen herşey doğrudur

ve yakın diplomasi tarihi **ve yabancı yatırımlar tarihince** de doğrulanmıştır. Ne olursa olsun İngiltere, Rusya'yı (Rus-Alman cephesinde «fiili mütareke»-den dolayı) Galiçya. İstanbul, Ermenistan, vs. den yoksun bırakarak cezalandırmaya hazır olduğu halde kendisi Filistin ve Mezopotamya'nın gasbından (ilhakından) vazgeçecek değildir. Diplomatik olmayan, basit bir ifadeyle, **Reç**'deki beyanların anlamı budur.

Reç'in sözcülüğünü ettiği Rus kapitalistleri burunlarından soluyorlar. O kızgınlıkla dış siyaset sırlarını ağızlarından kaçırıp İngiliz kapitalistlerine ver yansın ediyorlar: sizin yaptığınız «tek-yanlı» davranmaktır; sizin «yararınıza»dır; **başkalarının** zararınadır.

Yoldaşlar, işçiler ve askerler! **Reç**'in bu son derece içten, son derece doğru beyanlarına dikkat edin. Bunları söyliyenler kulağı delik diplomatlar ve eski bakanlardır. Yalnız Rus kapitalistlerinin değil, İngiliz kapitalistlerinin de bu savaşta güttükleri **gerçek amaçlar** bakın görün ne güzel açığa vuruluyor.

Rus askerleri! İngiliz kapitalistlerinin Mezopotamya ve Filistin'i gaspetmelerine yardım etmek için savaşa var mısınız? Lvov, Çernov, Tereşçenko, Çereteli'nin Rus Hükümetini, kapitalistlerin çıkarlarına bağlı bir hükümeti, **Reç**'in ağzından kaçırdığı gerçek olguları mertçe dile getirmekten **ödü kopan** bir hükümeti desteklemek istiyor musunuz?

Pravda, No. 53
23 (10) Mayıs, 1917

Toplu Eserler,
Cilt. 24, s: 378-79

18 Savaş ve Devrim'den

(14 (27) Mayıs 1917'de Verilen Bir konferans)

Savaş felsefesi ve savaş tarihi alanında en ünlü yazarlardan birinin, Clausewitz'in şu sözünü hepimiz biliriz: «Savaş, siyasetin başka yollardan devamıdır.» Napoleon savaşları döneminden kısa bir süre sonra savaş tarihini gözden geçirerek ondan bazı felsefi sonuçlar çıkaran bir yazarın sözüdür bu. Temel görüşleri bugün düşünen herkes tarafından çok iyi bilinen bu yazar, bundan nerdeyse seksen yıl önce, sokaktaki cahil adamın savaş anlayışına karşı çıkmıştır. Bu anlayışa göre savaş, ilgili hükümetler ve sınıfların siyasetleri dışında birşey barışı bozan, basit bir saldırıydı; savaşın ardından yine barış gelir, herşey düzelirdi. Hani nerdeyse «Kavga ettiler, sonra barıştılar!» demek gibi birşeydir yani. Çok cahilane bir görüştür bu, ve çoktan reddedilmiştir; bugün de herhangi bir savaşlar döneminin az çok dikkatli bir tahlili bu görüşün reddini gerektirir.

Savaş, siyasetin başka yollardan devamıdır. Hiç bir savaş, onu doğuran siyasi sistemden ayrıla-

maz. Belli bir devletin ve o devlet içinde bir sınıfın savaştan önce uzun bir süre izlediği siyaset, kaçınılmaz olarak, o aynı sınıfın savaşta, izlemeye devam ettiği siyasettir. Yalnız eylem biçimi değişir.

Savaş, siyasetin başka yollardan devamıdır. Onsekizinci Yüzyılın sonunda Fransa'nın devrimci şehir ahalisi ve devrimci köylüleri kırallığı devrimle yıkıp demokratik bir cumhuriyet kurdukları zaman -krallarının ve de toprak sahiplerinin devrimciliğe yaraşır biçimde hakkından geldikleri zaman- devrimci sınıfın o siyasetinin müstebit, çarcı, imparatorcu ve yarı- feodal Avrupa'nın geri kalan kısmını temellerine kadar sarsması önlenemezdi. Fransa'da zafere ulaşan devrimci sınıfın izlediği siyasetin devamı ister istemez savaş oldu. Avrupa'nın bütün krallıkla yönetilen milletleri ünlü koalisyonlarını yaparak karşı - devrimci bir savaşta devrimci Fransa'nın karşısına dikildiler. Fransa'nın devrimci halkı nasıl o sırada, ülke içinde, yüzyıllardır göstermediği bir enerjiyle harekete geçtiyse, On Sekizinci Yüzyılın sonunda yine öyle devasa boyutlara varan devrimci bir yaratıcılıkla bütün strateji sistemini yeniledi, savaş sanatının eski kuralları ve geleneklerini kırdı, eski birlikleri kaldırıp devrimci bir halk ordusu kurdu, ve yeni savaş yöntemleri uyguladı. Benim için bu örneğin dikkate değer yanı şuradadır; her çeşit savaşla, savaştan önceki dönemde sözüm ona «barışçı» yollardan amaçlarına ulaşan her ülkenin ve hükmünü yürüten her sınıfın, savaş öncesi siyaseti arasındaki yakın ekonomik ve tarihi bağlantıyı anlamayan geri yığınların darkafalı önyargılarını ve bilgisizliğini pohpohlarken burjuva gazetecilerin bugünlerde hep unuttukları bazı şeyleri açıkça gösteriyor bize. Sözüm ona «barışçı» yollarla diyorum,

çünkü mesela sömürgelerde «barışçı» yönetimi sürdürebilmek için gerekli zorba güce barışçı demek kolay değildir.

Avrupa'da barış hüküm sürüyordu, çünkü sömürgelerde yüz milyonlarca insan üzerinde Avrupa milletlerinin hakimiyeti ancak sürekli, aralıksız, sonu gelmez savaşlar sayesinde ayakta tutulabiliyordu. Ve biz Avrupalılar bu savaşları savaştan bile saymıyorduk, çünkü çoğu zaman savaştan çok vahşi katliamlara, silahsız halkların toptan kırılmasına benziyorlardı. Doğrusu şu ki, eğer bu savaşın niçin çıktığını anlamak istiyorsak, herşeyden önce bütün Avrupa devletlerinin izledikleri siyasetlerin bütününü gözden geçirmemiz gerekir. Şu yada bu örneği, şu yada bu özel durumu ele almakta bir yarar yoktur; bunlar kolaylıkla sosyal olayların çerçevesi dışına çıkarılabilir ve hiç bir değer ifade etmezler, çünkü aynı kolaylıkla onların tam karşıtı bir örnek de gösterilebilir. Bütün Avrupa devletler sisteminin siyasetini karşılıklı ekonomik ve siyasi bağlılıkları içinde bütünüyle ele almazsak, bu savaşın nasıl adım adım ve kaçınılmaz bir biçimde, bu sistemin içinden çıkıp geliştiğini anlıyamayız.

Özellikle kapitalist basında -kralcı olsun, cumhuriyetçi olsun- bu savaştan onda mevcut olmayan bir tarihi anlam çıkarılmaya çalışıldığını görüyoruz. Mesela Fransız Cumhuriyetinde en sık başvurulan hile, Fransa için bu savaşın Büyük Fransız Devriminin 1792 savaşlarının bir devamı ve karşılığı olduğunu ileri sürmektir. Fransız yığınlarını, Fransız işçilerini ve bütün ülkelerin işçilerini üç kağıda getirmek için kullanılan en yaygın hile, bu çağdan o diğer çağın «ağzı»ıyla, ve onun bazı parolalarıyla söz etmek, yada sorunları sanki Fransa bugün de krallığa

karşı özgürlük savaşı veriyormuş gibi sunmaktır. Dikkate alınmaya «ufak» bir nokta var, o da şu: o zaman, 1792'de, Fransa'da savaşı devrimci bir sınıf yürütüyordu: Bu devrimci sınıf misilsiz bir devrimi gerçekleştirmiş, Fransız krallığını yerle bir etmekte, el birliği yapan kralcı Avrupa'ya karşı kendi devrimci mücadelesini sürdürme amacıyla ve tek bu amaçla ayaklanmakta eşsiz bir kahramanlık göstermişti.

Fransa'da savaş, devrimi gerçekleştiren, cumhuriyeti kuran, Fransız kapitalistleri ve toprak sahipleriyle yaman bir hesaplaşmaya giren, ve birleşik kralcı Avrupa'ya karşı bu siyasetin devamı olarak devrimci bir savaşı sürdüren devrimci bir sınıfın siyasetinin devamıydı.

Oysa şimdi önümüzde iki ittifak, iki kapitalist devlet gurubu var. Bunlar dünyanın en büyük kapitalist devletleridir: İngiltere, Fransa, Amerika ve Almanya. On yıllardır, yılmadan, ısrarla, dünya hakimiyetini, küçük milletleri boyunduruk altına almayı, bütün dünyayı etki ağına düşürüp kıskıvrak bağlıyan banka sermayesinden üç misline, on misline çıkan kârlar sağlamayı amaçlıyan sürekli bir ekonomik boy ölçüşme siyaseti izlemişlerdir. İngiltere ve Almanya'nın siyasetleri aslında bundan başka birşey değildir. Bunu ne kadar belirtsek azdır; işin bu yanını bir kere unuttuk muydu, bu savaşın ne savaşı olduğunu asla anlıyamayız ve her önümüze çıkan ve yalanlarını bize yutturmak isteyen burjuva kalemşöre av oluruz.

İki kapitailst devlet grubunun -yanlarında müttefikleriyle birbirlerine meydan okuyan İngiltere ve Almanya'nın- gerçek siyasetleri, savaştan taa ne zaman önceden beri izlemekte oldukları siyasetler, tümüyle incelenmeli ve anlaşılmalıdır. Bunu yapmaz-

sak, bilimsel sosyalizmin ve genel olarak bütün sosyal bilimin temel şartlarından birini yerine getirmemiş olmakla kalmayız, bugünkü savaşa dair hiç birşeyi anlıyamayız. O zaman. her yerde istisnasız uygulanan yöntemlerle şovenliği ve milletlerin birbirlerinden nefret duygusunu körüklemekte olan Milyukov'un, o sahtekarın ocağına düşmüş oluruz; o yöntemler ki, bundan seksen yıl önce Clausewitz onlardan, bugün bazılarının savundukları görüşün ta kendisini, yani bir arada kuzu sarması yaşayan milletlerin birden savaşmaya başladıkları görüşünü yerin dibine batırarak söz etmişti. Sanki doğruymuş gibi! Bir savaşın belli bir devletin, belli bir devletler sisteminin, belli sınıfların önceki siyasetindeki yeri göz önünde tutulmaksızın o savaş nasıl açıklanabilir? Tekrar ediyorum: hep dikkatlerden kaçan esas nokta budur. Bunu anlamamak, savaş üzerinde tartışmaların onda dokuzunu sırf çekişme, sırf lafazanlıktan ibaret kılar. Biz diyoruz ki: savaşan her iki grubun uzun bir dönem -istisnai etkenlerden ve rastgele örnekler vermekten kaçınmak için- boyunca izledikleri siyasetleri incelemedinizse, bu savaşın önceki siyasetlerle bağını göstermedinizse, bu savaşın ne savaşı olduğunu anlamamışsınız demektir.

Bu siyasetler bize tek birşey gösteriyor: dünyanın en büyük iki devi, en büyük iki kapitalist ekonomisi arasında sürekli rekabeti. Bir yanda İngiltere var: yeryüzünün büyük kısmına sahip bir ülke, zenginlikte başta gelen, zenginliğini kendi işçilerinin emeğinden çok, sayısız sömürgeleri sömürerek bankalarının muazzam gücü sayesinde elde eden bir ülke. Bu bankalar, bütün diğer bankaların üstün-

de gelişerek, milyarlarla iş gören dört beş azman bankaya dönüşmüşlerdir. O kadar ki bugün yeryüzünde bu sermayenin el atmadığı, İngiliz sermayesinin ince ağına düşmemiş bir karış toprak olmadığını söylersek durumu hiç de abartmış olmayız. Bu sermaye bu yüzyılın başında öyle boyutlara varmıştır ki, faalıyeti tek tek devletlerin sınırlarını çoktar aşmış. Karun zenginliğinde bir grup dev banka ortaya çıkmıştır. Bu küçücük bankalar grubunu yarattıktan sonra sermaye bütün dünyayı milyarlarının ağına düşürmüştür. İngiltere'nin ekonomik siyasetinin özü budur. Fransa'nınki de budur. Fransız yazarları dahi -bunlardan bazıları bugün eski sosyalistlerin (hatta, aslına bakarsanız, ünlü maliye yazarı Lysis'in) denetiminde çıkan **l'Humanité** gazetesi yazarlarıdır- Fransa'nın bu siyaseti hakkında savaştan yıllarca önce şöyle diyorlardı: «Fransa bir mali monarşidir, Fransa bir mali oligarşidir, Fransa dünyanın tefecisidir.»

İngiliz-Fransız unsurun ağır bastığı bu grubun karşısında bir başka kapitalistler grubu var. Daha da açgözlü, daha da yırtıcı bir grup. Kapitalist şölen masasına geldiklerinde bütün koltuklar tutulmuştu; ama onlar kapitalist üretimi artırmak için yeni yöntemler, ileri teknik, üstün örgütlenme getirdiler mücadeleye, ve bütün bunlar eski kapitalizmi, serbest rekabet çağının kapitalizmini dev tröstlerin, sendikaların, kartellerin kapitalizmine çevirdi. Bu gurup devlet denetiminde kapitalist üretimi başlattı. kapitalizmin devasa gücüyle devletin devasa gücünü tek bir mekanizmada birleştirdi, on milyonlarca insanı devlet kapitalizminin tek örgütü içine soktu. İşte size birkaç on yılı kapsıyan, kimsenin göz yumamıyacağı ekonomi tarihi, diplomasi tarihi!

Savaş sorununu doğru dürüst çözmenize yarıyacak yegane yol işareti budur; sizi şu sonuca götürür: bugünkü savaş da, orda kapışan sınıfların, savaştan çok önce bütün dünyayı, bütün ülkeleri mali sömürü ağına düşürüp yeryüzünü aralarında bölüşen iki en üstün devin izledikleri siyasetin sonucudur. Bu iki dev kapışmadan edemezlerdi, çünkü kapitalizm açısından bu üstünlüğün yeniden bölüşülmesi artık kaçınılmaz olmuştu.

Eski bölüşümünün altında şu olgu yatıyordu: İngiltere birkaç yüzyıl içerisinde eski rakiplerini mahvetmişti. Eski rakiplerden biri, vaktiyle bütün dünyaya hükmetmiş olan Hollanda idi. Bir başkası, Fransa idi, en azından yüz yıl üstünlük savaşı vermişti. Sürüncemeli bir dizi savaştan sonra İngiltere ekonomik gücü, ticaret sermayesi sayesinde dünya üzerinde tek başına hakimiyetini kurabildi. 1871'de yeni bir soyguncu güç çıktı ortaya, yeni bir kapitalist güç boy gösterdi, ve İngiltere'yle kıyaslanamıyacak bir hızla gelişti. Bu bir temel olgudur. Bu tartışma götürmez olguyu, yani Almanya'nın daha üstün kalkınma hızını kabul etmeyen ekonomi tarihi kitabı yoktur. Almanya'da kapitalizmin bu hızlı gelişmesi, Avrupa devletler topluluğunda boygösteren genç ve dinç bir soyguncunun gelişmesiydi. Bu soyguncu orda şöyle diyordu: «Hollanda'yı mahvettiniz, Fransa'yı yenilgiye uğrattınız, dünyanın yarısının üzerine oturdunuz. Şimdi izin verin de biz de hakkımız olanı alalım.» Nedir bu «hak olan»? Kapitalist dünyada, bankalar dünyasında nasıl belirlenir? Orda iktidarı belirleyen, bankaların sayısıdır; ve iktidarın nasıl belirlendiği Amerikan mülti milyonerlerinin bir sözcüsü tarafından tipik bir Amerikan içtenliği ve tipik bir Amerikan köpeksiliği ile anlatılmıştır; «Av-

rapa'da dünya hakimiyeti için savaşılıyor. Dünyaya hakim olmak için iki şeye ihtiyaç var: dolar ve bankalar. Bizde dolar çok; bankaları da kuracağız, dünyaya hakim olacağız. «Bunları yazan, Amerikan mülti milyonerlerinin başta gelen gazetelerinden biridir. Şunu söylemeliyim ki, yaygaarcı bir Amerikan mültimilyonerinin bu köpeksi beyanında, burjuva yalancılarının yazdıkları binlerce makaleden daha çok gerçek payı var. Onlar bu savaşı milli çıkarlar için, milli davalar uğrunda bir savaş gibi göstermeye çalışmakta, tarihi toptan inkar eden ve Alman canavarının Belçika'ya saldırması gibi tek başına bir olayı parmağa dolayan kuyruklu yalanlar uydurmaktalar. Olay, hiç şüphesiz, gerçektir. Bu canavar takımı Belçika'ya sahiden çılgın bir vahşetle saldırmıştır; ama onun bu yaptığı öbür gurubun başka yollardan dün yaptığından, ve başka milletlere bugün yapmakta olduğundan farklı birşey değildir.

İlhaklar üzerinde tartışırken -bu, günümüzdeki savaşa yol açan ekonomik ve diplomatik ilişkilerin tarihi olarak size anlatmaya çalıştığım sorunla ilgilidır- ilhaklar üzerinde tartışırken, bu savaşta genellikle bu amaçlar uğrunda savaşılmakta olduğunu; gaspedilen toprakların bölüşülmesi için, yada halkın daha iyi anlayacağı bir deyişle, çapulda ele geçen ganimetin iki haydut çetesi arasında üleşilmesi için savaşılmakta olduğunu hep unutuyoruz.

İlhaklar üzerinde tartışırken, durmadan, bilimsel eleştirinin kolayca çökerttiği, propoganda olarak da kasıtlı palavralardan öteye varmayan yöntemlerle karşılaşıyoruz. Bir Rus şovenine yada sosyal-şovenine Almanya'nın toprak ilhak etmesinin ne demek olduğunu sorun, ne olduğunu size çok iyi anlatacaktır; çünkü onun ne olduğunu çok iyi bilmek-

tedir. Ama hepsine -Almanya, ingiltere, Rusya- uygun düşen genel bir tanımlama isterseniz hiç bir cevap alamazsınız. Bu soruya asla cevap vermiyecek tir! **Reç** (teoriden pratiğe geçecek olursak) **Pravda'**-ya yukardan bakıp, «Bu **Pravda'**cılar Kurland'ı bir ilhak olayı sayıyorlar! Bu adamlara da laf anlatılmaz ki!» dediği zaman ve biz ona, «Lütfen bize hem Almanlara, hem ingilizlere, hem Ruslara uygulanabilecek bir ilhak tanımlaması verin. Ya siz kem küm edip bu sorunu geçiştireceksiniz, yada biz o saat sizin maskenizi düşüreceğiz,» diye karşılık verdiğimizde, **Reç** susup oturmuştu. Biz, anayurt savunulmalıdır demekle yetinen şovenlerin olsun, sosyal-şovenlerin olsun, hiç bir gazetenin bugüne kadar hem Almanya'ya, hem Rusya'ya uygun düşen, her iki tarafa da uygulanabilir bir ilhak tanımlaması ile ortaya çıkmadığını iddia ediyoruz. Hiç bir gazete bunu yapamaz; çünkü, açıkça, bu savaş bir ilhak siyasetinin, yani bir gasp siyasetinin, savaşan her iki grup tarafından yürütülen bir kapitalist soygun siyasetinin devamıdır. Muhakkak ki bu iki soyguncudan hangisinin bıçağına önce davrandığı bizi fazla ırgalamaz. Bu iki grubun yirmi otuz yıllık donanma ve ordu masrafları tarihini alın, büyük savaştan önce giriştikleri küçük savaşların tarihini inceleyin: «Küçük» savaşlardı onlar, çünkü pek az Avrupalı ölmüştü o savaşlarda; oysa kendilerine bendettikleri milletlerin, onların gözünde millet sayılmayan (o Asyalılara, Afrikalılara da millet diyemezdiniz ya!») milletlerin yüz binlerce insanı can vermişti o savaşlarda. Bu milletlere karşı yürütülen savaşlar, ilk fırsatta kurşunlanan, makineli tüfeklerle biçilen silahsız halklara karşı savaşlardı. Savaş diyebilir misiniz onlara? Kelimenin tam anlamında savaş değildi on-

lar; onun için, hiç hatırlamasanız da olurdu onları. Yığınların böyle düpedüz aldatılmaları karşısındaki tutumları işte budur.

Bugünkü savaş, gasp siyasetinin, milletleri toptan kılıçtan geçirme siyasetinin, Almanlarla İngilizlerin Afrika'daki İngilizlerle Rusların İran'daki hepsi birbirinden beter inanılmaz gaddarlıklarının devamıdır. Bu yüzdendir ki, Alman kapitalistleri onlara düşman gözüyle bakmaktaydılar. Ya, demek siz zengin olduğunuz için güçlüsünüz, öyle mi? diyorlardı. Ama biz sizden de güçlüyüz, onun için biz de aynı «kutsal» çapul hakkına sahibiz. Savaştan önceki kırk elli yıl boyunca İngiliz ve Alman finans - kapitalinin gerçek tarihi bundan ibarettir. Rus - Alman, Rus - İngiliz ve Alman - İngiliz ilişkilerinin tarihi bundan ibarettir. Savaşın neye dair olduğunu anlamamıza yarıyacak ipucu budur. Savaşın nedenine dair ortalıkta dolaşan hikaye bunun için sırf hile ve dolandır. Finans - kapitalin tarihini, dünyayı yeniden bölüşme davasına bu savaşın nasıl tezgahlandığının tarihini unutarak sorunu şöyle koyuyorlar: Iki millet barış içinde yaşıyorlardı; derken biri diğerine saldırdı, o da kendini savundu. Bilim unutuluyor, bankalar unutuluyor ve halklar silah altına alınıyor. Siyasetten hiç anlamıyan köylüler de öyle. Bütün yapacakları şey, kendilerini savunmak! Bu yolda düşünecek kolursak, yapılacak en mantıklı şey, bütün gazeteleri kapatmak, bütün kitapları yakmak, basında ilhaklardan söz edilmesini yasaklamak olmalıydı. Bu yoldan, böyle bir ilhak anlayışı pekala haklı gösterilebilirdi. İlhaklara dair gerçeği söyliyemiyorlar; çünkü Rusya'nın, İngiltere'nin ve Almanya'nın bütün tarihi ilhaklar için sürekli, amansız ve kanlı bir savaş tarihidir. Liberaller iran'da ve

Afrika'da amansız savaşlar çıkarmışlar, Rusya'da kavgası verilen istekleri ileri sürdüler diye Hindistan'da siyasi suçluları kırbaçlatmışlardır. Fransız sömürge askeri de halkların ensesinde boza pişirmiştir. İşte size misilsiz çapulun tarih -öncesi, gerçek tarihi! Bu sınıfların siyaseti budur; ve de bu savaş bu siyasetin bir devamıdır. Bunun içindir ki, ilhaklar konusunda bizim verdiğimiz karşılığı onlar veremezler. Biz şunu diyoruz: kendi çoğunluğunun gönüllü rızasıyla değil de bir kralın yada hükümetin kararıyla bir başka millete bağlanan her millet, ilhak edilmiş bir millettir. ilhaklardan vazgeçmek, kendi başına ayrı bir devlet kurma, yada kimi seçerse onunla birlikte yaşama hakkını her millete tanımaktır. Böyle bir karşılık, sınıf bilincine varmış her işçinin pekala anlıyacağı bir karşılıktır.

İlk yayını: Pravda, No. 93, 23 Nisan, 1929

Toplu Eserler, Cilt. 24, s: 399-407

19 Gözdeki Mertek

Cezayir onlara oyun oynadı... Bizım bakan adayı «Sosyalist-Devrimciler»imiz kamu oyunu -ve de kendilerini- afallatıp bütün o «ilhaksız barış» teranelerine inandırmayı nerdeyse başarmışlardı, ama... Cezayir onlara oyun oynadı. iki Sosyalist-Devrimci bakanın, Kerenski ile Çernov'un yazarlarından oldukları **Dyelo Naroda**(67) gazetesi üç Müttefik kabine üyesine (aynı sosyalizme -yakın kampın adamlarına) Cezayir hakkında fikirlerini sormak... İhtiyatsızlığını gösterdi. Kerenski'lerin ve Çernov'ların gazetesi için bunun ne büyük bir dikkatsizlik olduğu aşağıda yazılanlardan anlaşılacaktır.

Üç müttefik bakan -ingiltere'den Henderson, Fransa'dan Thomas, ve Belçika'dan Vandervelde- «ilhak» istemediklerini, ama sadece «toprak özgürlüğü»nü istediklerini bildirmişlerdir. Kerenskl ve Çernov gibilerinin gazetesi -çok doğru olarak- bunun «burjuva-yanaşması sosyalistlerin» bir «kaçamağı» olduğunu söylüyor ve onlara şu alaylı zılgıtı çekiyor:

«'Doğru, (üç bakan) toprak özgürlüğünü istiyorlar', ama ancak 'halkın iradesine uygun olarak'. İyi, güzel. Ama o zaman biz de onların ve bizim hep

birlikte tutarlı olmamızı, bir yandan İrlanda ve Finlandiya'nın, öbür yandan Cezayir'in yada Siam'ın 'özgürlüğü'nü tanımamamızı istemeliyiz. Mesela sosyalist Albert Thomas'ın Cezayir'in 'kendi kaderini tayini' konusunda ne düşündüğünü öğrenmek çok ilginç olurdu.»

Doğrusu bu ya, Kerenski, Çereteli, Çernov ve Skobelevin de Ermenistan'ın, Galiçya'nın, Ukrayna'-nın ve Türkistan'ın «kendi kaderlerini tayini» konu sunda «ne düşündüklerini öğrenmek çok ilginç olurdu.»

Siz, Rus Hükümetinin Narodnik ve Menşevik üyeleri, Irlanda ve Cezayir örneğini vermekle kendi durum ve davranışımızın bütün yalanını ve sahteliğini ortaya döktüğünüzü görmüyor musunuz? «İlhak»-ın sadece **bu savaşta** toprak işgali olarak **yorumlanamıyacağını** gösterdiniz. Bir başka deyişle, kendi görüşünüzü ve Petrograd Sovyeti(68) **izvestiya**'sının görüşünü çürüttünüz. **İzvestiya** daha geçen de, mağrur bir cehaletle, ilhak teriminin ancak bu savaşta işgal edilen topraklar için kullanılabileceğini ilan etmişti. **Oysa** İrlanda ve Cezayir'in bu savaşın başlamasından otuz kırk yıl, ve yüzlerce yıl önce ilhak edilmiş olduğunu kim bilmez?

Dyelo Naroda'nın bu yaptığı dikkatsizlik, hem de çok büyük bir dikkatsizliktir! İlhaklar gibi bir ana davada kendisinin ve Menşeviklerle **İzvestiya'**nın tam bir kafa karışıklığı içerisinde bocaladıklarını açığa vurmuştur.

Hepsi bu değil. Henderson'u Irlanda hakkında, Albert Thomas'ı Cezayir hakkında sorguya çekiyorsunuz; «şimdi iktidarda olan Fransız **burjuvazisi»** ile Fransız **halkının** ilhaklar konusundaki görüşlerini karşılaştırıyorsunuz; Henderson'la Albert Thomas'a

«burjuva-yanaşması sosyalistler» diyorsunuz ama, sizden ne haber?

Sizler, Kerenski, Çereteli, Çernov, Skobelev, «burjuva--yanaşması sosyalistler» değilsiniz de nesiniz yani? «Şimdi iktidarda olan Rus **burjuvazisi**»-nin hükümeti karşısında, **Rus** İrlandası ve **Rus** Cezayiri, yani Türkistan, Ermenistan, Ukrayna, Finlandiya, vs. sorununu **siz** hiç ortaya attınız mı? Ne zaman ortaya attınız bu sorunu? Niçin Rus «halkı»na bundan söz etmiyorsunuz? **Rus** Narodnikleriyle Menşeviklerinin, aynı İrlanda ve Cezayir tipinde **bütün Rus** ilhakları sorununu açık ve seçik olarak **ortaya atmadan,** Sovyet'te, hükümette ve halkın önünde «ilhaksız barış»a dair martaval okumalarının «kaçamak» olduğunu niçin söylemiyorsunuz?

Rus bakan adayı Narodnikler ve Menşevikler ne yapacaklarını şaşırmışlardır; her geçen gün, kendi elcağızlarıyla, maskelerini biraz daha düşürmektedirler.

Hep ileri sürüp durdukları «nihai» iddiaları da, bir devrim içinde olduğumuzdur. Ne ki baştan sona dek sahte bir iddiadır bu. **Bugüne kadar** devrimimiz sadece, Fransa'da ve İngiltere'de olduğu gibi, **burjuvaziyi** iktidara getirmiştir; onun yanısıra bir de, Fransa'da ve İngiltere'de olduğu gibi, «burjuva-yanaşması sosyalistler»den meydana gelen bir «zararsız azınlık» var. Devrimimizin yarın ne getireceğini -çarlığa dönüş, burjuvazisini ngüç kazanması, yada iktidarın daha ileri sınıflara devri- ne biz bilebiliriz ne de başka bir kimse. Dolayısıyla. genel anlamda «devrim» özürü, insanın halkı ve kendisini aldatmasından başka birşey değildir.

İlhaklar sorunu, kendi yalanlarının ağına düşen

Norodnikler ve Menşevikler için iyi bir mihenk taşıdır. Onlar da Plehanov, Henderson, Scheidemann ve takımı **kadar** şaşkınlar. Aralarında **yalnız lafta** ayrılık var; **eylem** bakımından hepsi birdir: hiç birinden sosyalizme hayır gelmez.

Pravda, No. 70,
14 (1) Haziran, 1917

Toplu Eserler.
Cilt. 24, s: 565-67

20 Rus Devriminin Dış Siyaseti

Dış siyaseti iç siyasetten ayırmak kadar yanlış ve zararlı bir düşünce olamaz. Bu ayrılığın korkunç yanlışlığı, savaşta daha da korkunç olur. Oysa burjuvazi bu düşünceyi yaymak için elinden geleni ardına koymuyor. Halkın dış siyaset hakkında bilgisizliği, iç siyasetle kıyaslanamıyacak kadar büyüktür. Kapitalist ülkelerin en özgürlerinde, en demokratik cumhuriyetlerde bile diplomatik ilişkilerin «gizliliği» üzerine titrenmektedir.

Halkı aldatmak, dış «işleri»nde gerçek bir sanat olup çıkmıştır. Devrimimiz bunun çok acısını çekiyor. Burjuva gazetelerin milyonluk baskıları yalan dolan zehirini dört bir yana bulaştırmaktadır.

Son derece zengin ve son derece güçlü iki emperyalist soyguncu grubundan birine bağlanmak zorundasınız: bugünün dış siyasetinin temel sorununu kapitalist gerçek böyle koyuyor. Kapitalist sınıf bu sorunu **böyle koyuyor. Ve hiç** söylemeye gerek yok ki, eski kapitalist görüşlerinden ve önyargılarından henüz sıyrılmamış olan geniş küçük burjuva yığınları böyle koyuyor.

Düşünceleri kapitalist ilişkilerin ötesine varmıyanlar, işçilerin, eğer siyasi bilince ermişlerse, em-

peryalist soyguncuların ne bir grubundan, ne de öbür grubundan yana olamıyacaklarını anlıyamazlar. Buna karşılık bir işçi de, dünya kapitalistlerine karşı dünya işçilerinin kardeşçe ittifakına sadık kalanı sosyalistlerin niçin Almanlarla ayrı bir barış andlaşması yapılmasından yana eğilim göstermekle, yaac fiilen böyle bir barış andlaşması yolunda çalışmakla suçlandıklarını anlıyamaz. Bu sosyalistler (dolayısıyla Bolşevikler) kapitalistler arasında ayrı bir barış andlaşmasına hiç bir durumda razı olamazlar. Siyasi bilinç sahibi proletaryanın dış siyasetinin temeli, Alman kapitalistleriyle ayrı barış yapmamak İngiliz-Fransız kapitalistleriyle ittifak yapmamaktır.

«İngiltere ve Fransa»dan ayrı düşmekten ödleri koptuğu için bu programa savaş ilan etmekle bizim Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler, fiilen, kapitalist bir dış siyaset programı uygulamakta, bir yandan da «andlaşmaların değiştirilmesi»ne dair safiyane sözler «ilhaksız barış»ı destekleyen beyanlar, vs. ile onu allayıp pullamaktalar. Bütün bu iyi niyetler lafta kalmaya mahkumdur; çünkü **kapitalist** gerçek, sorunu dobra dobra koymaktadır: ya iki emperyalist gruptan birine boyun eğersiniz, ya bütün emperyalistlere karşı devrimci mücadele verirsiniz.

Bu mücadelede müttefiklerimiz var mı? Var, evet. Avrupa'nın ezilen sınıfları; başta, proletarya. Emperyalizmin ezdiği halklar; başta, Asya'daki komşularımız

Kendilerine «devrimci demokratlar» diyen Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler, gerçekte, karşıdevrimci ve anti-demokratik bir dış siyaset izlemektedirler. Devrimci olsalardı, Rusya'nın işçilerine ve

köylülerine emperyalizmin ezdiği bütün halkların ve bütün ezilen sınıfların başında yürümelerini salık verirlerdi.

«Ama o zaman bütün ülkelerin kapitalistleri Rusya'ya karşı bir safta toplanırlar,» diye buna karşı çıkıyor ödlek kakavanlar. Böyle birşey imkansız değildir. Hiç bir **«devrimci»** demokkrat, devrimci savaşa önceden yan çizmek hakkına sahip değildir. Ne ki, pratikte, böyle bir savaş ihtimali oldukça azdır. İngiliz ve Alman emperyalistleri devrimci Rusya karşısında, «anlaşmayı» başaramıyacaklardır.

Daha 1905'te Türkiye, İran ve Çin'de devrimlere yol açan Rus devrimi, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin işçileriyle köylüleri arasında müstebitlere ve hanlara karşı, Almanların Türkiye'den, İngilizlerin Türkiye'den, İran'dan, Hindistan'dan, Mısır'dan, vs. atılmaları için gerçekten devrimci bir ittifak kurmaya başlamış olsaydı, Alman ve İngiliz emperyalistlerini çok güç bir duruma sokmuş olacaktı.

Gerek Fransız, gerekse Rus sosyal-şovenleri 1793'ten söz etmeye bayılıyorlar. Dikkati o yöne saptırarak kendilerinin devrime inanetlerini gizlemeye çalışıyorlar. Ama bu adamlar, Rusya'nın **gercekten** «devrimci» demokratlarının ezilen ve geri kalmıs milletlere karsı 1793 **ruhuyla** hareket edebileceklerini, ve etmeleri gerektiğini düşünmeye yanaşmıyorlar.

Kapitalistlerin ve küçük burjuvazinin dış siyaseti emperyalistlerle «ittifak», yani onlara rezilcesine boyun eğmektir. Proletaryanın dış siyaseti emperyalistlerin tümüne ve her birine karşı ileri ülkelerin devrimcileriyle ve bütün ezilen milletlerle ittifaktır.

Pravda, No. 81,
27 (14) Haziran, 1917

Toplu Esrler,
Cilt. 25, s: 85-87

BÖLÜM ÜÇ

(1917 - 1923)

İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti 2. Rusya Genel Kongresine Sunulan Barış Raporu

26 Ekim (8 Kasım) 1917

Barış sorunu ivedi bir sorundur, günün acı sorunudur. Bu konuda çok şey söylenmiş, çok şey yazılmıştır ve şüphe yok ki, hepiniz konuyu enine boyuna tartışmışsınızdır. Onun için izin verirseniz size seçeceğiniz hükümetin yayınlaması gereken bir bildiriyi okuyacağım.

Barış Kararnamesi

24-25 Ekim Devrimi tarafından kurulan ve İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerine dayanan işçiler ve köylüler hükümeti, savaşan bütün halkları ve hükümetlerini derhal adil ve demokratik bir barış için görüşmelere başlamaya çağırır.

Bütün savaşan ülkelerin savaştan bitkin düşen, perişan olup kırılan işçi sınıfının ve diğer emekçi halklarının ezici çoğunluğunun dört gözle beklemekte olduğu adil yada demokratik barıştan -çarlığın devrilmesinden bu yana Rus işçileri ve köylülerince kesinlikle ve ısrarla aralıksız talep edilen bir barıştan-hükümet, derhal gerçekleşecek ilhaksız (yani yabancı topraklar ele geçirilmeksizin, yabancı milletler zorla başka milletlere katılmaksızın) ve tazminatsız bir barışı anlamaktadır.

Rusya Hükümeti bütün savaşan ülkelerin der-

hal böyle bir barış imzalamalarını önerir, ve böyle bir barışın bütün şartları bütün ülkelerin ve milletlerin halk temsilcilerinden kurulu yetkili meclislerince onaylanıncaya kadar şimdiden, en ufak bir gecikmeye meydan vermeden bütün kararlı tedbirleri almaya hazır olduğunu bildirir.

Hükümet, genel olarak bütün demokratların, özel olarak da işçi sınıflarının adalet anlayışına uygun olarak, yabancı toprakların ilhakı yada ele geçirilmesinden küçük yada güçsüz bir milletin kesin açık ve gönüllü rızası ve isteği olmaksızın büyük yada güçlü bir devlete katılmasını anlar; böyle bir zorla katmanın ne zaman yer almış olduğu, söz konusu devlete zorla ilhak edilen yada zorla o devlet sınırları içinde tutulan milletin ne ölçüde gelişmiş yada, geri kalmlş olduğu ve nihayet bu milletin Avrupa'da mı, yoksa uzak bir denizaşırı ülkede mi olduğu önemsizdir.

Eğer herhangi bir millet belli bir devletin sınırları içinde zorla tutulyorsa; eğer -ister basında, ister mitinglerde, ister parti kararlarında yada milli baskıya karşı protesto ve ayaklanma hareketlerinde dile gelsin- kesin isteği hilafına, ilhakçı yada, genel olarak, daha güçlü milletin askeri birliklerinin tahliyesinden sonra, en ufak bir baskı altında kalmadan serbest oyla kendi devlet varlığının biçimlerini kararlaştırma hakkı o millete tanınmıyorsa, böyle bir katma ilhaktır, yani gasp ve şiddet hareketidir.

Hükümet, güçlü ve zengin milletlerin fethettikleri güçsüz milliyetleri aralarında paylaşma davasından çıkan bu savaşa devam etmeyi insanlığa karşı işlenebilecek en büyük suç sayar ve bu savaşı sona erdirmek için yukarıda belirtilen ve istisnasız bütün milliyetlerin eşit haklarını gözeten şartlarla

derhal bir barış imzalamaya kararlı olduğunu resmen bildirir.

Aynı zamanda hükümet, yukarıda sözü geçen barış şartlarını bir ultimatom saymadığını da bildirir; bir başka deyişle, hükümet başka her türlü barış şartlarını gözönünde tutmaya hazırdır; ancak bu şartların savaşan ülkelerden herhangi biri tarafından bir an önce ileri sürülmeleri, ve barış önerilerinin kesinlikle açık ve seçik, her türlü kapalı anlam ve gizlilikten azade olmaları üzerinde ısrar eder.

Hükümet gizli diplomasiye son verir ve kendi payına, bütün görüşmeleri açıkça, bütün halkın gözü önünde yürütmeye kesin niyetli olduğunu bildirir. Toprak sahipleri ve kapitalistler hükümetinin Şubattan 25 Ekim 1917'ye kadar onayladığı yada imzaladığı gilzi andlaşmaların bütünüyle yayınlanmasına derhal başlanacaktır. Hükümet, bu gizli andlaşmalarda, çoğu zaman olduğu gibi Rus toprak sahipleriyle kapitalistlerine yarar ve imtiyaz sağlama ve Büyük Rusların ilhaklarını koruma yada yayma amacı güden ne varsa hepsini bu andan itibaren ve kayıtsız şartsız hükümsüz ilan eder.

Bütün ülkelerin hükümetlerine ve halklarına barış için derhal açık görüşmelere başlamayı öneren hükümet, kendi payına, bu görüşmeleri yazıyla, telgrafla ve çeşitli ülkeler temsilcileri arasında görüşmelerle, yada bu gibi temsilcilerin katılacağı bir konferansta yürütmeye hazır olduğunu bildirir. Bu görüşmelere kolaylık olmak üzere hükümet tarafsız ülkeler nezdinde tam yetkili bir temsilci atamayı kararlaştırmıştır.

Hükümet, bütün savaşan ülkeler hükümetleriyle halklarına derhal bir ateş-kes anlaşması imzalanmasını önerir, ve kendisi bu ateş-kesin en az üç ay-

lık bir süre için, yani savaşa karışan yada savaşa katılmak zorunda bırakılan istisnasız bütün halkların ve milletlerin temsilcilerinin katılacakları barış görüşmelerinin tamamlanmasına ve bu barış şartlarının onaylanması için bütün halkların temsilcilerinden kurulu yetkili meclislerin toplanmasına elverecek bir süre için geçerli olmasında yarar görür.

Rusya'nın Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti bütün savaşan ülkeler hükümetlerine ve halklarına bu barış önerisini yöneltirken, aynı zamanda özellikle, insanlığın en ileri üç milleti ve bu savaşa katılan en büyük üç devletinin, yani İngiltere, Fransa ve Almanya'nın sınıf bilincine varmış işçilerine de seslenmektedir. İlerleme ve sosyalizm davasına en büyük katkı bu ülkelerin işçilerinden gelmiştir: İngiltere'de Chartist hareketi[69], Fransız proletaryasının gerçekleştirdiği muazzam tarihi önemi haiz birkaç devrim ve nihayet Almanya'da Sosyalistlere karşı kanunla[70] kahramanca mücadele ve proleter yığın örgütleri kurma yolunda uzun süreli, ısrarlı, disiplinli çalışma, bütün dünya işçilerine örnek olacak bir çalışma, hep onların eseridir. Proleter kahramanlığın ve tarihte iz bırakan yaratıcı çalışma yeteneğinin bütün bu örnekleri, sözü geçen ülkeler işçilerinin bugün karşılaştıkları görevi, insanlığı savaşın dehşetlerinden ve sonuçlarından kurtarma görevini anlıyacaklarının ve geniş kapsamlı, kararlı, son derece gayretli bir faaliyetle, barışı sağlamakta başarı kazanmamıza ve aynı zamanda nüfusumuzun sömürülen emekçi yığınlarını her türlü esaret ve sömürü biçimlerinden kurtarmamıza yardımcı olacaklarının bir teminatıdır.

24-25 Ekim Devrimi tarafından kurulan ve İşçi, Asker ve Köylü temsilcileri Sovyetlerinin desteğine

dayanan işçiler ve köylüler hükümeti derhal barış görüşmelerine başlamalıdır. Çağrımız hem hükümetlere, hem de halklara yöneltilmelidir. Hükümetleri görmezlikten gelemeyiz, çünkü o takdirde barışın imzalanması imkanı gecikebilir; halkın hükümeti bunu göze almaz. Fakat, aynı zamanda, halklara çağrıda bulunmamaya da hakkımız yoktur. Her yerde hükümetlerle halklar arasında ayrılıklar var. Biz, bu nedenle, halkların savaş ve barış sorunlarında söz sahibi olmalarına yardımcı olmak zorundayız. İlhaksız ve tazminatsız bir barış programımızın tümü üzerinde muhakkak ki, direneceğiz. Ondan geri dönecek değiliz; fakat düşmanlarımıza, kendi şartlarının bizimkilerden farklı olduğunu, o yüzden bizimle görüşmelere başlamakta bir yarar olmadığını söyleme fırsatını vermemeliyiz. Hayır, onları öyle üstün bir durumdan yoksun bırakmalı, şartlarımızı bir ultimatom biçiminde sunmamalıyız. Onun için, her türlü barış şartları ve bütün öneriler üzerinde düşünmeye istekli olduğumuzu da belirttik. Bu şartlar üzerinde düşüneceğiz; ama bu demek değildir ki mutlaka onları kabul edeceğiz. Bu şartları ve önerileri Kurucu Meclisin görüşüne sunacağız; Kurucu Meclisinin, ne gibi tavizlerin verilebileceğini, ne gibilerinin verilemiyeceğini kararlaştırma yetkisi olacak. Lafta barıştan ve adaletten yana olan, ama aslında ilhakçı, yağmacı savaşları yürüten hükümetlerin hileleriyle cebelleşiyoruz. Hiç bir hükümet, düşündüğü herşeyi söylemez. Ama biz gizli diplomasiye karşıyız, ve bütün halkın gözü önünde açık davranacağız. Güçlükleri görmezlikten gelmiyoruz; hiç bir zaman gelmedik. Savaş, herşeyi reddetmekle sona erdirilemez; yalnız bir tarafça sona erdirilemez. Biz üç aylık bir ateş-kes öneriyoruz: fakat daha kısa bir sü-

reyi reddetmiyeceğiz, ki bitkin düşen ordu çok kısa bir süre için dahi olsa azıcık soluk alabilsin; kaldı ki, bütün medeni ülkelerde milli meclisler şartları tartışmak üzere toplantıya çağırılmalıdır.

Derhal **bir** ateş-kes anlaşmasına varılmasını önerirken, proleter hareketinin gelişmesine bunca katkısı olan ülkelerin bilinçli işçilerine sesleniyoruz. Chartist hareketine sahne olan İngiltere'nin işçilerine, ardarda ayaklanmalarla sınıf bilinçlerinin gücünü ispat etmiş olan Fransa'nın işçilerine, Sosyalistlere-karşı Kanunla savaşan ve güçlü örgütler kuran Almanya'ınn işçilerine sesleniyoruz.

14 Mart Manifestosunda bankacıların alaşağı edilmesini istemiştik; oysa bankacılarımızı alaşağı etmek yerine onlarla ittifaka girdik. Şimdi bankacılar hükümetini alaşağı ettik.

Hükümetler ve burjuvazi güçlerini birleştirip işçilerin ve köylülerin devrimini kanla boğmak için ellerinden geleni ardlarına koymayacaklardır. Ne ki üç yıl süren savaş yığınlara çok iyi bir ders olmuştur: başka ülkelerdeki Sovyet hareketi ve Almanya'da cellat Wilhelm'in harbiyelileri tarafından bastırılan donanma isyanı.(71) Nihayet, şunu da hatırlıyalım: Afrika'nın göbeğinde yaşamıyoruz; haberlerin çok çabuk yayıldığı Avrupa'da yaşıyoruz.

İşçilerin hareketi zafere ulaşacak, barışa ve sosyalizme giden yolu hazırlıyacaktır. **(Sürekli alkışlar.)**

Pravda, No. 171 ve	**Toplu Eserler,**
Izvestiya, No. 209,	**Cilt. 26, s: 249-53**
10 Kasım (28 Ekim) 1917	

2 R.K.P. (B.) 8. Kongresine Sunulan Parti Programı Üzerine Rapor'dan

Mart 19

Milli mesele hakkında da aynı şeyi söylemek zorundayım. Burda da Yoldaş Buharin olmasını istediği şeyi olanla karıştırmıştır. Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamalıyız diyor. Bir millet, proletarya ile birlikte burjuvazi demektir. Biz, proleterler, hor gördüğümüz burjuvaziye kendi kaderini tayin hakkını niçin tanıyalım? Bu iki şey birbiriyle mutlak surette bağdaşmaz! Müsadenizle, bugün fiilen var olanla bağdaşır. Bunu yok ederseniz, sonuç sırf hayal olur. Milletler içinde yer almakta olan farklılaşma sürecine, proletaryanın burjuvaziden ayrılması sürecine değiniyorsunuz. Gelin bu farklılaşma nasıl gelişecek, onu görelim.

Mesela kapitalist, finans - kapitalist örgütlenmesi Amerika'nınkinden üstün örnek bir ileri kapitalist ülke olan Almanya'yı ele alalım. Almanya bir çok başka hususlarda, teknik ilerleme ve üretimde ve siyasi alanda daha geriydi; fakat finans - kapitalin örgütlenmesi tekelci kapitalizmin devlet tekeli kapitalizmine dönüşmesi bakımından Amerika'dan üstündü. Tam bir örnek ülke dış görünüşe göre. Oysa neler oluyor orada? Alman proletaryası burju-

vaziden ayrıimış mıdır? Hayır! Haber verildiğine göre sadece birkaç büyük şehirde işçilerin çoğunluğu Scheidemann'a karşıdır. Bu neden böyle olmuştur? Bunun nedeni herşeyi birbirine karıştıran işçi şuraları sistemiyle bir Kurucu Meclis arasında çöp çatanlık etmeye kalkan o üç kez lanet olası Alman Menşevik - Bağımsızlarla ([72]) spartakistler arasındaki ittifaktır. Ve de bu işte o Almanyada oluyor! Ve Almanya unutmayalım ileri bir ülkedir.

,,Yoldaş Buharin soruyor: «Miletlerin kendi kaderlerini tayinine ne ihtiyacımız var?» 1917 yazında, asgari ([73]) programı atıp yalnız azami programla yetinmemizi önerdiği zaman ona karşı çıktığımda söylediklerimi tekrarlamam gerekiyor. O zaman şöyle demiştim: «Dereyi görmeden paçayı sıvama!» İktidarı ele geçirdiğimiz zaman, hatta ondan sonra dahi bir süre bekledikten sonra bunu yapacağız. İktidarı ele geçirdik, bir süre bekledik, şimdi bunu yapmaya hazırım. Dosdoğru sosyalist kuruluşa gittik, bizi tehdit eden ilk sardırıyı defettik: şimdi onun zamanıdır. Aynısı, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı için de doğrudur. «Ben yalnız emekçi sınıfların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak istiyorum,» diyor Yoldaş Buharin. Bu demektir ki, sen Rusyadan başka hiçbir ülkede başarılmamış olan birşeyi tanımak istiyorsun. Gülünç şey.

Finlandiyayı ele alalım. Demokratik bir ülkedir; bizden daha ileri, daha kültürlüdür. Orda bir ayrılma süreci, proletaryanın farklılaşması süreci kendine özgü bir seyir izliyor; bizde olduğundan çok daha güç bir seyir. Finlandiyalılar Almanyanın diktatörlüğünü gördüler; şimdi de Müttefik devletlerin diktatörlüğü altında yaşıyorlar. Ne ki, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamız saye-

sinde, orada farklılaşma süreci kolaylaşmıştır. Smolnide Fin burjuvazisinin cellat rolündeki temsilcisi Svinhufvud'a ([74]) -Rusçası «domuz kafalı» demektir- kararnameyi uzattığım zamanki sahneyi çok iyi hatırlıyorum. Dostça elimi sıktı, birbirimize karşılıklı iltifatlar ettik. Ne tatsız bir işti! Ama yapılması gerekiyordu; çünkü o sırada burjuvazi Moskofların, şovenlerin, büyük Rusların Finleri ezmek istedikleri iddiasıyla halkı, emekçi halkı aldatmaktaydı. Bunu yapmak zorundaydık.

Dün Başkır Cumhuriyeti karşısında da aynı şeyi yapmak zorunda kalmadık mı? Yoldaş Buharin, «bazı hallerde bu hakkı tanıyabiliriz,» dediği zaman aldığım notlar arasında Hotantolar, Buşmenler ve Hintliler dahi vardı. O bunları sayarken, ben düşünüyordum, nasıl oldu da Yoldaş Buharin böyle sıradan bir şeyi, Başkırları unuttu diye? Rusya'da Buşmen'ler yaşamıyor, ne de Hotantoların özerk bir cumhuriyet istediklerini duydum ben. Ama Rusya'da Başkırlar, Kırgızlar ve daha başka halklar var; bunların haklarını tanıyamamazlık edemeyiz. Eski Rus imparatorluğu sınırları içinde yaşıyan halkların hiç birine bu hakkı tanımamazlık edemeyiz. Hatta diyelim ki Başkırlar sömürücüleri devirdiler ve biz onlara bu işte yardım ettik. Böyle birşey ancak bir devrim tam kıvama geldiği zaman mümkündür, ve hızlandırmak zorunda olduğumuz proletaryanın farklılaşması sürecini dışardan işe karışarak kısıtlamamak için, bu işte çok ihtiyatlı davranmak zorundayız. O halde bugün dahi mollalarının sözünden çıkmayan Kırgızlar, Özbekler, Tacikler, Türkmenler gibi halklar konusunda ne yapabiliriz? Burda, Rusya'da, uzun zamandır papazlarla içli dışlı yaşıyan halk onları devirmekte bize yardım eti. Buna rağmen

medeni nikah kararnamesinin hâl ne kadar yetersiz uygulanmakta olduğunu biliyorsunuz. Şimdi biz bu halklara gidip de kendilerini sömürenleri devireceğimizi söyliyebilir miyiz? Bunu yapamayız, çünkü onlar tamamen mollalarının hakimiyeti altındalar. Bu gibi hallerde, söz konusu millet gelişene kadar, proletaryanın burjuva unsurlardan ayrılması -ki bu kaçınılmazdır- gerçekleşene kadar beklemek zorundayız.

Yoldaş Buharın beklemek istemiyor. Sabırsızlık gözünü bürümüş: «Niçin bekliyelim? Biz kendimiz burjuvaziyi devirdikten, Sovyet iktidarını ve proletarya diktatörlüğünü ilan ettikten sonra, şimdi niçin böyle hareket edelim?» Coşturucu bir çağrı etkisi var bunda, biraz da gideceğimiz yolu bize gösteren bir işarettir; fakat programımızda sadece bunu ilan edersek, programımız program olmaz, bir bildiri olur. Sovyet iktidarını, proletaryanın diktatörlüğünü ilan edebiliriz, burjuvaziyi, hakkettiği gibi, istediğimiz kadar yerin dibine batırabiliriz; fakat programda sadece, en büyük bir kesinlikle, gerçekte var olana yer vermemiz gerekir. O zaman işte programımıza kimsenin bir diyeceği olamaz.

Biz soruna, titizlikle, sınıf açısından bakıyoruz Programda yazılanlar, milletlerin kendi kaderlerini tayini konusunu genel olarak ele aldığımız zamandan bu yana gerçekte neler olmuşsa ona dayanmaktadır. O zaman daha henüz proleter cumhuriyetleri yoktu. Onlar ortaya çıktıktan sonra, ve ancak onlar ortaya çıkmaktayken, burda yazılanı yazabilir olduk: «**Sovyet tipi** örnek alınarak örgütlenen bir devlet federasyonu» **Sovyet tipi,** henüz Rusya'da var oldukları biçimde Sovyetler değildir; fakat Sovyet tipi, milletlerarası bir geçerlilik kazanma yolunda-

dır. Bütün söyliyebiieceğimiz bundan ibarettir. Daha ileri gitmek, bir adımcık daha, bir kıl payı daha ileri gitmek yanlış olur, dolayısıyla programa alınması uygunsuzdur.

Söz konusu milletin orta çağ düzeninden burjuva demokrasisine burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine giden yolda ulaşmış olduğu aşama hesaba katılmalıdır diyoruz. Bu çok doğrudur. Bütün milletler kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olmalıdırlar. Özel olarak Hotantolardan ve Buşmenlerden söz etmek gerekmez.

Dünya nüfusunun muazzam çoğunluğu, büyük bir ihtimalle onda dokuzu belki de yüzde doksan beşi bu tanımlamaya girer; çünkü bütün ülkeler orta çağ düzeninden burjuva demokrasisine, yada burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine geçiş yolundadırlar. Bu, mutlak surette kaçınılmaz bir yoldur. Bundan fazlası söylenemez, çünkü yanlış olur, çünkü gerçekte var olanı söylememiş oluruz. Milletlerin kendi kaderlerini tayinini reddedip onun yerine emekçilerin kendi kaderlerini tayinini geçirmek çok yanlış olur; sorunu bu yoldan çözmeye kalkmak, güçlükleri, milletler içinde farklılaşmanın izlediği zigzaglı yolu hesaba katmamak olur. Almanya'da bizde olduğu gibi gitmiyor süreç: Bazı hususlarda daha hızlı, bazılarında daha yavaş ve aheste gidiyor. Ülkemizdeki partilerin biri bile işçi şuraları ile bir Kurucu Meclisi birleştirmek gibi imkansız bir fikri kabul etmemiştir. Ama yine de bu milletlerle bir arada yaşamak zorundayız. Schedemann'ın partisi şimdiden, bizim Almanya'yı ele geçirmek istediğimizi söylemektedir. Tabi bu saçmanın saçması, gülünç birşey. Fakat burjuvazinin de kendi çıkarları, yüz milyonlarca nüshada bütün dünyaya bunu

yayan basını var; Wilson da, kendi çıkarına, bu fikri destekliyor. Bolşeviklerin, diyorlar, büyük bir orduları var; fetih yoluyla Almanya'ya Bolşevizmi götürmek istiyorlar. Almanya'da en sağlam kişiler -spartakistler-i Alman işçilerinin Komünistlere karşı kışkırtıldıklarını söylediler bize. Görün işte, diyorlar onlara, Bolşeviklerin başı nasıl dertte! Biz de, herşeyin yolunda gittiğini söyliyemeyiz. Böylelikle Almanya'da düşmanlarımız, proleter devriminin Almanyada da Rusya'daki gibi karışıklıklara sebep olacağını ileri sürerek halkı etkiliyorlar. Bizdeki karışıklıklar uzayan bir hastalıktır. Ülkemizde proletarya diktatörlüğünü kurmakta çok çetin güçlüklerle cebelleşiyoruz. Burjuvazi, yada küçük burjuvazi, yada hatta Alman işçilerinin bir kısmı bu umacının -«Bolşevikler kendi sistemlerini zorla yerleştirmek istiyorlar»- etkisi altında oldukça, «emekçilerin kendi kaderlerini tayini» formülü işlerimizi kolaylaştırmıyacaktır. Durumu öyle ayarlamalıyız ki, Alman hain - sosyalistleri, Bolşevikleri kendi evrensel sistemlerini zorla -sanki Kızıl Ordunun süngüleri ucunda Berlin'e getirilebilmiş gibi- kabul ettirmeye çalıştıklarını söyliyemesinler. Milletlerin kendi kaderlerini tayini ilkesi inkar edilirse meydana gelebilecek bir durumdur bu.

Programımız emekçilerin kendi kaderlerini tayininden söz etmemelidir, çünkü bu yanlış olur. Program, greçekte var olanı söylemek zorundadır. Milletler orta çağ düzeninden burjuva demokrasisine ve burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine giden yolda farklı aşamalarda oldukları için programımızın bu tezi kesinlikle doğrudur. Bizde, bu yolda birçok zigzaglar olmuştur. Her millet kendi kaderini tayin hakkını elde etmelidir; bu, emekçi

halkın kendi kaderini tayinini daha da kolaylaştıracaktır. Finlandiya'da proletaryanın burjuvaziden ayrılma süreci dikkati çekecek kadar açık, güçlü ve köklüdür. Hiç değilse, olaylar orada bizde olduğu gibi gelişmiyecektir. Bizim Fin mileti diye birşey tanımadığımızı, sadece emekçileri tanıdığımızı ilan etmemiz düpedüz saçmalık olurdu. Fiilen var olanı tanımamazlık edemeyiz; o kendiliğinden bizi onu tanımaya zorlıyacaktır. Çeşitli ülkelerde proletarya ile burjuvazi arasındaki ayrım her ülkenin kendi özelliklerine göre gelişmektedir. Bu konuda son derece ihtiyatlı davranmalıyız. Bazı milletlere karşı özellikle ihtiyatlı olmalıyız, çünkü bir milletin güvenine sahip olmamak kadar kötü birşey olamaz. Polonyalılar arasında proletaryanın kendi kaderini tayini ilerlemektedir. İşte size Varşova İşçi Temsilcileri Sovyetinin yapısına dair bazı rakkamlar: Polonya hain - sosyalistleri: 333. Komünistler: 297. Bu da gösteriyor ki, bizim devrimci takvimimize göre, o ülkede Ekime çok kalmamıştır. 1917 Ağustosu yada Eylülünde bir yerlerdedir. Ne ki henüz bütün ülkelerin Bolşevik devrimci takvimine göre yaşamaları gerektiğini bildirir bir kararname yayınlanmış değildir; yayınlanmış olsa bile, kimse uymaz ona. Bu bir. İkincisi, şu anda durum öyle ki, bizim işçilerimizden daha ileri ve daha kültürlü olan Polonya işçilerinin çoğunluğu soyal - savunmacılık, sosyal - vatanseverlik görüşünü paylaşmaktadır. Beklememiz gerekiyor. Burada emekçilerin kendi kaderini tayininden söz edemeyiz. Bu farklılaşma adına propagandaya devam etmeliyiz. Yaptığımız budur; fakat Polonya milletinin kendi kaderini tayin hakkını şimdi tanımamız gerektiğine en ufak bir şüphe yoktur. Bu açık. Polonya proleter hareketi, bizimki gibi, prole-

tarya diktatörlüğü yolunda bir seyir izliyor, fakat aynı Rusya'nın gittiği yoldan değil. Ve de orada işçiler, Polonyalıları oldum olası ezmiş olan Moskofların, Büyük Rusların kendi Büyük Rus şovenliklerini Polonya.ya komünizm kılığında götürmek istediklerine dair beyanlarla ülkütülüyorlar. Komünizm zorla kabul ettirilemez. Polonya Komünistleri arasında en iyi yoldaşlardan birine, «Siz başka bir yoldan başaracaksınız bu işi,» dediğim zaman, «Hayır, biz de aynı şeyi yapacağız, ama sizden daha iyi yapacağız,» diye cevap verdi. Buna hiç bir itirazım olamazdı. Ufak bir isteklerini -bizimkinden daha iyi bir Sovyet iktidarı yaratma isteğini- yerine getirmelerine fırsat verilmelidir. Orda gelişmenin oldukça farklı bir yol tutmuş olduğu olgusunu hesaba katmadan yapamayız ve şöyle diyemeyiz: «Kahrolsun milletlerin kendi kaderlerini tayin hakı! Kendi kaderini tayin hakkını yalnız emekçi halka bahşediyoruz.» Kendi kaderini tayinin bu türlüsü çok karmaşık ve güç bir yoldan ilerlemektedir. Rusya'dan başka hiç bir yerde yoktur. Diğer ülkelerde her bir gelişme aşamasını önceden görsek de, Moskova'dan emirler vermemeliyiz. Bunun içindir ki bu öneri ilke olarak kabul edilemez.

Izvestiya, No. 61 ve Pravda, No. 62, 21 ve 22 Mart 1919

Toplu Eserler Cilt. 29, s: 170-75

3 Afganistan Emiri Emanullah Han'a Mektup (75)

Afganistan'ın özgür ve bağımsız bir millet olarak yayınladığı, Rus halkına selamlarla Majestelerinin tahta cüluslarını bildiren ilk mesaja cevap olarak, yabancı tahakkümüne karşı özgürlüklerini kahramanca savunan bağımsız Afgan milletine İşçi ve Köylü Hükümetinin ve bütün Rusya halkının selamlarını sunarız. Majestelerine 21 Şubat 1919'da tahta cüluslarından ötürü tebriklerimi sunmak isterim.

İşçi ve Köylü Hükümeti, gerçekten, Rus Cumhuriyetinin bütün milletlerine gerçek, özgürlük ve eşitlik imkanını tanımış ve dediğiniz gibi enternasyonalci ilkeyi benimseyerek sömürücüler karşısında bütün emekçi halkların birliğini ilan etmiştir.

Afgan halkının Rus örneğini izleme dileğinin Afgan devletinin gücünün ve bağımsızlığının en iyi teminatı olmasını dileriz.

Majestelerinin Rus halkıyla yakın ilişkiler kurma arzusunu memnunlukla karşılıyor ve sizden Moskova'ya resmi bir temsilci atamanızı rica ediyoruz. Biz de İşçi ve Köylü Hükümetinin bir temsilcisini Kâbil'e göndermeye hazırız; temsilcimize seyahatinde kolaylık gösterilmesi için Majestelerinin talimat vermelerini rica ederiz. İki büyük ülke arasında sü-

rekli diplomatik ilişkilerin kurulması, yabancı yağmacı güçlerin her iki milletin özgürlüğüne ve topraklarına tecavüz etmeleri ihtimaline karşı geniş yardımlaşma imkanları yaratacaktır.

Afganistan halkına bu ilk selam mesajını göndermekten büyük bir haz duymaktayım. Majestelerinden, halkınızın dostlarının selamlarını kabul buyurmanızı rica ederim.

Moskova, 27 Mayıs 1919

Lenin
RSFSC Halk Komiserleri Konseyi Başkanı

27 Mayıs 1919'da yazılmıştır.
Yayını: Izvestiya TsIK Turkenstanskoy Respubiiki, Rossiiskoy Sovetskoy Federatsii Taşkentskogo Soveta Rabocih, Soldatskih : Dekhanskih Deputatov, No. 121

Toplu Eserler, 5. Rusça baskı. Cilt. 50, s: 386

4 Bir Amerikan Gazetecisinin Sorularına Cevap'tan

2. Sovyet Cumhuriyetimizin Afganistan, Hindistan ve Rusya dışındaki diğer İslam ülkelerinde faaliyeti, Rusya içindeki çeşitli İslam halkları ve diğer Rus olmayan halklar arasındaki faaliyetlerimizin aynısıdır. Mesela Başkır halkının Rusya içinde özerk bir cumhuriyet kurmalarına imkan sağladık; her milletin bağımsız, özgür gelişmesine, her birinin kendi edebiyatının serpilip yayılmasına yardım etmek için mümkün olan herşeyi yapıyoruz; dünyanın sömürge, bağımlı, ezilen, hakları ellerinden alınmış milletlerinin sayıları bir milyarı aşan halklarına, toprakta ve sermayede özel mülkiyeti sürekli kılan, yani kendi ülkelerinde işçilerin, Asya, Afrika, vs. sömürgelerinde ise yüz milyonlarca insanın bir avuç «medeni» kapitalist elinde daha çok ezilmesini sağlıyan Batı Avrupalı ve Amerikalı burjuva - «demokratik» devletler anayasalarından ne yazık ki daha cazip gelen bizim Sovyet Anayasamızı bu dillere çevirip yayıyoruz.

Pravda, No. 162,
25 Temmuz, 1919

Toplu Eserler,
Cilt. 29, s: 516

5 | Türkistan Komünistlerine

Yoldaşlar, izin verirseniz size Halk Komiserleri Konseyi ve Savunma Konseyi Başkanı olarak değil, bir Parti üyesi olarak sesleneceğim.

Türkistan halklarıyla iyi ilişkiler kurulmasının bugün Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti için muazzam, çığır açıcı bir önemi haiz olduğunu söylemek bir abartma olmıyacaktır.

Sovyet işçi ve Köylü Cumhuriyetinin güçsüz ve bugünedek ezilen milletlere karşı tutumunun bütün Asya için ve dünyanın bütün sömürgeleri için, yüz milyonlarca insan için çok pratik bir anlamı vardır.

Sizi bu soruna en yakın bir ilgiyle eğilmeye, Türkistan halklarıyla yoldaşça ilişkilerin etkin bir örneğini verme yolunda hiç bir gayreti esirgememeye, Büyük - Rus emperyalizminin bütün izlerini silip İngiliz emperyalizminin başını çektiği dünya emperyalizmine karşı amansız bir mücadele yürütmekte içtenlikle davrandığımızı onlara eylemlerinizle ispat etmeye çağırırım. Türkistan Komisyonumuza (76) tam bir güven göstermeli ve Komisyonun Bütün - Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından bu ruhla hazırlanmış olan talimatlarına sımsıkı bağlı kalmalısınız.

Bu mektuba tutumunuzu belirten bir cevap verirseniz çok makbule geçecektir.

Komünistçe selamlarla,

V. Ulyanov (Lenin)

Proletarya Çağının Birinci Yüzyılının İki Yılı, Türkestanski Kommunist, Izvestiya TsIK Sovetov Turkestanskoy Respubliki ve Krasni Front (Jübile baskısı), 7-10 Kasım, 1919

Toplu Eserler, Cilt. 20, s: 138

6 Doğu Halkları Örgütleri 2. Rusya Genel Kongresinde Konuşma

22 Kasım 1919

Yoldaşlar, Doğunun İslam örgütlerini temsil eden Komünist yoldaşların kongresini selamlamak ve Rusya'nın ve bütün dünya'nın halihazır durumu hakkında birkaç söz söylemek fırsatını elde etmiş olmaktan çok memnunum. Konuşmamın konusu dünya olaylarıdır. Bana öyle geliyor ki, bu konunun en önemli veçheleri, şu anda, Doğu halklarının emperyalizme karşı tutumlarıyla bu halklar arasındaki devrimci harekettir. Doğu halklarının bu devrimci hareketi, açıkça ortadaki, ancak Sovyet Cumhuriyetimizin milletlerarası emperyalizme karşı vermekte olduğu devrimci mücadeleyle elele giderse yararlı bir yolda gelişebilir, başarılı bir sonuca varabilir. Bazı koşullardan ötürü, bu arada Rusya'nın geriliğinden ve topraklarının vasi büyüklüğünden, Avrupa ile Asya, Batı ile Doğu arasında bir sınır teşkil etmesinden ötürü, emperyalizme karşı dünya mücadelesinde öncü olmanın bütün yükünü -biz bunu büyük bir şeref sayıyoruz- biz omuzlanmak zorunda kaldık. Dolayısıyla, gelişmenin önümüzdeki seyri milletlerarası emperyalizme karşı daha geniş ve da-

ha kararlı bir mücadeleyi öngörmektedir ve ister istemez Sovyet Cumhuriyetinin müttefik emperyalizm güçlerine -Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerine- karşı yürüttüğü mücadele ile bağlantılı olacaktır.

Konunun askeri görünüşü bakımından durumumuzun bütün cephelerde ne kadar iyi olduğunu biliyorsunuz. Bunun ayrıntılarına girmiyeceğim; sadece şunu söylemek isterim; milletlerarası emperyalizmin başımıza musallat ettiği İç Savaş iki yıldır Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetini korkunç sıkıntılarla karşı karşıya bırakmış, köylülerle işçilerin üzerine dayanılması imkansız bir yük yıkmıştır; o kadar ki, işçiler ve köylüler çoğu zaman bu yükün ağırlığını taşıyamaz halde gelmişlerdir. Ama aynı zamanda, korkunç vahşetinden ötürü, yabani hayvanlara dönen ve bizi daha sosyalist devrim olmazdan önce soyan sözde müttefiklerimizin amansız saldırılarından ötürü bu savaş bir mucize yaratmış, döğüşmekten bitkin düşüp bir savaşa daha katlanamıyacak gibi görünen halkımızı, savaşa iki yıl daha dayandığı gibi şimdi de onu başarılı bir sonuca vardırmakta olan cengaverlere çevirmiştir. Şu ara Kolçak, Yudeniç ve Denikin'e karşı kazandığımız zaferler, kurtuluşları uğrunda savaşmak için silaha sarılan ülkelerle milletlere karşı dünya emperyalizminin sürdürdüğü mücadele tarihinde yeni bir evreye varıldığını göstermektedir. Bu bakımdan İç Savaşımızın iki yılı, tarihin ötedenberi bildiği birşeyi tamtamına doğrulamıştır: bir savaşın niteliği ve başarısı, herşeyden çok, savaşa giren ülkenin iç rejimine bağlıdır; savaş, o ülkenin savaştan önce izlediği iç siyasetinin bir yansımasıdır. Bütün bunlar, bir savaşın yürütülmesinde de kaçınılmaz olarak yansır.

Savaşan ve savaşı sürdüren sınıfın hangi sınıf olduğu çok önemlidir. Bizim iç Savaşımız kendilerini esaretten kurtaran işçilerin ve köylülerin savaşı olduğu ve bu savaş emekçi halkın kendi ülkelerinin ve bütün dünyanın kapitalistlerinin elinden kurtulmak için verdiği siyasi mücadelenin bir devamı olduğu içindir ki, yalnız bu sayededir ki, dört yıl süren emperyalist savaşta bitap düşen Rusya gibi geri kalmış bir ülkede, o savaşı aklın havsalanın almıyacağı, misli görülmemiş sıkıntılar ve güçlüklerle geçen iki yıl boyunca devam ettirecek irade gücüne sahip insanlar bulunmuştur.

İç Savaşın Kolçakla ilgili tarihi bunu çok iyi gösteriyor. Kolçak, dünyanın bütün kodaman devletlerinden yardım gören bir düşmandı; elinde, yüz bin kadar yabancı askerin koruduğu bir demiryolu vardı. Bu yabancı askerler arasında dünya emperyalistlerinin mesela Japonlar gibi emperyalist savaş için eğitilmiş, fakat hemen hemen hiç harekata katılmadıkları için savaşın çok az sıkıntısını çekmiş en sağlam birlikleri de bulunuyordu. Rusya köylülerinin en hali vakti yerinde olanları, toprak köleliğinin ne olduğunu hiç bilmiyenleri, dolayısıyla komünizme en uzak olanları, Sibirya köylüleri, Kolçak'ı destekliyorlardı. Kolçak yenilmesi imkansız bir güç gibiydi, birlikleri milletlerarası emperyalizmin öncü müfrezesiydi çünkü, Japon ve Çekoslavak askerleri ve birkaç başka emperyalist ülkenin askerleri bugün hâlâ Sibirya'da faaliyetteler. Buna rağmen, Kolçak'ın Sibirya ve Sibirya'nın uçsuz bucaksız tabi kaynakları üzerinde bir yılı aşan hakimiyetinin getirdiği tecrübe, - Kolçak yönetimi başlangıçta İkinci Enternasyonalin sosyalist partileri ve Kurucu Meclis Komitesi (77) cephesini kuran Menşeviklerle Sosyalist -

Devrimciler tarafından destekleniyor ve o nedenle, o koşullarda, sokaktaki adamın ve tarihin olağan seyri açısından, sağlam ve yenilmez görünüyordu-fiilen şu sonucu verdi: Kolçak Rusya'nın göbeğine doğru ilerledikçe bitkin düştü, ve sonunda Sovyet Rusya'nın Kolçak'a karşı kesin zaferine tanık olduk. Burada hiç şüphe yok ki, şunu görüyoruz: kapitalist boyunduruğundan kurtulan işçilerle köylülerin güç birliği yaptıkları takdirde gerçekten mucizeler yaratabilecekleri pratikte ispat edilmiştir. Böylece pratikte ispat edilmiştir ki, bir devrimci savaş çalışan ve ezilen halkı gerçekten ilgilendirip saflarına kattığı zaman, onlara sömürücülerle savaştıkları bilincini aşıladığı zaman, mucizeler yaratma gücünü ve yeteneğini de doğuracaktır.

Bana kalırsa Kızıl Ordunun başardığı işte, mücadelesinde ve kazandığı zaferin tarihinde Doğunun bütün halkları için muazzam, çığır açıcı bir anlam yatmaktadır. Bütün bunlar onlara şunu gösterecektir: güçsüz olsalar dahi, teknolojinin ve savaş sanatının bütün harikalarından yararlanan Avrupalı zalimlerin gücü yenilmez görünse dahi, ezilen halkların yürüttüğü bir devrimci savaş, milyonlarca emekçi ve ezilen halkı gerçekten harekete geçirmeyi başarabilirse, bağrında öyle imkanlar ve mucizeler taşımaktadır ki, Doğu halklarının kurtuluşu artık, yalnız milletlerarası devrim imkanları açısından değil, Asya'da ve Sibirya'da kazanılan dolaysız askeri tecrübe açısından, bütün güçlü emperyalist devletlerin istilasına uğramış olan Sovyet Cumhuriyetinin tecrübesi açısından da pratikte pekala mümkündür.

Bundan başka, Rusya'da İç Savaş tecrübesi bize ve bütün ülkelerin Komünistlerine, iç savaş pota-

sında devrimci gayretin gelişmesiyle güçlü bir iç pekişmenin birlikte gittiğini göstermiştir. Savaş bir milletin bütün ekonomik ve örgütsel güçlerini sınar. Gerçi bugün açlıktan ve soğuktan canları çıkan işçiler ve köylüler için savaş dayanılmaz bir felaket olmuştur ama, son tahlilde bu iki yılın tecrübesine dayanark şunu söyliyebiliriz: savaşı kazanmaktayız ve kazanmakta devam edeceğiz; çünkü bir hinterlandımız, hem de güçlü bir hinterlandımız var; çünkü açlığa ve soğuğa rağmen köylüler ve işçiler bir likte hareket etmekteler, eskisinden daha güçlüler, her ağır darbeye daha büyük bir güç birliği ve artan ekonomik kudretle karşılık vermekteler. Kolçak, Yudeniç ve müttefiklerine, dünyanın en güçlü devletlerine karşı zaferi mümkün kılan yalnız bu olmuştur. Geçen iki yıl, bir yandan devrimci bir savaşın geliştirilebileceğini, öbür yandan yabancı istilanın ağır darbeleri altında Sovyet sisteminin daha da güçlendiğini göstermiştir. Bu istilanın hedefi, milletler arası emperyalizme savaş ilan etmeyi göze alan işçi ve köylü cumhuriyetini, devrimci merkezi bir an önce yok etmektir. Oysa bu ağır darbeler, Rusya'nın işçilerini ve köylülerini yok edeceği yerde, onları büsbütün çelikleştirmeye yaramıştır.

İçinde bulunduğmuz dönemin başlıca anlamı bu dönemden çıkaracğımız başlıca ders budur. Topraklarımızda kalan son düşmanımız Denikin'e karşı kesin zaferler eşiğindeyiz. Güçlü olduğumuzu biliyoruz ve şu söylediğimizde yanılmadığımızı tekrar ve tekrar iddia edebiliriz: İçerde Cumhuriyet yerleşmiştir; Denikin'e karşı savaştan çok daha güçlü ve sosyalist yapıyı kurma görevi için çok daha hazırlıklı çıkacağız. İç Savaş sırasında bu alana çok az zaman ve enerjiyi ayırabildik, ama şimdi, artık serbest

bir yola adım attığımıza göre, kendimizi bütün bütün ona adayacağımız muhakkaktır.

Batı Avrupa'da emperyalizmin çökmekte olduğunu görüyoruz. Biliyorsunuz, bundan bir yıl öncesi Alman sosyalistleri bile, sosyalistlerin büyük çoğunluğu —durumu anlamıyanlar— bile, iki emperyalist dünya gurubunun mücadelesine tanık olduğumuzu, bütün tarihin bu mücadeleden ibaret olduğunu, bundan başka ortaya birşey çıkarabilecek hiç bir gücün mevcut olmadığını sanıyorlardı. Sosyalistlerin dahi, dünyanın güçlü iki soyguncu gurubundan birisine katılmaktan başka bir çareleri olmadığını sanıyorlardı. 1919 Ekiminde manzara buydu. Oysa o günden bugüne kadar geçen bir yıl içinde, bakıyoruz, dünya tarihi görülmedik olaylara, sonuçları çok uzağa varan önemli olaylara tanık olmuştur ve bu olaylar emperyalist savaş sırasında vatansever olan, davranışlarını haklı çıkarmak için düşmanı bahane eden birçok soyalistin gözünü açmıştır. Bu sosyalistler İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle ittifaklarının haklılığını ispat için sözde bunların Alman emperyalizminden kurtulmayı sağladıklarını ileri sürüyorlardı. Görüyorsunuz ne çok umutları suya düşürdü bu savaş! Alman emperyalizminin çöküşüne tanık olmaktayız. Öyle bir çöküş ki bu, yalnız cumhuriyetçi değil, soyalist bir devrime yol açtı. Biliyorsunuz, bugün Almanya'da sınıf mücadelesi eskisinden de daha keskindir ve iç savaş, yani Alman proletaryasının cumhuriyetçi renge büründükleri halde emperyalist olmakta devam eden Alman emperyalistlerine karşı savaşı, gitgide yaklaşmaktadır.

Sosyal devrimin Batı Avrupa'da dev adımlarla kıvama varmakta olduğunu, aynı şeyin Amerika ve İngiltere'de de barbar Alman emperyalistlerini yenil-

giye uğratan sözde kültür ve medeniyet temsilcisi ülkelerde de söz konusu olduğunu herkes biliyor. Oysa Versailles [78] Andlaşması gelip çattığında onun, Alman soyguncularının bize zorla kabul ettirdikleri Brest Andlaşmasından [79] yüz kat daha tamahkar olduğu görüldü; herkes onun zafer kazanan bahtsız ülkelerin kapitalistleri ve emperyalistlerinin kendi kendilerine indirebilecekleri en ağır darbe olduğunu gördü. Versailles Andlaşması, galip ülkelerin halklarının gözünü açtı, İngiltere ile Fransa'nın, demokratik devletler olmalarına rağmen, kültür ve medeniyet temsilcileri değil, emperyalist soyguncuların yönetiminde ülkeler olduklarını gösterdi. Bu soyguncuların kendi aralarındaki mücadele öylesine hızla gelişiyor ki. hallerinden memnun emperyalistler için Versailles Andlaşmasının sadece göstermelik bir zafer olduğunu bilmekten ne kadar sevinç duysak yeridir. Versailles, gerçekte, tüm emperyalist dünyanın iflasının ve bu arada savaş boyunca kendilerini çürüyen emperyalizmin temsilcilerine yamayıp soyguncu savaş guruplardan birini savunan sosyalistlerin emekçi halk tarafından kesinlikle terkedilişinin ifadesidir. Versailles Andlaşması, doymak bilmez bir barış olduğu ve Fransa ile İngiltere'nin gerçekte sömürgeler üzerindeki hakimiyetlerini güçlendirmek ve emperyalist kudretlerini artırmak için Almanya ile savaştıklarını ortaya koyduğu için emekçi halkın gözü açılmıştır. Bu iç mücadele zamanla daha da yaygınlaşıyor. Bugün Londra'dan gelen 21 Kasım tarihli bir telsiz haberi gördüm: Devrimcilere hiç de yakınlık duymadıklarından şüphe edilemeyecek olan Amerikan gazetecileri Fransa'yı, Versailles Andlaşmasını onaylamayı reddettikleri için Amerikalılara karşı gö-

rülmemiş bir nefret dalgasının kapladığını söylüyorlar.

İngiltere ve Fransa galip gelmişlerdir ama, boğazlarına kadar Amerika'ya borçludurlar. Fransızlarla İngilizler istedikleri kadar kendilerini savaşın galipleri sansınlar, Amerika kaymağı kendisi yemeye savaşta yaptığı yardımlardan tefeci faizleri sızdırmaya kararlıdır. Bunun teminatı, şu anda yapımına devam edilen ve büyüklükte ingiliz donanmasını geçen Amerikan donanması olacaktır. Amerikan aç gözlü emperyalizminin ne kadar kaba olduğu, beyaz kadın taciri Amerikalıların kadınları, genç kızları satın alıp fuhşun gelişmesi için Amerika'ya yollamalarından bellidir. Özgür, kültürlü Amerika'nın randevu evlerine fahişe ikmali yaptığını düşünebiliyor musunuz? Polonya ve Belçika'da Amerikan iş adamları nın temsilcileriyle çatışmalar oluyor. İtilaf Devletlerinden yardım alan bütün küçük ülkelerde kimbilir daha neler olduğuna, bu küçücük bir örnektir. Polonya'yı ele alalım: Amerikan iş adamları ve vurguncuları oraya üşüşmüşler, Polonya'nın varını yoğunu satın alıyorlar; Polonya da, artık bağımsız bir devlet oldum diye şişinip duruyor. Polonya Amerika'nın a damları tarafından toptan satın alınmaktadır. Amerikalıların cebine girmeyen tek bir fabrika, yada sanayi dalı kalmamıştır. Amerikalılar öylesine arsızlaştılar ki, şimdi de savaştan «galip» çıkan o «büyük ve özgür ülke»yı, vaktiyle bir tefeciler ülkesiyken bugün ekonomik gücünü yitirdiği, yeterli tahılı ve kömürü olmadığı için, maddi kaynaklarını büyük çapta geliştiremediği için, ve bu arada Amerika haracın kayıtsız şartsız ve tastamam ödenmesinde dayattığı için boğazına kadar ona borçlu olan Fransa'yı esaret altına almaya başlamışlardır. Böylece, Fran-

sa, İngiltere ve diğer güçlü ülkelerin ekonomik bakımdan iflas etmiş oldukları her gün biraz daha ortaya çıkmaktadır. Fransız seçimlerinde papazlar partisi üstün gelmiştir. Bütün güçlerini Almanya'ya karşı sözde özgürlük ve demokrasiyi savunmaya hasreden kandırılmış Fransız halkı, şimdi, sonu gelmez bir borç, aç gözlü Amerikan emperyalistlerinin hakaretleri, ve bir de en vahşi gericiliğin temsilcilerini bir araya toplayan bir papazlar çoğunluğu ile mükafatlandırılmıştır.

Bütün dünyada durum çok daha karmakarışıktır. Kolçak ve Yudeniç'e, milletlerarası sermayenin bu uşaklarına karşı zaferimiz büyük bir zaferdir; ne ki onun kadar açık olmamakla birlikte ondan çok daha büyük bir başka zafer de milletlerarası çapta kazanmakta olduğumuz zaferdir: emperyalizm içten içe çürüyor, üzerimize askerlerini salamıyor. İtilaf Devletleri bunu yapmaya kalktılar ama bir işe yaramadı. Çünkü bizim birliklerimizle temasa gelen ve kendi dillerine çevrilen Rus-Sovyet Anayasasını öğrenen askerlerinin maneviyatları bozuluyor. Kokuşmuş sosyalizm önderlerinin etkisine rağmen bizim Anayasamız her zaman emekçilerin desteğini kazanacaktır. «Sovyet» kelimesi artık herkes tarafından anlaşılır olmuştur; Sovyet Anayasası bütün dillere çevrilmiş, bütün işçiler tarafından öğrenilmiştir. Her işçi, onun emekçi halkın anayasası olduğunu, milletlerarası sermayenin yenilmesini isteyen emekçilerin siyasi sistemi olduğunu, milletlerarası kapitalistlere karşı elde ettiğimiz bir başarı olduğunu bilmektedir. Bizim bu başarımız emperyalist ülkelerin tümünde yankılar uyandırdı; çünkü biz onları kendi askeri birliklerinden yoksun kıldık, askerlerini kendi

safımıza kazanıp Sovyet Rusya'ya karşı kullanılmaları imkanını ortadan kaldırdık.

Başka ülkelerin —Finlandiya, Polonya ve Litvanya— askerlerini üzerimize salmıya çalıştılar, ama boşuna. Birkaç hafta önce Avam Kamarasında konuşan İngiliz bakanı Churchill, Sovyet Rusya'ya karşı on dört milletin katıldığı bir hareket hazırlıklarının tamamlandığını, bunun Yeni Yıla kadar Rusya'nın yenilmesi sonucunu vereceğini söyliyerek böbürleniyordu —haber telgrafla bütün dünyaya yayılmıştır— Doğrudur. Birçok ülke katılmıstır bu hazırlığa: Fin landiya, Ukrayna, Polonya, Gürcistan, onların yanısıra Çekler, Japonlar, Fransızlar, ingilizler ve Alman lar. Ama sonunun neye vardığını biliyoruz! Estonyalıların Yudeniç'in birliklerini ayazda bıraktıklarını biliyoruz. Şimdi basında, Estonyalılar ona yardım et mek istemiyorlar diye hızlı bir polemiktir gidiyor; bu arada Finlandiya da, burjuvazisi çok istediği halde, Yudeniç'e yar olmamıştır. Böylece bize saldırmak için girişilen ikinci teşebbüs de boşa çıkmıştır. Birinci aşama, İtilafın kendi birliklerini göndermesiydi askerlik tekniğinn hiç bir kuralı ihmal edilmeyerek donatılan bu birliklerin Sovyet Cumhuriyetini yenilgiye uğratacağı umuluyordu. Bunlardan daha şimdiden, Kafkasya, Arkangel ve Kırım'dan çekilmişlerdir; bir kısmı Murmansk'dadır, Çekler de Sibirya'dalar; ama hepsi tecrit edilmiş gruplar halindedir. İtilafın bizi kendi birlikleriyle yenmek için giriştiği bu ilk teşebbüs bizim zaferimizle sonuçlandı. İkincisinde, mali bakımdan tepeden tırnağa İtilafa bağımlı komşu ülkeleri üzerimize salmaya, sosyalizmin bir yuvası olarak bizi onlara ezdirmeye kalktılar. Ne ki o teşebbüs de boşa çıktı; bu küçük ülkelerden birinin bile böyle bir savaşın altından kalkamıyacağı an-

laşıldı. Üstelik şu da var: Bütün küçük ülkelerde itilaftan köklü bir nefret duygusu yer etmiştir. Yudeniç Krasnoye Selo'yu ele geçirmişken Finlandiya Petrograd'ı zaptedmek için harekete geçmediyse, Sovyet Rusya ile yanyana bağımsız olarak yaşıyabileceğini, ama İtilafla başının her zaman dertte olacağını anlayıp tereddüde düştüğü içindir. Bütün küçük milletler bu kuşkuyu duymuşlardır. Şovenliğin kol gezdiği, ama itilaftan nefret edilen, İtilafın sömürüsünü yaymakta olduğu ülkelerde, Finlandiya, Litvanya, Estonya ve Polonya'da bu kuşku yaygındır. Şu anda, gelişme seyrini dikkatle değerlendirip hiç bir abartmaya kaçmadan, Sovyet Cumhuriyetine karşı sade birinci değil, ikinci milletlerarası savaş aşamasının da başarısız olduğunu söyliyebiliriz. Şimdi yapacağımız tek birşey kalmıştır: Denikin kuvvetlerini yenmek; onlar da zaten yarı yarıya yenilmişlerdir.

Rusya'nın durumu ve milletlerarası durum bugün budur. Konuşmamda kısaca özetledim. İzin verirseniz, sonuç olarak, Doğu milliyetleriyle ilgili durumun gelişmesi hakkında birkaç söz söylemek isterim. Sizler, çeşitli Doğu halklarının komünist örgütleri ve Komünist Partilerinin temsilcilerisiniz. Rus Bolşeviklerinin eski emperyalizm safında bir gedik açmak, devrime yeni yollar göstermek gibi son derece güç, ama son derece şerefli bir görevi yüklenmeyi başardıklarını, buna karşılık Doğunun emekçi halklarının temsilcileri olan sizlerin önünde bundan da büyük, yeni bir görev olduğunu söylemeliyim Açıkça ortaya çıkmaktadır ki, bütün dünyada eli kulağında olan sosyalist devrim, sadece her bir ülkenin proletaryasının kendi burjuvazisini altetmesi olmıyacaktır. Eğer devrimler kolayca ve çabucak gerçekleşseydi, bu mümkündü.

Emperyalistlerin buna imkan vermiyeceklerini, bütün ülkelerin içerdeki Bolşevikliğe karşı silahlanmış olduklarını, tek düşüncelerinin bu içerdeki Bolşevikliği altetmek olduğunu biliyoruz. Her ülkede bir iç savaşın tezgahlanmakta olmasının ve eski sosyalist tavizcilerin bu mücadelede burjuvazinin safında yer almalarının nedeni budur. O halde sosyalist devrim, yalnızca, yada daha çok, her ülkede devrimci proleterlerin kendi burjuvazilerine karşı verdikleri bir mücadele olmıyacaktır; hayır, sosyalist devrim, emperyalizm tarafından ezilen bütün sömürgelerin ve ülkelerin, bütün bağımlı ülkelerin miletlerarası emperyalizme karşı mücadeleleri olacaktır. Geçen Mart ayında kabul ettiğimiz parti programında dünya sosyalist devriminin gelişini nitelerken, bütün ileri ülkelerde emekçi halkın emperyalistlere ve sömürücülere karşı giriştiği iç savaşın milletlerarası emperyalizme karşı milli savaşlarla birleşmeye başladığını söyledik. Devrimin seyri bunu doğrulamıştır, zaman geçtikçe daha da çok doğrulayacaktır. Doğuda da aynı şey olacaktır.

Biliyoruz ki Doğuda yığınlar yeni bir hayatın bağımsız koldaşları, kurucuları olarak ayaklanacaklardır; çünkü yüz milyonlarca insan, bugüne kadar milletlerarası emperyalist siyasetin göz diktiği, ve sadece kapitalist kültür ve medeniyetin ilerlemesine yarar malzeme yerine geçen bağımlı ve haklarından yoksun bırakılmış milletlerin insanlarıdır. Ve de sömürgelere manda yönetimleri dağıtmaktan söz ettikleri zaman çok iyi biliyoruz ki, bu, soygun ve talan için ruhsat dağıtmaktan, dünya nüfusunun ufacık bir kesimine yeryüzünde yaşıyan insanların çoğunluğunu sömürme hakkını bahşetmekten başka birşey değildir. Bağımsız devrimci bir güç haline ge

lemediği için o zamana kadar tarihi gelişim yörüngesi dışında kalan o çoğunluk, biliyoruz ki, Yirminci Yüzyılın başında artık böyle pasif bir rol oynamaz oldu. 1905'in ardından Türkiye, İran ve Çin devrimleri geldi, Hindistan'da devrimci bir hareket gelişti. Bu arada emperyalist savaş da devrimci hareketin büyümesine yardım etti; çünkü Avrupa emperyalistleri kendi kavgalarına koca koca sömürge alaylarını sürüklemek zorunda kaldılar. Emperyalist savaş Doğuyu da harekete geçirdi ve Doğu halklarını milletlerarası siyasetin içine soktu. İngiltere ve Fransa sömürge halklarını silahlandırdılar, askeri tekniği, çağdaş makineleri öğrenmelerine yardımcı oldular. Onlar şimdi bu bilgiyi emperyalist güruhuna karşı kullanacaklar. Çağdaş devrimde Doğunun bilinçlenmesini bir başka dönem izliyor; bu dönemde Doğu halkları bütün dünyanın kaderinin kararlaştırılmasında söz sahibi olacaklar ve böylelikle sırf başkalarının zenginleşmelerine alet olmaktan çıkacaklar. Doğu halkları, pratik eyleme geçme ihtiyacının, her milletin bütün insanlığın kaderine biçim vermekte söz sahibi olması ihtiyacının farkına varmıya başlamışlardır.

Bunun içindir ki, dünya devriminin gelişme tarihinde —bu devrim, başlangıcına bakılacak olursa, daha uzun yılar sürecek ve çok gayreti gerektirecektir— devrimci mücadelede, devrimci harekette size büyük bir görev düşeceğine, milltlerarası emperyalizme karşı mücadelemizde bizimle birleşmek gereğini duyacağınıza inanıyorum. Milletlerarası devrime katılmanız size karışık ve güç bir görev yükleyecek, bu görevin yerine getirilmesi ortak başarımızın temeli olacak; çünkü bu durumda halkın çoğun-

luğu ilk kez bağımsız olarak hareket etmeye başlamaktadır ve milletlerarası emperyalizmi alaşağı etme savaşında etkin bir güç olacaktır.

Doğu halklarının çoğu, Avrupa'nın en geri ülkesi olan Rusya'dan daha kötü bir durumdalar. Ne ki biz feodal artıklara ve kapitalizme karşı mücadelede Rusya'nın köylüleriyle işçilerini birleştirmeyi başardık; köylüler ve işçiler kapitalizme ve feodalizme karşı birleştikleri içindir ki zaferimiz bu kadar kolay oldu. Burada, Doğu halkarıyla temas özellikle önemlidir, çünkü Doğu halklarının çoğunluğu emekçi halkın tipik temsilcileridirler: kapitalist fabrikalar okulundan geçmiş işçiler değil, orta çağ zulmünün kurbanı sömürülen emekçi köylü yığınlarının tipik temsilcileri. Rus devrimi, proleterlerin kapitalizmi yendikten sonra muazzam ve dağınık emekçi köylü yığınlarıyla birleşerek orta çağ zulmüne karşı nasıl başarıyla ayaklandıklarını göstermiştir. Sovyet Cumhuriyetimiz şimdi de Doğunun bütün uyanan halklarını seferber edip onlarla birlikte milletlerarası emperyalizme karşı mücadeleye girişmelidir.

Bu bakımdan, dünya Komünistlerinin bundan önce karşılaşmadıkları bir görevle karşı karşıyayız: komünizmin genel teori ve pratiğine dayanarak kendinizi Avrupa ülkelerinde mevcut olmayan özgül koşullara uydurmak zorundasınız, o teori ve pratiği uygulayacağınız koşullarda nüfusun ezici çoğunluğu köylülerdir, ve görev kapitalizme karşı değil, orta çağ kalıntılarına karşı mücadele etmektir. Bu, güç ve özgül bir görevdir, fakat çok da yararlı bir görevdir; çünkü bugünedek mücadelenin dışında kalan yığınlar şimdi ona katılmaktadırlar ve çünkü Doğuda komünist ekiplerin örgütlenmesi size Üçüncü Enternasyonalle en sıkı teması sürdürmenize fırsat

vermektedir. Dünyanın başta gelen proleterleriyle Doğunun çok yerde ortaçağ koşulları altında yaşıyan emekçi ve sömürülen yığınları arasında bu ittifakın özgül biçimlerini bulmalısınız. Sizlerin büyük ülkelerde ve büyük çapta yapacağınızı biz kendi ülkemizde küçük çapta yaptık. Bu görevi, umarım, başarıyla yerine getireceksiniz. Burada temsilcileri olduğunuz Doğunun komünist örgütleri sayesinde ileri devrimci proletarya ile temasınız var. Göreviniz, bundan böyle de komünist propagandanın her ülkede halkın anladığı dille yürütülmesini sağlamaktır.

Nihai zaferin ancak dünyanın bütün ileri ülkelerinin proletaryası tarafından kazanılabileceği muhakkaktır; ve biz, Ruslar, İngiliz, Fransız ve Alman proletaryasının sağlama bağlıyacağı işi başlatıyoruz Fakat en başta Doğu milletleri olmak üzere bütün ezilen sömürge milletlerin emekçi halklarının yardımı olmaksızın ileri ülkeler proletaryasının zafere ulaşamıyacağını da görüyoruz. Komünizme geçişin yalnız öncü tarafından gerçekleştirilemiyeceğini anlamalıyız. Görev, hangi düzeye varmış olursa olsunlar emekçi halkları devrimci eyleme, bağımsız harekete ve örgütlenmeye kazanmaktır; daha ileri ülkelerin komünistleri çin ortaya sürülen doğru komünist öğretiyi her halkın kendi diline çevirmektir; derhal yerine getirilmesi gereken pratik görevleri yerine getirmek ve diğer ülkelerin proleterleriyle ortak bir mücadelede birleşmektir.

Bunlar, çözümünü hiç bir komünist kitapta bulamıyacağınız, ama Rusya'nın başlattığı ortak mücadelede bulacağınız sorunlardır. Bu davayı ele alıp, kendi bağımsız tecrübelerinize dayanarak çözmek zorundasınız. Bu işte, bir yandan diğer ülkelerin emekçi halkının öncüsü ile yakın itifak, öbür yandan

burda temsil ettiğiniz Doğu halklarının karşısına doğru bir tutumla çıkabilme yeteneği size yardımcı olacaktır. Bu halklar arasında uyanmakta olan, uyanması kaçınılmaz olan, tarihi bakımdan hakkı teslim edilmek gereken burjuva milliyetçiliğine dayanmak zorunda kalacaksınız. Ama aynı zamanda, her ülkenin emekçi ve sömürülen yığınlarına gidebilmeli, onlara anladıkları dille, tek kurtuluş umutlarının milletlerarası devrimin zaferi olduğunu, milletlerarası proletaryanın Doğunun sömürülen yüz milyonlarca emekçi halkının yegane müttefiki olduğunu söylemelisiniz.

Önümüzdeki muazzam görev budur. Ve bu görev, devrim çağının gelip çatması ve devrimci hareketin gelişmesi —bundan hiç şüphe edilemez— sayesinde, Doğunun komünist örgütlerinin ortak gayretleriyle başarıya ulaşacak, milletlerarası emperyalizme karşı tam zaferin kazanılmasıyla taçlanacaktır.

R.K.P. (B.), M.K. Bülteni, No. 9, 20 Aralık, 1919

Toplu Eserler, Cilt. 30, s: 151-62

7 Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nde Okunan Rapor'dan (*)

2 Şubat 1920

Derhal Polonya halkına seslenip gerçek durumu anlatmalıyız. Bizim bu yöntemimizin düşman saflarını bozma yönünde çok olumlu bir etkisi olduğunu çok iyi biliyoruz. Sonunda bu yöntem bizi, bizim için gerekli olan yola, bütün ülkelerin çalışan nüfusunu götürdüğü yola götürecektir. Bu siyasetle işe koyulmalıyız —güç de olsa koyulmalıyız—; bir kere işe koyulduk mu, sonunu getireceğimiz muhakkaktır.

Bütün diğer ülkelere karşı da aynı siyaseti izlemekte olduğumuzu belirtmeliyim. Gürcistan'la Azerbaycan'ı Denikin'e karşı bir anlaşmaya çağırdık, Başka ülkelerin işlerine karışmama ilkesini öne sürerek reddettiler. Gürcistan ve Azerbaycan işçileriyle köylüleri buna ne diyecekler, göreceğiz.

Bu siyaset Batılı milletlere, Rusya'daki millet-

(*) *Bütün - Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komserleri Konseyinin Çalışmaları Hakkında. Bütün - Rusya Merkez Yürütme Komitesinin Yedinci Toplantısı Birinci Oturumunda Okunan Rapor.*

lere uygulandığından çok daha ihtiyatla uygulanmıştır. Letonya, Estonya ve Polonya gibi ülkeler var bunların arasında; bir de, dünya nüfusunun çoğunluğunu teşkil eden sömürge ülkelerin çoğunun gelişme düzeyinde olan bazı Doğu ülkeleri var. Bu ülkeler, sömürge esirlerini hâlâ boyunduruk altında tutmaya devam eden ingiltere'nin hükmü altındalar. Batı Avrupa ülkelerine karşı siyasetimiz çok ihtiyatlı olmuştur —her birinin kendi Kerenski dönemini [80] atlatması için daha zaman gerek—; fakat Doğudaki siyasetimiz daha da ihtiyatlı ve sabırlı olmak zorundadır. Çünkü orda çok daha geri kalmış ülkelerle karşı karşıyayız. Dini bağnazlığın sultası altında tutulan ülkelerdir bunlar; Rus halkına daha büyük bir güvensizlik duyarlar, ve on yıllar ve yüz yıllardır çarlık hükümetinin kapitalist ve emperyalist siyaseti, Rusya'nın hakim millet olarak bu milletlere karşı izlediği siyaset altında ezilmişlerdir.

Başkır Cumhuriyetine özerklik tanıdık. Özerk bir Tatar Cumhuriyeti kurmalıyız. Bütün Doğu halklarına aynı siyaseti uygulayacağız ve kendi kendimize şöyle diyeceğiz: Muazam bir emperyalist devletler cephesiyle yüz yüze olan biz, emperyalizmle savaşan biz, askeri planda sıkı bir birliği gerektiren bir ittifakı temsil ediyoruz; bu birliği bozma yönünde her teşebbüs, milletlerarası emperyalizmle mücadeleye ihanettir; buna kesinlikle meydan veremeyiz. Bununla birlikte, bu siyaseti uygularken daha da ihtiyatlı olmamız gerekiyor. Avrupa ülkeleri dahi bir Kerenski döneminden geçmek zorunda olduktan sonra, daha alt bir gelişme düzeyinde olan ülkelerde daha da büyük güvensizlik unsurları mevcuttur; bunları etkilemek için daha uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Bu ülkelerin bağımsızlıklarını ve milli hakimiyet-

lerini destekliyoruz. Bu ülkelerin emekçilerine sesleniyoruz. Diyoruz ki: askeri güçlerin birliği şarttır; bu birlikten sapmaya hiç bir surette göz yumulamaz.

Sıkı ittifak siyasetimizi sistemli olarak izliyerek Doğu halklarıyla ilişkilerimizde eskisinden daha başarılı olacağımıza güveniyoruz. Bugüne kadar elde ettiğimiz başarı büyüktür. Sovyet Cumhuriyeti, aynı bizim küçük bir Batılı devletle barış andlaşması imzalamamıza elveren nedenlerden ötürü, emperyalizme karşı hiç yılmadan savaştığımızı gördükleri için, cumhuriyetimiz emperyalizme karşı savaş veren yegane cumhuriyet, zora başvurmaksızın her durumdan yararlanmasını bilen, ve zora başvurmaksızın da zafer kazanabilen yegane cumhuriyet olduğu için, bütün Doğulu halklar arasında tutulmaktadır.

3 Şubat 1920'de Pravda'nın 23., Izvestiya'nın 23. sayılarında yayınlanan kısa raporlar.
İlk kez tam olarak Toplu Eserler'in dördüncü (Rusça) baskısı Cilt. 30'da yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 30, s: 324-26

8 «Universal Service» Berlin Muhabiri Karl Wiegard'ın Sorularına Cevap

2. Asya'da planlarımız nedir?

Avrupa'da ne ise orda da o: bütün halklarla barış içinde birlikte yaşama: yeni bir hayata uyanan bütün milletlerin işçileri ve köylüleriyle; sömürücüleri toprak sahiplerini, kapitalistleri, tüccarları yaşatmıyan bir hayat. 1914-18 emperyalist savaşı, yani İngiliz-Fransız (ve Rus) grubu kapitalistlerinin dünyayı paylaşmak için Alman - Avusturya kapitalist gurubuna karşı savaşı, Asya'yı uyandırmış ve her yerde olduğu gibi orda da özgürlüğe doğru, barış içinde çalışmaya doğru, ve gelecekte mümkün savaşları önlemeye doğru hareketi güçlendirmiştir.

21 Şubat 1920'de
New-York Evening Journal,
No. 12671'de yayınlanmıştır
İlk Rusça yayını: Pravda,
No. 112, 22 Nisan 1920

Toplu Eserler,
Cilt. 30, s: 365

9 Emekçi Kazaklar 1. Rusya Genel Kongresinde Verilen Söylev'den

1 Mart 1920

Büyük devletlerin Rusya'ya karşı giriştikleri harekat başarısızlığa uğrayınca, bir başka silah denediler. O ülkelerin burjuvazisi, yüzyıllardır edindiği tecrübeyle, kendi güvenilmez silahlarını değiştirip yerine yenilerini koyabilirdi. İlkin Rusya'yı ezip boğmak için kendi askerlerini kullanmayı denediler; şimdi sınır komşumuz devletlerin yardımıyla aynı şeyi yapmaya çalışıyorlar.

Çarlık, toprak sahipleri ve kapitalistler, Letonya, Finlandiya gibi birkaç sınır milletini ezmekteydiler. Bu yüzden oralarda, yüzyıllar süren tahakkümleriyle nefret uyandırmışlardı. Kan banyosuna batırılan bütün bu milletlerin gözünde «Büyük Rus» deyimi en nefret edilen bir deyim olmuş çıkmıştı. Bu yüzden İtilaf, Bolşeviklere karşı kendi askerleriyle savaşı sürdüremeyince, umudunu onlara bağladı; aklı sıra onların yardımıyla Rusya'yı boğazlıyacak.

Nikola Romanov'un siyasetini izleyen Churchill parlamentoyu hiç kaale almadan savaşmak istiyor ve öyle de yapıyor. Bir ara —1919'da— Rusya'nın

üzerine ondört milleti birden salacağını, Petrograd'ın Eylülde, Moskova'nın Aralıkta ele geçirileceğini söyleyip övünmüştü. Azıcık fazla övünüyordu. Gerçi bütün bu küçük devletlerde yaygın Rusya'dan nefret duygusuna güveniyordu ama, Yudeniç'in, Kolçak'ın ve Denikin'in ne olduğunun oralarda çok iyi bilindiğini unutmuştu. Bir keresinde tam zafere ulaşmalarına nerdeyse birkaç hafta kaldı. Yudeniç'in harekatı sırasında, Petrograd'a çok yaklaşmışlarken, İngiliz gazetelerinin en zengini olan **The Times**'da bir makale yayınlandı. Ben kendim okudum o yazıyı. Yudeniç'e yardım etmesi için Finlandiya'ya yalvarıyor, emirler veriyor, ricalar ediyordu: bütün dünyanın gözü sizin üzerinizde; bütün dünyada özgürlüğü, medeniyeti ve kültürü siz kurtaracaksınız. Bolşeviklere karşı çıkın! Savaşın! ingiltere'nin, avucunun içinde tuttuğu Finlandiya'ya söylediği buydu. Ve bu, boğazına kadar borca batmış olan, İngiltere olmasa bir haftalık buydayını bulamıyacağı için ağzını açıp tek kelime söyliyemeyen Finlandiya'ya söyleniyordu.

Bolşeviklikle savaşmaları için bütün bu küçük devletler üzerinde işte böylesine baskılar vardı. İki kez boşa çıktı bu baskılar. Boşa çıktı, çünkü Bolşeviklerin barış siyasetinin ciddi olduğu anlaşıldı ve bu siyasetin düşmanları onu bütün diğer ülkelerin barış siyasetlerinden daha dürüst buldular ve bazı ülkeler, «Eskiden bizi ezen Büyük Rusya'dan nefret ediyoruz ama, bizi ezenlerin Bolşevikler değil, Yudenlç, Kolçak ve Denikinler olduğunu da biliyoruz,» diye düşündüler. Finlandiya gerici hükümetinin eski başbakanı 1917 Kasımında benim elimden bizzat bir belge aldığını unutmamıştır. Biz orada, hiç tereddütsüz, Finlandiya'nın bağımsızlığını hiç bir şart koşmaksızın tanıdığımızı söylüyorduk.

O zaman bu sırf bir jest gibi görünmüştü. Fin işçilerinin ayaklanmasıyla unutulup gidilecek sanılıyordu. Fakat hayır, bu gibi şeyler belli bir partinin tüm siyasetiyle doğrulandıkları takdirde hiç bir zaman unutulmazlar. Finlandiya'nın burjuva hükümeti bile, «Hele bir düşünelim,» dedi. «Ne de olsa Rus çarlarının sultası altında geçirdiğimiz yüz elli yıl bize birşeyler öğretti. Bolşeviklerle savaşa tutuşursak Yudeniç, Kolçak, ve Denikin'in başa geçmesine yardım etmiş olacağız. Ya onlar kim? Bilmiyor muyuz sanki? Finlandiya'nın, Letonya'nın, Polonya'nın ve daha birçok başka milletin anasından emdiği sütü burnundan getiren çarcı generallerin tohumundan değil mi hepsi? Bizim bu düşmanlarımızın Bolşeviklerle savaşmalarına biz mi yardımcı olacağız? Yok, hayır. Bekleyelim hele.»

Hemen de olmaz diyemediler. İtilaf devletlerine bağımlılar çünkü. Bize doğrudan doğruya yardım etmediler; beklediler, vakit geçirdiler, notalar yazdılar, heyetler yolladılar, komisyonlar kurdular, konferanslara katıldılar; Yudeniç Kolçak ve Denikin tepelenip de itilaf ikinci harekatında da yenik düşene kadar sürdürdüler bunu. Biz galip geldik.

Eğer bu küçük devletlerin hepsi bizimle savaşa tutuşsaydılar —yüz milyonlarca dolar, en yeni toplar silahlar verilmişti onlara ve başlarında savaş görmüş İngiliz eğitim subayları vardı— eğer bizimle savaşsalardı, hiç şüphe yok ki, biz yenik düşecektik. Herkes bunu biliyor. Hem de çok iyi biliyor. Ne ki bizimle savaşmadılar; çünkü Bolşeviklerin daha dürüst olduklarını biliyorlardı. Bolşevikler bütün milletlerin bağımsızlık hakkını tanıdıklarını, çarlık Rusyasının başka milletleri ezme ilkesine dayandığını

Bolşeviklerin bu siyaseti hiç bir zaman desteklememiş olduklarını, desteklemediklerini ve asla desteklemiyeceklerini, başka milletleri ezmek için asla savaşa gitmeyeceklerini söyledikleri zaman herkes onlara inanıyor. Bunu Letonya yada Polonya Bolşeviklerinden değil, Polonya, Letonya, Ukrayna, vs. burjuvazisinden biliyoruz.

Bolşevik siyasetinin milletlerarası anlamı işte burda etkisini gösterdi. Siyasetimiz Rus topraklarında değil, milletlerarası topraklarda sınandı. Kelimelerle değil, ateşle ve kılıçla sınandı. Nihai kesin mücadele içinde sınandı. Emperyalistler kendilerinin asker çıkaramıyacaklarını, Bolşevikliği ancak milletlerarası güçleri seferber ederek boğazlıyabilecek lerini gördüler. Fakat bütün milletlerarası güçler altedildi.

Emperyalizm ne demektir? Bir avuç zengin devletin bütün dünyayı kurtkapanına almaları, dünyanın bir buçuk milyar insanını kıskıvrak ellerinde tuttuklarını bilmeleri ve bu bir buçuk milyar insanın İngiliz kültürünün, Fransız kültürünün, ve Amerikan medeniyetinin ne olduğunu bilmeleri demektir. Emperyalizm alabildiğine soyma özgürlüğü demektir! Bugün Finlandiya'nın dörtte üçü Amerikan mülti milyonerleri tarafından kapatılmıştır. İngiltere'den, Fransa'dan bizim sınır komşumuz devletlere gelip onların askerlerini eğiten subaylar, tıpkı, yenik düşen bir ülkede Rus soylularının küstah çocukları gibi davrandılar. Alabildiğine vurgun vurdular. Finlandiyalı, Polonyalı ve Letonyalı işçiler açlıktan kırıldıkça, bir Avuç İngiliz, Amerikan ve Fransız mülti milyoneri ve onların uşakları tarafından daha çok soyuluyorlar. Ve bu bütün dünyada böyle.

Yalnız Rus Sosyalist Cumhuriyeti gerçek kurtuluş savaşının bayrağını açmıştır. Bütün dünyanın iyi niyeti şimdi ona yönelmektedir. Küçük ülkeler aracılığıyla dünyanın bütün milletlerinin iyi niyetini kazandık; bunların hepsi yüz milyonlarca insanı temsil etmektedir. Şimdiki halde ezilen, ayaklar altına alınan insanlar bunlar: dünya nüfusunun en geri kalmış kesimi. Fakat savaş onlara ışık getirdi. Muazzam yığınlar emperyalist savaşa katılmak zorunda kaldılar. İngiltere Almanlara karşı döğüştürmek için Hindistan'dan alaylar getirdi. Fransa Almanlara karşı döğüştürmek için milyonlarca Afrikalıyı silah altına aldı. Hücum taburları kuruldu onlardan ve en tehlikeli kesimlere onlar salındı; makineli tüfek ateşi altında ot gibi biçildiler orada. Ama birşeyi öğrendiler. Çarın zamanında Rus askeri «Öleceksek, toprak sahipleriyle savaşarak ölelim,» derlerdi; şimdi Afrikalılar, «Öleceksek, Fransız soyguncularına Alman kapitalist soyguncularını soysunlar diye yardım etmek için değil, kendimizi hem Alman, hem de Fransız kopitalistlerinin elinden kurtarmak için ölelim,» diyorlar. Dünyanın her ülkesinde üç yüz milyon insanın ingilizler tarafından ezildiği ve esir gibi çalıştırıldığı Hindistan'da bile, zihinler uyanıyor, devrimci hareket günbegün gelişiyor. Hepsi de Sovyet Cumhuriyetine gözlerini çeviriyorlar; çünkü biliyorlar ki, Sovyet Cumhuriyeti emperyalistlerle savaşmak için akıl almaz fedakarlıklara katlanmış, en çetin sınavlardan geçmiştir.

İtilaf devletlerinin ellerinden alınması gereken ikinci kozun anlamı işte budur: milletlerarası çapta zafer. Bizim barış siyasetimizin bütün dünya insanlarının muazzam çoğunluğunca onaylandığını göste-

rir. Bütün ülkelerde müttefiklerimizin sayısının ço-ğalmakta olduğunu, istediğimizden çok daha yavaş da olsa, çoğalmakta olduğunu gösterir.

2 Mart 1920'de
Izvestiya'nın 47. sayısında
(Kısaltılmış olarak) yayınlanmıştır.
Tam metin 2,3,4 Mart 1920'de
Pravda'nın 47,48,49. sayılarında
yayınlanmıştır.

Toplu Eserler,
Cilt. 30, s: 387-90

10 | G.K. Orconikidze'ye Telgraf

2 Nisan 1920

Orconikidze,
Devrimci Askeri Konsey,
Kafkas Cephesi

Müslümanlara karşı, özelikle Dağıstan'a ilerlerken, ihtiyatlı davranın, azami iyi niyet **gösterin.** Müslümanlara, özerkliklerine, bağımsızlıklarına, v.s duyduğumuz yakın ilgiyi en belirgin bir biçimde ispat etmek için herşeyi yapın. Durum hakkında bana daha kesin ve daha sık bilgi gönderin.

Lenin

İlk yayını (kısaltarak): 1942, Lenin, Muhtelif Yazılar XXXIV

Toplu Eserler, Cilt. 30, s: 494

II Azerbaycan Sovyet Sosyalist Hükümetine Telgraf

Bakû

Halk Komiserleri Konseyi, bağımsız Azerbaycan Cumhuriyetinin emekçi yığınlarının özgürlüğe kavuşmasından memnunluk duyar ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyetinin, kendi Sovyet Hükümetinin önderliğinde ve R.S.F.S.C. ile birlikte, ezilen Doğu milletlerinin azılı düşmanı emperyalizme karşı özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruyacağına tam güvenini beyan eder.

Yaşasın bağımsız Azerbaycan Sovyet Hükümeti!

Yaşasın Azerbaycan işçileri ve köylüleri!

Yaşasın Azerbaycan ve Rusya'nın işçileri ve köylülerinin ittifakı!

V. Ulyanov (Lenin)
Halk Komiserleri Konseyi Başkanı

5 Mayıs 1920'de yazılmış, 9 Mayıs 1920'de, Kommunist (Bakû) No. 7'de yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 31, s: 135

12 | Devrimci Birliğine [81] Hindistan

İşçi ve Köylü Cumhuriyeti tarafından ilan edilen kendi kaderini tayin ve ezilen miletlerin yabancı ve yerli kapitalistler elinde sömürülmekten kurtulmaları ilkelerinin özgürlük uğrunda kahramanca savaşan ilerici Hintliler arasında beklenen bir ilgiyle karşılandığını işitmekten çok memnun kaldım. Rusya'nın emekçi yığınları dikkatlerini Hint ve işçi köylülerinin uyanışından bir an için olsun ayırmamaktadırlar. Emekçilerin örgütlenme düzeyi ve disiplini ile kararlılığı ve dünya emekçi halklarıyla dayanışması nihai başarının teminatıdır. Müslüman olanlarla olmayanlar arasındaki sıkı ittifaktan memnun olduk. Bu ittifakın Doğunun bütün emekçilerini de içine almasını gerçekten diliyoruz. Hint, Çin, Kore, Japon, İran ve Türk işçi ve köylüleri ortak kurtuluş davası uğrunda elele verip yürüyüşe geçtikleri zaman, ancak o zaman sömürücülere karşı kesin zafer sağlama bağlanmış olacaktır. Yaşasın özgür Asya!

Pravda, No. 108 ve
Izvestiya, No. 108,
20 Mayıs 1920

Toplu Eserler,
Cilt. 31, s: 138

13 Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslakları

Komünist Enternasyonali İkinci Kongresi için

Milletler ve sömürgeler sorunu üzerinde aşağıdaki tez taslaklarını Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresine tartışılmak üzere sunarken bütün yoldaşlardan, özellikle bu çok karışık sorunlar hakkında somut bilgiye sahip olanlardan fikirlerini, değişik önerilerini, eklemelerini ve somut fikirlerini **en özet bir biçimde (iki yada üç sayfayı geçmemelidir)** bana bildirmelerini rica ederim. Özellikle aşağıdaki konular üzerinde durulmalıdır:

Avusturya tecrübesi;
Polonya - Yahudi ve Ukrayna tecrübesi;
Alsace - Lorraine ve Belçika;
Irlanda;
Danimarka - Almanya, İtalyan - Fransız ve italyan - Islav ilişkileri;
Balkan tecrübesi;
Doğu halkları;
Pan - İslamizme karşı mücadele;
Kafkaslarda ilişkiler;
Başkır ve Tatar Cumhuriyetleri;
Kırgızistan;
Türkistan, tecrübesi;
Amerika'da zenciler;

Sömürgeler;
Çin - Kore - Japonya. **N. Lenin**

5 Haziran 1920

1) Genel olarak eşitlik, özel olarak milli eşitlik sorununun soyut yada biçimsel bir konuluşu, tabiatı gereği, burjuva demokrasisi niteliğini taşır. Ferdin genel olarak eşitliği kılıfı altında burjuva demokrasisi, mülk sahibinin ve proleterin, sömürenle sömürülenin biçimsel yada hukuki eşitliğini ilan eder, ve böylelikle ezilen sınıfları göz göre göre aldatır. Burjuva, bütün insanların mutlak surette eşit olduklarını ileri sürerek meta üretimindeki ilişkilerin bir yansıması olan eşitlik fikrini, sınıfların ortadan kaldırılmasına karşı kendi yürüttüğü mücadelede bir silaha dönüştürür. Eşitlik dileğinin gerçek anlamı, sınıfların ortadan kaldırılması dileği olmasındadır.

2) Burjuva demokrasisiyle savaşma, onun sahteliğini, iki yüzlülüğünü açığa vurma temel görevi ile uygun olarak, Komünist Partisi, burjuva boyunduruğunu kırma yolunda proletarya mücadelesinin baş savunucusu sıfatıyla siyasetini milli meselede de soyut ve biçimsel ilkelere değil, ilkin özgül tarihi durumun, ve en başta ekonomik koşulların kesin bir değerlendirmesine; ikincisi, ezilen sınıfların, sömürülen emekçi halkın çıkarlarıyla, hakim sınıfın çıkarını içeren genel milli çıkarlar kavramı arasında açık seçik bir ayrıma; üçüncüsü, dünya nüfusunun muazzam çoğunluğunun bir avuç en zengin ve ileri kapitalist ülke elinde sömürge ve finans esareti altına alınmış olduğu gerçeğini, finans-kapital ve emperyalizm çağının bu karakteristik özelliğini hasır altı eden burjuva demokratik yalanlar karşısında, ezilen, bağımlı ve uyruk milletlerle ezen, sömüren ve hakim millet-

ler arasında yine aynı ölçüde açık ve seçik bir ayırım yapılmasına dayandırmalıdır.

3) Ünlü «Batı demokrasileri»nin Versailles Andlaşmasının, güçsüz milletlere karşı, Alman Junkerleriyle Kayzerin Brest-Litovsk Andlaşmasından da daha hunhar ve alçak bir şiddet hareketi olduğunu 1914-18 emperyalist savaşı bütün milletlere ve bütün dünyanın ezilen sınıflarına ayan beyan göstermiştir. Cemiyeti Akvam ve İtilafın savaş-sonrası siyasetinin tümü bu gerçeği daha da büyük bir açıklık ve kesinlikle göstermektedir. Bunlar her yerde gerek ileri ülkelerin proletaryasının, gerekse sömürge ve bağımlı ülkelerin emekçi halklarının devrimci mücadelesini kızıştırmakta, milletlerin kapitalist düzende barış içinde ve eşit olarak bir arada yaşıyabileceğine dair küçük burjuva hayallerinin çöküşünü hızlandırmaktadır.

4) Bu temel önermelerden çıkan sonuç şudur, Komünist Enternasyonalin miletler ve sömürgeler sorununda bütün siyaseti, herşeyden önce toprak sahipleriyle kapitalistleri alaşağı etmek için ortak mücadelede bütün milletlerin ve ülkelerin proleterleri ve emekçi yığınları arasında daha sıkı bir birliğe dayanmalıdır. Ancak bu birlik, kapitalizme karşı zaferi sağlama bağlar; bu birlik olmaksızın milli baskının ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması imkansızdır.

5) Dünyanın siyasi durumu şu anda proletarya diktatörlüğünü gündeme koymuştur. Dünyada siyasi gelişmeler zorunlu olarak tek bir odak noktasında toplanmaktadır: dünya burjuvazisinin Sovyet Rus Cumhuriyetine karşı mücadelesi. Bu mücadelede bir yandan bütün ülkelerin ileri işçilerinin şûra hareketleri, öbür yandan tek kurtuluşlarının şûra sisteminin dünya emperyalizmine karşı zafer kazanmasına bağ-

lı olduğunu acı tecrübeler sonucunda öğrenen sömürgelerdeki ve ezilen milliyetler arasındaki bütün milli kurtuluş hareketleri, zorunlu olarak Sovyet Rus Cumhuriyeti çevresinde toplanmaktadır.

6) Dolayısıyla, şimdiki halde çeşitli milletlerin çalışan halkları arasında daha sıkı bir iki ihtiyacını yalnızca tanımakla yada yalnızca ilan etmekle yetinemeyiz. Bütün milli ve sömürge kurtuluş hareketlerinin Sovyet Rusya ile en sıkı ittifakını gerçekleştirecek bir siyaset izlenmelidir.Bu ittifakın biçimi her ülkenin proletaryası içinde komünist hareketin gelişme ölçüsü, yada geri kalmış ülkelerde ve geri kalmış milliyetler arasında burjuva demokratik kurtuluş hareketinin gelişme ölçüsü tarafından belirlenmelidir.

7) Federasyon, ayrı ayrı milletlerin emekçi halkının tam birliğine doğru bır geçiş biçimidir. Federasyonun mümkün olabileceğini, pratikte, hem R.S F.S.C. ile diğer sovyet cumhuriyetleri (geçmişte Macar, Fin ve Letonya; günümüzde Azerbaycan ve Ukrayna) arasındaki ilişkiler, hem de R.S.F.S.C içinde eskiden kendi devletlerine de, özerkliğe de sahip olmayan milliyetlerle (mesela, R.S.F.S.C.'de 1919 ve 1920'de kurulan Başkır ve Tatar özerk cumhuriyetleri) ilişkiler ispat etmiştir.

8) Bu konuda, şûra sistemi ve şûra hareketi esası üzerinde ortaya çıkmakta olan bu yeni federasyonları daha da geliştirmek, inceleyip tecrübe ile sınamak Komünist Enternasyonalin görevidir. Federasyonun tam birliğe doğru bir geçiş biçimi olduğunu kabul ederken, durmadan daha sıkı federal birlik için çaba harcamak gerekir. Burda akılda tutulacak hususlar şunlardır: bir, bütün dünyanın —askeri açıdan kıyas kabul etmeyecek ölçüde daha güçlü em-

peryalist devletleri tarafından kuşatılmış olan şûra cumhuriyetleri en sıkı bir ittifak olmaksızın mümkünü yok ayakta kalamazlar; iki, şûra cumhuriyetleri arasında sıkı bir ekonomik itifak gereklidir, yoksa emperyalizmin dağıttığı üretim güçleri yenilemez ve emekçi halkın refahı sağlanamaz; üç, bütün milletlerin proletaryası tarafından yekpare bir bütün olarak ve ortak bir plan gözetilerek düzenlenen tek bir dünya ekonomisi yaratılmasına doğru bir eğilim vardır. Bu eğilim daha şimdiden kapitalist düzende kendini belli etmiştir; sosyalist düzende daha da geliştirilip tamamlanması kaçınılmazdır.

9) Komünist Enternasyonalin devlet içindeki ilişkiler alanında milli siyaseti, burjuva demokratların —gerek öyle olduklarını açıkça itiraf edenlerin, gerekse kendilerine sosyalist diyenlerin (ikinci Enternasyonal sosyalistleri)— yaptıkları gibi milletlerin eşitliğini üstün körü, biçimsel ve salt bildirim niteliğinde, hiç bir gerçek taahhüde girmeksizin tanımakla sınırlandırılamaz.

Komünist partileri —parlamento içinde olsun dışında olsun— yürüttükleri bütün propaganda ve ajitasyonda, durmadan, «demokratik» anayasalarına rağmen bütün kapitalist ülkelerde milletlerin eşitliğine ve milli azınlık haklarına tasallut edilmekte olduğunu gözler önüne sermelidirler. Ayrıca, hem ancak şûra sisteminin önce proleterleri, sonra da bütün çalışan nüfusu burjuvaziye karşı mücadelede birleştirerek milletlerin gerçek eşitliğini sağlıyabileceğini, hem de, ikincisi, bağımlı ve hakları ellerinden alınmış milletlerle (mesela irlanda, Amerikan zencileri, vs) sömürgelerdeki devrimci hareketlere bütün komünist partilerinin doğrudan doğruya yardım etmeleri gerektiği durmadan anlatılmalıdır.

Özelikle önemli olan bu sonuncu şart yerine getirilmeksizin, gerek bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin baskı altında tutulmasına karşı mücadele, gerekse onların ayrılma haklarının tanınması, İkinci Enternasyonal partilerinde görüldüğü gibi sahte bir tabeladan ibaret kalır.

10) Enternasyonalciliğin lafta kabulü, sonra onun yerini bütün propaganda, ajitasyon ve pratik çalışmalarda küçük burjuva milliyetçiliğinin alması sade İkinci Enternasyonal partileri arasında değil, ordan çekilenler arasında da, hatta çoğu kez şimdi kendilerine komünist diyen partiler arasında da çok yaygındır. Proletarya diktatörlüğünü milli bir diktatörlükten (yani, te kbir ülkede var olan ve dünya siyasetini etkileme gücünden yoksun bir diktatörlükten) milletlerarası bir diktatörlüğe (yani, en azından birkaç ileri ülkeyi kapsayan ve genel olarak dünya siyaseti üzerinde etkisini gösterebilen bir diktatörlüğe) dönüştürme görevi gittikçe daha büyük bir zorunluluk olarak belirdikçe, bu belaya karşı, kökleri çok derine giden küçük burjuva milli önyargılara karşı mücadele etme zorunluluğu da artar. Küçük burjuva milliyetçiliği, salt milletlerin eşitliğinin tanınmasını enternasyonalcilik ilan eder ve ordan bir adım ileri gitmez. Bu tanımanın sadece lafta kalması bir yana, küçük burjuva milliyetçiliği milli bencil çıkara hiç dokunmaz; oysa proleter enternasyonalciliği önce her bir ülkedeki proleter mücadelesinin çıkarlarının dünya çapındaki proleter mücadelesinin çıkarlarına bağımlı kılınmasını, sonra da burjuvaziye karşı zafer kazanmakta olan bir milletin milletlerarası sermayenin alaşağı edilmesi yolunda en büyük milli fedakarlıklara katlanmaya razı olmasını ve bu fedakarlıklara katlanmasını şart koşar.

Böylece, kapitalistleşme süresini tamamlamış, gerçekten proletaryanın öncüsü olarak hareket eden işçi partileri olan ülkelerde enternasyonalcilik kavramı ve siyasetinin oportunistler ve küçük burjuva pasifistlerince saptırılmasına karşı mücadele başta gelen en önemli görevlerdendir.

11) Feodal yada pederşahi ve pederşahi - köylü ilişkilerinin hakim olduğu daha geri ülkelerde ve milletlerde şu hususları göz önünde tutmak özellikle önemlidir:

Bir, bütün Komünist partileri bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş hareketine yardımcı olmalıdırlar. En faal yardımı yerine getirme görevi de, geri kalmış milletin bir sömürge olarak yada mali bakımdan bağımlı olduğu ülkenin işçilerinin omuzlarındadır.

İki, geri kalmış ülkelerde papazlarla ve diğer sözü geçer gerici, orta çağ kalıntısı unsurlarla mücadele zorunluğu;

Üç, Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini hanların, toprak ağalarının, mollaların vs. durumunu pekiştirme çabasıyla bağdaştırmaya uğraşan Pan-islamizm ve benzeri akımlarla mücadele zorunluluğu;

Dört, geri kalmış ülkelerde toprak ağalarına, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin her türlü belirtilerine, kalıntılarına karşı köylü hareketini özellikle desteklemek ve Batı Avrupa komünist proletaryası ile Doğunun, sömürgelerin ve genel olarak geri kalmış ülkelerin devrimci köylü hareketi arasında mümkün olduğu kadar sıkı bir ittifak kurma yoluyla köylü hareketine en devrimci bir nitelik kazandırmaya çalışmak. Kapitalizm öncesi ilişkilerin hakim olduğu ülkelerde şûra sisteminin temel ilkelerini uy-

gulamak için —«emekçi halk şûraları» kurarak, vs— hiç bir gayreti esirgememek özellikle gereklidir;

Beş, geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarına komünist bir renk verme çabalarıyla kesin mücadele zorunluluğu. Komünist Enternasyonali sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik milli hareketleri ancak şu şartla desteklemelidir: bu ülkelerde geleceğin gerçek proletarya partilerinin unsurları bir araya getirilip özel görevlerini, yani kendi milletleri içinde burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerini anlıyacak yolda eğitilmeleri şartıyla. Komünist Enternasyonali sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokrasisi ile geçici bir ittifaka girmeli, fakat onun içinde erimelidir; ve bütün koşullarda, en ilkel çekirdek biçiminde dahi olsa proletarya hareketinin bağımsızlığını korumalıdır;

Altı, siyasi bakımdan bağımsız devletler görünüşü altında ekonomik, mali ve askeri bakımdan tamamen kendilerine bağımlı devletler kuran emperyalist devletlerin sistemli olarak uyguladıkları hileleri bütün ülkelerin, özelikle geri kalmış ülkelerin en geniş emekçi yığınlarına anlatıp açıklama zorunluluğu. Bugünkü milletlerarası koşullarda, bağımlı ve güçsüz milletler için şûra cumhuriyetleriyle birleşmekten başka kurtuluş yolu yoktur.

12) Sömürge ve güçsüz milletlerin yüzyıllardır emperyalist devletler tarafından baskı altında tutulmaları ezilen ülkelerin emekçi yığınlarında hakim 'milletlere karşı düşmanlık duygusu uyandırmakla kalmamış, bu milletlere karşı genel olarak, hatta proletaryalarına karşı dahi, güvensizlik yaratmıştır. Bu proletaryanın, «kendi» burjuvazilerinin sömürgeleri ezme ve mali bakımdan bağımlı ülkeleri soyup

sovana çevirme «hakkı»nı savunduklarını gizlemek için «vatan savunması »sözünü bir sosyal-şoven kılıf olarak kullanan resmi önderlerinin çoğunluğunca 1914-19 arasında sosyalizme alçakçasına ihanet edilmiş olması, muhakkak ki, bu pek haklı güvensizlik duygusunu artıracaktı. Öte yandan, bir ülke ne kadar geri kalmışsa, küçük çapta tarım üretiminin pederşahiliğin ve içine kapalılığın hakimiyeti orada o kadar güçlüdür; bu da, ister istemez, en köklü küçük burjuva önyargıların, yani, milli bencillik ve milli dar-kafalılığın gücünü, inadını artırır. Bu önyargıların silinmesi ister istemez çok zaman alır; çünkü bunlar, ancak emperyalizm ve kapitalizm ileri ülkelerde kayıplara karıştıktan sonra ve geri kalmış ülkelerin ekonomik hayatının bütün temelleri köklü bir değişikliğe uğradıktan sonra silinebilirler. Bu nedenle, hangi ülkeler ve milliyetler en uzun bir süre baskı altında tutulmuşlarsa, onların içindeki milli duygu kalıntılarına özel bir ihtiyat ve dikkatle eğilmek, bütün ülkelerin bilinçli komünist proletaryasının görevidir. Bu güvensizlik duygusunu ve bu önyargıları daha kısa bir zamanda altetmek amacıyla bazı tavizler vermek de aynı ölçüde gereklidir. Dünyanın bütün ülkelerinde ve milletlerinde proletarya ve onun ardından emekçi halkın büyük çoğunluğu gönüllü olarak ittifak ve birlik için çaba sarfetmedikçe kapitalizme karşı tam zafer elde edilemez.

Haziran-Temmuz 1920'de yazılmış, 14 Temmuz 1920'de Komünistiçeski Internatsional dergisinin 11. sayısında yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 31, s: 144-51

14 Milletlerarası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel Görevleri (*)

19 Temuz 1920

Yoldaşlar, Komünist Enternasyonalin temel görevleri üzerine tezler bütün dillerde yayınlanmıştır ve içlerinde (özellikle Rus yoldaşlar için) esas olarak yeni birşey yoktur. Bunun nedeni, büyük ölçüde, devrimci tecrübemizin belli başlı özellikleriyle devrimci hareketimizden çıkardığımız derslerin tezlerde birkaç Batılı ülkeye, Batı Avrupa'ya uygunlanmış olmasıdır. Onun için bu raporda, kısaca genel hatlarıyla da olsa, konunun birinci kısmı üzerinde, yani miletlerarası durum üzerinde daha çok duracağım.

Emperyalizmin ekonomik ilişkileri halihazır milletlerarası durumun özünü teşkil etmektedir. Yirminci Yüzyıl boyunca kapitalizmin bu yeni, en ileri ve nihai aşaması tastamam belirlenmiştir. Tabii, sermayenin ulaştığı korkunç boyutların emperyalizmin en karakteristik ve esas özelliği olduğunu hepiniz biliyorsu-

---

(*) *Milletlerarası durum ve Komünist Enternasyonal'in temel görevleri üzerinde Komünist Enternasyonal ikinci Kongresi'nde okunan rapor.*

nuz. Serbest rekabetin yerini muazzam tekeller almıştır. Bir avuç kapitalist, bazı hallerde kimi sanayi dallarının tümünü ellerinde toplamayı başarmışlardır; bunlar, çoğu zaman milletlerarası nitelikte kombinaların, kartellerin, sendikaların ve tröstlerin eline geçmiştir. Böylece bazı sanayi dalları baştan aşağı, sade tek tek ülkelerde değil, bütün yeryüzünde finans, mülkiyet hakları ve kısmen de üretim alanını kapatan tekelciler tarafından devralınmıştır. En özgür cumhuriyetleri dahi mali kırallıklara çeviren bir avuç çok büyük bankanın, para babasının, mali kodamanın elindeki hakimiyetin temeli budur. Savaştan önce bu durum, mesela Fransa'da Lysis gibi devrimci olmaktan çok uzak yazarlar tarafından da kamu önünde kabul edilmişti.

Bir avuç kapitalistin bu hakimiyeti, bütün dünya paylaşıldığı zaman gelişme sürecini tamamlamış oldu: yalnız çeşitli hammadde kaynakları ve üretim araçlarının en kodaman kapitalistlerin eline geçmesi anlamında değil, ilk sömürge paylaşımının tamamlanmış olması anlamında aynı zamanda. Bundan kırk yıl kadar öncesi altı kapitalist ülkenin hakimiyeti altındaki sömürgelerin nüfusu 250 milyondan biraz fazlaydı. 1914 savaşından önce sömürgeler nüfusunun 600 milyon olduğu hesap ediliyordu; bunlara daha o zamandan yarı - sömürge olan İran, Türkiye ve Çin gibi ülkeleri de katarsak, yuvarlak rakam olarak bir milyar kadar bir nüfus elde ederiz. Bu insanlar sömürge bağımlılığı yoluyla en zengin, en medeni ve en özgür ülkelerin tahakkümü altındaydılar. Ayrıca şunu da biliyorsunuz ki, doğrudan siyasi ve hukuki bağımlılıktan gayri, sömürge bağımlılığı bazı mali ve ekonomik bağımlılık ilişkilerini ve bazı savaşları da varsayar. Bu savaşlar savaştan bile sayılmı-

yordu o zaman, çünkü çoğu kez en çağdaş yıkım silahlarıyla donatılmış Avrupalı ve Amerikan emperyalist birliklerinin sömürge ülkelerin silahsız, savunmasız ahalisini kırıp geçirdikleri katliamlardan başka birşey değillerdi.

1914-18 birinci emperyalist savaşı dünyanın bu paylaşılmasının, kapitalist tekellerin bu hakimiyetinin, bir avuç —her ülkede iki, üç dört yada beş— bankanın elindeki büyük iktidarın kaçınılmaz sonucuydu. Bu savaş bütün dünyanın yeniden paylaşılması savaşıydı.

En büyük devletlerden kurulu küçük guruplardan hangisinin —İngiliz grubunun mu, yoksa Alman grubunun mu— bütün dünyayı soyma, boğazlama ve sömürme fırsatını ve hakkını elde edeceğini kararlaştırmak içindi. Savaşın bu davayı İngiliz grubu lehine sonuca bağladığını biliyorsunuz. Bu savaş sonucunda bütün kapitalist çelişkiler son derece keskinleşmiştir. Savaş, dünyada yaşıyan insanların aşağı yukarı 250 milyonunu bir kalemde sömürge statüsü derekesine indirmiştir: nüfusu 130 milyon civarında hesap edilebilecek olan Rusya ve toplam nüfusları en azından 120 milyonu bulan Avusturya - Macaristan, Almanya ve Bulgaristan. Yani aralarında bazıları, mesela Almanya gibi, en ileri, en aydın, en kültürlü ülkelerde çağdaş teknik ilerlemelere ayak uyduran ülkelerde yaşıyan 250 milyon insan demektir bu. Versailles Andlaşmasıyla, savaş, bu ülkelere zorla öyle şartlar kabul ettirdi ki, ileri halklar tam bir sömürge bağımlılığı durumuna düştüler; yoksulluğa, açlığa, felakete ve haklarının ellerinden alınmasına duçar oldular. Bu andlaşma bu milletleri gelecek birkaç kuşak boyu bağlamakta, hiç bir medeni milletin başına gelmedik koşullara mahkum et-

mektedir. Dünyanın savaş - sonrası manzarası şudur: en az **1 milyar, 250 milyon** insan bir anda sömürge boyunduruğu altına sokulmuştur, ve hunhar bir kapitalizm tarafından sömürülmektedir; o kapitalizm ki, bir zamanlar, barış sevgisiyle övünürdü, ve de, bundan elli yıl kadar öncesi, dünya henüz paylaşılmamışken, tekeller hükümlerini yürütmezken ve kapitalizm hâlâ oldukça barışçı bir yoldan, dehşetli askeri çatışmalar olmaksızın gelişebilmekteyken, bir yere kadar bunda haklıydı.

Bugün, bu «barışçı» dönemden sonra, tahakkümün korkunç boyutlara vardığını, eskisine kıyasla çok daha feci sömürge tahakkümüne, askeri baskıya dönüldüğünü görüyoruz. Versailles Andlaşması Almanya'yı ve diğer mağlup ülkeleri ekonomik varlıklarını sürdürmeye maddi imkan bulamaz, bütün haklarından yoksun, ve aşağılanmış bir duruma sokmuştur.

Savaştan yarar gören milletlerin sayısı nedir? Bu soruya cevap vermek için Amerika Birleşik Devletlerinin —savaşın tam yararını gören yegane millet odur; ağır borçlar altındayken, herkesten alacaklı hale gelmiştir— nüfusunun yüz milyondan fazla olmadığını hatırlayalım. Japonya'nın —Avrupalı - Amerikan çatışması dışında kalmakla ve muazzam Asya kıtasını ele geçirmekle çok kazançlı çıkmıştır— nüfusu elli milyondur. Bu adı geçen ülkelerden sonra en kazançlı ülke olan İngiltere'nin nüfusu elli milyon kadardır. Çok ufak nüfuslarıyla tarafsız ve savaştan kazançlı çıkan ülkeleri de bunlara katarsak, yuvarlak hesap 250 milyon kadar bir nüfus elde ederiz.

Böylece, dünyanın emperyalist savaştan sonraki manzarası kaba hatlarıyla çıkıyor ortaya. Ezilen

sömürgelerde —İran, Türkiye ve Çin gibi parçalanmakta olan ülkelerle, savaşta yenilip sömürge durumuna düşürülen ülkelerde— 1 milyar 250 milyon insan yaşıyor. Eski durumlarını korumakla birlikte ekonomik bakımdan Amerika'ya bağlanan ve hepsi de, savaş bir kez bütün dünyayı sarıp da tek bir devletin dahi gerçekten tarafsız kalmasına imkan tanımaz olduktan sonra askeri bağımlılığa mahkum olan ülkelerin nüfusu 250 milyonu geçmemektedir. Ve nihayet dünyanın paylaşılmasından en yukarı tabakası, yalnız kapitalistleri nasipdar olan ülkelerde yaşıyan en çok 250 milyon insan var. Böylece dünyanın bütün nüfusunu meydana getiren 1 milyar 750 milyonluk bir toplam elde ediyoruz. Dünyanın bu manzarasına dikkatinizi çekmek isterim; çünkü kapitalizmin ve emperyalizmin devrime götüren bütün temel çelişkileri, işçi sınıfı hareketinde İkinci Enternasyonale karşı sert mücadeleye girişilmesine yol açan bütün temel çelişkiler, başkanımızın değindiği olgular, hepsi, dünya nüfusunun bu bölünüşüyle bağıntılıdır.

Muhakkak ki bu rakamlar dünyanın durumunu yaklaşık olarak, kaba hatlarıyla vermektedir. Ve çok tabiidir ki, yoldaşlar, dünyanın nüfusu böyle bölündükten sonra, finans-kapitalin, kapitalist tekellerin sömürüsü birkaç misli artmıştır.

Yoldaşlar, sözlerimi bitirirken, konunun bir başka veçhesine değineceğim. Başkan yoldaş, kongremizin bir Dünya Kongresi sıfatına layık olduğunu söyledi. Bence haklıdır. Özellikle, sömürge ve geri kalmış ülkelerdeki devrimci hareketin bazı temsilcileri burada bulundukları için. Bu sadece bir başlangıçtır, ama önemli olan da, zaten, işe başlanmış olmasıdır. Bu Kongrede kapitalist, ileri ülkelerin devrimci proleterleri ile, proletaryanın hiç olmadığı ya-

da çok az olduğu ülkelerin devrimci yığınları, yani sömürge, Doğulu ülkelerin ezilen yığınları arasında bir birliğin yer almakta olduğunu görüyoruz. Birliğin pekişmesi bize bağlıdır ve ben bunu başaracağımıza inanıyorum. Her ülkede sömürülen ve baskı altında tutulan işçilerin devrimci atılımı, küçük burjuva unsurların direnişi ve bir avuç üst tabaka işçi aristokratın etkisini yenerek, bugüne dek tarihin dışında kalmış, sadece tarihin malzemesi yerine konmuş yüz milyonlarca insanın devrimci atılımıyla birleştiği zaman dünya emperyalizmi yıkılacaktır.

Emperyalist savaşın devrime yardımı olmuştur: burjuvazi sömürgelerden, geri kalmış ülkelerden ve bunların içinde yaşadıkları yalnızlıktan bu emperyalist savaşa asker çekmiştir. İngiliz burjuvazisi Hintli askerin kafasına İngiltere'yi Almanya'ya karşı savunmanın Hint köylüsünün görevi olduğu fikrini sokmuştur; Fransız burjuvazisi Fransız sömürgelerinden gelme askerlere Fransa'yı savunmanın görevleri olduğu fikrini aşılamıştır. Onlara silah kullanmasını, yani çok yararlı birşeyi öğrettiler; bunun için burjuvaziye bütün Rus işçileri ve köylüleri adına ve özellikle bütün Rus Kızıl Ordusu adına ne kadar minnet duysak azdır. Emperyalist savaş bağımlı halkları dünya tarihine sokmuştur. Şimdi karşı karşıya olduğumuz en önemli görevlerden biri de, kapitalist **olmayan** ülkelerde şûra hareketinin örgütlenmesine ne yolda koyulacağımızı düşünmektir. Bu ülkelerde şûraların kurulması mümkündür; ama bunlar işçi şûraları değil, köylü şûraları yada emekçi halk şûraları olacaktır.

Yapacağımız çok iş var; hatalar kaçınılmazdır, bu yolda bir dolu güçlüklerle karşılaşılacaktır. Bugüne kadar yüz milyonlarca insan arasında örgütsüz

bir biçimde yapılagelen çalışmaların örgütlü, tutarlı ve sistemli bir biçimde yürütülmesine imkan verecek pratik ilkeleri geliştirmek yada göstermek İkinci Kongrenin temel görevidir.

Bugün, Komünist Enternasyonalin Birinci Kongresinden bir yıl ve biraz daha fazla bir süre sonra, İkinci Enternasyonal karşısında zafer kazandık. Şûra fikirleri yalnız medeni ülkelerin işçileri arasında yayılmış değildir; yalnız onlar değil bu fikirlerden haberdar olanlar, bu fikirleri anlıyanlar bütün ülkelerin işçileri, bir haylisi kendilerine sosyalist adını takarak bilgiçce yada nerdeyse bilgiçce bir tavırla, Alman sistemcilerinin hoşlarına giden deyimle şûra «sistem»i, yada İngiliz Lonca Sosyalistlerinin deyimiyle şûra «fikri» üzerinde ahkam kesen ukalalarla alay etmektedir. Çok kere şûra «sistemi» yada «fikri» üzerinde bu gibi tartışmalar işçilerin kafalarını karıştırıyor. Ama işçiler bu bilgiçce saçmalıkları bir yana itip şûraların sağladığı silaha sarılıyorlar. Şûraların rolü ve anlamı artık Doğu ellerinde de kabul edilmektedir.

Bütün Doğuda, Asya'nın dört bir yanında, bütün sömürge halkları arasında şûra hareketi için zemin hazırlanmıştır.

Sömürülenlerin sömürenlere başkaldırıp kendi şûralarını kurmaları önerisi öyle çok karışık bir öneri değildir. Bizim edindiğimiz tecrübeden sonra Sovyet Cumhuriyetinin Rusya'da iki buçuk yıl ayakta kalmasından ve Üçüncü Enternasyonalin Birinci Kongresinden sonra, bu fikir, bütün dünyada sömürücülerin tahakkümü altında ezilen yüz milyonlarca insana açık bir fikir olma yolundadır. Bizler Rusya'da milletlerarası emperyalistler kadar gücümüz olmadığı için çok kere uzlaşmak, daha elverişli bir gü-

nü kollamak zorunda kalıyoruz; ama bu bir milyar ve çeyrek milyon insanın çıkarlarını savunduğumuzu da biliyoruz. Şimdilik bazı engeller, önyargılar ve cehalet ayağımıza bağ olsa da, hepsi her geçen gün biraz daha tarihe karışmakta; ve biz, gün geçtikçe, nüfusunun bu yüzde yetmişinin, bu sömürülen emekçi yığınların temsilcileri, gerçek savunucuları olmaktayız.

Göğsümüzü kabarta kabarta diyebiliriz ki: Birinci Kongrede biz, aslında, sadece propagandacılardık; bütün yaptığımız, dünya proletaryası arasında temel fikirleri yaymaktı; mücadeleye bir çağrı çıkardık, sadece; ve sadece, bu yolu tutabilecek kimselerin nerede olduklarını araştırdık. Bugün ileri proletarya her yerde bizimle beraberdir. Kimi yerde üstünkörü örgütlenmiş de olsa ,yeniden örgütlenmeye muhtaç da olsa, her yerde bir proleter ordusu var Bütün ülkelerdeki yoldaşlarımız eğer şimdi birleşik bir ordu kurmakta bize yardımcı olurlarsa, hiç bir güçlük bizi bu görevi yerine getirmekten alıkoyamıyacaktır. Görev, dünya proleter devrimidir; bir dünya şûra cumhuriyetinin kurulmasıdır.

Pravda, No. 162,	**Toplu Eserler,**
24 Temmuz 1920	**Cilt. 31, s: 215-18, 232-34**

15 | Milletler ve Sömürgeler Sorunu üzerine(*)

26 Temmuz 1920

Yoldaşlar, ben kısa bir girişle yetineceğim, sonra komisyonumuzun sekreteri Yoldaş Maring tezlerde yaptığımız değişikliklere dair size ayrıntılı bilgi verecek. Ondan sonra, ek tezleri hazırlamış olan Yoldaş Roy konuşacak. Komisyonumuz, hem, değişmiş haliyle, ilk tez taslaklarını, hem de tezleri oy birliğiyle kabul etmiştir. Böylelikle bütün önemli konularda tam bir görüş birliğine varmış oluyoruz. Ben şimdi kısaca birkaç noktaya değineceğim.

Birincisi, bu tezlerin altında yatan ana fikir nedir? Ana fikir, ezilen milletlerle hakim milletler arasındaki ayrımdır. İkinci Enternasyonalin ve burjuva demokrasisinin tersine, biz bu ayrıma ağırlık tanıyoruz. İçinde yaşadığımız emperyalizm çağında bütün sömürge ve milet sorunlarında somut ekonomik olguları saptamak ve soyut varsayımlardan değil, so-

---

(*) Milletler ve Sömürgeler Sorunu Komisyonu'nun, Komünist Enternasyonali İkinci Kongresi'ne sunulan raporu.

mut gerçekliklerden yola çıkmak proletarya ve Komünist Enternasyonal için özellikle önemlidir.

Emperyalizmin karakteristik özelliği bütün dünyanın, şimdi gördüğümüz gibi, bir sürü ezilen milletle, muazzam zenginliğe ve güçlü silahlı kuvvetlere sahip bir avuç hakim millet arasında ikiye bölünmesidir. Dünya nüfusunun ezici çoğunluğu, bir milyarı aşkın, hatta belki, dünyanın toplam nüfusunu 1 milyar 750 milyon olarak alırsak, 1 milyar 250 milyon insan, yani dünya nüfusunun yüzde yetmiş kadarı ezilen milletlerin insanlarıdır. Bu milletler ya doğrudan doğruya sömürge bağımlılığı içindedirler, ya mesela İran, Türkiye ve Çin gibi yarı-sömürgedirler, yada büyük bir emperyalist devletin saldırısına uğrayıp yenik düşerek barış andlaşmaları yoluyla o devletin hükmü altına girmişlerdir. Bu ayrım, milletlerin ezen ve ezilen milletler olarak birbirinden ayrılmaları fikri, bütün bu tezlere hakimdir; daha önce benim imzamla yayınlanmış olanlar değil yalnız, Yoldaş Roy tarafından getirilenlere de. Bu sonuncu tezler, daha çok, İngiltere'nin tahakkümü altında olan Hindistan ve diğer Asya ülkelerindeki durum göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bizim için büyük önemleri burdan ileri gelmektedir.

Tezlerimizdeki ikinci temel fikir şudur: Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugünkü durumunda, halklarla genel olarak dünya siyasi sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri küçük bir emperyalist milletler gurubunun Sovyet Rusya önderliğindeki şûra hareketine ve şûra devletlerine karşı yürüttüğü mücadele belirlemektedir. Bunu akılda tutmazsak, tek bir milli sorunu yada sömürge sorununu, dünyanın en ücra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız. Medeni ülkelerde olsun, geri kalmış ülkelerde olsun,

Komünist partileri ancak bu temel şarttan hareket ederlerse siyasi sorunları doğru koyup doğru bir çözüme götürebilirler.

Üçüncüsü, geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik hareket sorununun önemine özellikle parmak basmak isterim. Aramızda bazı görüş ayrılıkları doğuran bir sorundur bu. Komünist Enternasyonalin ve komünist partilerinin geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik hareketi desteklemeleri gerektiğini söylemenin ilke olarak ve teoride doğru olup olmadığını tartıştık. Tartışmalarımız sonunda, oy birliğiyle, «burjuva demokratik» hareket yerine milli - devrimci hareketten söz etme kararına vardık. Hiç şüphe yok ki, her milli hareket ancak bir burjuva demokratik hareket olabilir; çünkü geri kalmış ülkelerde nüfusun muazzam çoğunluğu, burjuva - kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerdir. Bu geri kalmış ülkelerde proletarya partilerinin, kurulmaları gerçekten mümkün olsa dahi, köylü hareketiyle kesin ilişkiler kurmadan ve köylü hareketini faal bir biçimde desteklemeden komünist taktikleri ve bir komünist siyaseti izleyebileceklerini sanmak hayale kapılmaktır. Bununla birlikte, şöyle itirazlar ileri sürülmüştür: burjuva demokratik hareketten söz edersek reformcu hareketle devrimci hareket arasındaki bütün ayrımı silip atmış oluruz. Oysa o ayrım son zamanlarda, geri kalmış ve sömürge ülkelerde, ayan beyan ortaya çıkmıştır; çünkü emperyalist burjuvazi reformcu hareketi ezilen milletlere de sokmak için elinden geleni yapmaktadır. Sömürücü ülkelerin burjuvazisi ile sömürge ülkelerin burjuvazisi arasında belli bir **rapprochement,** bir yakınlaşma olmuştur öyle ki çok kere —belki de çoğunluk hallerde— ezilen ülkelerin burjuvazisi bir yandan milli hareketi

desteklerken, öte yandan emperyalist burjuvazi ile tam bir anlaşma içerisindedir: bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı onunla güç birliği yapmaktadır. Komisyonda tartışma götürmez bir biçimde bu ispat edildi; ve yegane doğru tutumun, bu ayrımı dikkate almak ve hemen bütün hallerde «burjuva demokratik» terimi yerine «milli - devrimci» terimini kullanmak olduğu kararlaştırıldı. Bu değişikliğin anlamı şudur: biz, Komünistler olarak, sömürgelerde burjuva - kurtuluş hareketlerini ancak gerçekten devrimci oldukları ve ancak bu hareketlerin yöneticileri bizim köylüleri ve sömürülen yığınları devrimci bir ruhla eğitip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz, ve destekleyeceğiz. Bu şartlar yoksa, bu gibi ülkelerde Komünistler, İkinci Enternasyonal kahramanlarının da saflarında yer aldıkları reformcu burjuvazi ile mücadele etmelidirler. Sömürge ülkelerde reformcu partiler çoktan kurulmuştur, ve bazı hallerde sözcüleri kendilerine Sosyal-Demokrat ve sosyalist demektedirler. Sözünü ettiğim bu ayrım bütün tezlerde yer almaktadır; öyle ki, şimdi artık, görüşümüz eskisinden çok daha kesin bir biçimde ifade edilmiştir sanırım.

Şimdi biraz da köylü şûraları konusuna değinmek istiyorum. Rusya komünistlerinin eski çarlık sömürgelerindeki, Türkistan, vs., gibi geri kalmış ülkelerdeki pratik faaliyetleri bizi kapitalizm - öncesi koşullarda komünist taktiklerini ve siyasetini nasıl uygulamamız gerektiği sorunuyla yüzyüze getirmiştir. Kapitalizm - öncesi ilişkilerin hakim oluşu bugün de bu ülkelerin belli başlı belirleyici özelliğidir; dolayısıyla, buralarda salt proleter bir hareket söz konusu olamaz. Bu ülkelerde hemen hemen hiç sanayi proletaryası yoktur. Yine de biz, oralarda da

önderliği üzerimize aldık, ve almak zorundayız. Tecrübe bize bu ülkelerde çok çetin güçlükleri yenmemiz gerekeceğini göstermiştir. Bununla birlikte, çalışmalarımızın pratik sonuçları da göstermiştir ki, bütün bu güçlüklere rağmen, proletaryanın yok denecek kadar az olduğu yerlerde dahi yığınlarda bağımsız siyasi düşünce ve bağımsız siyasi eylem iştiyakını uyandırabilecek durumdayız. Batı Avrupa ülkelerindeki yoldaşlarımızın bu yolda, çalışmaları bizimki kadar zor olmıyacaktır; çünkü Rusya'da proletarya devlet yönetiminden başını alamamaktadır. Yarı - feodal bağımlılık altında yaşıyan köylülerin şûralarda örgütlenme fikrini benimseyip uygulamakta güçlük çekmiyecekleri kolayca anlaşılacak bir şeydir. Ayrıca, ezilen yığınların, yalnız ticaret sermayesi tarafından değil, aynı zamanda feodaller ve feodalizme dayanan bir devlet tarafından da sömürülenlerin de kendi koşullarında bu silahı, bu örgüt tipini kullanabilecekleri açıkça ortadadır. Şûralarda örgütlenme fikri basittir ve yalnız proleter ilişkilere değil, feodal ve yarı - feodal köylü ilişkilerine de uygulanabilir. Bu alanda henüz fazla bir tecrübemiz yok. Fakat sömürge ülkelerden gelen birçok temsilcilerin katıldığı komisyondaki tartışmalar, komünist Enternasyonalin tezlerinde şu hususun belirtilmesi gerektiğini inandırıcı bir biçimde ortaya koydu: köylü şûraları, sömürülenlerin şûraları sadece kapitalist ülkelerde değil, kapitalizm - öncesi ilişkilerin hakim olduğu ülkelerde de işe yarar bir silahtır; ve komünist partileriyle komünist partileri kurmaya hazır unsurların mutlak görevleri, geri kalmış ve sömürge ülkeler de dahil olmak üzere her yerde köylü şûraları yada emekçi halk şûraları lehinde propoganda yap-

mak, nerde koşullar elveriyorsa orda derhal emekçi halk şûraları kurmaya çalışmaktır.

Pratik çalışmalarımız için bu çok ilginç ve önemli bir alan açıyor önümüzde. Şimdiye kadar bu alanda fazla bir ortak tecrübemiz olmadı, ama zamanla gittikçe daha çok veri birikecek. Hiç şüphe yok ki, ileri ülkelerin proletaryası geri kalmış ülkelerin emekçi yığınlarına yardım edebilir ve etmelidir; yine hiç şüphe yok ki, şûra cumhuriyetlerinin başarı kazanan proletaryası bu yığınlara yardım elini uzattığı zaman, onlara destek sağlıyabilecek bir durumda olduğu zaman, geri kalmış ülkeler bugünkü gelişme düzeylerinin üstüne çıkacaklardır.

Komisyonda bu konuda yalnız benim imzamı taşıyan tezler üzerinde değil, hatta daha da çok, Yoldaş Roy'un burada savunacağı tezler üzerine hayli hararetli tartışmalar geçti. Yoldaş Roy un tezlerinde oy birliğiyle bazı değişiklikler yapıldı.

Sorun şöyle konuldu: şimdi kurtuluşlarına doğru yol almakta olan, savaştanberi de, ilerleme yönünde belli bazı adımlar attıkları görülen geri kalmış ülkeler için kapitalist ekonomik gelişme aşamasının kaçınılmaz olduğu iddiasını doğru buluyor muyuz? Buna olumsuz cevap verdik. Eğer zaferi kazanan devrimci proletarya geri kalmış halklar arasında sistemli bir propaganda yürütürse ve şûra hükümetleri ellerindeki bütün imkanlarla onların yardımına koşarlarsa, o takdirde geri kalmış halkların kapitalist gelişme aşamasından geçmelerinin mutlaka zorunlu olduğunu sanmak yanlış olur. Sömürgelerde ve geri kalmış ülkelerde bağımsız mücadele birlikleri ve parti örgütleri kurmak, köylü şûralarının örgütlenmesi için derhal propagandaya girişip onları kapitalizm - öncesi koşullara uydurmaya çalışmak

yetmez; Komünist Enternasyonal, geri kalmış ülkelerin ileri ülkeler proletaryasının yardımıyla şûra sistemine geçebilecekleri ve belli aşamalardan sonra, kapitalist aşamadan geçmek zorunda kalmadan, komünizme varabilecekleri tezini de teorik gerekçesini göstererek savunmalıdır.

Bunun için gerekli yollar önceden gösterilemez. Pratik tecrübeyle varılacaktır bu yollara. Ne ki şûralar fikrinin en kıyı bucak milletlerin emekçi halklarınca dahi anlaşıldığı, şûraların kapitalizm - öncesi bir sosyal sistemin koşullarına uydurulmasının şart olduğu ve komünist partilerinin dünyanın her yanında bu yönde çalışmaya derhal başlamaları gerektiği kesinlikle belli olmuştur.

Bu arada komünist partilerinin yalnız kendi ülkelerinde değil, sömürge ülkelerde de, özellikle sömürücü milletlerin sömürge halklarını boyunduruk altında tutmak için kullandıkları askeri birlikler arasında yürüttükleri devrimci faaliyetin önemine de işaret etmek isterim.

Komisyonumuzda İngiliz Sosyalist Partisinden Yoldaş Queich bu konuya değindi. Sıradan İngiliz işçisinin, esir milletlerin İngiliz hakimiyetine başkaldırmalarına yardım etmeyi vatana ihanet sayacağını söyledi.. İngiltere ve Amerika'nın gözü dönmüş, şoven - kafalı işçi aristokratlarının sosyalizm için büyük bir tehlike teşkil ettikleri ve İkinci Enternasyonalin baş desteği oldukları doğrudur. Burada, bu burjuva Enternasyonale bağlı önderler ve işçilerin en büyük ihanetiyle karşı karşıyayız. Sömürge sorunu ikinci Enternasyonalde de tartışılmıştır. Basle Manifestosu bu konuda da çok açıktır. İkinci Enternasyonal partileri devrimci eyleme girişeceklerine söz vermişlerdir; ama onların gerçekten devrimci bir yol-

da çalıştıkları, yada hakim milletlere başkaldıran sömürülen ve bağımlı ülkelere yardım ettikleri hiç görülmemiştir. Bana kalırsa bu, aynı zamanda, İkinci Enternasyonalden çekilen ve şimdi Üçüncü Enternasyonale katılmak isteyen partilerin de çoğu için doğrudur. Herkesin işitmesi için bunu açıkça **ilan etmeliyiz.** Kimsenin itiraz edemiyeceği bir gerçektir. İnkara kalkanların çıkıp çıkmayacağını göreceğiz.

Bütün bunlar, aldığımız kararlara esas olan düşüncelerdir. Kararlarımız, şüphesiz, çok uzun; lakin, eminim bizim için yararlı olacaklar, millet ve sömürge sorunlarına bağlı gerçekten devrimci çalışmaların gelişmesini ve örgütlenmesini ileri götüreceklerdir. Başlıca görevimiz de zaten budur.

Vestnik Vtorogo Kongressa Komunistiçeskogo Internatsionalla, No. 6, 7 Ağustos 1920.

Toplu Eserler, Cilt. 31, s: 340-45

16 Doğuda Bir Sosyal Devrim İmkanına Dair A. Sultanzade'nin Raporu Üzerine Düşünceler[82]

1) Mülk sahibi sömürücü sınıfların çözülmesi

2) Nüfusun büyük bir kısmı, **ortaçağ sömürüsü** altında **köylüler**

3) **küçük** zanaatkarlar - sanayide

4) çıkarsama: gerek şûra kurumlarını, gerekse komünist partisini (üyelik, özel görevler) sömürge Doğunun **köylü** ülkelerinin düzeyine **uydur.**

Meselenin özü budur. Üzerinde düşünmek ve **somut** cevaplar aramak gerek.

24-29 Temmuz 1920 arasında yazılmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 42, s: 202

17 Komünist Enternasyonal İkinci Kongresinin Milliyet ve Sömürgeler Sorunu Komitesi İçin Notlar

Ortaçağ infiratçılığı? Fazla tehlikeli; Marksist değil.

Çağdaş milli hareketler, ortaçağ niteliğinde «hareket»lerden (sözümona **hareketlerden**) ayırdedilmelidir.

En geç 28 Haziran 1920'de yazılmıştır.
Elyazmasının fotokopisi ilk kez 1923'te, H. Guilbeaux'nun Wladimir Iljitsch Lenin Ein treues Bild Seines Wesens, Berlin kitabında yayınlanmıştır.
İlk Rusça yayım: 1963,
Beşinci Rusça Baskı

Toplu Eserler, Cilt. 42, s: 203

18 Doğulu Halkların Yaşadığı Yerlerde R.C.P.(B)'nin Görevlerine Dair R.C.P.(B.)M.K. Politbürosu'nun Karar Taslağı

Merkez Komitesi Politbürosunun Bakû Doğu Halkları Kongresinden 27 delegenin katılmasıyla 13. X.1920 günü yaptığı toplantıda raporları ve tebliğleri görüştükten sonra M.K. Politbürosu şunları kararlaştırmıştır:

1. Milliyetler Halk Komiserinin başkanlığındaki Milliyetler Konseyinin çalışmalarını uzatmak; Halk Komiserleri Konseyinin bundan sonraki toplantısında bu çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

2. Mahalli Rus halkı tarafından, Doğulu halklara (özelikle Kalmuklar, Buryat - Moğollar, vs.) karşı işlenen suçlar hakkında son derece sıkı soruşturma açılması ve suçluların cezalandırılması.

3. Yüksek Sovyet iktidarı adına R.S.F.S.C.'nin milli siyasetinin ilkelerini bir kez daha belirten, ve bu siyasetin tam uygulanması üzerine daha etkin bir denetim sağlıyan bir manifesto yayınlamak.

4. Başta Kalmuklar ve Buryat - Moğollar olmak üzere, özerk kurumlara sahip olmayan Doğulu milliyetler için somut koşullara uygun biçimlerde özerkliği gerçekleştirmeyi gerekli görmek.

5. Tarım sorunu ile ilgili olarak, Kazak nüfusun **kulak** unsurları zararına Büyük Ruslar tarafından el-

lerinden alınan toprakları Kuzey Kafkasya dağlılarına geri vermeyi, ve H.K.K.'yı gerekli karanameleri hazırlamakla görevlendirmeyi gerekli görmek.

6. Moskova'dan Doğulu halkların oturdukları bölgelere yollanan bütün M.K. ve Sovyet merkezi makamları temsilcileri için talimat hazırlamak. Bu talimatta ağırlık noktası, temsilcilerin sadece mahalli emekçi halkın temsilcilerinden kurulu mahalli kuruluşlar aracılığıyla hareket etme ve kendilerinden beklenen başlıca işin mahalli halk arasında burjuva ve sözde - komünist gruplarla mücadele ederken aynı zamanda gerçekten komünist grupları ve unsurları desteklemek olduğunu gözönünde tutma görevine ışık tutmak olmalıdır.

13 yada 14 Ekim 1920'de yazılmıştır.
İlk yayını: 1958,
Voprosi İstorii KPSS No. 2

Toplu Eserler,
Cilt. 42, s: 218-19

19 R.K.P.(B.) Moskova Örgütü Militanlarının Bir Toplantısında Verilen Söylev'den

6 Aralık 1920

Bugün artık yalnız bütün ülkelerin proleterlerinin temsilcileri değil, ezilen halkların da temsilcileri durumundayız. Geçenlerde Komünist Enternasyonalin **Narodi Vostoka** başlıklı bir dergisi yayınlandı. Orda Komünist Enternasyonalin Doğu halkları için ortaya attığı şu şiar yer alıyor: «Bütün ülkelerin işçileri ve bütün ezilen halklar, birleşin!» «Merkez Komitesi, şiarların değiştirilmesi için ne zaman emir verdi?» diye sordu bir yoldaş. Doğrusu Merkez Komitesinin böyle bir emir verdiğini ben hiç hatırlamıyorum. Muhakkak ki **Komünist Manifestosu** açısından bu değişiklik yanlıştır, ama **Komünist Manifestosu** çok değişik koşullarda yazılmıştır. Oysa günümüz siyaseti açısından, bu yapılan değişiklik doğrudur. İlişkiler gerginleşmiştir. Almanya baştan aşağı kaynıyor; bütün Asya da öyle. Hindistan'da devrimci hareketin nasıl geliştiğini okudunuz. Çin'de Japonlara ve Amerikalılara karşı korkunç bir nefret var. Almanya'da İtilaf devletlerine karşı duyulan nefretin derinliğini ancak Alman işçilerinin kendi kapitalistlerine karşı duydukları nefreti bilenler anlıyabilir. Sonuç

olarak, bütün bunlar, Rusya'yı dünyanın bütün ezilen halklarının baş temsilcisi yapmıştır. Olaylar halkların dikkatini Rusya üzerine çekmektedir. Gürcistan'da bir Menşevik gazete, geçende, «Dünyada iki güç var: İtilaf, ve Sovyet Rusya,» diye yazıyordu. Nedir Menşevikler? Esen rüzgara göre yön değiştiren kişiler. Milletlerarası alanda biz güçsüzken, «Kahrolsun Bolşevikler!» diye haykırıyorlardı. Güçlenmeye başladığımız zaman, «Biz tarafsızız!» diye haykırdılar. Şimdi düşmanı yendik ya, «Evet, iki güç var,» diyorlar.

7 Aralık 1920 tarihli gazete haberi. Krasnaya Gazeta No. 275
Tam metnin ilk yayınlanışı: 1923. N. Lenin (V. Ulyanov), Eserler. Cilt. XVII

Toplu Eserler, Cilt. 31, s: 453

20 Dış ve İç Siyaset Üzerine(*)

22 Aralık 1920

Bu yıl içinde Doğuda izlediğimiz siyasetin çok başarılı olduğunu da söylemeliyim, yoldaşlar. Buhara, Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet Cumhuriyetlerinin kurulup kök salmalarından memnunluk duymalıyız. Bu ülkeler tam bağımsızlıklarını yeniden kazandıkları gibi ,aynı zamanda, hükümet iktidarını işçilerin ve köylülerin eline teslim etmişlerdir. Bu cumhuriyetler, sade sanayice gelişmiş ülkelerde değil, proletarya gibi bir sosyal temeli olan ülkelerde değil, temeli köylü olan ülkelerde de şûra hükümeti ilkelerinin anlaşıldığının ve derhal uygulanılabilir olduğunun ispatı ve doğrulanmasıdır. Köylü şûraları fikri zafer kazanmıştır. Köylülerin iktidarı sağlanmıştır: Toprağa ve üretim araçlarına sahipler. Köylü Sovyet Cumhuriyetleriyle Rus Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki dostça ilişkiler siyasetimizin pratik sonuçlarıyla şimdiden sağlama bağlanmıştır.

(*) Bütün Rusya M.Y.K. ve H.K.K.'nın Dış ve İç Siyaset Üzerinde Sekizinci Rusya Genel Sovyetler Kongresine Sunduğu Rapor'dan.

Yakında İran'la imzalanacak bir andlaşmadan ötürü de memnun olabiliriz. İran'la dostluk bağlarımızın teminatı, emperyalizmin boyunduruğu altında acı çeken bütün halkların temel çıkarlarının birbiriyle çakışmasıdır.

Afganistan, ve hele Türkiye ile dostluk ilişkilerinin adım adım kurulup güçlendiğini de belirtmeliyiz İtilaf devletleri Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında az çok normal ilişkileri imkansız kılmak için ne mümkünse yapmışlardır. Bu durum, şûraların güç kazanmasıyla birlikte, Rusya ile Doğunun ezilen milletleri arasındaki ittifakı ve dostça ilişkiler, burjuvazinin direnişine ve çevirdiği dolaplara rağmen, ve Rusya hâlâ burjuva ülkeler tarafından kuşatılmış olmasına rağmen, her gün biraz daha güçlendirmektedir. Bugün siyasette başta gelen etken, galipler arasında olmamak bahtsızlığına uğrayan halklara karşı emperyalistlerin giriştikleri şiddet hareketidir. Emperyalizmin bu dünya siyaseti bütün ezilen milletler arasında daha sıkı ilişkilere, ittifaka ve dostluğa yol açmaktadır. Bu alanda Batıda da, daha Avrupalılaşmış devletlerle ilişkilerimizde elde ettiğimiz başarı, dış siyasetimizin bugünkü ilkelerinin doğru olduğunu, milletlerarası durumumuzdaki ilerlemenin sağlam bir esasa dayandığını gösterir. Biz barış siyasetimizi izlemeye devam ettikçe ve tavizler verdikçe (eğer savaştan kaçınmak istiyorsak bunu yapmak zorundayız), siyasetimizin ana çizgisinin ve emperyalist siyasetinin tabiatından doğan temel çıkarların belirlilik kazanacağından, ve gitgide daha çok sayıda komşu devletlerle daha sıkı ilişkiler kurmayı R.S.F.S.C. için zorunlu kılacağından eminiz. Bu, bizimle bir başka devletin arasını her zaman açabilecek olan emperyalistlerin çevirdikleri dolaplara ve en-

trikalara rağmen böyle olacaktır. Bu gibi ilişkiler, kendimizi bütün varlığımızla ekonomik kalkınmaya verebilmemizin ve daha uzun bir süre sükunetle, azimle ve güvenle çalışabilmemizin teminatı olacaktır.

1921'de Sekizinci Rusya Genel Sovyetler Kongresi Tam Tutanakları adlı, kitapta yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 31, s: 490-92

21 Moskova İşçi ve Köylü Temsilcilerinin Bir Genel Toplantısında Konuşma'dan

28 Şubat 1921

İçerdeki duruma geçmeden önce —çok tabii büyük ilgi ve derin endişe uyandıran bir konu—, milletlerarası alanda dikkati çeken gelişmeler üzerinde durmak isterim. Uzatmamak için yalnız üç konuya değineceğim. Birincisi, burda Moskova'da Türk delegeleriyle başlıyan görüşmelerdir. Görüşmelere başlanmış olması özellikle memnunluk uyandıran bir olgu; çünkü Türk hükümetinin temsilcileriyle dolaysız görüşmeleri önleyen bir çok engeller vardı; şimdi burda Moskova'da bir anlaşmaya varma fırsatı belirdiğine göre, aramızda daha sıkı bir ilişki ve dostluğun temellerinin atılacağına eminiz. Muhakkak ki bu, diplomatik dalaveralarla başarılmıyacak (o alanda düşmanlarımızın bizden üstün olduklarını kabulden çekinmiyoruz). Birkaç yıldır her iki milletin de emperyalist devletlerin elinden çekmediği kalmamıştır; bizi başarıya götürecek olan işte bu gerçektir. Benden önce konuşanlardan biri, emperyalist devletlerden ayrı düşüp bir başımıza kalmanın zararlarından söz etti. Ama ne var ki, bir kurt bir kuzuya saldırdığı zaman kuzuya kurttan ayrı düşmemesini

öğütlemenin, pek bir anlamı olmasa gerek. **(Gülmeler, alkış).** Bugünedek Doğu halkları emperyalist kurdunun karşısında kuzu gibiydiler, belki; fakat ilk kez Sovyet Rusya gösterdi ki, askeri bakımdan son derece güçsüz olmasına rağmen kurdun ona diş geçirmesi o kadar kolay değildir. Bu örnek, «Bolşevik bozguncuları»na yakınlık duyan yada duymayan birçok millete cazip gelmiştir. Bütün dünya bizden söz ediyor; bu arada Türkiye ile ilgili olarak, bize kötü niyetli bozguncular demişlerdir. Doğrusu bu alanda bugüne kadar hiç birşey yapabilmiş değiliz; ne ki Türkiye'nin işçileri ve köylüleri, çağdaş milletlerin yağmaya karşı direnişinin hesaba katılmak gereken birşey olduğunu ispat etmişlerdir: Türkiye emperyalist devletlerce yağma edilmeye öyle bir şiddetle karşı koydu ki, içlerinde en kabadayı olanı bile elini ondan çekmek zorunda kaldı. Türk hükümetiyle bu görüşmeleri çok büyük bir başarı saymamızın nedeni budur. Bizim gizli hiç bir niyetimiz yok. Bu görüşmelerin çok kısıtlı bir çerçeve içinde yürüyeceğini biliyoruz; ama yine de önemlidirler, çünkü bütün ülkelerin işçileri ve köylüleri onca korkunç engele rağmen adım adım birbirlerine yaklaşmaktadırlar. Bugünkü güçlüklerimizi değerlendirirken akılda tutmamız gereken birşeydir bu...

Üçüncü milletlerarası sorun, Kafkasya olaylarıdır. Orada son zamanlarda büyük gelişmeler olmuştur. Henüz ayrıntıları bilmiyoruz; lakin anlaşıldığı kadarıyla büyük bir savaşın eşiğindeyiz. Ermenistan'la Gürcistan arasındaki çatışma muhakkak ki bizi tedirgin etti; çünkü bu olaylar Ermeni - Gürcü savaşını bir ayaklanmaya çevirdi, ve Rus birliklerinin bir kesimi olaylara karıştı. Şimdiki halde bütün bu olanların sonucu şudur: bize karşı dolaplar çevirip duran

Ermeni burjuvazisi için durum tersine dönmüştür; öyle ki, en son fakat henüz doğrulanmıyan haberlere bakılırsa, Tiflis'de şûra iktidarı kurulmuştur. Ayaklanmanın Ermenistan'ın tarafsız bölgesinde başladığını biliyoruz. Burası Gürcistan ile Ermenistan arasındadır; Gürcistan burasını İtilaf emperyalistlerinin rızasıyla işgal etmişti. Menşevikler, özellikle Gürcü Menşevikler Batılı devletlerden ayrı düşmenin zararından söz ettikleri zaman, genellikle, herkesten güçlü olan itilaf emperyalistlerine sırt dayamayı kastediyorlar. Ne ki bazı gericiler ileri kapitalistlerin en büyük hilekarlar olduklarını unutuyorlar, ve kendi kendilerine, şöyle diyorlar: Ermenistan, Ermeni köylüleri, vs., yada perperişan Sovyet Cumhuriyeti nasıl olur da dünyanın birleşik emperyalist devletleriyle kıyaslanabilir? Biz ileri kapitalistlere bel bağlıyalım, çünkü dünyanın medeni güçleri onlardır. Gürcü Menşevikler, kapitalistleri utanmadan savunmalarını işte böyle haklı çıkarmaya çalışıyorlar. Ermeni köylülerinin besin ikmal hattı olan yegane demiryolu da onların elindeydi.

Bu konuda Gürcistan'la aramızda gelip giden bütün telgrafları, demeçleri, protestoları okumaya kimsenin sabrı yetmez. Gürcistan'la bir barış andlaşmamız olsaydı, işi mümkün olduğu kadar uzatmaya bakardık. Ama Ermeni köylüleri andlaşma sorununu o açıdan görmüyorlardı. Sonunda olaylar bu feci ayaklanmaya kadar vardı. Ayaklanma Şubat başında patlak verdi, akıl almaz bir hızla yayıldı, yalnız Ermenileri değil, Gürcüleri de içine aldı. Ordan hemen hemen hiç haber alamıyoruz; lakin elimize geçen en son haber bizim düşündüklerimizi doğrulamıştır. Çok iyi biliyoruz ki Gürcü burjuvazisi ve Gürcü Menşevikler emekçi halklarından değil, saldırıya

geçmek için fırsat kollıyan kapitalistlerinden destek alıyorlar. Oysa biz üç yıldır umudumuzu emekçi halka bağladık, ve bu geri kalmış, baskı altında ülkede dahi sonuna kadar öyle yapmakta devam edeceğiz. Bütün ihtiyatımızla, ve Kızıl Orduyu güçlendirme yolunda bütün gayretimizle, Kafkasya'da ateşi söndürmek için sonunda mümkün olan herşeyi yapacağız. Batıda ispat etmeyi başardığımız şeyi Doğuda da ispat edeceğiz: şûra iktidarının gelmesi, milli baskının sonu demektir. Son tahlilde, mücadelenin nereye varacağı buna bağlıdır. Sayılarının üstünlüğü nedeniyle, işçiler ve köylüler kapitalistlerden güçlü olduklarını eninde sonunda ispat edeceklerdir.

Pravda, No. 46
2 Mart 1921

Toplu Eserler,
Cilt. 32, s: 147-48, 149-51.

22 | G. M. Orconikidze'ye Mektup

2 Mart 1921

Sergo Orconikidze,

Lütfen Gürcü komünistlerine, ve özellikle Gürcü Devrimci Komitesinin bütün üyelerine, Sovyet Gürcistanına içten selamlarımı iletin. Kendilerinden özel ricam, aşağıdaki üç konuda tam bir anlaşma içerisinde olup olmadığımızı bana bildirmeleridir:

Bir, işçilerin ve yoksul köylülerin derhal silahlandırılması, ve güçlü bir Gürcü Kızıl Ordusu kurulması.

iki, Gürcü aydınlarına ve küçük tüccara karşı özel bir taviz siyaseti izlemeye ihtiyaç vardır. Küçük ticareti millileştirmek ihtiyatsızlık olacaktır. Sadece bu da değil: durumlarını düzeltmek ve küçük ticaretlerine devam etmelerini mümkün kılmak için bazı fedakarlıklar yapmak gerektiği anlaşılmalıdır.

Üç, ayaklanmadan önce Gürcistan'da şûra iktidarı kurulmasına bazı şartlarla kesinlikle karşı olmayan Yordanya yada benzeri Gürcü menşeviklerle bir blok kurmak için, kabul edilebilir bir taviz yolu bulmak son derece önemlidir.

Gürcistan'ın iç durumu kadar dış durumunun

da, Gürcü komünistlerinin Rus örneğini basmakalıp taklitten kaçınmaları gerektirdiğini gözden uzak tutmayın. Bütün küçük burjuva unsurlara daha çok taviz esası üzerinde kendi esnek taktiklerini ustalıkla bulmaları gerekir.

Lütfen cevap verin.

Lenin

Pravda Gruzii No. 5
6 Mart 1921

Toplu Eserler,
Cilt. 32, s: 16[illegible]

23 | 11. Ordu Devrimci Askeri Konseyine Telgraf

Bir nüsha: D.A.K., Kafkasya Cephesi
Bir nüsha: Gürcistan Devrimci Komitesi
Bir nüsha: Yoldaş Orconikidze

On Birinci Ordu birliklerinin Gürcistan topraklarında bulunmaları dolayısıyla, Gürcistan Devrimci Komitesi ile tam temas kurup Devrimci Komitenin talimatı dışına hiç bir surette çıkmamanız; Gürcistan Devrimci Komitesine danışmadan mahalli halkın çıkarlarını etkiliyebilecek hiç bir tedbir almamanız; Gürcistan'ın bağımsız iktidar makamlarına özellikle saygılı davranmanız; Gürcü halka karşı özel dikkat ve ihtiyat göstermeniz emredilmiştir. Derhal Özel Büro dahil, bütün ordu kurumlarına gerekli talimatı verin. Bu talimata aykırı hareket eden herkesden hesap sorun. Bu gibi olayları, yada mahalli halkla aranızda çıkan en ufak anlaşmazlıkları ve sürtüşmeleri anında bize bildireceksiniz.

Lenin
Başkan, Savunma Konseyi

10 Mart 1921'de yazılmış, 17 Mart 1921'de Pravda Gruzii No. 13'te yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 35, s: 479

24 Doğu Kadınlarına Selam Mesajı(*)

İşlerimin sıkışıklığından ötürü konferansınızda hazır bulunamadığım için çok üzgünüm. Yürekten selamlarımı ve çalışmalarınızda, özellikle gelecek Birinci Rusya Partılı Olmayan Doğu Kadınları Genel Kongresine hazırlık çalışmalarınızda başarı dileklerimi kabul etmenizi rica ederim. Bu kongrenin, eğer doğru hazrlanır ve doğru yürütülürse, **Doğu kadınlarını bilinçlendirme ve örgütlerde birleştirme davasına** çok yararı dokunacaktır.

Lenin

Pravda No. 77
10 Nisan 1921

Toplu Eserler
Cilt. 32, s: 299

(*) *Doğu'da Sovyet Bölgeleri ve Cumhuriyetleri Halklarının Kadın Büroları Temsilcileri Konferansı'na Selam Mesajı.*

25 Kafkas Sovyet Cumhuriyeti'ne(*)

Kafkas Sovyet Cumhuriyetlerine en candan selamlarımı sunar, aralarındaki sıkı ittifakın burjuvazi yönetiminde hiç görülmemiş, ve kapitalist düzende imkansız bir milli barışa örnek olması umudunu dile getirmek isterim.

Ne ki, Kafkas milliyetlerinin işçileri ve köylüleri arasında milli barış önemli olmakla birlikte, sosyalizme geçiş olarak şûra iktidarının korunması ve geliştirilmesi daha da önemlidir. Görev, güç bir görevdir; fakat başarılması mümkündür. Başarının en önemli şartı, Transkafkasya komünistlerinin, kendi lerinin ve Cumhuriyetlerinin durumunun R.S.F.S.C.'-nin durumu ve koşullarından apayrı **özelliğini** iyice anlamaları, ve bizim taktiklerimizi taklit etmekten kaçınarak onları farklı, somut koşullara ustalıkla uydurup değiştirmek gereğini takdir etmeleridir.

Rus Sovyet Cumhuriyeti dışardan hiç siyasi ya-da askeri yardım almadı. Tersine, yıllar boyu İtilafın askeri istilalarına ve ablukalarına karşı savaştı.

(*) *Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağlılar Cumhuriyeti Komünist Yoldaşlarına.*

Kafkas Sovyet Cumhuriyetleri R.S.F.S.C.'den siyasi ve biraz da askeri yardım almışlardır. Sadece bu, arada muazzam bir fark yaratmıştır.

İkincisi, artık bir İtilaf saldırısından, yada Gürcü, Azeri, Ermeni, Dağıstan ve Dağlı gericilere İtilaftan askeri yardım gelmesinden korkmak için bir sebep yoktur. İtilaf Rusya'da «parmaklarını yakmış»tır bir kere; herhalde artık bir süre, daha ihtiyatlı davranmak zorunda kalacaktır.

Üçüncüsü, Kafkas Cumhuriyetlerinin Rusya'dan da daha belirgin bir köylü karakteri var.

Dördüncüsü, Rusya ekonomik bakımdan, ileri kapitalist ülkelerden epeydir ayrı düşmüştür. Kafkasya, kapitalist Batı ile ticarete ve «birlikte yaşama«ya daha önce ve daha büyük bir kolaylıkla başlıyabilecek durumdadır.

Aradaki farklar bunlardan ibaret değil; fakat bu kadarı dahi farklı taktikler kullanma gereğini göstermektedir.

Sizler daha ılımlı ve ihtiyatlı davranmalı, küçük burjuvaziye, aydınlara, özellikle köylülere taviz vermeye daha hazır olmalısınız. Bir anlaşma ve ticaret siyaseti güderek kapitalist Batıdan son derece hızlı ve yoğun yarar sağlamanın bütün imkanlarını kullanmalısınız. Petrol, manganez, kömür (Tvareçeli madenleri) ve bakır gibi muazzam yeraltı kaynaklarınız var. Geniş kapsamlı anlaşma ve yabancı ülkelerle ticaret siyasetini geliştirmek için her türlü imkanlara sahipsiniz.

Bu siyaset geniş çapta ele alınarak, kararlılık, ustalık ve ihtiyatla uygulanmalıdır. İşçilerin ve köylülerin durumunu iyiye götürmek, aydınların ekonomik kalkınma gayretine katılmalarını sağlamak için bu siyasetten sonuna kadar yararlanmak gerekir.

İtalya, Amerika ve diğer ülkelerle ticaret yoluyla zengin topraklarınızın üretim güçlerini, su kaynaklarınızı, ve tarımla hayvancılığı ilerletmek bakımından özellikle önemli olan sulama tesislerinizi geliştirmekte hiç bir gayretten kaçınmamalısınız.

Kafkas Cumhuriyetlerinin R.S.F.S.Ç.'den ayrı olarak yapabileceği ve yapması gereken şey, sosyalizme daha yavaş, daha ihtiyatlı ve daha sistemli bir geçişi sağlamaktır. Anlamanız ve bizim kendi taktiklerimiz dışında yapabilmeniz gereken şey budur.

Biz dünya kapitalizminin duvarında ilk gediği açmak için savaştık. Gedik açılmıştır. İtilaf ülkelerinin ablukaları ve askeri yardımlarıyla destekledikleri beyazlara, Sosyalist - Devrimcilere ve Menşeviklere karşı korkunç ve insan-üstü bir savaşta mevzilerimizi elden çıkarmadık.

Sizin, Kafkasyanın komünist yoldaşları, zorla bir gedik açmaya ihtiyacınız yok. 1921'in elverişli milletlerarası durumundan yararlanmalı, ve yeniyi daha büyük bir ihtiyatlıkla ve daha yöntemle kurmasını öğrenmelisiniz. 1921'de Avrupa ve dünya 1917 ve 1918'in Avrupası ve dünyası değildir.

Bizim taktiklerimizi taklit etmeyin. Kendilerine özgü yanlarının nedenlerini, onları ortaya çıkaran koşulları, ve sonuçlarını tahlil edin; 1917-21 tecrübesinin lafzını aşın; onun ruhunu, özünü ve ondan çıkan dersleri uygulayın. Kapitalist ülkelerle ticareti, ekonominizin temeli yapmakta bir gün bile gecikmemelisiniz. On milyonlarca lira değerinde maden ürünlerinizi elinizden almaları bahasına bile olsa...

Köylülerin durumunu düzeltme yolunda derhal çaba harcamalısınız ve elektrifikasyon ve sulama projeleri üzerinde çalışmaya başlamalısınız. En büyük ihtiyacınız sulama tesisleridir. Herşeyden

çok sulama bu bölgeyi diriltecek, ona yeniden can verecek; geçmişi gömecek, sosyalizme geçişi daha bir sağlama bağlıyacak.

Sallapati üslubumu mazur göreceğinizi umarım: mektubu Yoldaş Miyasnikov'la gönderebilmek için çok kısa bir zamanda yazmak zorunda kaldım. Bir kere daha, Kafkas Sovyet Cumhuriyetlerinin işçi ve köylülerine selamlarımı ve iyi dileklerimi yollarım.

N. Lenin

Moskova ,14 Nisan 1921
Pravda Gruzii No. 55
8 Mayıs 1921

Toplu Eserler, Cilt. 32, s: 316-18

26 R.K.P.'nin Taktiklerine Dair Komünist Enternasyonalin 3. Kongresine Sunulan Bir Rapor için Tezler'den

1. R.S.F.S.C.'nin Milletlerarası Durumu

R.S.F.S.C.'nin milletlerarası durumunda şu sıra göze çarpan özellik ,belli bir denge halidir Bu denge, her ne kadar son derece istikrarsızsa da, dünya siyasetinde özel bir durum yaratmıştır.

Bu özellik şudur: Bir yandan, milletlerarası burjuvazi Sovyet Rusya'ya karşı çılgınca bir nefret ve düşmanlık beslemektedir; onu boğmak için her an üzerine çullanmaya hazırdır. Öte yandan, milletlerarası burjuvaziye yüz milyonlarca franga patlıyan bütün askeri müdahale teşebbüsleri, Sovyet iktidarı o zaman bugünkünden daha güçsüz olduğu ,ve R.S.F.S.C. topraklarında Rus toprak sahiplerinin ve kapitalistlerinin koca koca orduları bulunduğu halde, tam bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Bütün kapitalist ülkelerde Sovyet Rusyay'la savaşa karşı muhalefet hatırı sayılır bir ölçüde gelişerek proletaryanın devrimci hareketini kamçılamış, küçük burjuva demokratların çok geniş kesimlerine yayılmıştır. Çeşitli emperyalist ülkeler arasında çıkar çatışmaları keskinleşmiştir, ve her geçen gün daha da keskinleşmektedir. Doğunun ezilen halkları arasında devrim-

ci hareket dikkate değer bir şevkle büyümektedir. Bütün bu koşulların sonucunda milletlerarası emperyalizm, çok daha güçlü olduğu halde, Sovyet Rusya'yı boğazlamayı başaramamış, şimdilik onu tanımak, yada yarı tanımak, ve onunla ticaret anlaşmaları yapmak zorunda kalmıştır.

Sonuç, bir denge halidir; ve bu denge hali hayli istikrarsız ve nazik olmakla birlikte, Sosyalist Cumhuriyetin kapitalist kuşatma altında yaşamasına —uzun zaman için değil, tabii— imkan vermektedir.

2. Sınıf Güçlerinin Milletlerarası Sıralanışı

Bu durum sınıf güçlerinin şu milletlerarası sıralanışına yol açmıştır:

Sovyet Rusya'ya karşı açık savaşa girme fırsatından yoksun kalan, milletlerarası burjuvazi, koşulların savaşa yeniden başlamasına elvereceği zamanı kollamaktadır.

Bütün ileri kapitaisit ülkelerde proletarya kendi öncüsünü, komünist partilerini kurmuştur. Bu partiler gittikçe büyümekte, proletarya çoğunluğunu saflarına kazanma yolunda her ülkede adım adım ilerlemekte, eski işçi sendikaları bürokratlarıyla Amerika ve Avrupa işçi sınıfının emperyalist imtiyazları sayesinde yozlaştırılan üst tabakasının etkisini kırmaktadırlar.

Kapitalist ülkelerde, en ileri kesimleri İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalleri(83) tarafından temsil edilen küçük burjuva demokratlar, devrim olursa emperyalizmin imtiyazları tarafından yaratılan nisbi küçük burjuva refahını elden kaçıracaklarından korkan sanayi ve ticaret işçileriyle büro müstahdemlerinin çoğunluğuna, yada hatırı sayılır bir kısmına hâlâ söz geçirebildiklerinden, bugün kapitalizmin ana desteği

olmuşlardır. Fakat gelişen ekonomik buhran her yerde halkın geniş kesimlerinin durumunu bozmakta, ve bu, kapitalizm ayakta kaldıkça yeni emperyalist savaşların kaçınılmaz oluşuyla birlikte, durmadan bu desteği yıpratmaktadır.

Yeryüzü nüfusunun ezici çoğunluğunu teşkil eden sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri emekçi halk yığınları, Yirminci Yüzyılın başında, özellikle Rusya, Türkiye, İran ve Çin devrimleriyle, siyaset alanına doluştular. 1914-18 emperyalist savaşı ve Rusya'da şûra iktidarı bu yığınları dünya siyasetinde ve emperyalizmin devrimle yıkılmasında faal bir etken haline getirme sürecini tamamlamaktadırlar; ve İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallerin önderleri de dahil olmak üzere Avrupa ve Amerika'nın okumuş yazmış kakavanları, bunun böyle olduğunu görmemekte inat etmektedirler. İngiliz Hindistan'ı bu ülkelerin başında gelmektedir. Orda bir yandan sanayi ve demiryolu proletaryasının büyümesi, öbür yandan gitgide daha sık katliamlara (Amritsar) (84), halkın gözü önünde adam kırbaçlamalara, vs. başvuran İngilizlerin hunharca tedhişinin artması oranında devrim olgunlaşmaktadır.

Komünist Enternasyonalin basın bürosu tarafından 1921'de, Moskova'da ayrı bir risale olarak yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 32, s: 453-55

27 R.K.P.'nin Taktikleri Hakkında Komünist Enternasyonalin 3. Kongresine Sunulan Rapor'dan

5 Temmuz 1921

Gerek kapitalist ülkelerde, gerekse bugünedek tarihin özneleri değil, sadece nesneleri gözüyle bakılan ülkelerde, yani sömrüge ve yarı - sömürgelerde bir hayli parlayıcı madde birikmiştir. Bu nedenle, buralarda ergeç ve ansızın yakalanmalar, büyük savaşlar ve devrimlerin patlak vermesi pekala mümkündür...

Burda, ayrıca, **sömürgelerdeki hareketin** anlamına parmak basmak istiyorum. Bu konuda bütün eski partilerde, ikinci ve İki Buçukuncu Enternasyonallere bağlı bütün burjuva ve küçük burjuva işçi partilerinde bir zamanların gözü yaşlı fikirlerinin kalıntılarını görüyoruz: ezilen sömürge ve yarı - sömürge halklarına derin bir yakınlık duyduklarını belirtmekte ısrar ediyorlar. Sömürge ülkelerdeki hareket, hâlâ, önemsiz bir milli hareket, ve de tüm barışçı hareket olarak görülüyor. Oysa hiç de öyle değil. Hareket, Yirminci Yüzyılın başındanberi büyük bir değişiklik geçirmiştir: milyonlar ve yüz milyonlarca insan, gerçekte dünya nüfusunun ezici çoğunlu-

ğu şimdi artık bağımsız, faal ve devrimci etkenler olarak ileri atılmaktadır. Açıkça ortada ki, dünya nüfusunun çoğunluğunun hareketi başlangıçta milli kurtuluş hedefine yönelmişken, dünya devriminin yakın savaşlarda, kesin sonuç alınacak savaşlarda, kapitalizme ve emperyalizme cephe alacak, ve belki de umduğumuzdan çok daha devrimci bir rol oynayacak. Şu gerçeğin önemle altını çizmek gerekir. Enternasyonalimizde bu mücadeleye hazırlanma sorununu ilk kez ele aldık. Muhakkak ki bu vasi alanda, başka bir yerde olmayan güçlükler var. Ama herşeye rağmen hareket ilerliyor. Emekçi yığınları —sömürge ülkelerde köylüler— hâlâ geri kalmış olmalarına rağmen, dünya devriminin önümüzdeki evrelerinde çok önemli bir devrimci rol oynıyacaklar.

9 Temmuz 1921'de
Pravda No. 144'de
yayınlanan gazete haberi
Tam metnin yayını:
14 Temmuz 1921
Bulletin Tretyego
kongressa Kommunistiçeskogo
Internatsionala

Toplu Eserler.
Cilt. 32, s: 478-79, 481-82

28 | G.I. Safarov'a

7 Ağustos

Yoldaş Safarov,

Risale[85] ve diğer malzeme için teşekkür ederim.

Sizin ve Tomski'nin çizgilerinizi birleştirmeye teşebbüs etmek üzere Joffe'u yoluyoruz.

Bu **yapılmalıdır.**

Hiç şüphesiz, Moskova'ya tahıl ve et: **başta gelir.**

Bu amaçla, hem genel olarak «Yeni Ekonomi Politikası», hem de tüccarlara bazı tavizler ve primler.

Aynı zamanda, yoksul Müslümanlara, örgütlenmelerine ve eğitimlerine sistemli ve azami ilgi.

Bu yolda bir siyaset belirlenebilir; belirlenmeli ve **tespit** edilmelidir **(son derece kesin** birkaç talimatla).

Bütün Doğuya örnek olmalıdır.

Selam.

Lenin

Not. Siyaset belirlendikten sonra size de izin verilebilecek herhalde.

7 Ağustos 1921
Taşkent'e yollanmıştır
İlk yayını (kısaltılmış olarak):
Toplu Eserler Dördüncü (Rusça) baskısı, Cilt. 35.

Toplu Eserler,
Cilt. 35, s: 518

29 | Bupendra Nat Datta'ya Mektup

Aziz yoldaş Datta,

Tezinizi okudum. Sosyal sınıflar üzerinde tartışmalıyız. Bana kalırsa sömürge sorunu üzerindeki tezimden[86] ayrılmamamız gerekir. Eğer Hindistan'da var iseler Köylü Birlikleri hakkında istatistik bilgiler toplayın.

V. Ulyanov (Lenin)

26 Ağustos 1921'de İngilizce yazılmıştır.

İlk yayını:
Bupendra Nat Datta,
Hindistan Toprak - Ekonomisinin Diyalektiği, Kalküta, s: 111

Toplu Eserler,
Beşinci Rusça baskı,
Cilt: 53, s: 142

30 Moğolistan Halk Cumhuriyetinden Bir Heyetle Konuşma

Moğol heyetinin ilk sorusu: «Lenin yoldaş, ülkemizde bir Halk Devrimci Partisinin Kurulması hakkında ne düşünüyorsunuz? Bizim için en önemli şey nedir?»

Lenin yoldaş heyetimize, ana hatlarıyla ülkemizın milletlerarası durumunu anlattı, ve M.H.C.'nin coğrafi durumu dolayısıyla emperyalist devletlerin bir savaş halinde, ülkemizi ele geçirip bir başka ülkeye karşı askeri harekata girişmek için bir sıçrama tahtası yapmaya çalışacaklarını belirtti. Onun için, ülkenizde bütün emekçilerin tutacakları tek doğru yol, Sovyet Rusya'nın işçileri ve köylüleriyle ittifak yaparak devlet bağımsızlığı ve ekonomik bağımsızlık uğrunda savaşmaktır, dedi. Bu savaş bir başına yürütülemezdi; dolayısıyla bir Moğol **arat**'ları partisinin kurulması, mücadelelerinde başarının bir teminatı olacaktı.

Moğol heyetinin ikinci sorusu: «Milli kurtuluş mücadelesi başarılı olacak mı?»

Lenin yoldaşın cevabı:

«Ben kendim otuz yıldır devrimci hareketin içindeyim; bir halkın kendisini iç ve dış mütegallibeler-

den kurtarmasının ne güç bir iş olduğunu tecrübeyle bilirim. Moğolistan hayvancılıkla geçinen bir ülke olmasına, ve nüfusunun çoğunluğu göçebe çobanlar olmasına rağmen. devrimde büyük ilerleme sağlamıştır; daha da önemlisi, yabancı unsurlardan arınmış bir yığın partisi olmayı amaçlıyan bir Devrimci Halk Partisi kurmakla, bu başarılarını sağlamaya bağlamıştır.»

Moğol heyetinin üçüncü sorusu: «Devrimci Halk Partisi bir Kmünist Partisine dönüşmemeli midir?»

Lenin yoldaşın cevabı:

«Böyle birşeyi salık vermem, çünkü bir parti başka bir partiye 'dönüşemez'.» Lenin yoldaş bir komünist partisinin esasta bir proletarya partisi olduğunu anlattı, ve şöyle dedi: «Çoban unsurlar proleterleşinceye kadar devrimciler devlet, ekonomi ve kültür faaliyetlerini geliştirme yolunda bir hayli çalışmak zorunda kalacaklar. Bu çalışmalar belki en sonunda Devrimci Halk Partisinin bir komünist partisine 'dönüşmesi'ne yardımcı olabilir. Sadece bir tabela değişikliği zararlı ve tehlikelidir.»

Lenin yoldaş M.H.C.'nin kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlemesinin mümkün ve gerekli olduğuna değinerek düşüncelerini söyledi. Bunun baş şartı Devrimci Halk Partisinin ve hükümetin çok çalışmasıydı. Bu çalışmalar ve Partinin ve resmi makamların artan etkisi kooperatiflerin çoğalması, ekonomik faaliyet ve milli kültürün yeni biçimlerinin belirmesi sonucunu verecek, **arat**'ları ülkenin ekonomik ve kültürel gelişmesi yararına Parti ve hükümet saflarında toplıyacaktı. Partinin ve hükümetin gayretleriyle yaratılan yeni ekonomik hayat adacıkların-

dan **arat** Moğolistan'ın kapitlist olmıyan yeni ekonomik sistemi biçimlenecekti.

İlk kez 1934'de Moğolistan Devrimci Halk Partisi Dokuzuncu Kongresi (Eylül 28 - Ekim 5, 1934) kitabında yayınlanmıştır. Ulan - Batur, Çağdaş Mogolistan Yayınevi

Toplu Eserler, Cilt. 42, s: 360-61

31 Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyine[87] Mektup

Aziz Yoldaşlar,

Yayınınız için en iyi dileklerimi sunarım. Sağlık durumum, ne yazık ki, bir makale yazmama elvermiyor. Gazeteniz sayesinde Doğu emekçilerinin en ileri temsilcilerinin siyasi faaliyet alanına daha çabuk ve daha geniş çapta katılacaklarını umarım. Bütün Batı medeniyetinin kaderi, çok büyük bir ölçüde, Doğunun emekçi yığınlarının siyasi hayata katılmalarına bağlıdır.

En iyi dileklerim ve selamlarımla,

Lenin
Başkan, R.S.F.S.C.
Halk Komiserleri
Konseyi

En erken 17 Aralık 1921 günü
telefonla yazdırılmıştır
İlk kez 22 Nisan 1957'de
Pravda'nın 112. sayısında yayınlanmıştır.

Toplu Eserler,
5. Rusça Baskısı,
Cilt. 44, s: 282

32 Militan Maddeciliğin Anlamına Dair Başlıklı Makaleden

Komünist Partisi üyesi olmayan tutarlı maddecilerle ittifaka ek olarak, militan maddeciliğe düşen görev bakımından en az onun kadar önemli, hatta belki daha da önemli bir ittifak daha var: sözde aydın toplumda yaygın idealizm ve şüphecilik modasına karşı maddeciliği savunup salık vermekten korkmayan, maddeciliğe yatkın çağdaş tabiat bilginleriyle ittifak.

A. Timiryazev'ın **Pod Znamenem Marksizma**'nın 1-2. sayısında yayınlanan, Einstein'in izafiyet teorisi üzerine makalesi, derginin bu ikinci ittifakı da gerçekleştirebileceği umudunu beslememize imkan veriyor. Bu konuya daha büyük dikkat harcamak gerekir. Çağdaş tabiat biliminin geçirmekte olduğu devrimin çok kere gerici felsefe okulları ve okulcukları, akımları ve akımcıkları doğurduğunu unutmamalıyız. Bu demektir ki, tabiat bilimindeki son devrimin ortaya çıkardığı sorunlar izlenmedikçe, ve bir felsefe dergisinin çalışmalarında tabiat bilginlerine yer verilmedikçe, militan maddecilik ne militan olabilir, ne de maddeci. Timiryazev, derginin birinci sayısında, maddeciliğin temellerine faal bir biçimde saldırmadığını söylediği Einstein'in teorisinin üzerine bütün ülkelerden bir alay burjuva aydının üşüştüğünü be-

lirtmek zorunda kalmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu sade Einstein için değil, On Dokuzuncu Yüzyılın sonundan bu yana tabiat biliminde yenilik yapan büyük bilginlerin çoğunluğu değilse bile büyük bir kısmı için de doğrudur.

Bu fenomen karşısındaki tutumumuzun siyasi bakımdan bilinçli olması için, şunu anlamamız gerekir: hiç bir tabiat bilimi, hiç bir maddecilik, sağlam felsefi temellere oturmuyorsa, burjuva fikirlerin saldırısına ve burjuva dünya görüşünün yenibaştan ortaya çıkmasına karşı mücadelede yerini koruyamaz. Bu mücadelede yerini koruyabilmesi ve mücadeleyi başarılı bir sonuca götürebilmesi için tabiat bilgini bir çağdaş maddeci, Marx'ın temsil ettiği maddeciliğin bilinçli bir yandaşı olmalıdır; yani, bir diyalektik maddeci olmalıdır. Bu amaca ulaşabilmek için **Pod Znamenem Marksizma** yazarları Hegel diyalektiğinin maddeci görüş açısından sistemli bir biçimde incelenmesini sağlamalıdırlar. Marx'ın pratik olarak **Kapital**'de ve tarihi ve siyasi yazılarında uyguladığı diyalektik bu; ve de Marx öyle bir başarıyla uygulamıştır ki, onu, artık Doğuda (Japonya, Hindistan ve Çin) yeni sınıfların dünya nüfusunun büyük kısmını teşkil eden, ve tarihi durgunluğu ve tarihi uyuşukluğu bugüne kadar bir sürü ileri Avrupa ülkesinin içine düştüğü batağı ve çöküntüyü şartlıyan yüz milyonlarca insanın, yeni halkların ve yeni sınıfların hayata ve mücadeleye atıldıkları her gün, Marksizmi bir kere daha yeniden doğrulamaktadır.

12 Mart 1922
Pod Znamenem Marksizma No. 3 Mart 1922
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler, Cilt. 33, s: 232-33

33 Pravda'nın Onuncu Yıldönümü İçin

Bolşevik legal - **çarlık** kanunları altında dahi legal - günlük gazete çıkmaya başlıyalı on yıl oluyor. Bu on yıldan önce gelen aşağı yukarı bir on yıllık dönem daha var: Bolşevikliğin ortaya çıkmasından beri dokuz yıl (1903-12), yada 1900 yılında «Bolşevik - yönlü» eski **Iskra**'nın(88) kurulmasını başlangıç alırsak, on üç yıl (1900-12).

Rusya'da yayınlanan bir Bolşevik günlük gazetenin onuncu yılı... Demek on yıl geçmiş sadece! Oysa mücadelemizin ve hareketin içinde bu on yıl yüz yıla bedeldir. Çünkü son beş yıl içinde sosyal gelişmelerin hızı, İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonal kahramanları fasilesinden Avrupalı kakavanların eski miyarına vuracak olursak eğer, akıllara durgunluk verici olmuştur. Bu medeni kakavanlar, «medeni» insanlar «serbest»çe, «demokratik yoldan», «parlamento usulünce» emperyalist ganimetin dün Almanya ve İngiltere arasında, yarın Japonya ve Amerika arasında (Fransa ve İngiltere şu yada bu biçimde işe karışarak barış yoluyla mı pay edileceğini, yoksa on milyondan fazla insanın hayatına mı mal olacağını kararlaştırsınlar diye sömürgelerle yarı-bağımlı ve yoksul ülkelerde yüz milyonlarca insanın (kesin

olarak, bir milyarı aşkın insanın) Hintlilere ve Çinlilere yapılanlara göz yumduğu, akıl almaz sömürüye, koyu sefalete ve açlığa, ve zora, ve aşağılanmaya göz yumduğu bir durumu «tabii» görmeye teşnedirler.

Dünyanın gelişmesinde görülen bu korkunç hızlanmanın ana nedeni, yeniden yüz milyonlarca, insanın gelişmeye katılmış olmasıdır. Kendisini evrenin merkezi görmeye alışkın eski burjuva ve emperyalist Avrupa giderek çürüdü, ve birinci emperyalist kıyametinde kokuşmuş bir çıbanbaşı gibi patladı. Spengler gibileri ve de Spengler'i takdir edebilen (hatta okumaya katlanabilen) bütün o aydın kakavanlar ne kadar üzülürlerse üzülsünler, eski Avrupa'nın bu çöküşü, emperyalist soygunculuk ve dünya nüfusunun çoğunluğuna tahakküm sayesinde boğazına kadar doymuş dünya burjuvazisinin yıkılışının sadece bir perdesidir.

O çoğunluk şimdi uyanmış, en «kudretli» devletlerin bile önüne geçemiyeceği bir hareketi başlatmıştır. Bu devletler için artık hiç bir çıkar yol kalmamıştır. Birinci emperyalist katliamının bugünkü «galip»leri küçük -küçücük diyebilirim- İrlanda'yı bile yenecek güçte değiller; ne de kendi içlerindeki para ve finans davalarının karmakarışıklığı içinden zaferle çıkabilirler. Bu arada Hindistan ve Çin kaynıyor. Bu iki ülke 700 milyondan fazla insanı, her bakımdan onların tıpkısı komşu Asya ülkeleriyle bir arada dünya nüfusunun yarısından fazlasını temsil ediyorlar. Gitgide gücünü artıran amansız bir itilimle kendi 1905'lerine doğru yaklaşıyorlar. Burdaki esas ve önemli fark şu ki, 1905'te Rusya'da devrim hâlâ (hiç değilse başlangıçta) tek başına, yani diğer ülkeler devrime hemen katılmadan da ilerliyebilirdi

Oysa Hindistan'da ve Çin'de kıvama gelmekte olan devrimler devrimci mücadeleye, devrimci harekete dünya devrimine katılmaktalar —hatta katılmışlardır bile—.

Legal Bolşevik gazetesi **Pravda**'nın onuncu yıldönümü, en büyük dünya devriminin bu büyük hızlanışının açık seçik bir işaretidir. 1906-07'de çarlık hükümeti devrimi tastamam tepelemiş görünüyordu. Birkaç yıl sonra Bolşevik Partisi **—değişik bir biçimde, değişik bir yöntemle—** düşmanın öz kalesinin içine girmeyi **başardı ve her gün, «legal** olarak», kahrolası çarlık ve toprak sahipleri aristokrasisini içerden çökertmeye koyuldu. Birkaç yıl daha geçti Bolşeviklerin örgütlediği proleter devrimi zafere ulaştı.

1900'de eski **Iskra'**nın kuruluşunda on devrimci ya var ya yoktu. 1903'te Brüksel ve Londra illegal kongrelerinde Bolşevikliğin doğuşuna tanıklık edenler ise topu topu kırk kişi kadardı.

Legal **Pravda** 1912-13'te kurulduğu zaman yüz binlerce işçinin desteğine sahipti. Bu işçiler küçük yardımlarıyla(89) hem çarlığın baskısını, hem de Menşeviklerin, sosyalizme sırt çeviren o küçük burjuva hainlerin rekabetini yenebildiler.

1917 Kasımında Kurucu Meclis seçimlerinde toplam otuz altı milyon seçmenden dokuz milyonu Bolşeviklere oy verdi. Ne ki yalnız seçimleri değil de fiilen yürütülen mücadeleyi göz önünde tutacak olursak, 1917 Ekim ayı sonunda ve Kasımda proletaryanın ve sınıf bilincine varmış köylülerin çoğunluğu, (Sovyetler İkinci Rusya Genel Kongresi delegelerinin çoğunluğu) ve emekçi halkın en faal ve siyasi bakımdan en uyanık kesiminin, yani o günün on

ıki milyonluk ordusunun çoğunluğu Bolşevikleri destekliyordu.

Geçen yirmi yıl içinde dünya devrimci hareketinin «hızlanışı»nı gösteren bu birkaç rakam çok ufak ve eksik bir tablo çizmektedir. Bunlar 150 milyondan fazla insanın tarihi hakkında sadece yaklaşık bir fikir verebiliyor. Oysa bu yirmi yılda devrim, toplam nüfusu bir milyarı aşan ülkelerde (Asya'nın tümü Güney Afrika'yı da unutmamak gerekir: geçende pek de «parlamentocu» olmayan yöntemlerle,(90) kölece değil insanca yaşamaya hakkı olduğunu dünyaya hatırlatmıştır) yenilmez bir güç olmuş çıkmıştır.

Kimi velet Spengler'ler —bu ağzı kullandığımdan dolayı özür dilerim— devrimci güçlerin bu hesaplanışında Avrupa ve Amerika proletaryasının dikkate alınmamış olduğu sonucuna varabilirler (İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalin «akıllı» önderlerinden her türlü saçmalık beklenir çünkü). Bu «akıllı» önderler her zaman, doğumun ilhaktan dokuz ay sonra olması demek sanki doğumun tam kesin saati ve dakikası, çocuğun geliş biçimi, ananın sağlık durumu, ve her ikisinin de çekeceği acı ve geçireceği tehlike önceden kesin ölçülerle belirlenebilir demekmiş gibi bir muhakeme yürütüyorlar. Doğrusu büyük «akıllılık!»! Bu adamlar dünya bir araya gelse şunu anlıyamıyacaklardır: milletlerarası devrimin ilerlemesi açısından, Chartism'den Henderson-un burjuvaziye uşaklık edişine, yada Varlin'den Renaudel'e, Wilhelm Liebknecht ve Bebel'den Südekum, Scheidemann ve Noske'ye geçiş, yüzlerce kilometrelik pürüzsüz bir yolda giden bir otomobilin birkaç metrelik bir lağım birikintisinden geçmesine benzer ancak.

Tarihi yapanlar insanlardır. Ama Chartist'ler, Varlin'ler, Liebknecht'ler akıllarını ve yüreklerini bu yola vermişlerdir. İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonallerin önderleri ise anatomilerinin başka yerlerini veriyorlar: yeni Chartist'lerin, yeni Varlin'lerin ve yeni Liebknecht'lerin yetişmesi için toprağı gübreliyorlar.

Bu **en güç** anımızda devrimcilerin kendilerini hayale kaptırmaları son derece zararlıdır. Bolşeviklik milletlerarası bir güç **olmuştur, bütün** medeni ve ileri ülkelerde yeni Chartist'ler, yeni Varlin'ler, yeni Liebknecht'ler doğmuştur, ve legal (bundan on yıl önce çarlık günlerinde bizim **Pravda** nasıl legal idiyse, öyle, komünist partileri olarak büyümektedirler; buna rağmen, şimdilik, milletlerarası burjuvazi sınıf düşmanından kıyaslanamıyacak kadar güçlüdür. Rusya'da proleter iktidarının doğmasını engellemek için, ve doğuşundaki tehlikeleri ve acıları on misli artırmak için var gücüyle çalışmış olan bu burjuvazi bugün hâlâ, milyonlarca ve on milyonlarca insanı, gerici güçleri ve emperyalist savaşları, vs. aracılığıyla işkenceye ve ölüme mahkum edebilir durumdadır. Bunu unutmamalıyız. Ve taktiklerimizi bu özgül duruma göre ayarlamasını bilmeliyiz. Burjuvazi hâlâ dilediği gibi acı çektirebiliyor, işkence edebiliyor, öldürebiliyor. Ama devrimci proletaryanın kaçınılmaz ve —dünya tarihi açısından— çok uzak olmayan zaferini önleyemiyecektir.

2 Mayıs 1922
Pravda, No. 98
5 Mayıs 1922
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler,
Cilt. 33, s: 349-52

34 «Observer» ve «Manchester Guardian» Muhabiri Michael Farbman'la Mülakat'tan

1. Soru: Rus aleyhtarı basın Heriot'un [91] Moskova'da karşılanmasını ve Fransız - Rus görüşmelerini Sovyet Rusya'nın dış siyasetinde kesin bir değişiklik olarak niteliyor.

Bu doğru mu? Rusya'nın, İngiltere'nin Orta Doğu siyasetini kendisine bir meydan okuma saydığı, ve İngiltere'ye karşı Fransa ile bir anlaşmaya varmaya hazır olduğu doğru mudur?

Cevap. Heriot'nun Moskova'da karşılanmasını ve Fransız-Rus görüşmelerini genel olarak Sovyet Rusya'nın siyasetinde bir değişiklik, hatta çok ufak bir değişiklik, yada özel olarak İngiltere'ye karşı bir hareket olarak göstermenin baştan aşağı yanlış olduğu görüşündeyim. Gerek Heriot'nun Moskova'da karşılanmasına, gerekse Fransa ile bir yakınlaşma yada onunla görüşmelere girme yolunda atılan adıma muhakkak ki çok değer vermekteyiz. Fransa ile görüşmeler artık mümkün, muhtemel ve, inanmak isterim ki, gereklidir. Özellikle Rusya'nın ticari çıkarları bu güçlü Avrupa devleti ile daha sıkı ilişkiler kurulması gerektiği için, Fransa ile her türlü yakınlaşma bizim çok istediğimiz birşeydir. Ne ki bu yakınlaşmanın bizim İngiltere'ye karşı siyasetimizde bir değişikliği hiç de gerektirmediği kanısındayız. Her iki devletle de dostluk ilişkilerinin pekala müm-

kün olduğuna inanıyoruz. Amacımız da budur. Ticaret ilişkilerinin bu amaç yolunda bizi epey ileri götüreceğinin kaçınılmaz olduğuna inanıyoruz. İnanıyoruz ki, İngiltere ve Fransa'nın çıkarları, doğru değerlendirildiği takdirde; yine bu yönde işliyecektir. İnanıyoruz ki İngiltere ve Fransa'nın karşılıklı çıkarları, Rusya'yı ilgilendirdiği kadarıyla, hiçbir koşulda İngiltere ve Fransa arasında kaçınılmaz düşmanlığa yol açacak unsurları taşımamaktadır. Tam tersi: hatta öyle sanıyoruz ki, bu devletlerle Rusya arasında barışçı ve dostça ilişkiler İngiltere ile Fransa arasında barışın ve dostluğun uzun bir süre devam edeceğinin, ve Fransa ile İngiltere arasındaki bütün mümkün, ve bugünkü koşullarda muhtemel ayrılık noktalarının en kısa bir zamanda gerçekten mutlu bir çözüme varacağının bir teminatıdır (en güçlü teminatıdır demeye de aşağı yukarı hazırım).

2. Soru: İngiltere'nin desteklediği Türk - Yunan savaşının aşağı yukarı sona ermiş olması, bir İngiliz - Rus anlaşmasına varmak için elverişli bir fırsat değil midir?

Cevap. Muhakkak ki, İngilterenin desteklediği Türk - Yunan savaşının sona ermesi, belli bir ölçüde, bir İngiliz - Rus anlaşmasının şansını artıran bir etkendir. Biz o savaş daha sona ermeden önce de böyle bir anlaşmanın yolunu aramaktaydık, bundan böyle de olanca gayretimizle aramaya devam edeceğiz. Gerçi o savaşın sonuçlanmasıyla ilgili bazı konular İngiltere'yle görüş ayrılığımızın nedenleri arasındadır. Fakat, her şeyden önce, Türk - Yunan savaşının ardından gelen barış bizce genel planda milletlerarası siyasete öylesine yararlıdır ki, Türk - Yunan barışı sayesinde milletlerarası siyaseti kuşatan genel koşullarda bir düzelme olacağını umu-

yoruz. İkincisi, İngiltere ile aramızdaki ayrılıkları hiç bir surette giderilemez ayrılıklar saymıyoruz. Tersine, Orta Doğu sorununun çeşitli aşamalara varmasıyla, Türk - Yunan savaşının sona ermesinin aynı zamanda milletlerarası siyasette savaşı ön plana çıkaran çelişkiler ve anlaşmazlıkların da sonu olacağını ummakta nereye kadar haklı olduğumuzu yakın geleceğin göstereceğini sanıyoruz.

3. Soru: Rusya'nın doğu sorununa karışmasını (92) sadece bir itibar konusu olarak mı ele alıyorsunuz? Yoksa sadece Rusya'nın gerçek çıkarlarından mı hareket etmektesiniz? Rus hükümeti, Rusya'nın konferansın yalnız boğazlar sorununu karşılaştıracak kısmına katılmasını öngören Fransız önerisini kabul ediyor mu?

Cevap. Orta Doğu sorununun çözüme bağlanmasında Rusya'nın yer almasının itibarla hiçbir ilişkisi olmadığı kanısındayım. Beş yıllık bir dönem boyunca izlediğimiz milletlerarası siyaset, genel olarak, bizim itibar konularını umursamadığımızı, salt itibar için herhangi bir istek ileri sürmekten, yada devletler arasında gerçek barış imkanların: yokuşa sürmekten uzak olduğumuzu göstermiştir sanırım. Eminim ki başka hiç bir ülkede yığınlar bizim kadar itibara az değer vermez, ve hatta itibar denilen şeyi bizim kadar eğlence konusu yapmaya hazır değillerdir. Çağdaş diplomasinin kısa zamanda itibar sorunlarına bu gözle bakacağını sanıyoruz.

Bizim Orta Doğu siyasetimiz Rusya'nın en gerçek, en yakın ve en hayati çıkarına. ve Rusya ile federal bağları olan bir takım devletlerin çıkarlarına dayanır. Bütün bu devletler Orta Doğu konferansına katılma isteklerini kabul ettiremezlerse bir sürü düşmanlık, çelişki ve hoşnutsuzluk unsurları giderilme-

den ortada kalacaktır. Bu devletlerin konferansa katılmamaları Doğu Avrupa ile bütün diğer devletler arasında salt ticari ilişkilerde öyle büyük güçlükler yaratacaktır ki, ya barış içinde birlikte yaşamak için ortada hiç bir zemin kalmıyacak, yada böyle bir birlikte yaşama son derece güç olacaktır.

Bu nedenle Rus hükümeti, Rusya'nın konferansın yalnız Boğazlar sorununu çözüme bağlıyacak kısmına alınması yolundaki Paris önerisinden memnun kalmamıştır. Böyle bir kısıtlamanın ister istemez, Fransa ve ingiltere'nin de büyük ihtimalle çok yakın gelecekte acısını çekecekleri çok pratik ve hazır güçlüklere, özellikle ekonomik güçlüklere yol açacağı görüşündeyiz.

4. Soru: Boğazlar sorununun çözümü için Rusya'nın programı nedir?.

Cevap. Boğazlar programımız (tabii daha henüz kesin değildir) başka şeyler yanında şunları öngörüyor:

Birincisi, Türkiye'nin milli emellerinin gerçekleşmesi. Bunun esas olduğu görüşündeyiz. Ama sadece milli bağımsızlık çıkarları açısından değil. Başka hiçbir ülkede bulunamıyacak sayıda milliyetleri kapsıyan bir ülkede milli meseleyi çözüme bağlamada edindiğimiz beş yıllık tecrübe, bizde, bu gibi durumlarda milletlerin çıkarlarını tam tamına karşılayarak o alanda çatışma imkanlarını ortadan kaldıracak koşulları yaratmanın tek doğru tutum olduğu inancını doğurmuştur. Tecrübelerimiz sonunda şu kesin kanıya varmışızdır: çeşitli milletlerin çıkarları üzerine dikkatle eğilmekten başka hiçbir şey çatışma nedenlerini ortadan kaldıramaz, karşılıklı güvensizliği, entrika korkusunu silemez, güven yaratamaz.

Hele farklı diller konuşan işçiler ve köylüler için bu özellikle böyledir. Oysa bunlar olmadan ne halklar arasında barışçı ilişkiler kurulmasına, ne de bugünkü medeniyette değerli bir şeyin başarıyla gelişmesine en ufak bir imkan vardır.

İkincisi, programımızda Boğazların barışta ve savaşta bütün savaş gemilerine kapatılması yer almaktadır. Bu, toprakları boğazlara hemen yakın olan devletlerin değil sadece, bütün diğer devletlerin de doğrudan doğruya ticari çıkarınadır. Unutmamak gerekir ki, dünyanın dört bir yanında alabildiğine pasifist laflar edilirken, pasifist laf ebeliği ve üstüste teminatlar almış yürümüşken, ve hatta savaşa karşı ve barışa karşı(*) yeminler edilirken, devletlerin çoğunluğu arasında, hele çağdaş medeni devletler arasında, barışı sağlamak için en basitinden dahi olsa gerçekçi adımlar atma yolunda genellikle çok az hazırlık görülüyor. Biz bu ve benzeri konularda genel teminatların, tumturaklı vaadlerin, şatafatlı formüllerin mümkün olduğu kadar az, savaş tehlikesini bütün bütün ortadan kaldırmaya değilse bile barışa muhakkak yol açacak en basit ve en aşikar kararlarla tedbirlerin mümkün olduğu kadar çok olmasını diliyoruz.

Üçüncüsü, Boğazlar programımızda denizlerde tam ticaret özgürlüğü yer almaktadır. Yukarıda söylediklerimden sonra bu noktayı açıklamaya yada daha somutlaştırmaya gerek görmüyorum.

Pravda No. 254,
10 Kasım 1922

Toplu Eserler,
Cilt. 33, s: 383-86

(*) *Versailles Barış Andlaşması kastediliyor.*

Notların devamı
30 Aralık 1922

35 | Milliyetler Sorunu Yada «Özerkleştirme»

Ünlü özerkleştirme[93] sorununda yeterince gayret ve kararlılıkla araya girmediğim için Rusya'nın işçilerine karşı görevimi yerine getirmedim sanıyorum. Anlaşılan bu özerkleştirmeye resmi dilde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin Birliği adı veriliyor.

Bu sorun geçen yaz ortaya çıktığı zaman hastaydım; derken, sonbaharda, iyileşeceğime ve Ekim ve Aralık genel toplantılarının bana bu konuda bir müdahale fırsatı vereceğine gerektiğinden fazla güvendim. Gelgelelim ne Ekim toplantısına (sorun bu toplantıda görüşüldü), ne de Aralık toplantısına katılabildim. Böylelikle sorunla hemen hemen hiç ilgilenemedim.

Yalnız Kafkasya'dan gelen yoldaş Derzinski ile görüşmeye vakit bulabildim. O bana bu sorunun Gürcistan'da ne durum gösterdiğini anlattı. Yoldaş Zinoviyev ile de birkaç kelime konuşup endişelerimi dile getirebildim. Yoldaş Derzinski M.K. tarafından Gürcistan olayını «tahkik» için gönderilen komisyonun başkanıydı. Onun anlattıklarından da büyük en-

dişe duydum. Eğer işler, Derzinski'nin bana bildirdiği gibi Orconikidze'nin maddi zora dahi başvurmasına sebep olacak kadar çığırından çıktıysa nasıl bir belaya çattığımızı varın siz düşünün. Belli ki bu «özerkleştirme» denilen şey temelden yanlıştı, ve zamanı yanlış seçilmişti.

Deniyor ki, birleşik bir kadroya ihtiyaç vardı. Peki bu güven nereden geldi? Günlüğümün bundan önceki bölümlerinden birinde işaret ettiğim üzere çarlıktan devralıp azbuçuk şûra yağıyla kutsadığımız o aynı Rus kadrodan gelmedi mi?

Hiç şüphe yok ki bu tedbir, eldeki kadronun kendi kadromuz olduğuna kalıbımızı basabileceğimiz güne kadar ertelenmeliydi. Oysa şimdi, elimizi vicdanımıza koyup bunun tam tersini kabul etmemiz gerekiyor. Bizim dediğimiz kadro, aslında bize hepten yabancı. Bir burjuva - çarcı türlüsü; başka ülkelerden yardım almaksızın geçen beş yıl içerisinde zamanımızın büyük kısmını askeri harekat ve kıtlıkla savaş aldığı için onu başımızdan atmak mümkün olmadı.

Pek tabii, kendimizi haklı çıkarmak için kullandığımız «birlikten ayrılma özgürlüğü»nü bu koşullarda kağıt üstünde kalacak, Rus olmayanları o gerçek Rus'un, tipik Rus bürokratı örneğinde olduğu gibi aslında namussuzun ve zorbanın biri olan Büyük - Rus şoveninin saldırısına karşı koruyamıyacaktır. Hiç şüphe yok ki mek parmak şûra işçileri ve şûralaştırılmış işçiler yüzdesi, süte düşmüş sinek gibi, o bağnaz Büyük-Rus güruhunun dalgası önünde tutunamayıp boğulup gidecek.

Bu tedbiri savunma babında deniyor ki: ayrı merciler olarak doğrudan doğruya milli psikoloji ve milli eğitimle uğraşan halk komserlikleri kurulmuş-

tur. Ama burada akla şu soru geliyor: Bu halk komserlikleri gerçekten bağımsız kılınabilir mi? İkincisi Rus olmıyanları katışıksız Rus külhanbeyine karşı koruyacak gerçek tedbirleri almakta yeterince dikkatli davrandık mı? Böyle tedbirler aldığımızı sanmıyorum. Oysa alabilirdik, ve almalıydık.

Bana kalırsa Stalin'in aceleciliği ve kendini salt yönetime kaptırıp gitmesi, ünlü «milliyetçi - sosyamizm»e duyduğu garazla birleşince, olan oldu. Siyasette garaz, genellikle, en adi rolü oynar.

Korkarım o «milliyetçi - sosyalistler»in işlediği «suç»u incelemek için Kafkasya'ya giden Derzinski yoldaş da halis Rus kafasıyla kendini göstermiştir (başka milletlerden olup da sonradan Ruslaşan kimselerin bu Rus zihniyetini) benimsemekte aşırı gittikleri bilinen bir şeydir), ve komisyonun tarafsızlık anlayışı Orconikidze'nin «tartaklama»larından belli olmuştur. Bana kalırsa hiçbir tahrik, hatta hakaret bu gibi Ruskari tartaklamaları haklı gösteremez; Derzinski yoldaş bu olayı hafife alır bir tutumu benimsemekle bağışlanmaz bir suç işlemiştir.

Orconikidze, Kafkasya'da yaşayan herkesin gözünde en yetkili kişiydi. Onun ve Derzinski'nin değindikleri asabiyeti göstermeye Orconikidze'nin hiç hakkı yoktu. Tam tersi, Orconikidze alelade bir yurttaştan beklenmeyecek, hele «siyasi» suç isnadı altında bir kimseden hiç beklenmeyecek bir soğukkanlılıkla hareket etmeliydi. Doğrusunu söylemek gerekirse, o milliyetçi - sosyalistler siyasi bir suç işledikleri ileri sürülen kimselerdi, ve o suçlamadan ancak bu anlam çıkabilirdi.

Burda önemli bir ilke meselesiyle karşı karşıyayız: enternasyonalcilikten ne anlıyoruz?

Lenin

30 Aralık 1922
M.V.'ye yazdırılmıştır.

■ *Notların devamı.*
31 Aralık 1922

Milliyetçilik sorununun genel olarak, soyutta konulmasının hiç bir yararı olmadığını milli mesele üzerindeki yazılarımda daha önce de belirtmiştim. Hakim bir milletin milliyetçiliği ile ezilen bir milletin milliyetçiliği, büyük bir milletin milliyetçiliği ile küçük bir milletin milliyetçiliği arasında mutlak bir ayırım yapmak gerekir.

Bu ikinci tür milliyetçilik konusunda bizim, bir büyük milletin fertlerinin tarihi pratikte öteden ber yapmadığımız zorbalık kalmamıştır. Üstelik biz hiç farkında olmadan zorbalık yapar, ona buna hakaret ederiz. Rus olmayanlara nasıl davranıldığına dair Volga anılarım; Polonyalılara nasıl durmadan Polyaçisk denildiğini, Tatara nasıl prens adı takıldığını, Ukraynalılarla nasıl hep Hokollar, ve Gürcüler ve diğer Kafkasyalılara Kapkasiler denildiğini belirtmek yeter.

İşte bunun içindir ki hakim yada, denildiği gibi, «büyük» milletlerin (yalnız zorbalıkta büyük, yalnız kabadayılar olarak büyüktürler oysa) enternasyonalciliği, milletlerin eşitliğini biçimde gözetmek olmamalı sadece, hatta hakim milletin, büyük milletin eşitsizliği olmalıdır. Böylece pratikte var olan eşitsizliğe karşı bir denge sağlanmış olacaktır. Kim bunu anlamıyorsa, milli mesele karşısında gerçek proleter tutumunu kavramamış demektir; hayat görüşü hâlâ esasta küçük burjuvadır, ve bu nedenle mutlaka burjuva hayat görüşüne kayacaktır.

Proleter için önemli olan ne? Proleter için, Rus olmayanların proleter sınıf mücadelesine mümkün olduğu kadar büyük bir güven beslediklerinden emin olmak yalnız önemli değil, mutlaka gereklidir. Bunu sağlamak için ne yapmalı? Yalnız biçimsel eşitlik yetmez. Şu yada bu yoldan, kişisel tutumla yada tavizlerle, Rus olmayanlara «hakim» milletin hükümetinden geçmişte gördükleri güvensizliğe, şüpheye ve hakaretlere karşılık bir şeyler verilmelidir.

Bu noktayı Bolşeviklere, komünistlere daha da ayrıntılarıyla anlatmanın gereksiz olduğu kanısındayım. Öyle sanıyorum ki bu olayda, Gürcü milletini ilgilendirdiği kadarıyla, tipik bir durumla karşı karşıyayız: gerçekten proleter bir tutum büyük bir ihtiyatı, saygıyı ve uzlaşmaya yatkınlığı bizim için zorunlu kılmaktadır. Sorunun bu veçhesini gözden ırak tutan, yada (kendisi gerçek ve su katılmadık bir «milliyetçi - sosyalist», hatta adi bir Büyük - Rus külhanbeyi olduğu halde) her önüne gelene «milliyetçi - sosyalizm» suçlamaları yönelten Gürcü, aslında proleter sınıf dayanışmasının çıkarlarına aykırı hareket etmektedir. Çünkü milli haksızlık kadar proleter sınıf dayanışmasının **gelişmesini ve güçlenmesini** geciktiren hiç birşey yoktur; bir milletin «gocunan» fertleri herşeyden çok eşitlik konusunda, ve sırf ihmalden ötürü yada latife olsun diye dahi olsa bu eşitliğin çiğnenmesi, kendi proleter yoldaşlarınca çiğnenmesi konusunda hassastırlar. İşte bunun içindir ki, milli azınlıklara taviz verme ve hoşgörüyle davranma hususunda yetersiz kalmaktansa aşırı gitmek daha iyidir. Bunun içindir ki bu olayda proleter dayanışmasının, dolayısıyla proleter sınıf mücadelesinin temel çıkarı, milli mesele karşısında asla biçimsel bir tutuma bağlanmamamızı, her zaman ezi-

len (yada küçük) millet proleterinin hakim (yada büyük) millete karşı özgül tutumunu göz önünde bulundurmamızı gerektirir.

30 Aralık 1922
M.V'ye yazdırılmıştır.

Notların devamı.
31 Aralık 1922

Halihazır durumda ne gibi pratik tedbirler alınmalıdır.

Birincisi, sosyalist cumhuriyetlerin birliğini sürdürmeli ve güçlendirmeliyiz. Bu kesindir. Bu tedbir bizim için olduğu kadar, dünya burjuvazisine karşı mücadelesinde ve burjuva entrikalarına karşı kendini savunmasında dünya komünist proletaryası için de şarttır.

İkincisi, sosyalist cumhuriyetlerin birliği, diplomatik kadrosu için korunmalıdır. Geçerken belirtelım: bu kadro bizim devlet kadromuzun istisnai bir parçasıdır. Eski çarlık kadrosundan sözü geçer tek bir kişinin buraya girmesine müsade etmedik. Yetki sahibi kesimlerin hepsi komünistlerden kuruludur. Bunun içindir ki, diğer Halk komiserliklerinde göz yummak zorunda kaldığımız çarlıktan devir burjuva ve küçükburjuva unsurlardan arınmış güvenilir bir komünist kadro olarak (hiç çekinmeden söyliyebiliriz) ün salmıştır.

Üçüncüsü, Yoldaş Orconikidze başkalarına ibret olarak bir cezaya çarptırılmalı (bunu üzülerek söylüyorum; çünkü dostumdur, dışarıda birlikte çalışmışızdır), Derzinski'nin komisyonunca toplanan bütün malzemenin incelenmesi tamamlanmalı yada yeni baştan ele alınarak ihtiva ettiğine şüphe olmayan koca bir yığın haksızlık ve ön yargılı hüküm dü-

zeltilmelidir. Halis Büyük - Rus milliyetçi kokan bütün bu kampanyanın siyasi yönünden muhakkak ki Stalin ve Derzinski sorumlu tutulmalıdır.

Dördüncüsü, Birliğimizin Rus olmıyan cumhuriyetlerinde milli dilin kullanılması konusunda son derece sert kurallar konulmalı ve bu kurallar özel bir dikkatle denetilmelidir. Şüphesiz, elimizdeki kad ro belli olduğuna göre, demir yollarında birlik, malı hizmetlerde birlik falan gibi bahanelerle bir alay tam Ruskari yolsuzluk görülecektir. Bu yolsuzluklarla mücadele etmek için, bu mücadeleyi üzerlerine alanların olağanüstü bir dürüstlükle davranmaları gereği bir yana, olağanüstü bir ustalık gerekir. Ayrıntılı kanunlara ihtiyaç olacaktır; onu da ancak söz konusu cumhuriyette yaşıyanlar başarıyla hazırlıyabilirler. Ondan sonra bu çalışmalar sonucunda önümüzdeki Sovyetler Kongresinde geriye bir adım atmayacağımızdan, yani Sovyet Sosyalist Cumhuririyetler Birliğini yalnız askeri ve diplomatik alanlarda muhafaza edip bütün diğer alanlarda her bir Halk Komiserliğine yeniden tam bağımsızlık vermiyeceğimizden şimdiden emin olamayız.

Şu nokta akılda tutulmalıdır: Halk komserliklerinin ademi merkezileştirilmesi ve Moskova ve diğer merkezler açısından komserliklerin çalışmalarında iş birliği eksikliğinden doğan boşluk, yeterli basiret ve tarafsızlıkla yürütüldüğü takdirde partinin yetkisiyle yeterince doldurulabilir. Milli kadrolarla Rus kadrosu arasında birlik olmamasından devletimize gelebilecek zarar, yalnız bize değil, bütün Enternasyonale ve yakın gelecekte bizim ardımızdan tarih sahnesine çıkmaları mukadder olan yüz milyonlarca Asya halkına gelecek zarar yanında hiçtir. Tam Doğu kendini göstermek üzereyken, tam uyanırken, bi-

zim kendi Rus olmıyan azınlıklarımıza karşı giriştiğimiz en ufak bir kabalık yada haksızlık nedeniyle de olsa doğunun halkları gözünde itibarımızı yıpratmamız bağışlanamıyacak bir oportunizm olur. Kapitalist dünyayı savunan batının emperyalistlerine karşı tek safta toplanmak ihtiyacı tabiidir. Orası muhakkak; bunu kayıtsız şartsız onayladığımı benim söylememe gerek yok. Ama biz kendimiz, ezilen milliyetlere karşı önemsiz konularda da olsa emperyalistçe tutumlara kayarak olanca dürüst içtenliğimize emperyalizme karşı mücadeleyi savunmada olanca dürüstlüğümüze gölge düşürürsek, o apayrı birşeydir. Ne ki dünya tarihinin yarını, uyanmakta olan emperyalist tahakkümü altında halkların, nihayet harekete geçmeleriyle kurtuluşları uğrunda kesin, uzun, ve çetin mücadelenin başladığı gün olacaktır.

31 Aralık 1922 **Lenin**
N.V.'ye yazdırılmıştır

İlk kez 1956 yılında Kommunist dergisinin 9. sayısında yayınlanmıştır.

Toplu Eserler, Cilt. 36, s: 605-11

36 | Az Olsun Ama Öz Olsun Başlıklı Makaleden

Şu ara belirlenmiş olan milletlerarası ilişkiler düzeninde, bir Avrupa devleti, Almanya, galip ülkeler tarafından esaret altına alınmıştır. Bundan başka, zafer kazandıkları için bazı devletler, Batının en eski devletleri, kendi ezilen sınıflarına bazı sudan tavizler verebilecek durumdadırlar: sudan olmakla birlikte o ülkelerde devrimci hareketi geciktiren, ve bir çeşit «sınıf mütarekesi» görüşü yaratan tavizlerdir bunlar.

Aynı zamanda, son emperyalist savaşın bir sonucu olarak, Doğunun bazı ülkeleri, Hindistan, Çin vs. içinde mayıştıkları batağın dışına uğratılmışlar, gelişmeleri kesinlikle, genel Avrupa kapitalist çizgisine kaymıştır. Avrupa'daki genel mayalanma onları da etkilemeye başlamıştır, ve bu ülkelerin, bütün dünya kapitalizminde bir buhrana yol açması kaçınılmaz bir gelişme süreci içine sokulduklarını artık bütün dünya açıkça görmektedir.

Bu yüzden şu anda şöyle bir soruyla karşı karşıyayız: Batı Avrupa'nın kapitalist ülkeleri sosyalizme doğru gelişmelerini tamamlayıncaya kadar biz, küçük ve çok küçük köylü üretimimizle, ve bugünkü perişan halimizle, mevzilerimizi elde tutabilecek miyiz? Ne ki onlar bu gelişmelerini evvelce beklediği-

miz gibi tamamlamıyorlar; sosyalizmin yavaş yavaş «olgunlaşması» yoluyla tamamlamıyorlar. Kimi ülkelerin başkaları tarafından sömürülmesi yoluyla, emperyalist savaşta yenik düşen baş ülkenin bütün Doğu ile birlikte sömürülmesi yoluyla tamamlıyorlar. Öte yandan, doğrudan doğruya birinci emperyalist savaşının bir sonucu olarak, Doğu kesinlikle devrimci hareketin içine sürüklenmiştir, kesinlikle dünya devrimci hareketinin genel kasırgası içine sürüklenmiştir.

Bu durum ülkemiz için ne gibi taktikler gerektiriyor? Şunları, muhakkak ki: işçi hükümetimizi koruyabilmek, ve küçük köylülerimizi ve çok küçük köylülerimizi onun önderliği ve otoritesi altında tutabilmek için son derece ihtiyatlı davranmalıyız. Bütün dünyanın bugün bir dünya sosyalist devrimine ister istemez yol açacak bir hareketin içine girmekte olması bizim yararımızadır. Fakat aleyhde bir durumla da karşı karşıyayız: emperyalistler dünyayı iki kampa bölmeyi başarmışlardır; bu bölünme, aslında ileri, kültürlü ve kapitalist bir gelişme içinde olan Almanya'nın belini doğrultmasının son derece güç olması nedeniyle daha da karışık bir durum almıştır. Batı diye adlandırılan bölgenin bütün kapitalist devletleri Almanya'yı gagalamakta, ayağa kalkmasını engellemektedirler. Öte yandan, insanoğlunun katlanabileceği sefaletin ve sömürünün kertesine duçar olan yüz milyonlarca emekçi halkıyla bütün Doğu öyle bir duruma sokulmuştur ki, fizik ve maddi gücünün çok daha küçük Batı Avrupa devletlerinden herhangi birinin fizik, maddi ve askeri gücüyle kıyaslanmasına imkan yoktur.

Bu emperyalist ülkelerle nerdeyse patlak verecek çatışmadan kendimizi kurtarabilir miyiz? Batı-

nın işi tıkırında emperyalist ülkeleriyle Doğunun işi tıkırında emperyalist ülkeleri arasındaki iç çelişkilerin ve çatışmaların, ilkinde olduğu gibi bir ikinci kez daha bize bir soluk almak fırsatı vereceğini umut edebilir miyiz? İlkinde, Batı Avrupa karşı - devriminin Rus karşı - devrimini destekleme harekatı, Batının ve Doğunun karşı - devrimciler kampı içindeki, Batılı ve Doğulu sömürücüler kampı içindeki, Japonya ve Amerika kampı içindeki çelişkiler nedeniyle bozguna uğramıştı.

Bana kalırsa bu sorunun cevabı şu olmalıdır: mesele, hepsi hesaba katılamıyacak kadar çok etkenlere bağlıdır; mücadelenin genel olarak ne getireceği hakkında şimdiden birşey söylenebiliyorsa, bu sadece, uzun erimde dünya nüfusunun muazzam çoğunluğunu kapitalizm kendi eliyle eğitip mücadeleye hazırlamakta olduğu içindir.

Son tahlilde mücadelenin sonucunu belirleyecek olan şey, Rusya, Hindistan, Çin, vs.'nin dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu teşkil etmeleridir. Nitekim son yıllarda olağanüstü bir hızla kurtuluş mücadelesine sürüklenmiş olan da bu çoğunluktur. Dolayısıyla, bu bakımdan, dünya mücadelesinin nihai sonucundan en ufak bir şüpheye kapılmaya yer yoktur. Bu anlamda sosyalizmin kesin zaferi, tam ve mutlak olarak sağlama bağlanmıştır.

Fakat bizi ilgilendiren, sosyalizmin bu zaferinin kaçınılmazlığı değil, bizim, yani Rus Komünist Partisinin, bizim, yani Rus Sovyet Hükümetinin, Batı Avrupa karşı - devrimci devletlerinin bizi ezmelerini önlemek için uygulamak zorunda olduğumuz taktiklerdir. Karşı - devrimci emperyalist Batı ile devrimci ve milliyetçi Doğu arasında, dünyanın en medeni ülkeleriyle Doğunun geri, fakat çoğunlukta olan ülke-

leri arasında bir dahaki askeri çatışmaya kadar ayakta kalabilmemiz için, bu çoğunluğun medenileşmesi gerekir. Biz de, gerekli siyasi koşullara sahip olduğumuz halde, doğruca sosyalizme geçmemize elverecek yeterli medeniyetten yoksunuz.

İşçilerin köylülere önderlik etmekte devam ettiği, köylülerin güvenine sahip olmakta devam ettiği bir devlet kurmaya çalışmalı, ve kemerleri iyice sıkıp sosyal ilişkilerimizden her türlü israf kalıntılarını söküp atmalıyız.

Devlet cihazımızda gereksiz masraflardan mümkün olduğu kadar kaçınmalıyız. Çarlık Rusya'sından, onu bürokratik kapitalist devlet makinasından arta kalan bütün israf kalıntılarını temizlemeliyiz.

Bu, bir köylü sınırlılığı düzeni olmaz mı?

Hayır. Eğer işçi sınıfının köylülere önderliğini devam ettirirsek, devletimizin ekonomik hayatında son derece tutumlu davranarak bütün tasarruflarımızı büyük çapta makine sanayimizi geliştirmeye, elektrifikasyonu, hidrolik yöntemle tarım üretimi, Volkov Hidro-elektrik projesini, vs. geliştirmeyi başarırız.

Umudumuz buradadır ve yalnız buradadır. Ancak bunu başardıktan sonra, bir benzetme yapacak olursak, at değiştirebiliriz; köylünün, mujiğin yoksulluk atından mahvolmuş bir köylü ülkesi için tasarlanan bir ekonominin atından, proletaryanın istediği, istemek zorunda olduğu ata, büyük çapta makina sanayii, elektrifikasyon ve Volkov Hidro-elektrik Santralı atına geçebiliriz.(94)

2 Mart 1923
Pravda, No. 49
4 Mart 1923
İmza: N. Lenin

Toplu Eserler,
Cilt, 33, s: 498-501

NOTLAR

1) *Çin'de Savaş*. Boxer Ayaklanması diye de bilinen, emperyalizme - karşı I Ho Tuan halk hareketinin 1900 yılında Almanya, Rusya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Fransa, İtalya ve Avusturya - Macaristan tarafından vahşetle bastırılması.

Bu ayaklanma, 1894-95 Çin-Japon savaşından sonra yurtlarının büyük devletler tarafından paylaşılıp soyulmasına halkın cevabı oldu. Emperyalistler Çin'in bazı bölgelerini ele geçirmişler, önemli limanları 99 yıl süreyle kendilerine kiralamaya Çin Hükümetini zorlamışlar, ülkeyi etki alanlarına bölmüşlerdi. Mançurya Rusya'nın, orta ve güney kesimlerde on eyalet İngiltere'nin, Şantung Almanya'nın payına düşmüştü, vs. Emperyalist tasallutu dayanılmaz vergilere, köylülerle zanaatkarların mahvolmasına, ve ekonominin yolundan çıkmasına sebeb olmuştu. Bu nedenle, hareketin başlıca amacı yabancıların ülkeden kovulmasıydı.

1900 Haziranında büyük I Ho Tuan birlikleri Pekin'e girdiler, imparatorluk hükümetini büyük devletlere savaş açmaya zorladılar. Büyük devletler isyancıların üzerine altmış bin kişilik bir ordu yollıyarak ayaklanmayı gaddarca bastırdılar. Koca şehirlerde taş taş üstünde bırakılmadı, baha biçilmez anıtlar yıkıldı, ülkenin varı yoğu talan edildi.

Eylül, 1901'de Pekin Hükümeti, muazzam bir taz-

minat ödenmesini, Çin'de yabancı birliklerin yerleşmesini Pekin'de yabancı denetiminde bir sefaret bölgesi kurulmasını öngören bir protokol imzalamaya zorlandı. Çarlık hükümeti bu olayları fırsat bilip Mançurya'yı işgal etti.

2) Hindistan halkının 1857-59'da İngiliz hakimiyetine karşı ayaklanmasına atıf. Sepai'ler (İngiliz sömürge ordusundaki paralı Hintli askerler), Hindistan'ın kuzey ve orta eyaletlerinden köylüler ve şehirli nüfus bu ayaklanmaya katıldı. Amaçları İngilizlerin kovulması, Hindistan'ın bağımsızlığı idi. İsyancılar Delhi'yi, Lacknau'yu ve daha başka şehirleri ele geçirdiler, ve ülkeye doluşan İngiliz askerlerine karşı kahramanca direndiler. 1859 baharında İngilizler mahalli feodal beylerin yardımıyla isyanı nihayet bastırdılar. Sömürgeciler isyanı bastırmakta görülmemiş zulüm yaptılar.

İki yıl sonra korkunç bir kıtlık Hindistan'ı kastı kavurdu: bir milyona yakın insan açlıktan öldü. 1865 ve 1866'da Madras ve Orissa eyaletleri, 1873-74'de Bengal ve Bihar eyaletleri kıtlığın pençesine düştü. 1876'dan 1878'e kadar ülkenin aynı zamanda hem kuzeyinde, hem güneyinde başgösteren kıtlıkta iki buçuk milyon insan can verdi. İngiltere'nin Hindistan'daki hakimiyeti boyunca sık sık görülen bu kıtlıklar, ülkenin sömürge baskısı altında tutulmasının, vahşi sömürünün, Hindistan yığınlarının mahvolup yoksul düşmelerinin bir sonucuydu.

3) *İkinci Enternasyonal Stuttgard (Yedinci) Kongresi,* 18-24 Ağustos, 1907'de toplandı. Toplantıya 25 ülkenin sosyalist partileri ve işçi örgütlerini temsil eden 900 kadar delege katıldı. Kongrede şu konular görüşüldü: 1) Sömürge sorunu, 2) siyasi partilerle işçi sendikaları ilişkisi; 3) bir ülkeye ve bir ülkeden göçler; 4) kadınlara oy hakkı, ve 5) militarizm ve milletlerarası çelişkiler.

Kongre, milletlerarası sosyalist hareketin Lenin'in önderliğindeki Rus Bolşevikleri ve Rosa Luxemburg ve arkadaşlarının önderliğindeki Alman Sol Sosyal - Demokratlarının temsil ettikleri devrimci

kanadı ile, oportunist kanat (Vollmar, Bernstein, Van Kol ve diğerleri) arasında bir mücadeleye sahne oldu. Oportunistler yenilgiye uğradılar, Kongre sosyalist partilerin başta gelen görevlerini devrimci bir marksizm ruhuyla dile getiren karar taslaklarını kabul etti.

4) Sömürge sorununda önergeyi hazırlıyan Stuttgard Kongresi komisyonu.

5) Moskova'da ve Rusya'nın birkaç başka şehrinde 1905 Aralık ayında yer alan silahlı ayaklanmalar. 1905-07 Rus devriminin doruk noktasıydı bu.

6) İran'da devrim 1905 yılı sonunda Şahın müstebit yönetimine karşı Tahran, Tebriz ve başka şehirlerde gösterilerle başladı. Halkı korkunç bir yoksulluğa mahkum eden Şah emperyalist devletlerin ülkeyi bir yarı-sömürgeye çevirmelerine yardımcı oluyordu. 1906 Ağustosunda bir anayasa kabul etmek zorunda bırakıldı, ve Ekimde Meclis toplandı.

Devrimci mücadele halkın gittikçe genişliyen kesimlerine yayılıyordu. İlk Sosyal - Demokrat örgütleri Tebriz ve Reşt'de kuruldu, ve bir işçi yığın hareketi belirmeye başladı. Kuzey İran'daki yabancı imtiyaz bölgelerinde grevler patlak verdi; seçimle başa geçen demokratik kuruluşlar karşı devrimle savaşmak üzere gönüllü birlikler örgütlediler. 1907'de bazı yörelerde bir köylü hareketi gelişti. Köylüler vergi ödemeyi reddettiler, büyük feodal malikanelerin topraklarının paylaşılmasını istediler, toprakları işgal ettiler.

1907 Ağustos ayında, Rusya'da devrimi boğazlıyan Çarlık hükümeti, İngiliz hükümetiyle, İran'ı Rus ve İngiliz etki alanlarına bölen bir anlaşma imzaladı. 1908 Haziran ayında, Tahran'da konaklanan Rus Kazak tugayının kumandanı albay Liyakov Şahla kumpas kurup bir karşı-devrimci hükümet darbesi tezgahladı. Meclis binası topa tutuldu, Meclis dağıtıldı, milletvekillerinden bir kısmı idam edildi. Liyakov Tahran askeri valiliğine atandı.

Fakat halkın mücadelesi devam etti. Devrimci birlikler Tebriz ve Reşt'i ele geçirdiler, Temmuz

1909'da Tahran'a girerek Liyakov'un Kazaklarını alt-ettiler, Şah Muhammet Ali'yi tahttan indirdiler. Fakat iktidar, devrimi ezmek için sabırsızlanan büyük burjuvazi ile toprak sahiplerinin eline geçti.

1911 yılı sonuna doğru çarlık hükümeti Azerbaycan, Gilan ve Horasan'ı işgal etti; İngilizler de güney İran'a asker çıkardılar. Halk hareketi ezildi, devrimin bütün kazançları yok edildi, ve Şahla feodallerin hakimiyeti yeniden kuruldu.

7) *Kara-Yüzler*, çarlık polisinin devrimci harekete karşı mücadele için örgütlediği çarcı çetelerdi. Devrimcileri öldürür, ilerici aydınlara saldırır. Yahudilere karşı kitle katliam hareketleri örgütlerdi.

8) Genç Türklerin başını çektiği 1908-09 Türk devrimi. Genç Türkler, 1894'de tüccar sınıfının çıkarlarını temsil eden bir grup ileri aydın tarafından kurulan İttihat ve Terakki Partisi üyeleriydiler.

1908 Temmuzunda Genç Türk subayların kumandasındaki birlikler isyan ettiler, ve şehir ahalisiyle köylülerden destek gördüler. Sultan İkinci Abdülhamit devrimin yayılmasından korktu, 1878'de Parlamentoyu dağıtarak rafa kaldırdığı 1876 Anayasasını yeniden yürürlüğe koymayı kabul etti. 1908 sonunda yeni bir parlamento toplandı.

Türkiye'de devrimin gelişmesi emperyalist devletlerin Yakın ve Orta Doğu planlarını tehlikeye soktu. Bunun üzerine 1908 Ağustos ve Eylül aylarında Almanya, Rusya, Fransa, İngiltere, Avusturya-Macaristan ve İtalya devrimi bastırıp Türkiye'yi paylaşma yolunda yeni adımlar atmanın yollarını araştırdılar. Bu görüşmelerin sonucu 1908 Ekim ayında Bosna - Hersek'in Avusturya - Macaristan tarafından ilhakı (her iki eyalet de 1878'denberi Avusturya'nın geçici işgali altındaydı), Bulgaristan'ın kesinlikle Türkiye'-den ayrılması oldu. Alman Prensi Ferdinand Bulgar kıralı ilan edildi.

1909 Nisanında Sultan Abdulhamit İstanbul'da bir karşı - devrimci darbe teşebbüsüne girişti, fakat iki gün süren sokak çarpışmaları sonunda Genç

Türkler İkinci Abdülhamiti tahttan indirip Türkiye'de meşrutiyet ilan ettiler.

Yeni Genç Türk hükümeti içerde gerici feodal ve dinci unsurlarla ve dışarda emperyalist devletlerle anlaşma yolları aradı. Türkiye bir yarı-sömürge olmakta devam etti.

Lenin, «büyük halk yığınları, yani ezici çoğunluk kendi ekonomik ve siyasi istekleriyle etkin bir biçimde ve bağımsız olarak ortaya atılmadığı», ve devrimde göze çarpar bir rol oynamadığı için 1908-09 Türk devriminin bir halk hareketi olmadığını belirtmiştir.

9) İkinci Abdülhamit kastediliyor.

10) Kadetler. 1905'te kurulan Anayasacı-Demokrat Parti. Bu parti Rus liberal burjuvazisini temsil ediyor, meşrutiyet istiyordu.

Birinci 1905-07 Rus devriminde Kadetler, halka ihanet ettikleri ve devrimi bastırmak için çarlık hükümetiyle gizli görüşmeler yaptıkları halde, kendilerine «Halkın Özgürlüğü» partisi diyorlardı. Duma'daki «muhalefet» partilerinden biriydiler; fakat önemli bütün iç ve dış sorunlarda çarlık hükümetini destekliyorlar, iktidarı çarlıkla paylaşmak istiyorlardı.

Birinci Dünya Savaşı boyunca Milyukov ve diğer Kadet önderleri Rus emperyalizminin baş savunucularıydılar. 1917 Şubat devriminden sonra burjuva Geçici Hükümette yer aldılar, işçilerin ve köylülerin devrimci hareketine karşı savaştılar, toprak sahiplerinin çıkarlarını korudular, ve Rusya'nın emperyalist savaşta kalması için çalıştılar. Ekim Sosyalist Devriminden sonra Kadetler Sovyet Rusya'ya karşı silahlı mücadelede karşı - devrimci güçlerle birlik oldular.

11) *Plehve.* 1902-04 arasında çarlık hükümetlerinin İçişleri Bakanı ve jandarma şefi. Devrimcilere karşı vahşi misilleme hareketlerini örgütledi.

12) *Rus-Japon Savaşı* (1904-05). Pasifikte hegemonya, Uzak Doğuda sömürge gaspı, ve Çin'in paylaşılması için bir emperyalist savaşı. Rusya bu savaş-

ta yenik düştü, ve Eylül 1905'te Portsmouth'da (A.B.D.) bir barış anlaşması imzalıyarak Port Arthur ve Dalny'yi (Dairen), Sahalin Adasının güney yarısını, Doğu Çin Demiryolunun güney kesimini Japonya'ya bıraktı.

Rus - Japon Savaşı çarlığın çöküşünü, çarcı devlet adamları kliğinin ve generallerin içinde yuvarlandıkları yolsuzluk batağını ve ehliyetsizliği gözler önüne serdi. Rusya'nın yenilgisi siyasi buhranı kızıştırdı, devrime hız verdi.

13) *l'Humanité.* 1904 yılında Fransız Sosyalist Partisi önderi Jean Jaures tarafından kurulan sosyalist günlük gazete. Birinci Dünya Savaşı içinde Partinin sağ kanadının denetimindeydi, ve bir sosyal-şoven siyaseti izliyordu. Sosyalist Partisi Tours Kongresinde (Aralık, 1920) ikiye bölündükten ve Fransız Komünist Partisi kurulduktan sonra l'Humanité bu partinin merkez yayın organı oldu.

14) General Cavaignac ve General Galiffet. Cavaignac Paris işçilerinin Haziran 1848 ayaklanmasını canavarca bastıran adamdı. Galiffet ve Mayıs 1871'de Paris Komün'cülerine karşı girişilen katliam hareketinin yöneticisiydi.

15) 1971 Paris Komünü kastediliyor. Üçüncü Napoleon İmparatorluğu Fransa'nın 1870 savaşında yenilmesi üzerine yerle bir oldu. Fransa'da cumhuriyet ilan edildi, bir burjuva «milli savunma» hükümeti kuruldu. Bu hükümetin ilk hedefi Paris işçilerinin devrimci hareketine son vermekti. Derhal Prusya ile rezil bir barış yapmaya koyuldu, ve çoğunluğu Paris işçileri olan Milli Muhafızların silahlarını ellerinden almaya kalktı. İşçiler 18 Martta ayaklandılar, iktidarı kendi ellerine aldılar. Proletarya diktatörlüğünü kurma yolunda tarihte girişilen ilk teşebbüstü bu.

Birkaç gün sonra halkın genel oyuyla Paris Komünü seçildi. Komün burjuvazinin eski hükümet makinesini darmadağan etti, bütün resmî görevlilerin ve yargıçların halk tarafından seçilmesi usulünü getirdi, kiliseyi devletten, okulu kiliseden ayırdı, sahip-

leri tarafından terkedilen fabrika ve atelyeleri işçi birliklerine devretti, bütün işçiler için askari bir ücret saptadı, ve işçilerle şehir küçük burjuvazisinin çıkarına daha başka bazı tedbirler aldı.

Bununla birlikte Komün, eyleminde, yeterince kesin davranmamak gibi bir yanlışa düştü. Thiers'in karşı-devrimci hükümeti Versailles'da Paris'e saldırmak için bir ordu kurmaktaydı; Komün derhal Versailles'in üzerine yürüyeceği yerde, duraksadı. «Yine de, bütün bu hatalara rağmen, Komün On Dokuzuncu Yüzyılın en güçlü proletarya hareketinin en yüce örneği olmuştur,» der Lenin.

Thiers'in birlikleri 21 Mayıs 1871'de Paris'e girdiler. Fransız başkentinin işçileri, karıları ve çocuklarıyla birlikte sekiz gün kahramanca çarpıştılar. Fakat Komün sonunda ezildi, burjuvazi işçilere karşı korkunç bir katliam hareketine girişti: aralarında kadınlar ve çocuklar da bulunan otuz bin kişi vahşice öldürüldü, aşağı yukarı kırk beş bin kişi tutuklandı, binlercesi ya idam edildi, ya küreğe mahkum edildi.

16) Bosna - Hersek'in Avusturya - Macaristan tarafından ilhakı, ve Bulgaristan'ın 1908 Ekiminde Osmanlı İmparatorluğundan ayrılması. Not. 8'e bakınız.

17) *Birinci Rus Devrimi* (1905-07). Bir burjuva - demokratik devrim. 22 Ocak 1905 Kanlı Pazar günü başladı. O gün dertlerini dile getiren bir dilekçeyi Çara sunmak üzere karıları ve çocuklarıyla Kışlık Saraya yürüyen St. Petersburg işçilerinin üzerine çarlık askerleri ateş açtılar. Binlerce insan öldü ve yaralandı.

Bunun üzerine Rusya' nın dört bir yanında gösteriler, grevler silahlı ayaklanmalar başgösterdi. İşçiler - devrimin itici gücü - istibdadı yıkıp yerine demokratik bir cumhuriyet kurmak, büyük toprak malikanelerini kaldırmak, sekiz saatlik iş gününü kabul ettirmek için savaştılar. İlk İşçi Temsilcileri Sovyeti 1905 yazında İvanovo-Voznosensk'de örgütlendi, ve çok geçmeden diğer sanayi merkezlerinde de Sovyet-

ler belirdi. Köylüler de devrime katılarak büyük malikanelerin bölüşülmesini istediler. Devrim giderek silahlı kuvvetlere yayıldı. Haziran 1905'te Kara Deniz Donanmasına bağlı *Potemkin* zırhlısında isyan çıktı.

Ekimde bir genel siyasi grev ilan edildi; bütün sanayi ve demiryolu ulaşımı felce uğradı. Grev, işçi sınıfının muazzam gücünün bir deliliydi. 17 Ekimde Çar bir anayasa, ve konuşma, toplantı, basın, vs. özgürlükleri vaadeden bir manifesto yayınlamak zorunda kaldı. Bu vaad hiç yerine getirilmedi.

Aralıkta Moskova'da bir silahlı ayaklanma patlak verdi. İşçiler, Bolşeviklerin önderliğinde, kendilerinden çok üstün güçlere karşı dokuz gün kahramanca savaştılar. St. Petersburg'dan gelen takviyeler sayesinde ancak çarlık hükümeti ayaklanmayı bastırabildi.

1906'da bir milyondan fazla işçi greve katıldı; ilk altı ay içinde kırsal bölgelerin yarısından fazlasında köylü ayaklanmaları oldu.

Sanayi bölgelerine ve köylü hareketinin merkezlerine tedip seferleri gönderildi, binlerce insan öldürüldü.

Birinci Rus devrimi yenilgiyle sonuçlandıysa da tarihi önemi çok büyüktür. Lenin'in deyimiyle, Rusya için bu devrim bir «genel prova» olmuştur; onsuz, işçi sınıfının Ekim Hindistan ve diğer Asya ülkelerindeki devrimci hareketin gelişmesini çok etkiledi.

18) Berlin Andlaşması. Osmanlı İmparatorluğunun kısmen paylaşılmasını öngören bu andlaşma Haziran-Temmuz 1878'de Almanya, Rusya, İngiltere Avusturya-Macaristan, Türkiye, Fransa ve İtalya arasında imzalandı.

Konferans, Türkiye'nin 1877-78 savaşında yenilgiye uğramasından sonra Rusya ile Türkiye arasında imzalanan Ayastefanos Barış Andlaşmasını iptal etti. Yeni andlaşma gereğince Rusya Batum, Kars ve Ardahan'ı, İngiltere Kıbrıs'ı aldı, Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i «geçici» olarak işgaline izin verildi. Konferans ayrıca, Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsızlığını resmiyete bağladı, ve Bulgaristan'ı

ikiye böldü: kuzey Bulgaristan Türk vesayeti altında bir prenslik, güney Bulgaristan Doğu Rumeli adı altında özerk bir Türk eyaleti oldu.

19) Çarlık hükümetinin Boğazlar ve İstanbul üzerinde hak iddiasına atıf. Bu hak iddiası Yakın Doğudaki İngiliz ve Alman çıkarlarıyla çelişiyordu. Boğazların ve İstanbul'un ele geçirilmesi Birinci Dünya Savaşında Rus kapitalistlerinin baş hedefleriydi.

20) *Devlet Duma*'sı. 1905 Devrimi sonucunda kurulan, çarlık Rusyası yasama meclisi. Etkin bir gücü yoktu; işçilerin, köylülerin büyük çoğunluğu ile Rus olmayan milliyetlere oy hakkı tanımıyan karışık bir seçim sistemiyle seçiliyordu.

Birinci (Nisan-Temmuz 1906) ve *İkinci* (Şubat-Haziran, 1907) *Duma*'lar çarlık hükümeti tarafından dağıtıldılar. *Üçüncü Duma* (1907-12) ve *Dördüncü Duma* (1912-17) Kara-Yüz istibdat taraflılarının hakimiyeti altındaydı.

Bolşevikler Duma kürsüsünü, hem çarlık hükümetinin siyasetinin içyüzünü, hem de aslında çarlığı destekleyen burjuva-liberal «muhalefet»in hilekarlığını gözler önüne sermek için kullandılar. 1914'de Duma'nın beş Bolşevik üyesi emperyalist savaşa karşı çıktılar ve ertesi yıl tutuklanarak küreğe mahkum edildiler.

21) *Vorvarts* (İleri). Alman Sosyal-Demokrat Partisinin merkez organı günlük gazete. 1876'dan 1933'e kadar yayınlanmıştır.

22) *Novoye Vremya* (Yeni Zaman). 1868-1917 arasında St. Petersburg'da yayınlanan kırallık taraflısı gerici bir gazete.

23) *Eylül Gerici kumpası*. Bu kitabın 42-45. sayfalarına bakınız.

24) *Kadetler:* 10'uncu nota bakınız. *Oktobristler:* 17 Ekim Birliği üyeleri. 1905 Kasımında kurulan büyük kapitalist, kıralcı parti. Çarın, anayasa özgürlüklerini tanımayı vaadeden 17 Ekim 1905 Manifestosunu kabul ettiklerini göstermek için bu adı almışlardır. Bu partinin faaliyeti halkın çıkarlarına karşıydı ve büyük kapitalistlerle büyük toprak sahiplerinin çıkarla-

rını korumayı gözetiyordu. Oktobristler çarlık hükümetinin iç ve dış siyasetini kayıtsız şartsız destekledikleri halde zaman zaman, oy kazanmak için, Duma'daki burjuva «muhalefet»i ile aynı safta görünürlerdi. Ekim Sosyalist Devriminden sonra gerek Oktobristler, gerekse Kadetler Sovyet Cumhuriyetine karşı girişilen silahlı mücadelenin başlıca örgütleyicileri oldular.

25) *Enternasyonal Sosyalist Bürosu.* İkinci Enternasyonalin yürütme kurulu. Lenin, Rus Sosyal - Demokrat İşçi Partisinin temsilcisi olarak 1905'ten sonra bu kurulun üyesiydi.

26) *Altıncı (Prag) R.S.D.I.P. Rusya Genel Konferansı.* Konferans 1912 Ocak ayında Prag'da toplandı. Yirmi mahalli parti örgütünün temsilcileri katıldılar. Fiilen bir Parti kongresi yerine geçti, ve Rusya'da devrimci yığın hareketlerinin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni durumda partinin görevlerini tanımladı: demokratik bir cumhuriyetin kurulması, sekiz saatlik iş günü, büyük topraklara el konulması. Kararlarında, çarlık hükümetinin Asya halklarının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesini bastırma siyasetini bütün iç yüzüyle ortaya döktü.

Prag Konferansı bütün Rusya çapında faaliyet gösteren illegal devrimci işçi partisini yeniden kurdu, Tasfiyecileri ve diğer oportunist grupları partiden attı, Bolşeviklerle Menşeviklerin resmen tek Parti içinde bir arada bulunmaları durumuna son verdi.

27) Not 6'a bakınız.

28) 1911-13 Çin burjuva demokratik devrimi.

1911 yılının baharında ve yaz aylarında Mançu hanedanı ile Çin'i talan edip aralarında paylaşmakta olan yabancı emperyalistlere karşı geniş tabanlı bir halk hareketi başgösterdi. 10 Ekim 1911 gecesi Vunçang'da bir ayaklanma oldu, giderek geçici bir devrimci hükümet kuruldu. Devrim Hankov, Hanyang, Şanghay ve diğer şehir ve eyaletlere sıçradı. İşçiler, demiryolcular, öğrenciler, hammallar, vs. devrimde etkin bir rol oynadılar. Toprak davası ve ağır vergi-

lerin kaldırılması için feodallere ve toprak sahiplerine karşı güçlü bir köylü hareketi gelişti.

Devrimin başında, demokratik düşünceli burjuva zi ile aydınları temsil eden, köylülerin de desteklediği Tungmenghuei Partisi vardı.

1911 Aralık ayı sonuna doğru Nanking'de bir konferans Çin'de cumhuriyet ilan etti, ünlü Çin devrimcisi ve demokratı Dr. Sun Yat-sen Geçici Cumhurbaşkanı oldu.

Ertesi yıl Şubat ayında İmparator tahttan çekildi. fakat devrimi sona erdirmek için fırsat kollayan büyük burjuvazi ve toprak sahipleri, hareketin sağ kanadı, cumhurbaşkanlığına General Yüan Şih-kay'i aday gösterdiler. Yüan Şih-kay Mançu hanedanına hizmet etmiş maceraperestin birisiydi, Sun Yat-sen, Yüan Şih-kay lehine adaylıktan çekilmek zorunda kaldı.

Yüan Şih-kay 1913 baharında Rusya, İngiltere ve diğer emperyalist devletlerden borç aldı, ve bu parayı karşı-devrimci cepheyi güçlendirmek için harcadı.

Birçok güney eyaletinin devrimci orduları Sun Yat-sen'in çağrısı üzerine 1913 yaz aylarında Yüan Şih-kay'a başkaldırdılar. Bu «ikinci devrim» yenilgiye uğradı, ve Yüan Şih-kay kendisinin 1912'de onayladığı anayasa gereğince toplanan Parlamentoyu dağıttı, bütün devrimci partileri yasakladı. Bunun ardından toplu tutuklamalar ve idamlar geldi. Giderek, başında Yüan Şih-kay'in bulunduğu bir askeri diktatörlük kuruldu.

29) *Narodnik (Populist)*. Geçen yüzyılın altmış ve yetmiş yıllarında Rusya'da ortaya çıkan Narodnik hareketine tarfatar olan kimse.

Bir küçük burjuva demokratik hareketi olan Narodnizmin nihai amacı istibdada son verilmesi, ve büyük toprakların köylülere dağıtılmasıydı. Bu program Rusya'nın sömürülen, yarı-serf köylü yığınlarının demokratik emellerini dile getiriyordu. Narodnikler kendilerine sosyalist diyorlardı ama, onlarınki bir küçük burjuva ütopyacı sosyalizmdi; sosyal gelişme-

nin nesnel kanunlarını anlar bir tutumla ortak hiç bir yanları yoktu.

Narodnik'lerin «eşit toprak tasarrufu» şiarı, tarımda «sosyalleştirme»yi sağlamak üzere toprağın ekiciler arasında eşit olarak bölüşülmesini öngörüyordu. Pratikte bu, özel mülkiyet ekonomisinde, feodal ilişkilerin ortadan kaldırılmasına ve kapitalizmin gelişmesine yol açacaktı. Narodnikler köylüyü feodal sömürüden kurtaracak olan burjuva demokratik devrimle, bütün üretim araçlarını kamu mülkiyetine çevirecek, kapitalizmi ve bütün sömürü biçimlerini ortadan kaldıracak olan sosyalist devrim arasındaki ayrımı göremiyorlardı.

1900-1910 yılları arasında Narodnik programı Duma'daki Sosyalist-Devrimci Parti, Halkçı Sosyalistler ve Trudovikler, yada Emek Grubu tarafından benimsendi.

30) *Bütün-Rusya Köylü Birliği.* 1905 Ağustosunda kurulan devrimci bir köylü örgütü. Başlıca isteği, derhal bir kurucu meclisin toplanması ve siyasi özgürlüklerin tanınması idi. Tarım programı toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasını, hükümet, kilise ve krallık topraklarının tazminat ödenmeksizin köylülere devredilmesini öngörüyordu. Birliğin tutarlı bir siyaseti yoktu: büyük çiftliklerin kaldırılmasını istediği halde toprak sahiplerine kısmen tazminat ödenmesinden yanaydı. Birlik, 1906'da, bir dizi polis tedbiri ardından kayıplara karıştı.

31) *Trudovikler.* Birinci Duma'da bir köylü milletvekilleri grubu. Nisan 1906'da küçük burjuva demokratlar tarafından kurulmuştur.

Trudovikler Narodnik eşit toprak tasarrufu programını benimsiyor, toprak sahiplerinin topraklarıyla hükümet, kilise ve çarlık topraklarının köylülere devrini, toprak eşitsizliğinin ve milli eşitsizliklerin kaldırılmasını, genel oy hakkının tanınmasını istiyorlardı.

Lenin, Trudovikler hakkında şunları yazar: «Köylü yığınlarının gözü kendi büyük mücadelelerinden başka birşey görmüyor; bütün toprakların devralınmasıyla tarım sorununun nihai bir sonuca bağlanabi-

leceğine inanmaları tabiidir. Toprağın eşit dağılımını, ekiciye devrini düşlüyorlar. Sermayenin ve paranın gücünü, meta ekonomisini hepten unutuyorlar. Oysa bunlar, en «hak gözetir» bir dağılıma rağmen, mutlaka eşitsizliğe ve sömürüye yol açacaklardır. Köylüler serfliğe karşı mücadelelerine dalmış oldukları için, sosyalizmin tam başarısı uğrunda bütün kapitalist topluma karşı gelecekte verilecek daha büyük ve daha zor mücadeleyi görmüyorlar.»

32) Eylül 1911'de İtalya, Kuzey Afrika'da o zaman Osmanlı İmparatorluğuna bağlı olan Trablus ve Kirene'ye saldırdı. Güçsüz Türk garnizonları kısa zamanda ezildiler, fakat İtalyanlar Arap halkın aylar süren cesur direnişiyle başetmek zorunda kaldılar. 1912 Ekiminde Lozan Andlaşmasıyla, Trablus ve Kirene İtalyan sömürgeleri oldu.

33) 1911 Çin devriminin etkisiyle Mogolistan'daki milli kurtuluş hareketi hız kazandı. Dış-Mogolistan 1911 Aralık ayında Çin'den ayrıldı, bağımsızlığını ilan etti. Emperyalist devletler Asya'da bir gasp siyaseti izlemek için Çin devrimini fırsat bildiler. Kasım 1912'de çarlık hükümeti Mogolistan feodalleriyle bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma gereğince ülke Rus vesayeti altına girdi. Aşağı yukarı aynı zamanda Tibet bir İngiliz etki alanı, doğu İç-Mogolistan da bir Japon etki alanı oldu.

34) *Halkçı Sosyalistler*. 1906 yılında Sosyalist - Devrimci Partinin sağ kanadı tarafından kurulan bir küçük burjuva partisi. Siyasi görüşleri Kadetlerin görüşlerine yakındı. 1917 Şubatından sonra burjuva Geçici Hükümeti desteklediler, Ekim Devriminden sonra da karşı-devrimci güçlere katıldılar.

Sosyalist-Devrimciler, 1901 yılı sonu ve 1902 yılı başında kurulan bir küçük burjuva partisiydi. En büyük istekleri büyük toprak malikanelerinin kaldırılması ve «eşit toprak tasarrufu» idi. S.R.'ler çarlık rejimine karşı bir savaş yöntemi olarak tedhişe başvuruyorlardı. 1905 devriminin yenilgiye uğramasından sonra partinin oldukça büyük bir kesimiyle önderleri burjuva liberallerle birleşti. 1917 Şubat dev-

riminden sonra S.R. önderleri Geçici Hükümette görev aldılar, köylü hareketinin ezilmesine yardım ettiler, ve o sırada sosyalist devrimi hazırlamakta olan işçi sınıfına karşı kapitalistleri ve toprak sahiplerini bütün yürekleriyle desteklediler.

Ekim Sosyalist Devriminden sonra Sosyalist-Devrimciler Sovyet Cumhuriyetine karşı girişilen karşı-devrimci silahlı mücadelede etkin bir rol oynadılar.

35) *Derzimorda*. Gogol'un *Müfettiş* oyunundan bir karakter; bir polis zorbası.

36) Sibirya'daki Lena altın madenleri. Altın madenlerinin sahipleri İngiliz kapitalistleri, onların ortakları da Rus kapitalistleriydi. İşçileri hayasızca sömürerek muazzam kazançlar sağlıyorlardı. 4 Nisan 1912'de çarlık askerleri beş yüz kişilik bir barışçı işçi gösterisine ateş açtılar. Lena olayları Rusya'nın dört bir yanında işçileri gazaba getirdi. St. Petersburg'da, Moskova'da ve diğer büyük sanayi şehirlerinde devrimci şiarlar altında grevler ve yığın gösterileri yer aldı.

37) *Kültürel-milli özerklik*. 1890 yıllarında Avusturya Sosyal-Demokrat önderleri Otto Bauer ve Karl Renner tarafından milli mesele üzerinde öne sürülen bir oportunist program. Programın temel önerisi, bir ülkenin neresinde otururlarsa otursunlar aynı milliyetten bütün kişilerin özerk bir milli birlik teşkil etmeleriydi. Bu birliğin halk eğitimi (her milliyet için ayrı okullar) ve diğer kültür faaliyetleri üzerinde tam bir denetime sahip olması öngörülüyordu. Bu siyaset papazlarla gerici milliyetçi ideolojinin etkisini güçlendirecekti. Milli içine-kapalılığı teşvik ederek işçi sınıfının örgütlenmesine engel olacaktı. Rusya'da kültürel-milli özerklik programı Tasfiyeciler, Bund'-cular ve Gürcü Menşevikler tarafından desteklendi.

Lenin birkaç makalede bu programa sert eleştiriler yöneltti, ve «hepten burjuva ve hepten yanlış bir düşünce»ye dayandığını, güdülen amacın «bütün milletleri özel bir devlet kurumu aracılığıyla birbirlerinden kalın duvarlarla ayırıp ayrı tutmak» olduğunu belirtti.

38) *Tasfiyeciler* . Menşevik Sosyal-Demokratlar arasında 1905 devrimi başarısızlığa uğradıktan sonra beliren oportunist bir eğilim. Tasfiyeciler illegal işçi sınıfı partisinin tasfiye edilmesini istiyorlardı (İsimleri burdan gelmektedir). İşçileri çarlığa karşı devrimci mücadelelerine son vermeye çağırıyorlar, çarlık kanunlarının dışına çıkınıyacak bir örgüt kurmaya çalışıyorlardı. Lenin ve diğer Bolşevikler Tasfiyecilerin devrim hainleri olduklarını her zaman ortaya koymuşlardır. Tasfiyecilerin işçiler arasında hiç etkileri yoktu. 1912 Ocak ayında Prag Konferansı onları Partiden attı.

39) *Bund*. Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi işçiler Birliği. 1897'de kurulmuştur. Üyelerinin büyük kısmı batı Rusya'da yaşıyan zanaatkarlardı. Oportunist bir Menşevik siyaseti izliyordu. Milliyetçi Yahudi burjuvazisinin etkisi altında Yahudi işçileri Rusya'daki diğer milliyetlerin işçilerinden ayırmaya uğraşıyordu. 1917 Ekim Devriminden sonra Bund önderleri, Sovyet Cumhuriyetine karşı harekete geçen karşı-devrimci güçlere katıldılar. Bund 1921'de kendi kendini -dağıttı.

40) Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin 1903 İkinci Kongresinde kabul edilen program.

41) *1896 Londra Enternasyonal Kongresi*. İkinci Enternasyonalin dördüncü kongresi. Kongrenin, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkına dair kararı bu kitabın 109'uncu sayfasındadır.

42) Bak: *Marx, Kapital,* C. 1, Moskova baskısı, s: 765.

43) *Ruskaya Mıysıl* (Rus Düşüncesi). Liberal burjuva aylık dergi. 1905'ten sonra Kadetlerin sağ kanadının basın organı. 1880-1918 arasında yayınlanmıştır.

44) *Birinci Balkan Savaşı* (Ekim 1921 - Nisan, 1913). Bulgaristan - Yunanistan - Sırbistan - Karadağ ittifakıyla Türkiye arasında, Makedonya'nın ve İslav ve Yunan halklarının yaşadığı diğer toprakların kurtuluş savaşı. Türkiye savaşta yenildi, ve 1913 Mayısında imzalanan Londra Andlaşmasıyla İmparator-

luğunun büyük bir parçasını elden çıkardı. Makedonya, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan arasında paylaşıldı. Trakya'nın büyük bir parçası Bulgaristan'a verildi, Arnavutluk «bağımsız» ilan edildi, Arnavutluk tahtına bir Alman prensi oturtuldu.

İkinci Balkan Savaşı 1913 Haziranında, Sırbistan ve Yunanistan'ın, Türkiye'nin elden çıkardığı topraklardan aslan payını alan Bulgaristan'a saldırmaları üzerine çıktı. Bulgaristan'ı Avusturya-Macaristan, Sırbistan'la Yunanistan'ı Rusya destekliyordu. Romanya ve Türkiyede onlara katıldılar. Bulgaristan yenik düştü, ve Ağustos 1913 Bükreş Andlaşmasıyla Makedonya'yı Sırbistan ve Yunanistan'a bıraktı. Batı Trakya'nın bir parçasını Yunanistan, doğu Trakya'nın bir parçasını Türkiye aldı. Romanya'ya Güney Dobruca verildi.

Balkan Savaşları Doğu Avrupa ve Asya milletlerinin milli kurtuluş uğrunda ve feodalizmi yıkmak için verdikleri mücadelenin bir parçasıydı. Bununla birlikte, rakip Balkan ittifaklarını destekliyen emperyalist devletler, kendi çıkarlarını gözeterek, Balkan milletlerinin işlerine durmadan burunlarını sokuyorlar, onları birbirlerine düşürüyorlardı. Böylece Balkanlarda, milli devletlerin kurulması süreci halka büyük acılar çektiren savaşlar yoluyla ilerliyordu.

45) *Fracy*. Polonya Sosyalist Partisinin sağ kanadı. Burjuva milliyetçi bir siyaset izliyordu.

46) 1861'de Rusya'da serfliğin kaldırılmasına atıf.

47) *Birleşik Soylular Konseyi*. 1906'da devrimci hareketle mücadele etmek için kurulan kıralcı toprak sahiplerinin örgütü.

48) *Dekambristler*. Geçen Yüzyılın ilk yarısında gizli dernekler kuran soylu devrimciler. Amaçları, istibdadı yıkıp serfliğe son vermekti. Kuzey Dekambrist Derneği 14 Aralık (December) 1825'te St. Petersburg'da başarısız bir hükümet darbesine kalkıştı. Güney Dekambrist derneğine bağlı subayların kumanda ettikleri Ukrayna'daki Çernigov Alayının isyanı da yine birkaç gün içinde bastırıldı.

Dekambristlerin kahramanlığına rağmen, ayaklanmaları yığın desteğini kazanamadığı için başarısız oldu.

Birinci Nikola harekete karışanların hepsinden gaddarca intikam aldı. Önderlerden beşi, Pestel, Rileyev, Kahovski, Muravyov-Apostol ve Bestuzev-Riyumin asıldılar, geri kalanlar Sibirya'ya sürgüne ve taş ocaklarında çalıştırılmaya yollandılar.

49) Lenin, N.G. Çerniçevski'nin *Öndeyiş*'inden bir parça aktarıyor.

50) Bu düşünce Marx'ın Engels'e yazdığı 10 Aralık 1869 tarihli mektubunda, Engels'in Marx'a yazdığı 24 Ekim, 1869 tarihli mektubunda, ve Engels'ın *Flüchtlingsliteratür*'ünde geliştirilir.

51) İkinci Enternasyonalin, 1912 Kasımında Basle'da, Balkan Savaşını ve dünya savaşı için hazırlıkları protesto etmek amacıyla düzenlediği olağanüstü kongre. Kongre, bütün ülkelerdeki sosyalistleri «savaşın çıkmasını önleme»ye çağıran, ve «kapitalistlere kâr sağlamak uğruna, hanedan ihtirasları uğrunda, yada diplomatların gizli anlaşmaları uğrunda ***kardeşin kardeşe silah çekmesinin*** proletaryanın gözünde bir suç olduğunu» ilan eden bir karar taslağı yada manifestoyu kabul etti. Savaş çıkacak olursa «sosyalistler savaşı kısa zamanda sona erdirmek için araya girmeli, savaşın yarattığı ekonomik ve siyasi buhrandan halkı harekete geçirmek, ve böylelikle kapitalist hakimiyetinin çöküşünü hızlandırmak için yararlanmalıdırlar.»

52) *Proudhon* (1809-1865). Yoksulluğun eşitsizliğin, sömürünün ve diğer kapitalist afetlerin ancak kapitalist üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla giderilebileceğini anlamayan Fransız küçük burjuva sosyalisti ve anarşisti. Lenin onun hakkında şöyle yazar: «Kapitalizmi ve onun temeli olan meta üretimini kaldırmak değil; bu temeli yolsuzluklarından, aşırılıklarından vs. *arındırmak;* mübadeleyı ve mübadele değerini ortadan kaldırmak değil, tersine, onu «esas» kılmak, evrensel, mutlak, «adil» kılmak, iniş

çıkışlardan, buhranlardan, yolsuzluklardan azade kılmak: Proudhon'un fikri işte buydu.»

Proudhon ve taraftarları milli meselede de yanlış bir yol tuttular: «milliyet»in ve «millet»in «günü geçmiş önyargılar» olduklarını iddia ederek milli kurtuluş hareketlerine karşı çıktılar.

Marx, *Felsefenin Sefaleti*'nde ve diğer eserlerinde Proudhon'culuğun teorisini ve siyasi görüşlerini sert bir dille eleştirmiş, bu görüşlerin sözde-bilimsel, gerici niteliklerini ortaya koymuştur.

53) *Sotsial-Demokrat* yazı kurulu. *Sotsial-Demokrat*, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin 1908-17 arasında Paris ve Cenevre'de yayınlanan merkez basın organıydı. Lenin 1911'de gazetenin başına geçti.

54) *Zimmerwald Manifestosu* Sosyalist - Enternasyonalcilerin 1915 Eylülünde Zimmerwald'de (İsviçre) düzenledikleri konferansta kabul edildi. Lenin bu konferansı, emperyalist savaşa karşı milletlerarası bir hareketi geliştirme yolunda «ilk adım» olarak niteledi. Toplantıya Rusya, Almanya, Fransa ve İtalya dahil on bir ülkeden sosyalistler katıldılar.

Manifesto, emperyalist hükümetleri ve - çok sert bir dille olmasa bile - sosyal - şovenleri yerdi. Zimmerwald Birliği bu manifesto esasları üzerinde kuruldu. Konferansta, Lenin'in önderlik ettiği bir Sol Zimmerwald grubu teşekkül etti. Bu grup konferans çoğunluğunu Orta Yol'a yakın tutumundan ötürü şiddetle eleştirdi; Konferansın, sosyal-şovenlikle bütün bağların koparılması, ve emperyalist hükümetlerle devrimci yığın mücadelesi için çağrı çıkarmasını istedi.

Zimmerwald Solları, çeşitli devrimci enternasyonalist grupları birleştirmeye çalışan bir komisyon seçtiler.

55) *Berner Tagwacht*, İsviçre Sosyal Demokrat Partisi'nin gazetesi.

56) Marx, Engels'e yazdığı 7 ve 20 Haziran 1866, ve 2 ve 30 Kasım 1867 tarihli mektuplarından söz ediyor.

57) Zimmerwald Konferansı tarafından seçilen

(bak: Not. 54) Enternasyonal Sosyalist Komisyonu, 3 sayılı bülteninde (Şubat 1916) ikinci milletlerarası sosyalist konferansının toplanması için bir bildiri yayınlıyarak bütün Zimmerwald şubelerini, önerilerini göndermeye çağırdı. Bu makale bu çağrı üzerine yazılmıştır. Lenin iki taslak hazırlamıştır; burda verilen metin, birinci taslaktan bir parçadır.

İkinci milletlerarası sosyalist konferansı İsviçre'nin Kienthal köyünde 24-30 Nisan, 1916'da toplandı.

58) G. V. Plehanov.

59) 1898 *İspanya-Amerika Savaşı*. İspanya'nın Latin Amerika'daki sömürgelerini ele geçirmek için çıkarılan bir emperyalist savaş. Amerika Birleşik Devletleri kolay bir zafer kazandı, ve Aralık 1898 barış andlaşması hükümlerine göre Portoriko, Guam ve Filipinler Amerikan sömürgesi oldular. Küba bağımsız bir cumhuriyet oldu, ama Küba anayasası Amerikan silahlı kuvvetlerine iç işlerine karışma yetkisi tanıyordu. Bu sayede Amerikan hükümeti ve tekeller adada hakimiyeti fiilen ele geçirmişlerdi.

Bu eski İspanya sömürgelerinin halkı bu sefer yeni yöneticilere karşı bağımsızlık savaşına devam etti. Filipinler'de silâhlı mücadele iki yıl daha sürdü.

60) *Faşoda*. Doğu Sudan'da Beyaz Nil üzerinde bir köy. 1898 «Faşoda olayı» yüzünden İngiltere ile Fransa arasında savaş çıkmasına ramak kaldı.

Bir Fransız seferi birliği 1898 Temmuzunda köyü işgal etti; Eylülde İngilizler birliğin geri çekilmesini istediler, Fransızlar bunu reddederlerse savaşa gideceklerini bildirdiler. Kasımda Fransız hükümeti boyun eğdi. 1899 İngiliz - Fransız anlaşması gereğince Doğu Sudan'da bir İngiliz - Fransız müşterek yönetimi kuruldu. Fakat İngiltere bu bölgenin fiili denetimini elden bırakmadı.

61) *Internationale Grubu* Birinci Dünya Savaşının ilk günlerinde Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Klara Zetkin ve diğer Alman Sol Sosyal-Demokratları tarafından kuruldu. Grup, devrimci faaliyeti yüzünden, özellikle Alman emperyalizmine karşı açtığı kampanya yüzünden ve Alman Hükümeti

tiyle birlik olan Sosyal-Demokratların maskelerini düşürdüğü için kovuşturmaya uğradı. Rosa Luxemburg ve grubun diğer üyelerinin bazı teorik ve siyasi sorunlardaki tutumları hatalıydı. Lenin onların hatalarını «Junius Risalesi», «Bir Marksizm Karikatürü» ve diğer makalelerde eleştirmiştir. 1916 Ocak ayında grubun adı Spartakus Grubuna çevrildi, sonra da Spartakus Birliği (Ligası) oldu. Spartakus Birliği Aralık 1918'de kurulan Alman Komünist Partisinin öncüsüdür.

62) *Ekonomizm*. 1890 yılları sonunda ve 1900 yılları başında Rus Sosyal-Demokrat hareketinde oportunist bir çizgi. Ekonomistlerce çarlığa karşı siyasi mücadele başta liberal burjuvazi tarafından yürütülmeli, işçiler mücadelelerini daha iyi hayat koşulları, daha yüksek ücretler, vs. gibi ekonomik isteklerle sınırlamalıydılar. Partinin yol gösterici rolünü ve devrimci teorinin işçi hareketi için önemini inkar ediyorlar, işçi hareketinin kendiliğinden gelişmesi gerektiğini ileri sürüyorlardı. Lenin 1902 yılında yayınlanan *Ne Yapmalı?* kitabında ekonomizm teorisinin gerçek yüzünü ortaya çıkardı. Bu ciltte başka yerlerde de sözü edilen A. Martinov, Ekonomist önderlerden biriydi.

63) *Suzdal çırpıştırması*. Genel olarak, rasgele boya sürme anlamına gelir. Buradaki ibarede, Suzdal'ın kaba saba boyanmış ünlü ikonalarına atıf var.

64) Not 51'e bakınız.

65) *Orta Yol*'culuk-Milletlerarası işçi hareketinde bir eğilim. İkinci Enternasyonal partilerinde Orta Yolcular, su katılmadık oportunistlerle Sol devrimci kanat arasında bir tutum benimsemişlerdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında şoven siyasetini desteklediler, fakat işçileri emperyalist savaşa karşı devrimci mücadeleden saptırmak gayretiyle pasifist sloganlar attılar, ve «ilhaksız, demokratik barış» umudunu yaymaya çalıştılar. Karl Kautsky Orta Yol teoricilerinden biriydi.

66) *Reç* (Söz). Kadet Partisinin 1906'dan 1917'e kadar yayınlanan merkez basın organı. *Bırzeviye Ve-*

domosti (Borsa Haberleri): 1880-1917 arasında St. Petersburg'da yayınlanan bir kapitalist gazete.

67) *Dyelo Naroda* (Halkın Davası). Sosyalist-Devrimci (S. R.) Partinin yayın organı. 1917-1918.

68) *Petrograd Sovyeti Izvestiya'sı* (Gazetesi). Bir Menşevik - S.R. gazetesi.

69) *Chartizm*. İngiltere'de On Dokuzuncu Yüzyılın otuz ve kırk yıllarında yer alan devrimci ilk yığın işçi sınıfı hareketi. Harekete katılanlar Parlamentoya sunulmak üzere bir dilekçe (Halk Beratı) hazırladılar; burada genel oy hakkı, parlamento adaylarının mülk sahibi olmaları şartının kaldırılması, vs. isteniyordu. Chartist'ler yıllarca bütün ülkede toplantılar, gösteriler düzenlediler. Milyonlarca işçi ve zanaatkar katıldı bu gösterilere. 1848 Nisanında beş milyonu aşkın imzalı yeni bir dilekçe hazırlandı. Parlamento dilekçeyi reddetti, Chartist'ler sıkı kovuşturmaya uğradılar. Önderleri tutuklandı. Hareket bastırıldı. Bununla birlikte, milletlerarası işçi sınıfı hareketinin sonraki gelişmesinde Chartist'lerin muazzam etkisi oldu.

70) *Sosyalistlere - Karşı Kanun* Almanya'da 1878'de Bismarck hükümeti tarafından çıkarıldı. Sosyal-Demokrat Partiyi, bütün yığın işçi örgütlerini, işçi basını yasakladı. Alman Sosyal-Demokratlarının en yürekli kesimi, August Bebel ve Wilhelm Liebknecht'in önderliğinde yaygın illegal faaliyet yürüttüler. Bunun sonucunda Partinin etkisi giderek arttı, ve 1890 seçimlerinde aşağı yukarı 1 milyon 500 bin oy toplıyarak hükümeti kanunu kaldırmak zorunda bıraktı.

71) Savaşın sona ermesini isteyen bahriyelileri destekleme hareketi. Wilhelmshafen donanma isyanı. Temmuz-Ağustos, 1917. İsyan vahşice bastırıldı, önderlerin bir kısmı öldürüldü, bir kısmı ağır hapse mahkum oldu.

72) *Scheidemann*. Alman Sosyal-Demokrat Partisinin en gerici önderlerinden. Berlin işçilerinin 1919 Ocak ayaklanmasını bastırmakta faal bir rol oyna-

mış, Şubat 1919'dan Haziran 1919'a kadar Başbakanlık yapmıştır.

Spartakus Birliği. Not 61'e bakınız.

Bağımsızlar. Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi. 1917 Nisanında örgütlenen bir Orta Yolcu grup. Bu grubun sol kanadı 1920 Aralığında Almanya Komünist Partisine katıldı; sağ kanat 1922'de Sosyal Demokrat Partiye döndü.

Bağımsızlar, 1918 Kasım devrimi sırasında kurulan işçi Sovyetlerinin hükümet iktidarını yürüten organlar olarak yeniden örgütlenmelerine karşı çıktılar. Sovyetlerin Parlamentoyu «tamamlaması»nı istediler. Bu, Sovyetlerin bağımsızlığına son vererek onları burjuva hükümet makinesinin kolları haline getirmeyi gözeten bir yöntemdi.

73) *Azami program.* Partinin 1903 İkinci Kongresinde kabul edilen program iki kısımdı: çarlığın devrilmesini, demokratik cumhuriyetin kurulmasını, sekiz saatlik iş gününü ve kapitalist düzende elde edilebilecek diğer istekleri içeren bir asgari program; işçi sınıfının nihai hedefini, yani sosyalist devrimi, proletarya diktatörlüğünü, bir sosyalist toplumun kurulmasını içeren azami program.

74) 31 Aralık 1917'de Halk Komiserleri Konseyi Fin Cumhuriyetinin bağımsızlığını resmen tanıdı. Aynı gün Lenin, Fin Hükümetinin gerici başbakanı Svinhufvund'a kararname metnini elden verdi.

Smolni Enstitüsü, Mart 1918'de Moskova'ya taşınmadan önce Sovyet Hükümetinin karargahıydı.

75) Emanullah Han'dan gelen mesaja Lenin'in cevabı. Emanullah Han 1919'da İngiliz sömürgecilerine karşı kurtuluş savaşını yönetmişti. 1921'de Afganistan'ın bağımsızlığını ilan etti.

76) *Türkistan Komisyonu,* Partinin Orta Asya siyasetinin doğru uygulanmasını sağlamak üzere Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyinin kararıyla Ekim 1919'da Taşkent'e yollanmıştır.

77) *Kurucu Meclis Komitesi.* 1918 yazında Samara'da kurulan karşı-devrimci bir hükümet. Kızıl

Ordu 1918 Ekim ayında şehri ele geçirince ordan kaçtı, az sonra da feshedildi.

78) Müttefik devletlerle Almanya arasında 1919 Haziranında Versailles'da imzalanan barış andlaşması. Emperyalist nitelikte bir andlaşmaydı. Zaferi kazanan devletler yararına dünyanın yeniden paylaşılmasını resmiyete bağladı. Galip ülkeler, Almanya'nın sömürgelerini aralarında bölüştüler. Alsace-Lorraine Fransa'ya geri verildi. Almanya muazzam bir tazminat ödemeye mahkum edildi. Bundan başka, ticaret filosunun büyük bir kısmını, muazzam kömür stokları ile boya ve kimyevi madde, vs. stoklarının hemen hepsini galiplere teslim etmeye zorlandı.

Versailles Andlaşması, ağır vergiler altında ezilen, müzmin işsizlikten kırılan Alman halkı için korkunç bir darbe oldu. Buna karşılık Alman kapitalistleri hakimiyetlerini sürdürdüler, fahiş kârları cebe atmaya devam ettiler.

79) *Brest-Litovsk Barış Andlaşması* Rusya aleyhinde çok ağır hükümlerle Mart 1918'de imzalandı. Letonya, Estonya ve Polonya Almanya'ya ilhak edildi, Ukrayna Alman vesayeti altına girdi. Rusya çok ağır tazminat ödemeye mahkum edildi. Sovyet Hükümeti, o günkü güç koşullarda bu andlaşmayı imzalamak zorundaydı. Andlaşma içerde karşı-devrime, dışardan yabancı müdahalesine karşı güç toparlamak için Sovyet Cumhuriyetine soluk alma fırsatı verdi.

1919 Kasımında Alman devriminden sonra bu andlaşma kaldırıldı.

80) Rusya'da 1917 Şubat devriminden sonra başa geçen burjuva Geçici Hükümete Sosyalist - Devrimci Kerenski'nin başkanlık ettiği dönem. Kerenski kapitalistleri destekleyen bir siyaset izliyor, halkın çıkarlarına ihanet ediyordu. Başlangıçta işçilerin oldukça büyük bir kısmı, hâlâ, küçük burjuva Sosyalist-Devrimciler ve Menşeviklerin partilerine güven beslemekteydi. Fakat 1917 yazında yer alan olayların etkisi altında, özellikle 1917 Ağustosunda General Kornilov'un karşı-devrimci isyanın-

dan sonra yığınların düşüncesinde köklü bir değişme oldu. Menşevik-Sosyalist-Devrimci siyasetin zararlarını görüp Bolşeviklerin safına geçmeye başladılar: 1917 Eylülünde Petrograd, Moskova ve birçok diğer taşra şehirleri İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinin üyeleri Bolşevik olmuşlardı.

81) Lenin'in *Hindistan Devrimci Birliği*'ne mesajı radyo ile İngilizce olarak yayınlandı.

82) Lenin bu düşüncelerini, A. Sultanzade tarafından, herhalde Milletler ve Sömürgeler Sorunu Komitesi için hazırlamış olacak (Almanca) bir raporun daktilo ile yazılı nüshası üzerine yazmıştır. Sultanzade'nin Doğuda bir sosyal devrimin geleceği hakkında raporu, Komünist Enternasyonalin Ikinci Kongresinin genel toplantısında 28 Temmuz 1920'de okundu.

83) *İki Buçukuncu Enternasyonal.* 1921'de Viyana'da Orta Yol partileri ve gruplarının bir konferansında kuruldu. Bu harekete katılanlar devrimci yığınların baskısı altında geçici olarak İkinci Enternasyonalden ayrıldılar, sonra 1923'te yeniden döndüler.

84) 13 Nisan 1919'da İngiliz askerleri Amritsar'da (Hindistan) barışçı bir toplantıyı vahşicesine dağıttılar. Kadınlı çocuklu dört yüz kişi öldürüldü, yüz yirmi kişi yaralandı. Bunun üzerine İngiliz sömürgecilerine karşı bütün ülkede yığın hareketleri başgösterdi.

85) G. I. Safarov'un 1921'de yayınlanan *Milli Siyasetin Günümüzdeki Sorunları* kitabı.

86) Lenin'in millet ve sömürge sorunları üzerine Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresi için yazdığı tezler.

87) *Doğu Halkları Propoganda ve Eylem Konseyi,* Doğu Halklarının Birinci Bakû Kongresinde 1920 Eylülünde seçildi. Bu mektup, Konseyin çıkarttığı *Krasni Vostok* (Kızıl Doğu) gazetesinin ilk sayısına bir yazı istenmesi üzerine yazılmıştır.

88) *İskra* (Kıvılcım). Lenin tarafından 1900 yılında kurulan ve gizlice içeri sokularak bütün Rus-

ya'ya dağıtılan ilk illegal Marksist gazete. Rus Sosyal-Demokratları arasında ideolojik birliğin kurulmasında başrolü oynamış, dağınık mahalli örgütlerin devrimci bir Marksist partide kaynaşmalarına zemin hazırlamıştır. «Eski İskra» ismi, 1903-05 arasında çıkan «yeni» Menşevik İskra'dan onu ayırdetmek içiçn kullanılırdı.

89) *Pravda* (Gerçek) savaş fonuna işçilerin yardımı kastediliyor.

90) Mart 1922'de Güney Afrika'da bir işçi ayaklanması oldu. General Smuts'ın gerici hükümeti isyancılara karşı top, tank ve uçak kullanarak hareketi 14 Mart'ta bastırdı. Yüzlerce işçi öldürüldü, binlercesi askeri mahkemeler önüne çıkarıldı.

91) Eylül 1921'de Fransız Radikal Sosyalist Partisi başkanı ve ünlü Fransız siyaset adamı Edouard Heriot Sovyet Rusya'yı ziyaret ederek Sovyet Hükümeti üyeleriyle görüşmeler yaptı.

92) Kasım 1922-Temmuz 1923 Lozan Konferansı.

İngiltere, Fransa ve İtalya'nın teşebbüsüyle toplanan Konferansa Türkiye, Yunanistan, Japonya, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan da katıldılar. A.B.D. gözlemci gönderdi.

Sovyet Rusya yalnız Boğazlar sorunu üzerinde görüşmelere çağırıldı. Sovyet delegasyonu bütün ticaret gemilerinin İstanbul boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazından serbestçe geçmelerini önerdi. Savaşta ve barışta Çanakkale ve İstanbul Boğazları Türkiye dışında bütün ülkelerin donanmalarına ve askeri uçaklarına kapalı olacaktı. Öneri reddedildi, savaş gemilerinin serbestçe geçmelerini öngören İngiliz planı kabul edildi.

Türkiye ile Yunanistan arasında barış andlaşması Lozan Konferansında imzalandı.

93) Sovyet cumhuriyetlerinin özerk birimler olarak R.S.F.S.C.'ne katılma yoluyla birleşmeleri önerisi. Bu fikir, R.S.F.S.C. ile Ukrayna, Beyaz Rusya ve Transkafkas Federasyonu arasında ilişkiler üze-

rine Stalin tarafından hazırlanan ve Merkez Komitesinin genel toplantısına öneriler getirmek üzere atanan M.K. Komisyonunca Eylül 1922'de kabul edilen karar taslağına esas alınmıştı. Lenin, Siyasi Büro üyelerine yolladığı bir mektupta (27 Eylül, 1922) bu karar taslağını şiddetle eleştirdi. Onun yerine çok farklı bir öneri getirdi: R.S.F.S.C. de dahil olmak üzere bütün Sovyet cumhuriyetlerinin bir Sovyet Cumhuriyetleri birliği içerisinde gönüllü olarak birleşmeleri. Her üye bu birlik içinde tam eşitliğe sahip olacaktı. Lenin şöyle diyordu: «Biz Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti ve diğerleriyle eşit olduğumuzu kabul ediyoruz, ve onlarla birlikte yeni birliğe, yeni federasyona katılacağız...» Merkez Komitesi karar taslağını Lenin'in önerisine uygun biçimde yeniden kaleme aldı, ve yeni taslak Ekim 1922'de M.K.'nin bir genel toplantısında onaylandı. Bu karar 30 Aralık 1922'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin ilanı hazırlıklarında esas olarak alındı.

94) *Volkhov Hidroelektrik Santralı* Sovyetler Birliğince kurulmasına girişilen ilk büyük hidroelektrik santralı. Leningrad yakınında Volkhov nehri üzerindedir. Yapıma 1918'de başlanmış, İç Savaştan sonra 1921'de yeniden ele alınmıştır.

İÇİNDEKİLER